ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ
Ο ΕΞ ΟΙΚΟΝΟΜΩΝ

Προτρεπτικός πρός τούς Ἕλληνας

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2022

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

Σειρά: «Πνοή» ἀριθμ. 13

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

Κείμενα:
Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων

ΛΟΓΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ
ΕΝ ΤΗ ΓΡΑΙΚΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΟΔΗΣΣΟΥ,
ΚΑΤΑ ΤΟ ,ΑΩΚΑ΄ - ,ΑΩΚΒ΄ ΕΤΟΣ

Σειρά:
«Πνοή» ἀριθμ. 13

Copyright:
Ἱερά Μητρόπολις Καισαριανῆς, Βύρωνος καί Ὑμηττοῦ.
Λεωφόρος Φορμίωνος 83, Τ.Κ. 161 21 Καισαριανή
Τηλ.: 210.72.24.123
www.imkby.gr e-mail: info@imkby.gr

ISBN: 978-618-5390-30-3

Ἐκδοτική Παραγωγή **ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ Α.Β.Ε.Ε.**
Ἀρδηττοῦ 12-16, 116 36 Ἀθήνα
Τηλ.: 210.921.7513, 210.921.4820 • Fax: 210.923.7033
www.eptalofos.gr • e-mail: info@eptalofos.gr

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ, ΒΥΡΩΝΟΣ ΚΑΙ ΥΜΗΤΤΟΥ
ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ 2022

Κ. Οἰκονόμος
Εσκοτισθ

ΛΟΓΟΙ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΙ

ΕΚΦΩΝΗΘΕΝΤΕΣ

ΕΝ ΤΗΙ ΓΡΑΙΚΙΚΗΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ ΤΗΣ ΟΔΗΣΣΟΥ,

ΚΑΤΑ ΤΟ ΑΩΚΑ — ΑΩΚΒ ΕΤΟΣ,

ΥΠΟ

Ο. Κ. Ο.

Ἐτυπώθησαν φιλοτίμῳ δαπάνῃ

ΙΩΑΝΝΟΥ Π. ΒΟΖΟΥ

τοῦ Πελοποννησίου,

Ταξιαρχου καὶ Ἱππέως Ῥωσσικοῦ.

ΕΝ ΒΕΡΟΛΙΝΩΙ

Ἐκ τῆς τυπογραφίας τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν.

ΑΩΑΓ.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ*

§ α. Χαίρετε, ὦ Ἄνδρες Ἕλληνες, χαίρετε ἐν Κυρίῳ καί πάλιν ἐρῶ χαίρετε· τοῦτο μετά πόθου προσφωνεῖ πρός ὑμᾶς, γλυκερόν προοίμιον τῆς παρούσης προσλαλιᾶς, εἷς ἐκ τῶν ὁμογενῶν σας, τόν ὁποῖον σώματος ἀσθένεια καί ἄλλαι δειναί περιστάσεις κρατοῦσι μακράν ἀπό τοῦ ἱεροῦ σας ἀγῶνος. Ἀλλά καί οὕτως ἔχων σᾶς ἐναγκαλίζομαι νοερῶς, ἀδελφοί· πάντας ἀσπάζομαι τῆς πατρίδος τόν ἀσπασμόν. Καταφιλῶ τούς πυρολαμπεῖς ὀφθαλμούς, καί τούς γενναίους σας βραχίονας, οἵτινες διώκουσι τόν βάρβαρον ἀπό τῆς πατρίδος. Καταφιλῶ μετά δακρύων τάς ἐνδόξους πληγάς σας, αἵτινες ἰατρεύουσι τά πολυχρόνια τραύματα τῆς Ἑλλάδος. Συστρατεύομαι μεθ' ὑμῶν καί συμπεριάγω πανταχοῦ καί τόν νοῦν, καί τήν φαντασίαν, καί τήν γλῶσσαν, καί τήν καρδίαν, καί πάσας τάς δυνάμεις τῆς ἀσθενείας μου. Εὐλογημένη ἡ γῆ εἰς τήν ὁποίαν στρατοπεδεύετε. Εὐλο-

* Οὗτος ὁ λόγος πρῶτος πάντων γραφείς ἐπέμφθη πρός τούς Ἕλληνας τῷ 1821, Ὀκτωβρίου α΄.

γημένα τά νικηφόρα σας ὅπλα, καί αὐταί αἱ ὑψηλαί πέτραι, ἐκ τῶν ὁποίων πετῶσι τά βέλη σας κατά τῶν τυράννων. Εὐλογημένος ὁ ἀκαταμάχητος στόλος σας, ὅστις καθαρίζει τήν Ἑλληνικήν θάλασσαν ἐκ τῶν μιαρῶν αὐτῆς μοιχῶν, καί πανολέθρων καταποντιστῶν. *«Εὐλογητός Κύριος ὁ Θεός τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καί ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ».*

§ β. Γενναῖοι τοῦ Χριστοῦ στρατιῶται! εἰς ἐσᾶς ἐκπληροῦται μυστήριον ἔκπαλαι προωρισμένον εἰς θρίαμβον καί δόξαν τῆς εὐσεβείας. Αἰῶνες πολλοί ὠδιναν τό ἔργον εἰς τό ὁποῖον ἐκληρώθητε ὑπό τῆς βουλῆς τοῦ ἐνεργοῦντος, καί διοικοῦντος τό πᾶν· ὁ Βασιλεύς τῶν οὐρανῶν σᾶς ἔκλεξεν ἐλευθερωτάς τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Ἑλλάδος. Ὡς ὑπηρέται λοιπόν τῆς θείας προνοίας τρέχετε γενναίως καί ἀνεπιστρόφως τόν ἀγῶνα τῆς πίστεως, εἰς τόν ὁποῖον σᾶς συνεκάλεσεν ἡ φωνή τοῦ Ὑψίστου. Σπεύσατε νά διώξητε τῆς πίστεως τούς ἐχθρούς ἀπό τοῦ καλοῦ προσώπου τῆς Ἑλλάδος, ὡς διώκονται τά φάσματα τῆς νυκτός ὑπό τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ σᾶς ἐκίνησεν ἐξ ἀρχῆς. Αὐτό τό παντοδύναμον Πνεῦμα σᾶς συνοδεύει, καί σᾶς βοηθεῖ· τί πλέον μένει νά φοβηθῆτε; ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν!

§ γ. Ὅλος ὁ παλαιός καί νέος κόσμος ἔχει τά βλέμματα προσηλωμένα πρός τούς ἀγῶνάς σας· καί πολλοί τῶν Εὐρωπαίων, οἱ φιλανθρωπότεροι ἐπαινοῦσι καί μακαρίζουσι τά κατορθώματά σας. Ἀλλ' εἶναι

καί ἄλλοι, οἵτινες δυσφημοῦσι καί ψέγουσι πικρῶς τό ἡρωϊκόν σας ἐπιχείρημα. Πρός τάς τοιαύτας κατηγορίας ἀποβλέπει πρῶτον ὁ λόγος οὗτος, ἀδελφοί, τοῦ ὁποίου κυρίως ὑπόθεσις εἶναι ἀδελφική προτροπή πρός ἐκτέλεσιν τοῦ γενναίου σας ἐγχειρήματος. Καί τούς παλαιούς τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀθλητάς ἐχρεώστουν οἱ ἔξωθεν θεωροῦντες νά παρορμῶσιν εἰς τῆς δόξης τό στάδιον.

§ δ. Μή νομίσῃ κανείς ὅμως, ὅτι καί ἀπολογούμενος κοπιάζω ἐξεπίτηδες νά ἀπαντήσω πρός τούς κατηγόρους τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρείας. Τούτων αἱ θορυβώδεις κραυγαί συμπνίγονται καί σβύνονται παρευθύς ὑπό τῆς αἰωνίου καί λαμπρᾶς φωνῆς τῆς Ἀληθείας, ἥτις κηρύττει τήν εὐγενεστάτην καί ἁγιωτάτην ὑπόθεσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Ἐκφράζω, ὦ ἄνδρες, τά δικαιώματά μας μᾶλλον διά τούς Ἕλληνας, παρά διά τούς μισέλληνας. Οἱ προπάτορες ἡμῶν ἔγραφον εἰς στήλας χαλκάς τάς τῶν τυράννων ἀδικίας, ὥστε νά βλέπωσιν ἐξ αὐτῶν οἱ μεταγενέστεροι, πόσον φρικτόν εἶναι ἡ τυραννία. Οὕτως οἱ Ἀθηναῖοι ἔγραψαν εἰς στήλην τάς ἀδικίας τῶν Πεισιστρατιδῶν, ἀνθρώπων ὁμογενῶν καί ὁμοθρήσκων καί συμπατριωτῶν, οἵτινες, κατά τήν μαρτυρίαν τοῦ φιλαληθεστάτου τῶν Ἱστορικῶν ἐπετήδευον καί φρόνησιν καί ἀρετήν[1]. Ἀλλά ποῖον λόγον ἠδύναντο νά ἔχωσιν ἐκείνων αἱ ἀδικίαι, ὡς πρός τάς ἀθεμιτουργίας τοῦ ἰδικοῦ

1. Θουκυδίδης, *Ἱστορίαι*, βιβλίον ΣΤ΄, 54-55.

μας ἀνόμου, ἀσυμφύλου, ἀθεωτάτου τυράννου; καί πόσον δικαιότερον ἡμεῖς πρέπει νά μνημονεύωμεν τάς φρικτοτέρας ἐξ αὐτῶν (διότι ποῦ δυνάμεθα ὅλας;), ὥστε νά φυλάττωμεν πάντοτε ζῶσαν μέν καί ἀμάραντον ἀγανάκτησιν ἐναντίον τῶν ὑβριστῶν (ἐφ' ὅσον εἶναι τοιοῦτοι), ἄσβεστον δέ καί ἀκοίμητον τήν ἀποστροφήν πρός τά αἴτια, διά τά ὁποῖα ἐκ ποίων ἀγαθῶν εἰς ποῖα κατηντήσαμεν δεινά;

§ ε. Τοῦτον ἔχων κύριον σκοπόν ἀναφέρω ἐμπαρόδως τήν παρά τῶν ἀλλογενῶν μεγίστην κατηγορίαν, ὥστε νά ἀποδειχθῇ, ποῖον συνηγοροῦσι, καί ποίους κατηγοροῦσι. Λέγουσι καί γράφουσιν, ὅτι, «*ὁ Μωαμεθανός ἐξουσιαστής τῆς Ἑλλάδος, εἶναι Νόμιμος Μονάρχης, διότι ἔχει τό δικαίωμα τῆς συνεχοῦς καί πολυχρονίου κατακτήσεως καθωσιωμένον διά τοσούτων χρόνων ὑπό τῆς καθ' ὅλην τήν Εὐρώπην ἀποδοχῆς καί ἐπικυρώσεως τοῦ κράτους τοῦ Σουλτάνου*»[2]. Ἰδού τί λέγουσιν, ὦ Ἕλληνες, καθ' ἡμῶν ὀλίγοι τινές ἄμισθοι συνήγοροι τοῦ Σουλτάνου. Ἄς ἐξετάσωμεν λοιπόν τήν θρυλλουμένην ταύτην Νομιμότητα τοῦ ἡμετέρου δυνάστου. Ὑπομείνατε, ἀδελφοί, νά θεωρήσωμεν τάς ἰδίας ἡμῶν πληγάς, ἐν ᾧ ἄλλοι τάς ἐπιξαίνουσιν ἀντί νά μᾶς εὐσπλαγχνισθῶσιν, ὥστε νά τάς θεραπεύσωμεν, σύν Θεῷ, δραστικώτερα. Καί πρῶτον, ἄς ἴδωμεν, ποῖον εἶναι τό καθ' ἡμῶν δικαίωμα τῶν Ἀγαρηνῶν.

10

2. Ἐφημ. *Journal des débats* (Ἐφημερίς τῶν Δημοσίων Συζητήσεων), 30 Αὐγούστου 1821, σελ. 4.

§ στ. Ὅτι φυσικόν ἐξουσίας δικαίωμα δέν ἔχει κανέν ὁ Τοῦρκος ἐπί τῆς Ἑλλάδος εἶναι πρᾶγμα φανερόν. Μένει λοιπόν τό δικαίωμα τῆς κατακτήσεως, ἤ δορικτησίας. Πορθητής ἰσχυρός, ἀπό τοῦ βάθους τῆς Ἀσίας ὁρμήσας, ὑπέταξε διά τῶν ὅπλων μίαν ἀσθενῆ βασιλείαν, καί κρίνει δίκαιον διά παντός νά τήν ἐξουσιάζῃ. Ὑπάρχουσι δέν ἀρνοῦμαι, δορικτήτορες, τῶν ὁποίων αἱ κατακτήσεις δικαιοῦνται διά τῆς φιλανθρώπου διοικήσεως καί τοῦ φωτισμοῦ καί πολιτισμοῦ τῶν κατακτηθέντων τόπων. Δορικτήτωρ ὠνομάσθη ὁ μέγας Ἀλέξανδρος· ἀλλ' ὅσα κατέστρεψεν ἔθνη, θαυμάσαντα πλέον τήν φιλανθρωπίαν τῆς ψυχῆς, παρά τῶν ὅπλων αὐτοῦ τήν ἀνδρείαν, τόν ὠνόμαζον καί τόν ἐνόμιζον εὐεργέτην καί σωτῆρα βασιλέα, διότι τούς ἀπήλλαξεν ἀπό τῆς προτέρας ἀγριότητος τῶν ἠθῶν, καί τῆς τυραννίας τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν δυναστῶν. Τοιαῦτα φιλανθρώπου δορικτησίας παραδείγματα ἔχει καί ἡ νεωτέρα Ἱστορία νά μᾶς παραστήσῃ, ἐπικυρωμένα διά τῆς κοινῆς ὁμολογίας καί αὐτῶν τῶν κατακτηθέντων λαῶν, οἵτινες, δυστυχοῦντες ἐν ὅσῳ ἦσαν αὐτόνομοι, καί κάκιστα πάσχοντες ὑπ' ἀλλήλων, εὐδαιμονοῦσιν ἤδη ὑπό τήν σοφήν καί δικαίαν διοίκησιν τῶν ἀλλογενῶν ἐξουσιαστῶν. Ἀλλά τοιοῦτο δικαίωμα κατακτήσεως ποῦ τό ηὗρεν ὁ Σουλτάνος; πότε τό εἶδον εἰς αὐτόν οἱ ὑπερασπισταί τοῦ θρόνου του; Ὁ κατακτητής, ἄν μέλλῃ νά ἔχῃ νόμιμον ἐπικρατείας δικαίωμα ἐπί τῶν κατεξουσιασθέντων λαῶν, χρεωστεῖ νά τούς υἱοθετήσῃ, καί νά ἑνωθῇ μετ' αὐτῶν

διά τοῦ συνδέσμου τῶν νόμων, τῆς ἠθικῆς, τῆς πολιτικῆς· χρεωστεῖ νά στηρίζῃ τό ἴδιον αὐτοῦ κράτος ὄχι εἰς τήν βίαν τῶν ὅπλων, ἀλλ' εἰς τούς νόμους τοῦ δικαίου, καί τήν ἀδιάκοπον χρῆσιν καί ἐκτέλεσιν αὐτῶν· χρεωστεῖ νά σέβηται τήν ζωήν, τήν τιμήν, τήν ὑγείαν, τήν παιδείαν, τά κτήματα τοῦ ἔθνους, τό ὁποῖον ὑπέταξεν εἰς τήν ἐξουσίαν αὐτοῦ. Ἄν αὐτός δέν μεταλάβῃ, ἤ δέν μεταδώσῃ εἰς ἐκείνους τό ἴδιον αὐτοῦ θρήσκευμα, χρεωστεῖ, κατά τῆς ἀνεξιθρησκείας τό χρέος, νά ὑπερασπίζηται τήν θρησκείαν των, νά διατηρῇ τούς νόμους των, νά μή τούς ἀποκλείῃ ὡς δούλους ἀργυρωνήτους ἀπό τῶν δικαίων τῆς πολιτείας, νά τούς κρίνῃ καί νά τούς διοικῇ ἰσονόμως καί ἰσοτίμως, ὡς καί τούς ἰδίους ἑαυτοῦ ὁμογενεῖς καί ὁμοθρήσκους, νά διακρατῇ τάς συνθήκας, ἄν ἔκαμε τινάς μετ' αὐτῶν, νά γίνῃ, τέλος, βασιλεύς αὐτῶν, ἀφ' οὗ ἔγιναν ἐκεῖνοι ὑπήκοοί του· ὄχι νά μένῃ διηνεκής αὐτῶν βιαστής, πάντοτε ὠμός καί ἄγριος καί ἀνίλεως πρός αὐτούς, ὁποῖος εἰσέβαλεν εἰς τήν κατεστραμμένην αὐτῶν χώραν, καθ'
12 ἥν ἡμέραν ἐφύτευσεν εἰς τό μέσον της τάς φοβερᾶς αὐτοῦ σημαίας. Τότε, ἀγαθῇ τύχῃ! ἄς χαίρῃ τάς κατακτήσεις ὁ δορικτήτωρ οὗτος βασιλεύς: τότε ἄς προβάλλῃ, διότι ἔχει νά προβάλλῃ δικαιώματα, ἐάν πότε τό δορίκτητον ἔθνος θελήσῃ νά ἐπαναστατήσῃ. Τοιαύτας κατακτήσεως ἀρχάς ἐφύλαξαν ὄχι μόνον τά νεώτερα πολιτισμένα ἔθνη τῆς Εὐρώπης, ἀλλά καί οἱ παλαιοί παροριστα κατά τούς αἰῶνας τῆς βαρβαρότητος. Τῷ 420, μετά Χριστόν ὁ Φαρα-

μόνδος μετά τῶν Φράγγων ἐκυρίευσε τήν Γαλλίαν· ἀλλά μετά τρεῖς αἰῶνας δέν ἐγνωρίζοντο πλέον τίνες ἦσαν οἱ Φράγγοι, οἱ κατακτηταί, καί τίνες οἱ κατακτημένοι Γάλλοι. Τά ἤθη, τά ἔθιμα, οἱ νόμοι, ἡ ἰσοπολιτεία, ἡ ἐπιγαμία, ἡ γλῶσσα, ἡ θρησκεία συνεζύμωσαν ἀμφοτέρους καί τούς ἀπέδειξαν ἔθνος ἕν, καί χεῖλος ἕν. Τίς δύναται σήμερον νά διακρίνῃ τούς ἀρχαίους Βρεττανούς ἀπό τῶν Ἄγγλων καί Σαξώνων, καί Κελτῶν, οἵτινες ἐκχυθέντες (τῷ 800 ἀπό Χριστοῦ) ἐκ τῆς βορρειοτέρας Γερμανίας, εἰσέβαλον καί καθυπέταξαν ὅλην τήν Βρεττανίαν; τίς ἠδύνατο νά τούς διακρίνῃ μετά δύω ἑκατονταετηρίδας ὕστερον ἀπό τῆς εἰσβολῆς τῶν πορθητῶν; Οἱ Ἄγγλοι μεταδώσαντες τό ἐθνικόν αὐτῶν ὄνομα κοινῶς εἰς τήν γῆν τῶν Βρεττανῶν, μετέλαβον τούτων τά ἤθη, καί συνεχωνεύθησαν οἱ ἀλλόφυλοι μετά τῶν ἐντοπίων εἰς μίαν καί τήν αὐτήν κοινωνίαν, χωρίς τινος διαφορᾶς καί διακρίσεως ἠθικῆς, ἤ πολιτικῆς, ἤ θρησκευτικῆς. Ταῦτα καί ἄλλα καί τῆς παλαιᾶς καί τῆς μέσης, καί τῆς νεωτέρας ἱστορίας παραδείγματα ἀποδεικνύουσι τήν μεγάλην πολιτικήν ἐκείνην ἀλήθειαν. *«Ὅτι, ἡ κατάκτησις, ἄν μέλλει νά ἀποβῇ νόμιμος καί σταθερά, πρέπει νά θεμελιώνηται εἰς τά μέγιστα ἐθνικά καί ἀνθρωπικά δικαιώματα τῶν κατακτηθέντων».* Ἤγουν (κατ' ἄλλας λέξεις), *«Ὁ κατακτητής δέν ἔχει κανέν δικαίωμα εἰς τό ἔθνος, ὅταν δέν ὑπερασπίζηται, ἤ ὅταν αὐτός καταπολεμῇ τά κυριώτατα τοῦ ἔθνους δικαιώματα».*

§ ζ. Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἄς ἐφαρμοσθῇ ἡ πολιτική αὕτη καί ἱστορική ἀλήθεια εἰς τούς Τούρκους, τούς κατακτητάς τῆς Ἑλλάδος, ὥστε νά ἴδωμεν, ἄν ἐσεβάσθησαν οἱ Βάρβαροι κανέν ἐθνικόν ἤ ἀνθρωπικόν τῶν Ἑλλήνων δικαίωμα. Ἀσφάλεια ζωῆς, ἀσφάλεια κτημάτων καί χρημάτων, ὑπεράσπισις τιμῆς, ὑπεράσπισις θρησκείας, βοήθεια ἐν ἀνάγκαις, εἶναι παντός ἔθνους δικαιώματα, εἰς τά ὁποῖα χρεωστεῖ νά ἐπαγρυπνῇ ὁ ἡγεμών, ἄν θέλῃ νά εἶναι ἡγεμών, καί ὄχι λῃστής. Καί πρῶτον, ποίαν φροντίδα ἔδειξεν ἕως τώρα ἡ τουρκική διοίκησις περί τῆς ζωῆς, ἤ τῆς ὑγείας τῶν Ἑλλήνων καί τῶν ἄλλων αὐτῆς ὑπηκόων; Μεθύει Τοῦρκός τις, ὁ τυχών[3], καί ἐκβαίνων ἐκ τοῦ καπηλείου πιστολίζει, μαχαιρώνει, σφάζει τόν προστυχόντα Γραικόν· οὐδείς ἐκ τῶν παρόντων καί στεναζόντων ὁμογενῶν δέν δύναται νά πιάσῃ τόν φονέα, διότι οὗτος εἶναι Τοῦρκος. Ἐπιγελᾷ ὁ γεννάδας βλέπων ἀσπαίροντα τόν πεσόντα, καί περιϋβρίζει τούς παρεστῶτας, ἄγριος καί βλοσυρός, στρέφων τό μυστάκιον· καί, τέλος, ἀναχωρεῖ καί δια-

3. Ἡ μέθη πρό πολλοῦ εἰς τούς Τούρκους ἔγεινε κοινή. Ἄς τούς προστάζῃ τό Κοράνιον νά μή οἰνοποτῶσιν. Ἕως τινός καιροῦ οἱ μικροί ἐφοβοῦντο τόν νόμον, οἱ δέ μεγάλοι τόν ἐπερίπαιζον, πίνοντες οἶνον ἐκ ῥοδομέλιτος καί σακχάρεως, καί ἄλλα μεθυστικά ποτά. Τώρα καί μικροί καί μεγάλοι νομίζουσι τήν μέθην ἀθῴαν διάχυσιν. Αὐτός ὁ Σουλτάνος, κατά μαρτυρίας προσώπων ἀξιοπίστων, κυλίεται συχνάκις εἰς τούς ἐμετούς τῆς πολυποσίας αὐτοῦ.

σῴζεται γαῦρος καί ἀνεύθυνος ὑπό τήν ὑπεράσπισιν τῶν ὁμοτρόπων αὐτοῦ συναδελφῶν. Τό δ' αὐτό τῆς μέθης παίγνιον ὁ αὐτός δύναται καί ἄλλοτε, ὁσάκις βουληθῇ, νά ἐπαναλάβῃ· διότι πάντοτε δύναται καί ἐν εἰρήνῃ νά ὁπλοφορῇ καί ὁπλοφορῶν νά μεθύῃ, καί μεθύων νά φονεύῃ, καί φονεύων νά διαφεύγῃ τήν ποινήν. Ἄν δέ τύχῃ, κατά δυστυχίαν, φιλότιμός τις ὁ τοῦ τόπου διοικητής, καί πιάσας ἐξορίσῃ τόν φονέα, ἤ τόν ἀνταποκτείνῃ, τότε ἄλλοι Τοῦρκοι, περισσότεροι παρά ἕνα, ὄχι πλέον μεθύοντες, ἀλλά νήφοντες καί γρήγοροι συνελθόντες ἀποκτείνουσι πλειοτέρους, ὥστε νά ἐκδικηθῶσι τόν θάνατον τοῦ μιαιφόνου συναδελφοῦ αὐτῶν. Ἡ Λάρισσα, ἡ Θεσσαλονίκη, ἡ Σμύρνη, ἡ Εὔριπος, ἡ Κρήτη, μυρίαι ἄλλαι πόλεις καί χῶραι τῆς Ἑλλάδος ἔχουσι καθ' ἡμέραν σχεδόν τοιαῦτα παραδείγματα. Οἱ Ἕλληνες φονεύονται εἰς τήν ἀγοράν, διότι ζητοῦσι τοῦ πωλουμένου πράγματος τήν τιμήν· φονεύονται εἰς τάς οἰκίας, διότι ὑπερασπίζονται τήν τιμήν τῆς γυναικός καί τῶν τέκνων αὐτῶν· φονεύονται εἰς τάς ῥύμας, διότι κατ' ἀπροσεξίαν δέν παρεχώρησαν τήν ὁδόν εἰς τόν ἀπαντῶντα Τοῦρκον, καταβάντες ἀπό τοῦ λιθοστρώτου εἰς τό παρακείμενον πλῆρες πάσης ἀκαθαρσίας αὐλάκιον. Φόνοι καθημερινοί, φόνοι νυκτερινοί, εἶναι τά συνηθέστατα ἀκρύσματα καί θεάματα εἰς τάς πόλεις ἡμῶν. Καί αὐτοί οἱ νυκτερινοί φύλακες, σβύνοντες τῶν ὁδιτῶν τά φανάρια, τούς γυμνώνουσι, καί πολλάκις τούς ἀφήνουσι νεκρούς εἰς τάς πλατείας. Καί ἄν τοιοῦτος εἶναι ὁ κίνδυνος

εἰς τάς πόλεις, ποίαν ἀσφάλειαν νά ἐλπίσῃ τις εἰς τά δάση καί εἰς τάς δημοσίους ὁδούς; Ἐκεῖ διατρίβουσιν οἱ *Κισσιτσίδες*, οἱ *Χαϊταλίδες*, οἱ *Τσιπνίδες*, οἱ *Λιάπιδες*, ἄλλα μυρία δυσώνυμα φῦλα βαρβάρων λῃστῶν. Ἄγουσι καί φέρουσι τό πᾶν, συντροφεύοντες πολλάκις μετά τῶν πλησιοχώρων διοικητῶν. Ἀνδραποδίζουσι χωρία, σκυλεύουσιν ἐμπόρων συνοδείας (κερβάνια), καταφονεύουσιν ἀδιακόπως τούς ὁδοιπόρους. Ὦ πολλά παθόντες ὁμογενεῖς μου! πόσοι ἐξελθόντες εἰς ἐμπορίαν δέν ἐπεστρέψατε πλέον εἰς τάς οἰκίας σας! πόσων οἱ τάφοι, κεχωσμένοι παρά τάς λεωφόρους, καί δεικνύμενοι ὑπ' ἄλλων πρός ἄλλους συμπατριώτας σας, ἐμπνέουσι φρίκην, καί πικράν προσδοκίαν τῆς τύχης τῆς αὐτῆς! Ἀφίνω τήν μικράν Ἀσίαν καί τά ἐνδότερα· ὅσοι δέ βαδίζουσι διά τῆς Ῥοδόπης ἀπό Σερῥῶν εἰς τήν Φιλιππούπολιν, ὅσοι ἀπό τῆς Αἰκατερίνης εἰς τήν Θεσσαλονίκην, εἰς τήν Σόφιαν, εἰς ἄλλας ἄλλων πόλεων ὁδούς, ποσάκις ἀπαντῶσι τά τοιαῦτα θεάματα πρός παρηγορίαν τῆς ἐπιπονωτάτης ὁδοιπορίας αὐτῶν! Κἄν διαφύγωσι τάς χεῖρας τῶν λῃστῶν, πολλοί πολλάκις ἐπνίγησαν εἰς τόν ποταμόν, διακοπείσης ἔξαφνα τῆς γεφύρας, διά τήν ἀμέλειαν καί αἰσχροκέρδειαν τῶν διοικητῶν· ἤ ἐναυάγησαν εἰς ἀκαθάρτους καί κατά μικρόν ἀπογαιουμένους λιμένας· ἤ κατεπλακώθησαν ὑπό τά κατά τόπους σεσαθρωμένα καί ἐκ διαλειμμάτων καταῤῥέοντα τείχη (τά ὁποῖα καί κατ' αὐτήν τήν Μητρόπολιν τοῦ Κράτους, τήν Κωνσταντινούπολιν, ἐπαπειλοῦσι νά κατεδαφίσωσιν ὁλοκλή-

ρους συνοικίας διά τῆς παντελοῦς καταπτώσεως)· ἤ τέλος ὁδοιποροῦντες ἐτάφησαν εἰς ῥωγμάς τινας ἐμπεσόντες καί χάσματα τυφλά, τῶν ὁποίων γέμουσιν οἱ δρόμοι· ἤ συνετρίβησαν ὑπό βράχους καί πέτρας ἀπορῥῶγας, ἄνωθεν ποθέν ἀποκοπτομένας, διά τό παντάπασιν ἀνεπισκεύαστον καί αὐτῶν τῶν βασιλικῶν λεγομένων ὁδῶν.

§ η. Τοιουτοτρόπως ἡ ζωή τῶν ταλαιπώρων Ἑλλήνων γίνεται συχνότατα θῦμα τῆς βαρβαρότητος τῶν Κρατούντων. Εἰς ταύτην ἄς προστεθῇ καί ἡ κατάρατος πλεονεξία, νόσημα τοῦ Τούρκου φυσικόν. Πόσοι Ἕλληνες δι' ἕν καί μόνον μεγάλον ἔγκλημα, διότι ἦσαν πλούσιοι, κατεσάπησαν εἰς τάς φυλακάς, ἤ ἐδολοφονήθησαν, ἤ ἀπεκεφαλίσθησαν δημοσίως! Ἀφίνω τάς ἄλλας τάς κατά τόπους ὑπό τῶν τοπαρχῶν γινομένας σφαγάς· ὁ δέ Σταυράκογλος, καί ὁ Σκαναβῆς, καί ὁ Πετράκης, καί ἄλλοι μυρίοι καί παλαιότεροι καί νεώτεροι, τῶν ὁποίων ἀποσιωπῶ τά ὀνόματα, δέν ἐσφάγησαν διά τόν πλοῦτον
18 ὑπό τῆς πλεονεξίας τοῦ Σουλτάνου κατ' αὐτήν τήν Κωνσταντινούπολιν; τοῦτον ἀπέκτεινε χρημάτων περιουσία· ἐκεῖνον ἐδολοφόνησε κτῆμα καρποφόρον, ἄλλον ἀπεκεφάλισε κῆπος, ἤ ἐργαστήριον ἐπικερδές, ἤ γειτονικόν οἰκόπεδον. Ἀλλά τούς τοιούτους φόνους τῶν Ἑλλήνων οἱ συνήγοροι τοῦ Σουλτάνου δέν θέλουσιν, ἴσως, νομίσει τόσον φρικτούς, διότι ὁ Σουλτάνος τούς συνηθίζει πυκνά καί εἰς αὐτούς τούς πλουσίους ὁμογενεῖς αὐτοῦ. Νά σιωπήσω τούς

ἄλλους, ὁ νῦν εὐτυχῶς Σουλτανεύων, θέλων νά ἐπισκευάσῃ τό μέρος τοῦ παλατίου τό λεγόμενον *Πύλη κανονίων* (Τόπ-καπί), ἐπειδή ἤκουσε παρά τοῦ ἀρχισυμβούλου του, ὅτι πρός τοῦτο ἐχρειάζετο δαπάνη τεσσάρων μιλλιουνίων γροσίων, καί ἐπειδή ἀπεφάσισε νά μή ἐξοδεύσῃ μηδ' ὀβολόν ἐκ τοῦ ἰδίου θησαυροφυλακίου, πέμψας ἀπεκεφάλισε τόν ἡγεμόνα τῆς Ἀδριανουπόλεως, Δαγδεβερένογλουν, ἐκ τοῦ ὁποίου τῆς περιουσίας κατεσκευάσθη μέν εὐκόλως καί ἡ Κανονοπύλη, ἐθησαυρίσθησαν δέ καί ἄλλα χρήματα πολλά εἰς τήν χαριτόβρυτον καί διαψιλεστάτην γάζαν (χαζινέν)!

§ θ. Ἀλλ' ἄς παρέλθωμεν τάς τοιαύτας τραγικάς σκηνάς· τό δέ κακόν τῆς πανώλης ποῦ νά τό βάλωμεν; ποῖός ποτε πόλεμος ἐπέφερε τοσαύτην λιπανθρωπίαν εἰς κανέν μέρος τῆς οἰκουμένης, ὅσην τό θανατικόν εἰς τήν Ἑλλάδα; Ποῦ εἶναι ἡ πάλαι ποτέ πολυανθρωπία τῆς χαριτωμένης ταύτης γῆς[4]; Πῶς ἠφανίσθησαν ὁλοτελῶς ἀπό τοῦ καλοῦ προσώπου αὐτῆς τόσαι κῶμαι καί τόσα χωρία καί πολίχνια; Δέν

4. Δέν ἐξετάζω τούς ἄλλους χρόνους. Εἰς μόνον τό 1812, ἀπέθανον ὑπό θανατικοῦ εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν 250 χιλιάδες ψυχῶν, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 30 χιλιάδες ἦσαν χριστιανοί. Τῷ δέ 1813, ἀπέθανον εἰς τήν Σμύρνην 40 χιλιάδες, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 8, ἦσαν χριστιανοί. Καί (νά ἀποσιωπήσω τούς ἄλλους τόπους), πρό τεσσάρων ἐτῶν εἰς τήν Βόσναν ἀπέθανε τό ἥμισυ τῶν κατοίκων αὐτῆς.

εἶναι ταῦτα πάντ' ἀποτελέσματα τῆς θανατηφόρου μάστιγος τοῦ θανατικοῦ; Καί ὅμως τό θανατικόν τό εἰσάγει, καί τό τρέφει, καί τό περιθάλπει ἡ Τουρκική διοίκησις. Φεύγουσιν οἱ ταλαίπωροι Ἕλληνες εἰς τά ὄρη ἐν καιρῷ τῆς πανώλης, ὑποφέροντες ὕπαιθροι εἰς τάς ἐρημίας ὅλα τά δεινά τῆς ἀτμοσφαίρας, καί αὐτῶν πολλάκις τῶν νυκτερινῶν λῃστῶν τάς διαρπαγάς· ἄλλοι κρύπτονται εἰς τάς οἰκίας ἀπρόϊτοι, ἀκοινώνητοι, ἀπλησίαστοι· οἱ δέ πτωχότεροι περιπατοῦντες εἰς τάς πλατείας νά εὕρωσι τόν ἐπιούσιον ἄρτον, ἀπαντῶσι τήν φλογίνην ῥομφαίαν τῆς λοιμικῆς. Ἀλλ' ἡ διοίκησις εἰς ὅλα ταῦτα ἐπιγελᾷ. Ὁ κατά τόπους διοικητής, ὡς κληρονόμος τῶν ἀποθνησκόντων παγγενεί, εὔχεται καί προσπαθεῖ νά ἐρημωθῶσι πλειότεραι οἰκίαι, ὥστε νά κληρονομήσῃ περισσοτέρους. Καί οἱ φιλάνθρωποι Τοῦρκοι, ὅταν ἐκφέρωσιν εἰς ταφήν τούς ἑαυτῶν νεκρούς, νομίζουσιν ἔργον ψυχωφελέστατον, ἄν μεταδώσωσι τό μόλυσμα εἰς ὅσους Ἕλληνες περιτύχωσι καθ' ὁδόν, ὥστε νά τούς στέλλωσι θύματα, λέγουσι, καί καθάρματα εἰς αἰωνίαν ἀνάπαυσιν τοῦ ἀποθανόντος! Αὐτοί δέ νά φυλαχθῶσιν ἀπό τοῦ θανατικοῦ, τό νομίζουσιν ἁμάρτημα ἀσυγχώρητον, διότι ἀντιβαίνουσιν εἰς τήν πεπρωμένην, τό πρώτιστον δόγμα τῆς θρησκείας αὐτῶν. Οὐδεμία κατά τῆς νόσου προφυλακή δέν συγχωρεῖται εἰς τήν Τουρκίαν· οὐδέν οἴκημα καθαρτήριον· οὐδ' αὐτάς αὐτῶν τάς μολυνθείσας οἰκίας, ἤ τά ἐνδύματα δέν τολμῶσι νά καθαρίσωσιν οἱ πιστοί λάτρεις τῆς Εἱμαρμένης. Ὡς αἱ τῆς Ῥώμης

Ἑστιάδες, παρομοίως καί οὗτοι διατηροῦσιν αἰωνίως ἄσβεστον τό παρ' αὐτοῖς ἅγιον καί ἱερόν πῦρ τοῦ θανατικοῦ, διά τοῦ ὁποίου θυσιάζουσιν, ὡς ὁλοκαυτώματα, τούς Ἕλληνας κατ' αὐτήν τήν πατρῴαν αὐτῶν Ἑστίαν[5]! Καί οἱ δυστυχεῖς Ἕλληνες, ἔχοντες διά παντός ἐπικειμένην εἰς τόν τράχηλον αὐτῶν τήν σπάθην τοῦ Τούρκου καί τῆς πανώλης, χρεωστοῦσι νά ὑποτάσσωνται εἰς τοιοῦτον *νόμιμον Μονάρχην*, διότι εἶναι ἄσπονδος καί ἀμείλικτος ἐχθρός – τῆς ὑγείας καί τῆς ζωῆς αὐτῶν!

§ ι. Ἀλλ' ἄν κατατρέχει ὁ Σουλτάνος τήν ζωήν τῶν ὑπηκόων, μήπως δεικνύει καμμίαν φροντίδα περί τῆς τιμῆς αὐτῶν; ἤ μήπως οἱ Ἕλληνες μόνοι τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς δέν πρέπει νά ἔχωσιν αἴσθημα τιμῆς; Οἴμοι, φιλοτιμότατοι προγόνων φιλοτιμοτάτων ἀπόγονοι, ποίαν ἀτιμίαν δέν ἐπάθετε ὑπό τῶν ἀγρίων διοικητῶν; Πᾶν εἶδος αἰσχρουργίας δύναται νά πράξῃ ὁ Τοῦρκος εἰς τούς Ἕλληνας ἀτιμωρητί· παρθένων φθοραί, καί βίαι γυναικῶν, καί παίδων αἰσχύναι, νομίζονται συνήθως ἀποδείξεις τόλμης καί

5. Εἰς πόσους καί ἄλλους τόπους τῆς Εὐρώπης μετεδόθη πολλάκις τό θανατικόν ἀπό τῆς Τουρκίας! Τώρα νεωστί (παραλείπω τούς ἄλλους καιρούς) τῷ 1812, καί 1813, καί 1816, μεταδοθέν ἐξαίφνης τό κακόν δέν ἐκινδύνευε νά ἐρημώσῃ τήν Ὀδησσόν καί τήν Τρανσυλβανίαν, καί τήν Κροατίαν, καί Σλαβονίαν, καί τήν νῆσον τῶν Κορυφῶν; Ἰδού τά δωροφορήματα τῆς Τουρκίας πρός τούς γείτονας αὐτῆς.

εὐφυΐας, διά τάς ὁποίας καυχῶνται καί δημοσίως οἱ ἄνομοι! Ἀφίνω τά πολλά καί δεινά, ὅσα τολμῶσι καί εἰς τά χωρία καί εἰς τάς πόλεις οἱ στρατευόμενοι (Σεφερλῆδες)· ὅμοιοι λυσσώντων λύκων ἀγέλης ἐμπίπτοντες ἁρπάζουσι, φονεύουσιν, ὑβρίζουσιν ἀναφανδόν. Ὅ,τι δέν δύνανται νά πράξωσιν οἱ χαῦνοι πρός τούς πολεμίους, τοῦτο φιλοτιμοῦνται νά κάμνωσι τούς ἀόπλους αὐτῶν ὑπηκόους. Κανείς δέν δύναται νά τούς ἀντισταθῇ, ἤ νά τούς τιμωρήσῃ, διότι εἶναι στρατιῶται· τοὐτέστι, διότι, στρατευόμενοι κατά τῶν πολεμίων ὑπέρ τῆς ἀσφαλείας καί εὐζωΐας τῶν ὑπηκόων, καταπολεμοῦσιν αὐτοί καί λεηλατοῦσι τό ὑπήκοον[6]! Εἰς δέ καιρόν εἰρή-

6. Τόση εἶναι ἡ φρίκη, τήν ὁποίαν διασπείρουσι πανταχοῦ τά τῶν στρατευομένων Τούρκων κακουργήματα, ὥστε κατά πᾶσαν πόλιν καί χώραν, ὅθεν μόνον μέλλουσι νά διέλθωσιν, ὅταν προμάθωσιν οἱ κάτοικοι, κατ' εὐτυχίαν, τήν μέλλουσαν αὐτῶν εἴσοδον, ἀσφαλίζουσι τάς οἰκίας, κλείουσι τά ἐργαστήρια, καταλείπουσιν ἐρήμους τάς ἀγοράς, καί περιμένουσιν ἔντρομοι, πότε νά παρέλθῃ ὁ στρατός. Ὅσοι δέ κατά τύχην εὑρεθῶσιν ἀπροφύλακτοι, οὐαί εἰς αὐτούς! ἀρκεῖ καί μόνον τις νά τούς ἀπαντήσῃ, διακόψας κατά τύχην τόν δρόμον, ὅθεν πλησιάζουσι νά διαβῶσι, καί οὗτος εὐθύς φονεύεται, ὡς κακόν καί δυσοιώνιστον συνάντημα! Ἀλλ' οὔτ' ἐκ τῶν θυρίδων τολμᾷ τις νά διαβλέψῃ περί τούς γενναίους στρατιώτας, διότι πολλοί τούτων ἔργον ἔχουσι νά ἐπιτηρῶσιν, ἄν τις ἄνωθέν ποθεν ἐπιβλέπῃ, καί παρευθύς τόν τουφεκίζουσι, μή βασκάνῃ τό κάλλος καί τήν τάξιν τοῦ στρατοῦ! τουφεκίζουσι δέ καί πιστολίζουσι καί ἁπλῶς πρός τάς ὑψηλοτέρας οἰκίας τῶν χριστιανῶν, ὅπου

νης, μήπως αἱ ὕβρεις εἶναι μᾶλλον ὑποφερταί καί περιωρισμέναι καί ὀλιγώτεραι; Ἀπό τοῦ Ἡγεμόνος ἕως τοῦ ἐσχάτου φορτοφόρου (χαμάλη), ἀπό τοῦ Κριτοῦ ἕως τοῦ ῥακενδύτου δούλου τοῦ χαρτοδότου (χαρατσῆ), ὅλοι δύνανται ἀνυποστόλως νά δείρωσι καί νά ὑβρίσωσι τόν Ἕλληνα. Ἄν τόν ἀπαντήσωσιν εἰς τό λιθόστρωτον, τόν ἀπολακτίζουσι (τοὐλάχιστον), καί τόν κυλίουσιν εἰς τόν βόρβορον, μήπως φανῇ ἰσότιμος αὐτῶν, τήν αὐτήν ὁδόν βαδίζων, καί φυλαττόμενος καί αὐτός μή λασπωθῇ. Ἄν τόν ἴδωσιν εἰς τό παράθυρον, τόν ὀμματιάζουσι ῥίπτοντες πιστόλαν· πῶς νά κάθηται καί ὁ Γραικός εἰς δῶμα

μάλιστα παρατηρήσωσι καλάς καί μεγάλας παροδίους θυρίδας. Εἰς δέ τήν Κωνσταντινούπολιν πολλαπλασιάζει τά τραγικά θεάματα καί ἡ λεγομένη *ἱερά Σημαία* (Σαντσάκ-σερίφ), ὅταν συνοδεύῃ τόν στρατόν. Πόσα καί ποῖα κακουργήματα διεπράχθησαν κατά καιρούς πρός τούς χριστιανούς, τούς καθ' ὁδόν παρατυχόντας, ἤ καί ἀπό τῶν θυρίδων διά μόνου βλέμματος τολμήσαντας νά μιάνωσι τό ἁγιώτατον τοῦτο κειμήλιον τοῦ προφήτου!! Γίνονται δέ θύματα τῆς τοιαύτης ὠμότητος τῶν Τούρκων ὄχι μόνον οἱ ὑπήκοοι χριστιανοί, ἀλλά καί Εὐρωπαῖοι, ἄν τύχωσι καί τούτων αὐτῶν οἱ ἐπισημότατοι. Γνωρίζει καί διηγεῖται μετά φρίκης ἡ Ἱστορία τόν πανέστιον ὄλεθρον καί τήν ἄῤῥητον καταισχύνην λαμπροτάτου τινός πρέσβεως, ὅστις ἠθέλησεν ἐξ ἁπλῆς περιεργείας νά παρατηρήσῃ μόνον διά τινων χαραμάδων τῶν θυρίδων τήν φοβεράν τῆς ἱερᾶς Σημαίας παράταξιν! Καί ἄν τοιαῦτα κάμνῃ μόνον κατά πάροδον ὁ στρατός, ἄς συμπεράνῃ καθείς, τί πάσχουσιν αἱ πόλεις καί τά χωρία, ὅπου πολλάκις ἐπισταθμεύει, καί αὐλίζεται.

ὑψηλόν, καί νά ἐπιβλέπῃ τούς διαβάτας; Ἄν περάσῃ ἔμπροσθεν τῶν φυλάκων τῆς εὐταξίας, αὐτοί οὗτοι τοῦ δίδουσιν εἰς τάς χεῖρας σάρωθρον μεμολυσμένον (ἀτσαλόσκουπαν) προστάζοντες νά φιλοκαλήσῃ τήν λεωφόρον. Ἄν ᾖναι τεχνίτης, σύρεται βιαίως νά δουλεύσῃ ἀγγαρείαν καί εἰς αὐτάς τάς ἀτιμοτάτας τῶν δημοσίων ὑπουργιῶν. Τό ὄνομα τῶν Ἑλλήνων εἶναι συνήθως *ἄπιστος* (γκιαούρ), καί *βέβηλος ἤ μιαρός* (κιαφίρ). Τό ἔνδυμα, τό ὑπόδημα, τό ἐπίβλημα τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἕλληνος δέν εἶναι συγχωρημένον νά ὁμοιάζῃ πώποτε τά τοῦ Τούρκου. Τό ἔξωθεν χρῶμα τῆς ἑλληνικῆς οἰκίας πρέπει νά ᾖναι μαῦρον καί ὁλοσκότεινον. Πάντοτε καί παντοῦ ὁ Ἕλλην πρέπει νά φορῇ τῆς ἀτιμίας τά στίγματα· πάντα τά περί αὐτόν πρέπει νά κηρύττωσι τήν δουλείαν αὐτοῦ! Συνεσταλμένος, μελανοφορῶν, κλίνων τόν αὐχένα ἕως ἐδάφους χρεωστεῖ νά ἀπαντᾷ καθ' ὁδόν καί τόν μικρότερον τῶν τυράννων. Εἰ δέ καί τολμήσει νά παραβῇ κανέν, καί τό μικρότατον, δεῖγμα τῆς ἑαυτοῦ δημοσίας ἐξουθενώσεως, ἡ ζημία εἶναι θάνατος. Ὁ Βλαχούτσης ἐφονεύθη εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, διότι τόν εἶδεν ὁ Ἀρχιναύαρχος φοροῦντα *λαχούριον* εἰς τήν κεφαλήν. Ἄλλοι ἐσφάγησαν καθ' ὁδόν ὑπό τοῦ μεταμορφωμένου Σουλτάνου, διότι εἶχον τά *καλουπάκια* μεγαλύτερα καί ὀγκωδέστερα ὀλίγον ὑπέρ τό μέτρον, τό ὁποῖον εἶχε τήν εὐκαιρίαν καί τήν πρόνοιαν τό Κράτος του νά ἐκδώσῃ πρός καταφρόνησιν τῶν ὑπηκόων!

§ ια. Ἀλλ' ἡ ἀτιμία δέν περιορίζεται ἕως ἐδῶ. Κατά τόν αἱματώδη κώδικα τῆς Τουρκικῆς νομοθεσίας ὁ Ἕλλην δέν εἶναι ἀξιόπιστος μάρτυς οὐδέ κατά τοῦ ἐλαχίστου τῶν Τούρκων. Ἀδικεῖται ὑπό τοῦ Τούρκου ὁ Ἕλλην; δέν δύναται νά κινήσῃ κατ' αὐτοῦ ἀγωγήν, ἄν δέν ἔχῃ δύο Τούρκους μάρτυρας· ὅλων τῶν Ἑλλήνων οἱ μαρτυρίαι περί ἑνός Μουσουλμάνου εἰς τήν τουρκικήν δικαιοσύνην εἶναι ἀπαράδεκτοι! Ἀδικεῖται ὑπό τοῦ Ἕλληνος ὁ Τοῦρκος; δύναται νά τόν ἐνάξῃ, καί νά τόν καταδικάσῃ διά τοῦ κριτηρίου εἰς ζημίαν, εἰς ἐξορίαν, εἰς ἐξώμωσιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ πίστεως, μόνον παριστάνων δύο Τούρκους μάρτυρας[7]. Ὅλη ἡ ἰδιωτική ζωή τοῦ ταλαιπώρου Ἕλληνος εἶναι καθημερινῶν καταφρονήσεων σειρά. Εἰς δέ τήν πολιτείαν εἶναι καταγεγραμμένη, ὡς εἰς στήλην χαλκήν, ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ γένους ἡ ἀτίμωσις. Καί οἱ Ἕλληνες, ὡς οἱ Ἑβραῖοι, ζῶσιν εἰς τήν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα ἀπηλλοτριωμένοι παντός εἴδους πολιτικοῦ ἀξιώματος. Δέν δύνανται νά ὑπουργήσωσιν ἄλλο τι πολιτικόν ὑπούργημα, εἰμή τάς δύο Διερμηνείας, καί τάς δύω Ἡγεμονείας τῆς Βλαχίας, καί Μολδαυΐας. Ἀλλ' οἴμοι! ποία εἶναι καί τούτων τῶν δειλαίων

7. Φθάνει νά μαρτυρήσωσιν εἰς τόν Κριτήν δύω Τοῦρκοι, ὅτι ὁ δεῖνα χριστιανός ἐπρόφερε τήν ὁμολογίαν τῆς Μωαμεθανικῆς πίστεως, καί εὐθύς ὁ χριστιανός τουρκίζεται· καί, ἄν δέν θελήσῃ, ἀποκεφαλίζεται. Ἐκ τοιαύτης τοσοῦτον ἰσχυρᾶς μαρτυρίας, ἄς συμπεράνῃ καθείς, πόσαι καταχρήσεις καί ζημίαι καί βίαι πηγάζουσι.

ὑπουργημάτων τά κέρδη; δήμευσις, ἐξορία, θάνατος. Ἀπό πασῶν τῶν ἐπισήμων Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, ὅσαι ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ νῦν ἡγεμόνευσαν, ἤ καί μόνον τῆς Διερμηνείας τήν τήβενον ἐφόρησαν, καμμία δέν διέφυγε τήν πληγήν τῆς τουρκικῆς ῥομφαίας. Γκίκαι, Μαυρογένεις, Μαυροκορδάτοι, Χαντσερίδες, Σοῦτσοι, Καλλιμάχαι, Ὑψηλάνται, ὅλοι ἔκλαυσαν καί κλαίουσιν ἕνα τινα, ἤ δύω καί τρεῖς ἀξιολόγους αὐτῶν συγγενεῖς. Καί σᾶς ἀείμνηστοι Μουροῦζαι, Μουροῦζαι φιλογενέστατοι, πόσον σᾶς ἐθρήνησαν, καί πόσον θέλουσι σᾶς ποθεῖ καί οἱ συγγενεῖς καί πάντες οἱ πολυπαθεῖς ὁμογενεῖς σας! Τοιουτοτρόπως οἱ Ἕλληνες γίνονται θύματα καί τῆς ἀτιμίας καί αὐτῆς τῆς φαινομένης τιμῆς ὑπό τήν διοίκησιν τοῦ Σουλτάνου. Καί ὅταν φονευθῶσιν ἔμπροσθεν εἰς τήν ὑψηλήν αὐτοῦ Πόρταν, οὐδ' αὐτά τά πτώματα δέν ἀξιώνονται πάντοτε ταφῆς· ῥίπτονται δέ πολλάκις ἐκ τοῦ τόπου τῆς καταδίκης εἰς βοράν τῶν ἰχθύων, *ὥστε νά ᾖναι ἄτιμοι καί νεκροί!*

26 § ιβ. Ἔρχομαι εἰς ἄλλο χρέος τοῦ Μονάρχου, τήν ὑπεράσπισιν τῶν κτημάτων τοῦ ὑπηκόου του λαοῦ. Ἐάν μέλλῃ νά ὑπάρχῃ πολιτεία, πρέπει κατά πᾶσαν ἀνάγκην νά ὑπάρχωσι τά μέρη ταύτης τά συστατικά, πρόσωπα καί πράγματα, ἤ ἄνθρωποι καί κτήματα. Τούτων ἡ συντήρησις εἶναι τῆς διοικήσεως ὁ σκοπός, ὥστε νά συντηρῆται ἡ πολιτεία. Ἀλλά τί κάμνει ἐδῶ ὁ Σουλτάνος; ἀποκτείνει τά πρόσωπα, καί σφετερίζεται τά πράγματα. Μυρίοις στόμασι κηρύττει

τάς τοιαύτας λῃστείας αὐτή πρῶτον ἡ Καθέδρα τῆς Σουλτανείου δικαιοσύνης, ἡ τρισαθλία Κωνσταντινούπολις. Ὅσους ἄν φονεύσῃ ὁ Τύραννος, πάντων τούτων πρέπει νά σφετερισθῇ τά κτήματα πάντα καί κινητά καί ἀκίνητα. Τήν ὥραν ἐκείνην, καθ' ἥν ἐξαίφνης ἀκούει ἡ ταλαίπωρος οἰκογένεια τήν σφαγήν τοῦ πατρός αὐτῆς, ἰδού τις *Βοσταντσίμπασις*[8], ἰδού τις *Βασβακίκουλος*[9], φρικτά καί πρόσωπα καί ὀνόματα, συνεπαγόμενοι καί πλῆθος ἄλλων ὁμοίων λῃστῶν, εἰσπίπτουσιν εἰς τήν θρηνοῦσαν ἐκείνην οἰκίαν, ὅλοι ἔνοπλοι, καί τό βλέμμα καί τό σχῆμα καί τήν φωνήν θηριώδεις καί φονικοί, καί διώκοντες ἔξω εἰς τούς δρόμους γυμνήν τοῦ φονευθέντος τήν οἰκογένειαν, μεταφέρουσιν ὡς καί τά φαυλότατα ἔπιπλα εἰς τό παλάτιον τοῦ Σουλτάνου, *τῆς αἰχμαλωσίας τό Καπιτώλιον!* Ἡ οἰκία σφραγίζεται παρευθύς, καί μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤ χαρίζεται, ἤ πωλεῖται εἰς ἄλλον, ὑπό κήρυκα δημόσιον. Τά δέ ὀρφανά καί ἡ χήρα τοῦ φονευθέντος, περιπλανώμενα εἰς τάς ὁδούς, δέν ἔχουσι πολλάκις οὔτε τί νά φάγωσιν, οὔτε ποῦ νά κλίνωσι τήν κεφαλήν, οὔτε πῶς νά σκεπάσωσι τήν γύμνωσιν τῶν μελῶν αὐτῶν.

8. Ἀρχικηπουρός τοῦ Σουλτάνου, ἔξαρχος τοῦ ἐν τῷ παλατίῳ τάγματος τοῦ λεγομένου τῶν Κηπουρῶν (Βοσταντσίδων), καί ἀστυνόμος ἐν μέρει τοῦ Καταστένου καί πολλῶν χωρίων τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

9. Πρώταρχος τῶν τῆς Γάζης ὑπηρετῶν· ἤ ἐπίτροπος τοῦ ἐπί τῶν προσόδων λειτουργοῦ (Τεφτερδάρ-Ἐφέντη).

§ ιγ. Ἄλλο· ὁ Σουλτάνος διορίζει φορολογίαν, ὄχι μόνον χρημάτων, ἀλλά καί προϊόντων πολλῶν. Ἡ φορολογία εἶναι βέβαια χρέος τῶν ὑπηκόων, ἀποβλέπον εἰς συντήρησιν αὐτῶν. Ἀλλά ποίους φόρους ἐπιθέτει ὁ Σουλτάνος; ἄς κηρύξωσι τόσαι πόλεις καί ἐπαρχίαι κατερημωθεῖσαι διά τό ὑπέρογκον τῆς δασμολογίας, ἥτις ὁμοιάζει λεηλασίαν. Ὦ Ἕλληνες! ποῖον ἔθνος δέν ἐμαρτύρησε ταύτην τήν γύμνωσίν σας; καί ποία χώρα τῆς οἰκουμένης δέν ἐνοτίσθη ὑπό τῶν ἱδρώτων σας; Πανταχοῦ τῆς γῆς περιπλανᾶσθε φεύγοντες τούς ἀφορήτους φόρους σας. Παραλείπω τούς ἄλλους τούς βαρεῖς καί πολλούς[10], μνημονεύω

10. Εἴκοσιν εἰδῶν καί ἐπέκεινα εἶναι αὗται αἱ φορολογίαι, εἴτε ἔκτακτοι εἴτε κανονικαί. α) Φόροι οἴκων (Σαλγκίμια), οἵτινες ἰσομετροῦνται πρός τῆς ὅλης οἰκίας τό ἐνοίκιον, καί πολλάκις τό ὑπερβαίνουσιν. β) Χαρτίον κεφαλαιακόν (Μπάσχαράτσι), τό ὁποῖον χρεωστεῖ νά πληρώνῃ καθ' ἕκαστον ἔτος σεληνιακόν πᾶς ὑπήκοος μή Τοῦρκος ἀπό τῆς παιδικῆς ἀκόμη ἡλικίας, ἤγουν (ἰδού καί τό μέτρον τοῦ Νόμου!), ἀφ' οὗ αὐξήσῃ τόσον ἡ κεφαλή του, ὥστε νά γίνῃ ὁ ὄγκος αὐτῆς διπλάσιος παρά τό πάχος τοῦ λαιμοῦ! Ἀλλά τό μέτρον ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀμελεῖται· καί πενταετῆ παιδία πολλάκις χαρατσώνονται, *χαρατσώνονται* δέ καί οἱ ψωμοζῆται. γ) *Ἰσπέντσα*, φόρος ἰδιαίτερος κεφαλαιακός, διδόμενος παρά τῶν κατοίκων ὡρισμένων τινῶν τόπων, χαρισμένων εἰς τούς *Ἰσπαχίδες* (στρατιωτικούς), τάγμα τῶν ἐν τῷ παλατίῳ φρουρῶν· Τοιοῦτοι εἶναι καί οἱ *Ζαΐμιδες* καί οἱ *Τιμαριῶται*. δ) Φόρος ἐμπορικός, διδόμενος παρ' ἑκάστου τῶν ὑπό τήν προστασίαν τοῦ Σουλτάνου Εὐρωπαϊκῶν λεγομένων ἐμπόρων (Εὐρώπα-Τουτσαρί) ἤ φραγγοπραγμα-

δέ μόνον ἕν παράδειγμα, τό τοῦ ἐλαίου. Διέταξεν ὁ Μονάρχης τῆς Τουρκίας εἰς ὅλας τάς ἐλαιοφόρους χώρας τῆς ἐπικρατείας νά στέλλωσιν ἔλαιον εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν πρός εὐθηνίαν καί εὐζωΐαν τῶν

τευτῶν, εἰς ἀγοράν τοῦ Βερατίου (διατάγματος, διά τοῦ ὁποίου ἔχουσι τινά προνόμια) καί εἰς ἄλλας ἐτησίους προσφοράς πρός τούς ἔξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατά τόπους διοικητάς. ε) *Γιόλ-ἐμπριΐ* (διοδευτήριον) γράμμα, τό ὁποῖον λαμβάνουσιν εἰς πᾶσαν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔξοδον οἱ Ἀρχιερεῖς, καί οἱ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ συστήματος ἔμποροι. στ) Ἐκκλησιαστικά. Βάλε ὅσα θέλεις. Τά κατ' ἔτος διδόμενα ὑπό τοῦ κοινοῦ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας (ἑβδομήκοντα χιλιάδες τ' ὄνομα καί τριπλάσια τό πρᾶγμα)· τά καθ' ἑκάστην διαδοχήν Πατριάρχου· τά καθ' ἕκαστον Ἀρχιερέα ἀένναα ἐτήσια· τά ἐν καιρῷ τῆς χειροτονίας νέου Ἀρχιερέως· τά πρός ἄδειαν οἰκοδομῆς, ἤ ἐπισκευῆς Ἐκκλησιῶν· τά συγχαρητικά κανίσκια πρός τούς νέους διαδόχους τῶν συχνότατα μεταλλασσομένων τῆς πόρτας Αὐλικῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ. ζ) *Μουκατά* (κατ' ἀποκοπήν ἀγορά), ἡ Τιμή ἡ ἐτήσιος ὅλων τῶν Ἐπαρχιῶν, τάς ὁποίας ἀγοράζουσιν οἱ πεμπόμενοι ἐξουσιασταί, ἤ ἀμέσως ἀπό τοῦ *μιρίου* (θησαυροφυλακίου), ἤ ἐμμέσως, οἷον ἀπό Τσαμίων, ὡς *βάκιφ* (ἀφιέρωμα), ἤ παρ' ἄλλων ὡς *Μαλκιανέ* (ἐπαρχίας, ἤ διά βίου παρά τινων προηγορασμένας, ἤ χαρισμένας ὑπό τοῦ Σουλτάνου εἰς εὐνοούμενα πρόσωπα), ἤ ὡς *Ἁρπαλήκια* (σιτηρέσια, ἤ ἐξαρχίας χαρισμένας μάλιστα εἰς τό τάγμα τῶν Οὐλαμάδων)· ὁποιαιδήποτε δέ καί ἄν ἦναι αἱ ἐπαρχίαι, ἡ τιμή τῆς ἀγορᾶς πληρώνεται πρός τούς ἀγοράσαντας διοικητάς ὑπό τῶν κατοίκων μετά τόκου καί προσθήκης ἀπηνοῦς. η) Πολλῶν, καί πολλάκις τῶν μεγίστων, τοῦ Στόλου πλοίων κατά τόπους κατασκευή. θ) *Ἱστιράς*, ἤ προμήθεια τροφῆς διά τήν Βασιλεύουσαν, καί τόν ἐν αὐτῇ στρατόν.

πιστῶν, λέγει, Μουσουλμάνων, καί πρός δαψιλέστερον φωτισμόν τῶν πολλῶν αὐτοῦ ναῶν (Τσαμίων) ἐν καιρῷ τῆς νηστείας (τοῦ Ῥαμαζανίου). Διέταξε δέ καί μικράν τινα τιμήν, ὅσον μόνον διά τό ἀγώγιον, τοῦ στελλομένου κατ' εὐθεῖαν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν ἐλαίου, θέλων νά ἑλκύῃ ταχύτερον τήν φορολογίαν. Ἀλλά πόσος εἶναι οὗτος ὁ φόρος; (δέν

ι) Ἀποδεκάτωσις τῶν σιτηρῶν προϊόντων. ια) Τελώνια, ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀπεριόριστα. ιβ) *Μπεταέτια*, χωριστή φορολογία εἰς ὅλα τά εἴδη τῶν ἐμποριῶν, καί μάλιστα εἰς τά παννικά, τά ὁποῖα καί σφραγίζονται, ὅθεν ἔχουσι καί ἰδιαιτέραν πληρωμήν τό σφραγιστικόν (Δαμγκά). ιγ) Ἁλιευτικά, ἐν οἷς πρόσθες ἄν θέλῃς, καί τά Ἁλατικά. ιδ) Μονοπώλια φυσικῶν τινων καί τεχνητῶν προϊόντων, οἷον στύψεως, μαστίχης, κηρίου, καφφέ ἐψημένου, βαφῶν τινῶν κ.τ.λ. ιε) *Μελαχικά* (Ναυτικά), συναγόμενα καί ἀπό νήσων καί ἀπό τῶν ἐπαρχιῶν τῆς ξηρᾶς. ιστ) Κληρονομικά πρός 10, τά 100· τά δέ τῶν κατά τόπους Κριτῶν εἰσοδήματα εἶναι χωριστά (βλ. παρεμπρός § ιθ. Β. σημείωσιν). ιζ) *Ἰμταδιέ* (ἔκτακτος βοήθεια) εἰς καιρόν πολέμου μεγάλου, ἤ μικροῦ. ιη) *Τεκιαλίφι οὐρφιέ* (σύγκλητος δασμολογία) εἰς διάβασιν στρατευμάτων Σατραπῶν, καί εἰς ἄλλας ἐκτάκτους περιστάσεις. ιθ) *Κοδουμιέ* (κανονικά, τά καί κανίσκια λεγόμενα), δῶρα διδόμενα ἐτησίως ἀπό τοῦ Κοινοῦ ἑκάστης πόλεως (χωριστά τῶν προῤῥηθέντων τῆς Ἐκκλησίας), εἰς τούς αὐλικούς Λειτουργούς, καί τούς κατά τόπον Ἡγεμόνας, καί καθέκαστον νέον Κριτήν, διά τό καλόν ποδαρικόν! κ) *Μουμπασιριέ*, ποδοκόπιον διωρισμένον διά τούς ἐρχομένους κλήτορας ἐκ τοῦ Κριτοῦ ἤ τοῦ Ἡγεμόνος, καί διά τούς ἀγγελιαφόρους ἐπιταγῶν, ἤ καλῶν τινων εἰδήσεων, ἀναλόγως τῆς τῶν ἀπεσταλμένων ἀξίας. Ὁποῖαι δέ εἶναι πολλάκις καί αἱ καλαί αὗται ἀγγελίαι!

λέγω πῶς, καί ἄν πληρώνεται τό ἀγώγιον)· εἶναι τό δέκατον τῆς ὅλης ἐτησίου φορᾶς τῶν ἐλαιῶν; εἶναι τό πέμπτον; εἶναι τό ἥμισυ; ὦ! πολλάκις ἀπαιτεῖται τό δεκαπλάσιον τοῦ κατ' ἔτος προϊόντος ἑκάστου τόπου. Ἡ Κρήτη, καί ἡ Μυτιλήνη καί αἱ δυστυχεῖς Κυδωνίαι (ὦ πόλις καλλίστη τῶν Κυδωνιατῶν! πῶς ἐξαίφνης ἠφανίσθης ἀπό προσώπου τῆς γῆς; ὁ καπνός σου μετά τῶν στεναγμῶν καί τῆς φωνῆς τοῦ

Ἀφίνω τά εὐαγγέλια τῆς γεννήσεως Σουλτανίσκων καί Σατραπιδῶν, ἤ νικῶν (πεπλασμένων, ὡς ἐπί τό πλεῖστον, καί ψευδῶν) κ.τ.λ. ἀναφέρω δέ μόνον τό ἐφεξῆς. Ὑπέρ τάς ἑξακοσίας χιλιάδας γρόσια, εὐαγγέλια, ἐκ τῶν κατά τήν ἐπικράτειαν τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ διαφόρων ἐπαρχιῶν καί πόλεων τῆς Ἑλλάδος ἐσύναξαν προστακτικῶς οἱ περιφέροντες τήν μεγάλην ἀγγελίαν, ὅτι ὁ Ἀλῆς, ὀνομασθείς *Βεζύρης* ὑπό τοῦ Σουλτάνου, ἀφῆκε τά γένεια! – Ἐν τούτοις ἄς ἀριθμηθῶσι καί τά ὀδοντικά (*Ντίσἀχτσεσί*), δῶρα ξένια, τά ὁποῖα δίδει ὁ ἑστιάσας χριστιανός εἰς τόν ἐν τῇ οἰκίᾳ του (ὡς ἐπί τό πλεῖστον κατά βίαν καί δυναστικῶς) ἑστιαθέντα Τοῦρκον, διά τῶν ὀδόντων αὐτοῦ τόν κόπον πρός μάσσησιν τῶν φαγητῶν! κα) Φόροι τῶν κατά τόπον ἐξαιρέτων προϊόντων, οἷον μαστίχης ἐκ τῆς Χίου, ῥοδακίνων ἐκ τῆς Προύσης, ἀγγουρίων τῆς Σμύρνης, ῥοϊδίων τῆς Σιγῆς, καί τῆς Κείου, τά ὁποῖα μετουσιώθησαν ἤδη εἰς ἐτήσιον ἀργύριον κ.τ.λ. κβ) Μετρητικά χωραφίων, καί ζευγητικά πρός 100, γρόσια τό ἄροτρον. κγ) *Σουρές* (ἔξοδα διά τούς προσκυνητάς τοῦ *Κιαβέ*), τόν ὁποῖον ἔπρεπε νά πληρώνωσι μόνον οἱ πιστοί Μουσουλμάνοι, ἀλλ' αὐτός ἐπιβάλλεται καί εἰς τούς κατά τήν Ἀσίαν μάλιστα μή Μουσουλμάνους ὑπηκόους. κδ) Ξυλικά καί Καρβουνικά ἐξ ὅλων τῶν δάσεων. Ἀσβεστικά, Βωδιακά, Προβατικά, Μελισσιακά, Κρασιακά, Ῥακιακά, Καπνικά, Μαλλικά,

αἵματος τῶν κατοίκων σου ἀναβαίνει εἰς τόν αἰθέρα, ἀλλ᾽ ἐκεῖ χαλκεύει κεραυνούς κατά τῆς κεφαλῆς τοῦ ὁλοθρευτοῦ σου. Γενναῖοι Κυδωνιᾶται! ἐσφάγητε, ἐκάητε, ἠχμαλωτίσθητε, ἐπωλήθητε! Τήν δυστυχίαν σας τήν κλαίει τό γένος, τήν κλαίει ἡ Ἑλλάς· ἀλλά δέν θέλει διαφύγει ὁ τύραννος τήν δίκην τοῦ Θεοῦ καί τούς βραχίονας τῶν ὁμογενῶν σας!) ἄλλαι πολλαί ἐλαιοφόροι χῶραι τῆς Ἀσίας στενάζουσι διά τόν παρανομώτατον τοῦτον φόρον. Συμβαίνει κατά τόπους πολλή δυσετηρία τῶν ἐλαιῶν, δέν τρυγῶσι πολ-

---

Μεταξικά, Βαμβακικά, Κροκικά... Ἀπέκαμα νά ἀριθμῶ! ἄς προσθέσῃ καί ἄλλος ἄλλα, καί μάλιστα τά *Τσελέπικα*. Οἱ *Τσελέπιδες* (προβατῶναι) περιέρχονται τάς ἐπαρχίας ἀγοράζοντες πρόβατα καί ἀλείμματα διά τήν Βασιλεύουσαν. Ὅσα θέλουσι πληρώνουσι. Τίς ἔχει νά τούς ἀντισταθῇ, ἤ νά τούς ἐξετάσῃ; Ἄς προστεθῶσι δέ καί οἱ Βαλταδόροι, ἤ ταβακολόγοι (ἀγορασταί τοῦ μονοπωλίου τοῦ ταβάκου). Περιέρχονται καί οὗτοι φέροντες κεραυνοβόλα *φερμάνια*, καί σκαλίζοντες ἀνυποστόλως, ὅπου τύχωσι, τούς κόλπους καί τά κουτία τῶν χριστιανῶν, ἴσως εὕρωσι ξένον ταβάκον, ὥστε νά τούς φυλακώσωσι, καί νά τούς ζημιώσωσι, καί νά τούς πωλήσωσιν, ὅσης ἄν θέλωσι τιμῆς, τό ἰδικόν των κοκκινόχωμα! Πολλά φιλανθρωπότεροι παρά τούτους εἶναι χριστιανοί τινες σοφοί Εὐρωπαῖοι, περιηγηταί τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες καί αὐτοί περιηγοῦνται μέν ἔχοντες *φερμάνια*, καί Τούρκους στρατιώτας φύλακας, καί τρέφονται δημοσίᾳ δαπάνῃ τῶν πόλεων καί χωρίων, ὅπου καταλύουσι· δέν πειράζουσιν ὅμως τούς ζῶντας Ἕλληνας. Τούς τάφους μόνον τῶν προγόνων τούς ἀγγαρεύουσι νά ἀνασκάπτωσι· καί δυνάμει τῆς Τουρκικῆς Διοικήσεως σφετερίζονται τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος τά λείψανα!!

λάκις μηδ' ὅσον νά φάγωσι καρπόν, ἀλλ' ὅμως πάλιν ἀπαιτοῦνται τόν δασμόν. Ἀγοράζουσιν ἀλλαχόθεν, καί ἀποστέλλουσιν οἱ ταλαίπωροι! ἀλλά, διότι δέν ἀποστέλλουσιν ὅσον ἀπαιτοῦνται, ἔρχεται τυραννικώτερος τοῦ τυράννου φορολόγος, καί τούς καταπιέζει. Ἀποδεικνύουσι τήν ἀνάγκην, παρακαλοῦσι, κλαίουσι· τί κερδαίνουσι; Δέρονται, φυλακώνονται, στέλλονται σιδηροδέσμιοι εἰς τό Κάτεργον.

§ ιδ. Ἀποστέλλονται *Σατράπαι* (πασσάδες) εἰς πολλάς ἐπαρχίας· τί κακόν δέν κάμνουσιν; οὗτοι ὀνομάζονται τιμητικῶς ὑπό τοῦ Σουλτάνου, *Λέοντες χωρίς ἁλύσεως* (Ζιντσιρσίζ-ἀσλάν)· ἐμβαίνουσι λοιπόν ὡς λέοντες, μᾶλλον δέ, ὡς τίγρεις καί λύκοι λυσσῶντες, ἐν μέσῳ προβάτων. Γυμνώνουσιν, ἐκδαίρουσι, κόπτουσι πάντα τά προστυχόντα. Ἄν κατά δυστυχίαν οἱ κάτοικοι τινός ἐπαρχίας Γραικοί, συμφωνήσαντες μετά τῶν συνοικούντων Τούρκων (διότι μόνων ἡ φωνή ποῦ ἀκούεται); γράψωσιν ἀναφοράν εἰς τήν ὑψηλήν Πόρταν· καί ἄν κατά συγκύρησιν δέν προλάβῃ ὁ Πασσᾶς νά ἐξιλεώσῃ τήν ὑψηλήν Πόρταν, πληρώσας χρημάτων δόσιν ἁδράν (τῆς ὁποίας μέλλει μετ' ὀλίγον διπλασίαν αὐτός νά λάβῃ παρά τῶν ὑπηκόων, καί νά κρεμάσῃ ἐν ταὐτῷ καί τῆς ἀναφορᾶς τούς πρωταιτίους, τούς ὁποίους ἡ ὑψηλή Πόρτα φανερώνει εἰς σημεῖον εὐμενείας πρός τόν Πασσᾶν, ἀποστέλλουσα εἰς χεῖράς του, ἄν τύχῃ, καί αὐτήν αὐτῶν τήν ἀναφοράν), ἄν, λέγω, δέν προφθάσῃ ὁ Πασσᾶς νά προφυλαχθῇ, ποία πα-

ρηγορία γίνεται εἰς τούς τεθλιμμένους ὑπηκόους; ἡ κεφαλή τοῦ Πασσᾶ φαίνεται ἐξαίφνης ἐκτεθειμένη πρό τῆς *Φλογερᾶς Πόρτας*, εἰς τήν *Κρυεράν* λεγομένην *Βρύσιν!!* Τά πλούτη του μεταγγίζονται εἰς τό Σουλτανικόν ταμεῖον. Καί ἀντ' αὐτοῦ στέλλεται ἄλλος πλέον πανουργότερος, καί μᾶλλον πεινασμένος (διά τό βαρύτατον χρέος, τό ὁποῖον δανεισθείς ἐπλήρωσεν εἰς ἀγοράν τῆς σατραπείας), ὥστε νά καταθλίψῃ βαρύτερα τούς ἐλεεινούς κατοίκους αὐτῆς. Τά αὐτά κάμνουσιν οἱ μικρότεροι Τοπάρχαι, τά αὐτά οἱ Κριταί, τά αὐτά οἱ ὑπηρέται των. Ἀπό τοῦ ἐξουσιαστοῦ μέχρι τοῦ ἱπποκόμου αὐτοῦ, μέχρι καί καθάρματός τινος, δουλαρίου τοῦ ἱπποκόμου, πάντες ἔχουσι τήν ἄδειαν νά ἀδικῶσιν· οὐδέ δύναμαι νά ἀριθμήσω κατά μέρος τάς ἁρπαγάς τῶν χωροκτητόρων *(μουλτεζίμιδων)*, τῶν δεκατιστῶν, τῶν *Μουμπαγιατζίδων*, τῶν *Ἰσπαχίδων*, τῶν *Χαρατσίδων*, τῶν *Σαλαχώριδων*, τῶν *Χασακίδων*, τῶν *Τσαουσάδων*, τῶν *Καπουτσίδων*, τῶν *Τουρνατσίδων*, ὅλων τῶν ἀποτροπαίων καί δυσωνύμων λεγεώνων τῆς Ἀδικίας. Ἅ φίλτατοι συμπατριῶται, τίς νά ἐξιστορήσῃ ταῦτά μας τά δεινά; Ἡμεῖς σπείρομεν, καί Τοῦρκοι θερίζουσιν. Ἡμεῖς φυτεύομεν, καί Τοῦρκοι τρυγῶσιν. Ἡμεῖς ποιμαίνομεν, καί Τοῦρκοι σφάζουσι καί νέμονται τά ποίμνιά μας. Ἡμεῖς ἐμπορευόμεθα, καί τεχνουργοῦμεν, καί Τοῦρκοι κερδαίνουσιν. Ἡμεῖς οἰκοδομοῦμεν, καί Τοῦρκοι κατοικοῦσι. Τί λέγω κατοικοῦσι; κρημνίζουσι καί καίουσι τάς οἰκίας μας. Ποσάκις εἴδομεν τάς καλ-

λίστας οἰκοδομάς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Σμύρνης, τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὅλων τῶν ἐπισήμων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, γινομένας παρανάλωμα παμφάγου πυρκαϊᾶς, τήν ὁποίαν δέν ἔχει τήν ἄδειαν κανείς νά ἐπιχειρισθῇ νά σβύσῃ παρευθύς; Ἐπειδή, ἐάν ποτε μέλλῃ νά σβεσθῇ ἡ πυρκαϊά, πρέπει πρῶτον κατά νόμους νά ἔλθῃ ὁ Σουλτάνος καί ὁ Ἰανιτσάραγας εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ἤ ὁ διοικητής καί ὁ κριτής εἰς τάς ἄλλας χώρας· ἤγουν, ἕως νά ἑτοιμασθῶσι καί νά ἔλθωσιν οὗτοι μετά τῆς συνήθους πομπῆς, πρέπει πρῶτον νά κατακαῇ ὁλόκληρος καί μία καί ἄλλη συνοικία, καί νά λεηλατηθῶσιν οἱ πλησιόχωροι οἶκοι ὑπό τῶν καί αὐτοῦ τοῦ πυρός ὠμοτέρων βαρβάρων, οἵτινες συῤῥέουσιν, ὡς τάχα πυροσβέσται. Νά εἴπω τό δεινότερον! αἱ οἰκίαι μας γίνονται πολλάκις παρανάλωμα, ὄχι τυχηρᾶς ἀλλ' ἐξεπίτηδες, ἀλλ' ἐκ προνοίας ἀναπτομένης πυρκαϊᾶς! Παραπονοῦνται οἱ Ἰανίτσαροι κατά τοῦ Σουλτάνου, διότι δέν τούς αὐξάνει τόν μισθόν, ἤ διότι δέν ἐκπληρώνει ἄλλο τι βίαιον ἤ δίκαιον αὐτῶν ζήτημα; ἀνάπτουσι πυρκαϊάν. Γίνεται ἀκρίβεια τῶν πρός τό ζῆν ἀναγκαίων, διά τήν καλήν τῆς ἀγορανομίας φροντίδα; οἱ Τοῦρκοι βάλλουσι πυρκαϊάν. Ἡ πυρκαϊά τῆς πόλεως εἶναι ἡ ἀπόδειξις τοῦ γογγυσμοῦ τῶν Τούρκων κατά τοῦ διοικητοῦ καί τοῦ Σουλτάνου. Μᾶς τυραννεῖ ἐκεῖνος, μᾶς καίουσι καί οὗτοι. Τοῦρκοι καί πυρκαϊά, τά δύω παμφάγα θηρία, διαμοιράζονται τά κτήματα καί τούς ἱδρῶτας τῶν ταλαιπώρων Γραικῶν· καθώς πάλιν

Τοῦρκοι καί θανατικόν, καί τά κτήματα καί τήν ζωήν αὐτῶν· οἱ Τοῦρκοι μετά πάσης κοσμοφθόρου μάστιγος συμφωνοῦσι καί συνδυάζουσιν εὐκολώτατα! καί ἄν δέν εὕρωσιν ἄλλην, ἔχουσι πρόχειρον τήν συκοφαντίαν. Ἄν κτίσῃς οἰκίαν, τήν ἔκτισας ἐναντίον εἰς κανέν τοῦ νόμου κεφάλαιον· θέλεις νά μή σοῦ τήν κρημνίσωσι; πρέπει νά πληρώσῃς. Ἄν ὀργώνῃς χωράφιον, εὕρηκας θησαυρόν· πρέπει νά πληρώσῃς, ἤ νά σαπῇς εἰς τήν φυλακήν. Ἄν παροικήσῃς πρός Τοῦρκον, ἐθορύβησας τήν ἡσυχίαν του, ὑπεδέχθης τά κλεψιμαῖα ἤ τά πεπλανημένα ἐκ τῆς οἰκίας του, ἐπεσκότισας τούς θαλάμους του, ἀπέβλεψας εἰς τήν γυναικωνῖτιν, ἐξύβρισας εἰς αὐτήν αὐτοῦ τήν θρησκείαν· θέλεις νά μή τουρκισθῇς; ἤ νά μή καρατομηθῇς; πρέπει νά μεταναστῇς παραχωρήσας τήν οἰκίαν σου. Πονηρός ὁ Τοῦρκος, πονηρός γείτων εἰς συνοικίαν, πονηρός εἰς ἐργαστήριον, πονηρός εἰς ἀγρόν, εἰς κῆπον, εἰς ἀμπελῶνα· καί συμπολίτης πονηρός, καί συνεργάτης καί συναλλάκτης, καί συνοδίτης, πανταχοῦ παμπόνηρος καί πανώλεθρος. Ὁ ὄφις, λέγουσι, χώνεται εὐκόλως εἰς τήν τρύπαν, ἀφ' οὗ πρότερον χωρέσῃ ἡ κεφαλή του· ἀλλ' ὁ Τοῦρκος, φθάνει νά πατήσῃ τόν πόδα πλησίον σου, καί παρευθύς χώνεται ὅλος εἰς τό κτῆμά σου, εἰς τόν κόλπον σου, εἰς τά σπλάγχνα σου. Ἐστέναξας; δαρμοί, πληγαί, φυλακαί. Ἀντέτεινας; ἐχάθης! Ἄν... – ἀλλά τί πρῶτον, τί δ' ὕστερον νά ἀπαριθμήσω; πῶς νά διαγράψω τάς σκευωρίας καί δολομηχανίας, πῶς δέ τάς βίας καί ἀναιδείας τῆς

ἀπληστίας τῆς τουρκικῆς; ἡ ἀγρία θάλασσα γνωρίζει τά ὅριά της, καί ἡ σκοτώδης νύξ δέν ὑπερβαίνει τῆς ἀρχαίας ὁροθεσίας τό κατώφλιον· ἀλλ' ἡ τοῦ Τούρκου πλεονεξία δέν γνωρίζει σύνορον, δέν ἐντρέπεται χρόνον, δέν τιμᾷ κληρονομίας δικαιώματα, οὐδέ παλαιάν ἀκολουθίαν διαδοχῆς, ἀλλ' εἰς πάντα ἐπιπίπτει, τά πάντα περιοδεύει καί ἐπινέμεται. Ὁ ᾅδης δέν εἶπε ποτέ, ἀρκεῖ· ἀλλ' ὁ Τοῦρκος εἶπεν, ἀρκεῖ; τίς ποτε ἐχόρτασε τόν ἀκόρεστον φάρυγγα τῆς φιλοχρηματίας του; βιαιότερος χειμάῤῥου, καί καυστικώτερος ἐμπρησμοῦ, ἅττει καί παρασύρει καί καταβροχθίζει λάβρως πάντα τά προστυχόντα· δέν σέβεται ἀρετήν, δέν αἰδεῖται γῆρας, δέν ἐλεεῖ βρεφικήν ἡλικίαν, ὄχι νεότητα, ὄχι χηρείαν, ὄχι πανορφανίαν, οὐδέ πτωχείαν, οὐδέ νόσον, οὐδ' ἄλλο τι τῶν κοινῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως περιστατικῶν· ἀλλ' ἐκ πάντων καί σεμνῶν, καί ἀθῴων, καί χαρμοσύνων, καί πικρῶν, καί ἐλεεινῶν, κερδαίνει καί θερίζει διά παντός, ὡς ὁ τυφλός καί ἀνίλεως θάνατος. Ὅλη τοῦ Χριστιανοῦ ἡ ζωή εἶναι μεταλλεῖον τοῦ τυράννου του. Ἑορτάζουσι τό Πάσχα οἱ Χριστιανοί; Χρεωστοῦσι νά πληρώνωσι τόν Τοῦρκον. Ἑορτάζει ὁ Τοῦρκος τό *Βαϊράμι* του; χρεωστοῦσι νά πληρώνωσιν οἱ Χριστιανοί. Τελεῖται ναοῦ τινος πανήγυρις; πλήρωσον Χριστιανέ; *βαξίς* (δῶρον), φωνάζει καθήμενος καθ' ὁδόν ὁ βάρβαρος Σεϊμένης (ὁπλίτης), ὡς καί πρός αὐτόν τόν ψωμοζήτην, ὅστις ὑπάγει εἰς τόν ναόν νά ζητήσῃ ἐλεημοσύνην. Γάμον ἔχει ὁ Χριστιανός; χρεωστεῖ νά πληρώσῃ τήν

ἄδειαν. Ἀπέθανεν ὁ Χριστιανός; πρέπει νά πληρώσῃ καί νεκρός, ἄν μέλλῃ νά ταφῇ. Πάντοτε καί παντοῦ ὁ Χριστιανός χρεωστεῖ νά πληρώνῃ, κἄν ἔχῃ, κἄν δέν ἔχῃ, καί δίκαια καί ἄδικα[11]. Θέλησις τοῦ Σουλτάνου εἶναι νά γυμνώνῃ τούς ὑπηκόους, ὥστε νά περιπατῶσι (κατά τήν εὐγενεστάτην ἔκφρασιν τῶν Τουρκικῶν Νομοδιδασκάλων) ἀνέστιοι, καί ἄθλιοι, καί πανάποροι ῥακενδύται, ζωσμένοι σχοινίον, καί τάς τρίχας φαίνοντες ἔξω τοῦ τρυπημένου πίλου τῆς αὐτῶν κεφαλῆς. Νήπιος! δέν ἐξεύρει, ὅτι ἡ πενία ἔχει θυγατέρα τήν ἀνδρείαν· καί ἡ ἰδιοκτησία, βιαίως ἀφαιρεθεῖσα, ἀποβαίνει, τέλος, μήτηρ ἐλευθερίας! Γενναῖοι Ἕλληνες, σεῖς τώρα θέλετε τόν διδάξει τοῦτο τό μάθημα! Αὐτόχθονες τῶν ἀρχαίων Αὐτοχθόνων καί Προσελήνων ἀπόγονοι, ποία ἄλλη γῆ ἀνήκει εἰς τούς ἑαυτῆς κατοίκους μετά τοσούτων δικαιωμάτων, ὡς ἡ Ἑλλάς εἰς ἐσᾶς; καί ποῖον ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων ὑπάρχει ἐλευθερίας ἀξιώτερον παρά τό Ἑλληνικόν;

§ ιε. Ἰδού πῶς ὑπερασπίζεται τήν προσωπικήν καί κτηματικήν ἀσφάλειαν τῶν ἑαυτῆς ὑπηκόων ἡ Τουρκική διοίκησις. Ἰδού πῶς τούς βοηθεῖ, μᾶλλον δέ πῶς γεννᾶ καί πολλαπλασιάζει τάς ἀνάγκας αὐτῶν. Διά

11. Τοῦτο καί ἡ καθ' ἡμᾶς δημώδης παροιμία ἐξέφρασεν, ὅσον ἀφελῶς καί ἐπιχαρίτως, τόσον ἀληθῶς καί ζωγραφικῶς·

«Τοῦρκον εἶδες; ἄσπρα θέλει·
Καί ἄλλον εἶδες; καί ἄλλα θέλει!»

τοῦτο αἱ πρῴην κάλλισται χῶραι τῆς μικρᾶς Ἀσίας καί τῆς Ἑλλάδος μετεμορφώθησαν πολλαχοῦ εἰς φοβεράς ἐρημίας. Ποταμῶν ἀπεριορίστων συχνότατα ἐκχειλίσεις, καί βάλτοι σαπροί, καί νοσερώτατα τενάγη κατασκεπάζουσιν ἀφανῆ τά κάλλιστα πεδία καί χωράφια. Ἄρκτοι καί λύκοι, καί παρδάλεις, καί θῶες, καί ἀλώπεκες, καί ἄλλα θηρία πολίζουσι τά δάση, καί βλάπτουσι συχνάκις τήν κοινωνίαν. Ὁ φόβος τοῦ σφετερισμοῦ, καί ἡ ἐκ τῆς ἁρπαγῆς ἀθυμία, ὡς ἄλλαι φοβεραί Μεδούσης κεφαλαί, προξενοῦσιν εἰς τήν φιλεργίαν τῶν ὑπηκόων ὀλέθριον μαρασμόν, καί πολλάκις τελείαν ἀπολίθωσιν καί ἀκινησίαν ἐν μέσῳ χώρας εὐφορωτάτης. Ἐπειδή, ποίαν πλέον ἔχων καρδίαν νά ἐργασθῇ, ὅστις χάσῃ ἀδίκως τό ἴδιον αὐτοῦ κτῆμα, τό ὁποῖον θεωρεῖ ὡς πολυτιμότατον, ὄχι μόνον διά τήν πραγματικήν αὐτοῦ τιμήν, ἀλλά καί διότι τό ἀγαπᾷ ὡς πατρικήν κληρονομίαν, ὡς γλυκεῖαν τῶν ἰδίων κόπων ἀμοιβήν, ὡς μέλλουσαν τῶν τέκνων κληρονομίαν, ὡς μέρος, τρόπον τινά, τῆς ἰδίας του ὑποστάσεως, εἰς τό ὁποῖον ἐξόδευσε καί χρήματα καί λύπας καί ἱδρῶτας καί φροντίδας οἰκονομίας συχνῆς; ποίαν δέ καρδίαν ἔχων ὁ τεχνίτης νά φιλοτιμηθῇ πρός ἐφεύρεσιν ἤ καλυτέρευσιν τεχνῶν, ὅταν προσμένῃ τρέμων καθ' ἑκάστην νά γυμνωθῇ καί αὐτός, καθώς πρό ὀλίγον ὁ γείτων αὐτοῦ καί ὁμότεχνος; Ἡ ἰδιοκτησία μετά τῆς προσωπικῆς ἀσφαλείας ἔστησε τόν ἄνθρωπον ἐξ ἀρχῆς εἰς μίαν τινα χώραν, καί τρέφει διά παντός ἐν αὐτῷ τόν ἔρωτα τῆς πατρίδος. Ἡ χρηστή τῆς εὐζωΐας ἐλπίς, ὡς

χρυσή τις ἅλυσος, συνδέει τήν παροῦσαν πρός τήν μέλλουσαν ἡμῶν ὕπαρξιν, καί προϊοῦσα φιλοτίμως ἐπέκεινα τοῦ τάφου θέλγει καί μακρόθεν τούς ζῶντας, νά φροντίζωσι διά τάς ἐπερχομένας γενεάς. Ἀλλ' ἡ Τουρκική δυναστεία σβύνει πᾶσαν ἐλπίδα εὐτυχίας εἰς τούς ἀπονορκουμένους καί καταπιεζομένους ὑπηκόους, καί τούς ἀναγκάζει πάντοτε καί αὐτοί νά ζῶσι δυστυχεῖς, καί τούς ἀπογόνους αὐτῶν νά κλαίωσι. Φεῦ! ἔπρεπε νά ᾖναι καρδία Ἑλληνική, ὥστε νά ἀντέχῃ πρός τοσαύτας βασάνους, καί νά μή κατερημωθῇ παντάπασιν ἡ Ἑλλάς. Τό Ἑλληνικόν ἔθνος, ὡς δρῦς ἰσχυρά, μένον ἔμπεδον καί σταθερόν εἰς τάς διηνεκεῖς καί μεγάλας ῥίζας τοῦ πατριωτισμοῦ του, ἀντεῖχεν εἰς τοσοῦτον τυραννίας χειμῶνα· καί ἄν ὁ σκληρός τῆς βίας τυφών κατέθραυε καί διεσκόρπιζε τούς κλάδους αὐτοῦ συνεχῶς, ἀλλ' ὅμως πάλιν ἔστεκε ῥωννύμενον, καί ἀναβλαστάνον, καί περιμένον οὐρανόθεν τήν σωτηρίαν. Ὅσον ὁ τύραννος ἐνεργοῦσε τά δύο τά μεγάλα τῆς ἀνομίας αὐτοῦ μυστήρια, νά γυμνώνῃ καί νά βαρβαρώνῃ τούς Ἕλληνας, τόσον ἐξήπτετο ἡ Ἑλληνική γενναιότης πρός φωτισμόν τοῦ νοός, καί πρός ἀπάντησιν τῶν σωματικῶν αὐτῶν ἀναγκῶν. Ἀλλ' ἤδη ἡ Τουρκική ὠμότης ἐπῆρε τήν ἀξίνην νά κατασκάψῃ καί αὐτάς τάς ῥίζας τῆς ὑπάρξεως ὅλου τοῦ ἔθνους τοῦ ἑλληνικοῦ. Τί λέγεις, συνήγορε τοῦ Σουλτάνου; ἔπρεπεν οἱ Ἕλληνες νά ὑποφέρωσι καί τήν παγγενή πανωλεθρίαν; Δέν ἔπρεπε μηδέ τήν μόνην εἰς αὐτούς ὑπολειφθεῖσαν πατρικήν κληρονομίαν, τούς γενναίους αὐτῶν βραχί-

ονας, νά μεταχειρισθῶσι πρός ἄμυναν καί σωτηρίαν ἑαυτῶν;

§ ιστ. Εἰς δέ τά τῆς θρησκείας πῶς φέρονται οἱ Τοῦρκοι πρός τούς Ἕλληνας;

Ὦ καρδία, ῥῆξον
δακρύων πηγάς!

Ὦ μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία! Ποῖα καί πόσα κακά δέν ἔπαθες ὑπό τούτων τῶν διωκτῶν τῆς εὐσεβείας σου; ποῖος Ἡρώδης, ἤ Νέρων, ἤ Διοκλητιανός, ἤ ποῖος Σαπώρ, ἤ ποῖοι Ἰαπωναῖοι ἔδειξαν τόσον μῖσος κατά τῆς χριστιανικῆς πίστεως; Ἀφ' οὗ ὁ ἐχθρός τοῦ Σταυροῦ κατέκοψεν εἰς τήν Αἴγυπτον καί εἰς τήν Ἀσίαν τάς κεφαλάς τῶν πατέρων καί τάς γλώσσας τῶν υἱῶν, ὥστε νά μή δίνωνται νά ὁμολογῶσι τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀφ' οὗ καί τούς ἐν Ἀσίᾳ καί τούς ἐν Ἀφρικῇ καί ἐν Εὐρώπῃ τοσούτους καί τοιούτους τῆς εὐσεβείας ναούς κατέκαυσε, κατέσκαψεν, ἐβεβήλωσε, μετεμόρφωσεν εἰς Συναγωγάς τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας, ἔκτοτε δέν ἔπαυσε μέχρι σήμερον νά δραματουργῇ μυρίας ἐπιδρομάς κατά τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Πολλαχοῦ καταπίπτουσιν οἱ Ναοί, διότι δέν δίδεται ἄδεια νά ἐπισκευασθῶσι. Πολλαχοῦ ἐπισκευάζονται διά τοσαύτης δαπάνης, ὥστε καί μόνα τά ἔξοδα τῆς ἀδείας γίνονται εἰς τόν Ναόν βαρύτατον χρέους φορτίον· πολλαχοῦ, καί ἀφ' οὗ ἐπισκευασθῶσι, κρημνίζονται, ὅταν τύχῃ καθ' ὑπερβολήν θρῆσκος ὁ τοῦ τόπου διοικητής. Καθείς

τῶν ἀλληλοδιαδόχων Σατραπῶν, καί Ἡγεμόνων, καί Κριτῶν ἔχει πόρον κέρδους τάς Ἐκκλησίας τῶν Γραικῶν. Τάς ζημιώνει κατ' ἔτος· καί, ἄν δέν ἔχωσι χρήματα νά δώσωσιν, ἐκ μικρᾶς ἀφορμῆς τάς κατεδαφίζει. Ἄν ἐξαιρέσῃς ὀλίγους ναούς ἀνεγηγερμένους καί στηριζομένους διά μυρίων οἰκονομιῶν ὑπό τοῦ ζήλου τῶν κατά τόπους Ἱεραρχῶν καί προεστώτων, ἀλλά καί καταχρεωμένους διά τήν μετρίαν καλλονήν τῆς οἰκοδομῆς, οἱ ἄλλοι πάντες πανταχοῦ κηρύττουσι τήν δουλείαν τῆς Ἐκκλησίας. Μικροί, χαμηλοί, σκοτεινοί, σεσαθρωμένοι, ἀνανεώνουσι τήν φρικτήν ἰδέαν τῆς ἐπί Νέρωνος διωκομένης καί εἰσέτι νεογνοῦ Συνάξεως τῶν Χριστιανῶν. Εἰς τήν γῆν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου χιλίους χρόνους καί ἐπέκεινα ἐβασίλευεν ἡ Ὀρθοδοξία, ὅπου ἐφυτεύθη τόσον ζωηρῶς, καί ἐκαρποφόρησε τόσον πλουσίως τό ξύλον τοῦ Σταυροῦ· εἰς τήν γῆν τῆς Ἑλλάδος, ὅπου πρῶτον ἔλαμψαν, ὡς ἀστέρες ἑωθινοί, αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Κορίνθου, καί τῶν Φιλίππων, καί τῆς Θεσσαλονίκης· ὅπου ὁ θεῖος Παῦλος ἐδίδαξε τούς σοφούς Ἀρεοπαγίτας, καί ὁ Πρωτόκλητος Ἀνδρέας τούς γενναίους Σπαρτιάτας· ὅπου ἐρρήγνυντο αἱ πέτραι, ἐν ᾧ ὁ υἱός τῆς Βροντῆς ἐθεολόγει τά ὑψηλά τῆς πίστεως δόγματα καί μυστήρια· ὅπου αἱ Οἰκουμενικαί Σύνοδοι τῶν ἁγίων Πατέρων ἐκράτυναν τήν ὀρθοδοξίαν· εἰς ταύτην τήν Πατρίδα τῆς Εὐσεβείας καί τῆς Σοφίας βασιλεύει νῦν ἡ Ἀσέβεια καί ἡ Βαρβαρότης! Ἐκ τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Σοφίας καί ἐκ πάντων σχεδόν τῶν ἔτι σῳζομένων παλαιῶν ἀριστουρ-

γημάτων τῆς χριστιανωσύνης ἀναβαίνει τό σταυρομάχον ἡμισέληνον ἐπάνω μιαροῦ καπνοδόχου, ἀπό τοῦ ὁποίου νυκτός καί ἡμέρας ἐξηχεῖ τό ὄνομα τοῦ βιοθανοῦς Ψευδοπροφήτου καί ὁ λαρυγγισμός τῶν ἐξαγίστων κατά τοῦ Ὑψίστου βλασφημιῶν. Τό δέ θεῖον καί ἱερόν Εὐαγγέλιον, τό ὁποῖον, κατά τό Κυριακόν λόγιον, *ἠκούετο ἐπί τῶν δωμάτων*, κηρυττόμενον λαμπρῶς εἰς τήν πρωτότυπον αὐτοῦ γλῶσσαν, τήν Ἑλληνικήν, καί ἀντηχοῦν ἐξάκουστον ἀφ' ὅλων τῶν ὑψηλῶν ἀνακτόρων τῆς θείας Μεγαλωσύνης, τώρα μόλις *ψιθυρίζεται εἰς τά ὦτα*, διά τόν περιστατοῦντα φόβον τῆς ἀσεβείας. Ἅγριος Ἰμάμης μετά τῶν περί αὐτόν τυφλῶν ὀπαδῶν βατταρίζει ὠρυόμενος καθ' ἡμέραν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ναοῦ, ὅπου πρότερον ἐπανηγυρίζοντο τά τοῦ Θεοῦ μεγαλεῖα, καί ἐχρίοντο οἱ εὐσεβεῖς Βασιλεῖς, καί ἐῤῥητόρευε τῶν Γρηγορίων καί Χρυσοστόμων ἡ εὐγλωττία· καθώς ἄλλος πάλιν βάρβαρος *Τσεζδάρης* (τειχοφύλαξ) καταπατεῖ καί καθυβρίζει περιοδεύων τά ἐρείπια τῆς Πνυκός, καί τοῦ βήματος τοῦ Δημοσθένους, καί τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ Περικλέους καί τοῦ Ἰκτίνου καί τοῦ Φειδίου. Τοιουτοτρόπως ὅλα τά ἀρχαῖα τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καί εὐσεβείας κειμήλια μετεμορφώθησαν εἰς φωλεάς τῆς βαρβαρότητος τῆς ἀσεβεστάτης. Ὁ δέ λαός τοῦ Θεοῦ στυγνάζει καταφρονούμενος, καί πάσχων μυρία, ὥστε νά ἐκτελῇ τά τῆς εὐσεβείας μυστήρια. Ἀντί τῶν ἱερῶν κωδώνων, οἵτινες εἰς τάς χώρας τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης σημαίνουσι λαμπρῶς τήν ὥραν τῆς προσευχῆς, μόλις

ἀκούεται εἰς τήν Ἑλλάδα τό ῥόπαλον καί ἡ δειλή φωνή κράκτου ῥακενδύτου[12], ἤ ὁ ἀμαυρός ἦχος ξυλίνου σημάντρου, πληττομένου ἐκ διαλειμμάτων ὑπό χειρός τρεμούσης εἰς τόν στενόν τῆς Ἐκκλησίας περίβολον, καί συγκαλοῦντος ἠρέμα τούς δυστυχεῖς, νά ἐκχέωσι κοινῶς τούς βαθεῖς αὐτῶν στεναγμούς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τά θεῖα Μυστήρια, ἀπερχόμενα εἰς κοινωνίαν τῶν ἀῤῥώστων Χριστιανῶν, ἄν καθ' ὁδόν γνωρισθῶσιν ὑπό τῶν ἀπίστων, ῥίπτονται κατά γῆς, καί καταπατοῦνται· ὥστε καί τώρα ὁ θεάνθρωπος Ἰησοῦς κρύπτεται περιστελλόμενος, εἰς τῶν ἱερέων τούς κόλπους πολύ πλέον πεφυλαγμένως, πάρεξ ὅτε ἔφευγεν εἰς τάς ἐρήμους τόν φονικώτατον Ἡρώδην, πρίν ἔτι ἐπιστῇ ἡ ὥρα τῶν κοσμοσωτηρίων αὐτοῦ παθῶν. Οἱ ἱερεῖς τοῦ ὑψίστου, περιπατοῦντες εἰς τάς πόλεις, εἶναι ὑποκείμενοι, καθ' ἡμέραν, καθ' ὥραν, εἰς ὕβρεις, εἰς μάστιγας, εἰς θάνατον· διότι εἶναι ἱερεῖς. Τά δέ Μοναστήρια, τά ἱερά ἄσυλα τῆς ἡσυχίας καί τῆς φιλοπτωχίας, ὅπου καί ὁ πλούσιος καί ὁ πένης εὑρίσκουσι τῆς ἁγίας φιλοξενίας τήν λιτήν τράπεζαν, λεηλατοῦνται καί γυμνώνονται πολλάκις ὑπό τῶν ἀσεβῶν. Καί οἱ καταφεύγοντες ἐν τούτοις, ὡς εἰς λιμένας, μακράν τοῦ πελάγους τῶν βιωτικῶν περιστατικῶν, ἀναγκάζονται, διά τάς πυκνάς τοῦ Τυράννου φορολογίας, νά περιπλανῶνται πάλιν

12. Τοῦτον, ἄν ποτε τόν ἀκούσωσιν οἱ Τοῦρκοι καθ' ὁδόν, τόν ὀνομάζουσι Κλήτορα τοῦ Ἅδου, ἤ τῆς αἰωνίου Κολάσεως (τσεχενδεμίν Νταβεττσί).

εἰς τόν κόσμον, ἀργυρολογοῦντες μετά πολλῆς τῶν ψυχῶν αὐτῶν ζημίας καί βλάβης, ὥστε νά ὑποστηρίξωσι τό κλονούμενον σκήνωμα τῆς εὐσεβείας. Εἰς τήν αὐτήν ἀνάγκην ὑποπίπτουσι καί οἱ Ἀρχιερεῖς διά τήν ἀπληστίαν τῶν Κρατούντων, ὑπό τῶν ὁποίων καί διδάσκονται καί βιάζονται νά πλεονεκτῶσιν, ὥστε νά ἔχωσι νά ἀγοράζωσι καί τήν ἑαυτῶν ἀσφάλειαν, καί τήν ἄδειαν τῆς φανερᾶς ἱερουργίας τῶν τελετῶν. Καί καθόλου δέ οἱ Χριστιανοί ποῖα καί πόσα κωλύματα δέν ἀπαντῶσιν εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν χριστιανικῶν καθηκόντων; Εἰς πολλάς ἐπαρχίας διά τάς συχνάς κατά τῶν ἱεροπραξιῶν ἐπιδρομάς τῶν Ἀγαρηνῶν, καί διά τήν ἔλλειψιν τοῦ θείου κηρύγματος, δέν ἐκτελοῦνται κατά τήν ἀκρίβειαν τῶν ἱερῶν κανόνων οὐδ' αὐτά τ' ἀναγκαιότατα τῆς εὐσεβείας μυστήρια. Οἴδασιν οἱ ἱεροί Ποιμένες καί κλαίουσι πικρῶς τά κατά τήν Βουλγαρίαν συμβαίνοντα. Φεύγουσιν οἱ δυστυχεῖς ἐκ πόλεως εἰς πόλιν, ἐλπίζοντες νά εὕρωσι καί μικράν παρηγορίαν τῶν ψυχικῶν καί σωματικῶν αὐτῶν δεινῶν. Φεύγουσιν ἀπό τῆς Πελοπόννήσου εἰς τήν Θετταλίαν, ἀπό τῆς Θετταλίας εἰς τήν Ἰωνίαν, ἀπό τῆς Εὐρώπης εἰς τήν Ἀσίαν· ἀλλά πανταχοῦ εὑρίσκουσι τόν ὄφιν τῆς τυραννίας ἕτοιμον νά τούς καταπίῃ· πανταχοῦ ἀκούουσι τό ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ, τήν μόνην παρηγορίαν, ὑβριζόμενον καί βλασφημούμενον ὑπό τῶν ἀπίστων. Οἱ παλαιοί διῶκται τῆς Πίστεως ὠνόμαζον τούς Χριστιανούς *Ἡλιολάτρας, Ὀνολάτρας, Μάγους*· καί αἱ παρά τῶν Ἀγαρηνῶν πρός τούς σημερινούς Γραικούς ἡμερώ-

τεραι προσφωνήσεις εἶναι, *Σανιδόπιστε* (διά τήν προσκύνησιν τῶν ἁγίων Εἰκόνων), *Ξυλόπιστε* (διά τόν ζωοποιόν Σταυρόν), *Ἄπιστε* (διά τήν ὁμολογίαν τῆς ἁγίας Τριάδος, καί τήν ἔνσαρκον οἰκονομίαν τοῦ Θεανθρώπου)!

§ ιζ. Τό δέ μέγιστον καί φρικτότατον, βιάζεται καί αὐτή ἡ ἐλευθερία τῆς συνειδήσεως τῶν Χριστιανῶν. Ἄν ἐμπέσῃ εἰς χεῖρας αὐτῶν παιδίον ἀνήλικον, τό περιτέμνουσι βιαίως. Ἄν κάμωσι συνήθη καί γνώριμόν τινα Γραικόν τόν προσκαλοῦσι καθ' ἡμέραν εἰς Τουρκισμόν[13]. Ἄν περιπέσῃς εἰς δεινήν τινα συκοφαντίαν, ἡ μόνη σωτηρία σου εἶναι νά ἐξομώσῃς. Ἄν ἔχῃς διαφοράν μετά τινος κακοήθους, ἄν ἔχῃς ἤ τέκνον ἤ δοῦλον ἄτακτον, ὁ μεγαλύτερός σου φόβος καί ἡ τροφή τῆς ἐκείνου φαυλοβιότητος εἶναι ἡ ἀπειλή, ὅτι μέλλει νά ἐξομώσῃ. Ἄν, τέλος, πράξῃς τό μέγιστον ἀθεμιτούργημα κατά τῆς πολιτικῆς κοινωνίας, εὔκολον τῆς ἀφέσεως τό μέσον, νά ἐξομώσῃς. Ἰδού τῆς κοινῆς εὐταξίας ἡ βάσις, καί ἡ νόμιμος ποινή καί διόρθωσις τῶν ἁμαρτημάτων. Τοιουτοτρόπως πολλοί

13. Ὡς καί αὐτός τῶν Τούρκων ὁ χαιρετισμός εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τούς ταλαιπώρους Ἕλληνας. Τό *Σελιάμ-ἀλ-ἐκίμ* (εἰρήνη ὑμῖν) εἶναι ἀσυγχώρητον νά τό ἐκφωνήσῃ Τοῦρκος πρός χριστιανόν. Ἐάν δέ ὁ Τοῦρκος ἤ κατά λάθος, ἤ καί ἐξεπίτηδες τό ἐκφωνήσῃ, καί ὁ Γραικός ἐξ ἀγνοίας ἤ ἐξ ἀπροσεξίας ἀνταποκριθῇ τό, *Ἀλ-ἐκίμ-σελιάμ*, ἐτελείωσεν! ὁ Γραικός κατά νόμους χρεωστεῖ ἤ νά τουρκίσῃ, ἤ νά ἀποκεφαλισθῇ!

δυστυχεῖς ὁμογενεῖς περιπεσόντες εἰς ἀνομήματα (τά ὁποῖα πάλιν ἔμαθον παρά Τούρκων), ἠναγκάσθησαν νά τά ἐξαγοράσωσι δι' ἄλλης φρικτοτάτης ἀνομίας, ἐξομώσαντες τήν πίστιν τήν ἀμώμητον.

§ ιη. Ἀλλά τί δέν λέγω τά γενικώτατα; Πόση εἶναι ἡ λύσσα τῶν Τούρκων κατά τῆς εὐσεβείας, ἀπέδειξε μάλιστα ἡ παροῦσα κίνησις τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τήν Μολδαβίαν ἠκούσθη τό πρῶτον ἡ ἐπανάστασις, καί εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ἐκρημνίζοντο καί ἐκαίοντο Ἐκκλησίαι (ἀρχῆς γενομένης ἀπό τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς), καί ἀνεσκάπτοντο τῶν τεθνηκότων τά μνήματα, καί ἐφυλακίζοντο καί ἐσφάζοντο οἱ Χριστιανοί[14]. Ὡς πρόβατα συνήλαυνε τούς ἀθῴους εὐγενεῖς,

14. Καί ἐδῶ ἐφάνη ὁ τίμιος καί σταθερός χαρακτήρ τοῦ Σουλτάνου εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐγγράφων καί πανηγυρικῶς ἐκδεδομένων βασιλικῶν αὐτοῦ ὑποσχέσεων! τῇ 21 Μαρτίου τοῦ παρόντος ἔτους ἐξέδωκε *χάτι* (δόγμα) πρός τόν ἀοίδιμον Πατριάρχην Γρηγόριον, νά πληροφορήσῃ δημοσίως τούς *Ῥαγιάδες* (ὑπηκόους), ὅτι ἀφ' οὗ ἐτιμωρήθησαν ὀλίγοι τινές ἔνοχοι τῆς ἀποστασίας (πέντε Φαναριῶται ἀθῷοι), πάντες οἱ ἄλλοι, καί προύχοντες καί λαός, θέλουσι ζῇ ἄφοβοι καί εἰρηνικοί ὑπό τό κράτος τῆς τροφοῦ καί εὐεργέτιδος βασιλείας! Ἐσύναξε συγχρόνως καί τά ὅπλα τῶν Γραικῶν, ὑποσχόμενος, ὅτι θέλουσιν ἔχει μέγιστον ὅπλον, τήν εἰς σωτηρίαν αὐτῶν ἐπαγρυπνοῦσαν διά παντός πατρικήν αὐτοῦ προστασίαν· Ἀλλ' ἔπειτα μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἤρχισε νά συναθροίζῃ σωρηδόν εἰς σφαγήν τούς ἀόπλους Ἕλληνας, δι' ἕν καί μόνον θανάσιμον ἔγκλημα, ὅτι ἦσαν ὁμόπιστοι τῶν εἰς τά ἔξω ἐπαναστατησάντων ὁμο-

κατά πρῶτον, καί τούς προεστῶτας τῶν χωρίων τοῦ Καταστένου ὁ *Βοσταντσίμπασις*, καί συσσωρεύων ἀλλεπαλλήλους εἰς πλοιάρια, τούς κατεβίβαζεν εἰς τήν ἰδίαν αὐτοῦ φυλακήν. Ἐκεῖ πρῶτον ἐβασανίζοντο νά ἐξομώσωσι, καί μετά ταῦτα, ἐπιμένοντες εἰς τήν πατροπαράδοτον Εὐσέβειαν, ἐσφάζοντο οἱ γενναῖοι, ὡς Χριστιανοί. Ἐκινήθη ἡ Πελοπόννησος, καί ὅλοι οἱ ἀθῷοι Πελοποννήσιοι, ὄχι μόνον οἱ παρατυχόντες ἐπήλυδες καί μέτοικοι, ἀλλά καί οἱ γεννηθέντες, καί νυμφευθέντες καί διά χρόνων κατοικήσαντες, καί ἐγγηράσαντες εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, ἐσφάζοντο ὡς Χριστιανοί. Ἐκινήθησαν αἱ Νῆσοι, ἡ Ἤπειρος, ἡ Θεσσαλία, καί εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν πάντες οἱ τό γένος ἕλκοντες ἐκ τῶν τόπων ἐκείνων ἀνιχνεύοντο ἐπιμελῶς, καί ἐθηρῶντο, καί ἐσφάζοντο ὡς Χριστιανοί. Ἀλλά τό κακόν δέν ἐστάθη ἕως ἐδῶ. Τῶν ἐξωμεριτῶν τούτων πολιτῶν ἐσφάζοντο ἀκολούθως καί οἱ υἱοί, καί οἱ ἔγγονοι, καί οἱ ὑπηρέται· καί νήπια δέ κατεκεντήθησαν, φεῦ! ἐπί τοῦ στήθους τῶν κατεσφαγμένων αὐτῶν μητέρων προσέρποντα νά βυζάξωσι τούς νενεκρωμένους ἤδη μαστούς. Ἀφ' οὗ δέ

γενῶν! Κατά δέ τήν 2, τοῦ ἐφεξῆς μηνός Ἀπριλίου ἐκαρατόμησε καί τόν μέγαν αὐτοῦ Διερμηνευτήν, τόν ἀοίδιμον πρίγκηπα Κωνσταντῖνον Μουρούζην, διά τοῦ ὁποίου ἀπέστειλε καί τό δόγμα τῆς ἀμνησίας καί πολλούς περί ταύτης ἀπό στόματος λόγους βεβαιωτικούς καί φιλοστοργοτάτας παρηγορίας πρός ἀφοβίαν· καί, τέλος, τῇ 10, τοῦ αὐτοῦ Ἀπριλίου ἐδραματούργησε καί τά κατ' αὐτόν τόν Πατριάρχην Γρηγόριον!

περιελίμνασε κατά διαφόρους τόπους τό αἷμα, τά δέ θύματα ἔμενον ἔτι ἱκανά, δένοντες αὐτούς οἱ δήμιοι ἀνά δύω, καί πέτρας ἐπί τῶν τραχήλων κρεμῶντες, τούς ἐβύθιζον ἀπωθοῦντες εἰς τήν θάλασσαν. Ἐπειδή δέ καί πρός τοῦτο κουρασθέντες ἀπέκαμον οἱ ἄνομοι, κατά δέ τόν καιρόν τοῦ Ῥαμαζανίου των, εἶναι ἀπηγορευμένον ὑπό τοῦ νόμου νά χύνωσιν αἷμα δημοσίως (ἐνήστευον δέ τότε ταύτην τήν νηστείαν), ἐσοφίσθησαν νά συσσωρεύωσι τούς Χριστιανούς εἰς παλαιά πλοῖα φορτηγά, καί ταῦτα τρυπῶντες νά τούς καταποντίζωσι τήν νύκτα εἰς τήν ἄκραν τοῦ Βυζαντίου, καθημένου τοῦ Σουλτάνου κατάντικρυς εἰς τό παράθυρον, καί θεωροῦντος τήν καλήν ταύτην θέαν ὑπό δᾳδας καί φανούς φεγγοβόλους, καί ἀκούοντος, ἥδιστον ἄκουσμα, τάς φρικτάς τῶν πνιγομένων κραυγάς καί ὀλολυγάς. Ἀλλά καί ἔκτοτε μέχρι σήμερον δέν διέλιπεν ἡμέραν σφάζων Χριστιανούς, πολλούς ἤ ὀλίγους, καί φανερῶς καί ἀφανῶς. Ἐμεσίτευσαν περί τούτου οἱ Πρέσβεις τῶν χριστιανικῶν μοναρχιῶν, ἀλλ' ὁ Σουλτάνος ἐξεύρει πότε νά τούς καταφρονῇ, καί κάποτε νά τούς περιπαίζῃ. Προσποιούμενος, ὅτι διά χάριν αὐτῶν φείδεται καί ὀλιγοστεύει τῆς ὀργῆς αὐτοῦ τά θύματα, ἐξώρισε τάχα πολλούς τῶν ἐπισημοτέρων ὑπηκόων εἰς τήν Ἀσίαν, κακεῖθεν μεταφέρει τάς κεφαλάς αὐτῶν. Γυναῖκες καί παρθένοι Χριστιαναί ἀνδραποδίζονται καί καταισχύνονται δημοσίᾳ. Πολλοί δέ ἄνδρες ἀποθνήσκουσι τῆς πείνας εἰς τά ὑπόγεια καί τά ξηροπήγαδα, ὅπου κρύπτονται φεύγοντες τήν μάχαιραν τοῦ τυράννου. Καί πολλαί

ὁλόκληροι οἰκίαι τουρκίζονται βιαίως πρός ἀποφυγήν τοῦ παντελοῦς ἐξολοθρευμοῦ. Καί τοιαῦται μέν εἶναι αἱ τραγικαί σκηναί τῶν Χριστιανῶν εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν. Τί δέ γίνεται εἰς τήν Σμύρνην, τί εἰς τήν Θεσσαλονίκην, τί εἰς τήν Ἀδριανούπολιν, τί εἰς διαφόρους τόπους τῆς Ἀσίας, χρειάζονται βιβλία ὅλα πρός ἐξιστόρησιν. Ὁ μέγας Σουλτάνος, ἀντί νά ἐκστρατεύσῃ κατά τῶν πολεμίων, σφάζει καί πνίγει πανταχοῦ τούς ἀόπλους αὐτῶν ὁμοπίστους, οἵτινες δέν ἔδειξαν οὐδέ ἴχνος ἐπαναστάσεως. Ἄνθρωπος καί ἐκ τῆς θρησκείας, καί ἐκ φύσεως ὠμοβόρος καί ὀργῶν πρός μιαιφονίαν, καί ἄλλως δέ συρόμενος ἐκ τῆς ῥινός (τό τοῦ λόγου), καί κατά πόδ' ἀκολουθῶν τούς κόλακας τῶν μαινομένων αὐτοῦ παθῶν, λέγω δέ τόν ἀρχισύμβουλον αὐτοῦ νέον Ἀμάν, τόν Χαλέτην, καί τόν τοῦ ἀρχισυμβούλου παρασύμβουλον, μιαρόν τινα Βαβυλώνιον Ἰουδαῖον, τοῦ παλαιοῦ Μαρδοχαίου ἀντίπολον, ἀπεφάσισεν, ὡς ἄλλος Ἀσσουῆρος, νά ἐξολοθρεύσῃ πάντας τούς ὑπηκόους αὐτοῦ Χριστιανούς. Ἡ δέ κατά τοῦ Κλήρου ἐξιδιασμένη ὠμότης πῶς νά περιγραφῇ; Πρός πλειοτέραν τῆς Πίστεως καταφρόνησιν ὥρισε τήν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, νά κρεμάσῃ τούς πρώτους Ἀρχιερεῖς τῆς ἁγίας Συνόδου καί τόν παναγιώτατον Πατριάρχην. Ὡσαύτως καί εἰς τήν Ἀδριανούπολιν ἐκρεμάσθη μετ' ὀλίγον ὁ πρώην Πατριάρχης Κύριλλος[15]. Οἱ δέ Ἱερεῖς καί ἐσφάζοντο

15. Ἡ κατά τῶν Πατριαρχῶν μανία τῶν Τούρκων εἶναι παλαιά. Αὐτός ὁ πρῶτος Κατακτητής τῆς Κωνσταντινουπόλεως

καί ἐκρεμῶντο ἀδιαφόρως. Τοιουτοτρόπως ὁ ἀσεβής Ἰσμαηλίτης παρεδειγμάτισεν εἰς ὅλους τούς ὀφθαλμούς τῆς Οἰκουμένης κρεμωμένην, πνιγομένην, σφαζομένην, ἀφανιζομένην (ὅσον τό ἐπ' αὐτῷ) τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Τά δέ γενόμενα εἰς τήν Μολδαυΐαν, ὅπου ὑπερίσχυσαν οἱ Τοῦρκοι, τίς δύναται νά τά ἐκφράσῃ; Ἀφ' οὗ εἰσέβαλον εἰς ταύτας τάς χώρας νικηταί, εὐθύς ὥρμησαν κατά τῆς Ἐκκλησίας. Κατέσφαξαν ἱερεῖς ἐπί τῆς ἁγίας Τραπέζης, κατεπάτησαν τά ἱερά μυστήρια, ἐνύβρισαν εἰς τά ἱερά Δισκοπότηρα

ὁ Β΄, Μωάμεθ, ὅστις ἐπί τοῦ Α΄, μετά τήν ἅλωσιν Πατριάρχου, τοῦ ἀοιδίμου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου (Πατριάρχην τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων ὠνόμασεν αὐτός ἑαυτόν οὗτος ὁ ἀοίδιμος, ἐκφράζων κατανυκτικώτατα τήν κατάστασιν τῆς ἤδη δουλωθείσης Ἐκκλησίας πρός τόν παράνομον Σουλτάνον, εἰς τήν ἐφεξῆς ἐπιγραφήν ἑνός τινος τῶν αὐτοῦ πονημάτων «Γενναδίου μοναχοῦ, Πατριάρχου τῶν τοῦ Χριστοῦ πενήτων, περί τῆς μόνης ὁδοῦ πρός τήν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐξεδόθη δέ τῷ Σουλτάνῳ αἰτήσαντι μετά τάς ἐνώπιον αὐτοῦ διαλέξεις, ἐν τῷ Πατριαρχείῳ τότε γεγενημένας, ἑρμηνεύθη δέ Ἀραβικῶς». Βλ. Ἀλλάτιος, σελ. 403), αὐτός, λέγω, ὁ Β΄, Μωάμεθ, ὅστις ἐχάρισε διά χατίου, μεταξύ τῶν ἄλλων προνομίων τῆς Ἐκκλησίας, καί τό ἄθικτον τῆς ζωῆς τοῦ Πατριάρχου, αὐτός οὗτος ὁ τύραννος τόν Δ΄, μετά τήν ἅλωσιν Πατριάρχην Ἰωάσαφ ἐκρήμνισε βιαίως ἀπό τοῦ θρόνου τῷ 1469, ἀφ' οὗ τόν κατῆχυνε δημοσίως, κόψας τήν πολιάν αὐτοῦ γενειάδα, διότι δέν ἐνέδωκεν εἰς παράνομον συνοικέσιον. Ὁ δέ Δ΄, Μουράτης κατά τό 1638, ἔπνιξε τόν ἤδη πεντάκις Πατριαρχεύσαντα σοφόν Κύριλλον τόν Λούκαριν ἐξορίσας εἰς τήν Λαιμοκοπίαν τοῦ Καταστένου (ὅπου στραγγαλίζονται συνήθως οἱ κακουργότατοι τῶν Ἰανιτσάρων).

καί τάς Κολυμβήθρας, ἐπερίπαιξαν τόν Σταυρόν καί τό Εὐαγγέλιον, διεσκόρπισαν τῶν ἁγίων Μαρτύρων τά λείψανα, συνέτριψαν τάς ἁγίας Εἰκόνας, κατεσπάραξαν τά ἱερά ἄμφια, ἐβεβήλωσαν ναούς, ἀνώρυξαν τάφους, κατέσκαψαν μοναστήρια, κατῄσχυναν παρθένους ἱεράς Καλογραίας. Ἐκρέμασαν, ἀνεσκολόπισαν, ἔκδαραν, ἔψησαν, ἐκρεούργησαν, ἔπραξαν εἰς τήν Ἐκκλησίαν, ὅσα μήδ' εἰς τόν καιρόν, ἴσως τῆς πρώτης αὐτῆς ἁλώσεως δέν ἔπαθε πάνδεινα κακά!

§ ιθ. Τοιοῦτος εἶναι ὁ Μονάρχης, τόν ὁποῖον ὀνομάζουσι νομιμώτατον, ὅσοι φθονοῦσι καί αὐτήν τῆς

Ἔπνιξε δέ μετ' ὀλίγας ἡμέρας καί τόν διάδοχον καί συνώνυμον τοῦ Λουκάρεως, Κύριλλον τόν ἐκ Βερῥοίας, ἐξορίσας εἰς Χαλκηδόνα, Κατά δέ τό 1650, ὁ Δ΄, Μωάμεθ κατεπόντωσε τόν Πατριάρχην Παρθένιον, τόν Ὀξύν (κεσκίνην ὑπό τῶν Βαρβάρων καλούμενον), εὐθύς ἀφ' οὗ τόν ἔμβασεν εἰς πλοιάριον, ἐπί προφάσει τάχα νά τόν ἐξορίσῃ (1651, Μαΐου 27). Μετά δέ σχεδόν ἕξ ἔτη (τῷ 1657, Ἀπριλίου 16), ὁ αὐτός Μωάμεθ ἐκρέμασεν εἰς τό Παρμάκ-καπί (Κιγκλιδωτήν πύλην ἤ Καγκελλόθυρον) τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τόν ἀπό Χίου Πατριαρχεύοντα ἀοίδιμον Παρθένιον, συκοφαντηθέντα ὑπό τοῦ τότε Χάνη τῆς Ταταρίας, ὡς φρονοῦντα τά τῶν Ῥώσσων. Τόν ἐκρέμασε δέ τῷ Σαββάτῳ τοῦ Λαζάρου· καί τό λείψανον αὐτοῦ μετά τρεῖς ἡμέρας ἐρρίφθη εἰς τήν θάλασσαν. Ὅθεν ἀνευρόντες αὐτό χριστιανοί καί περιστείλαντες, ἔθαψαν εἰς τήν νῆσον Πρώτην. Μετά δύω δέ χρόνους τήν αὐτήν ἡμέραν ἐκρέμασεν εἰς Προῦσαν τόν ἀμέσως μετά τόν ῥηθέντα Παρθένιον ἀπό Γάνου καί Χώρας ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας Πατριαρχεύσαντα Γαβριήλ, ὅστις, ἐκπεσών τῆς

Ἑλλάδος τήν δυστυχίαν. Καί τοιοῦτος πρέπει ἐξ ἀνάγκης νά ᾖναι· διότι ἡ τουρκική δυναστεία καθώς φαίνεται σαφῶς ἐκ τῶν προηγουμένων, θεμέλια τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἔχει κυρίως τέσσερα, τά ἐφεξῆς:

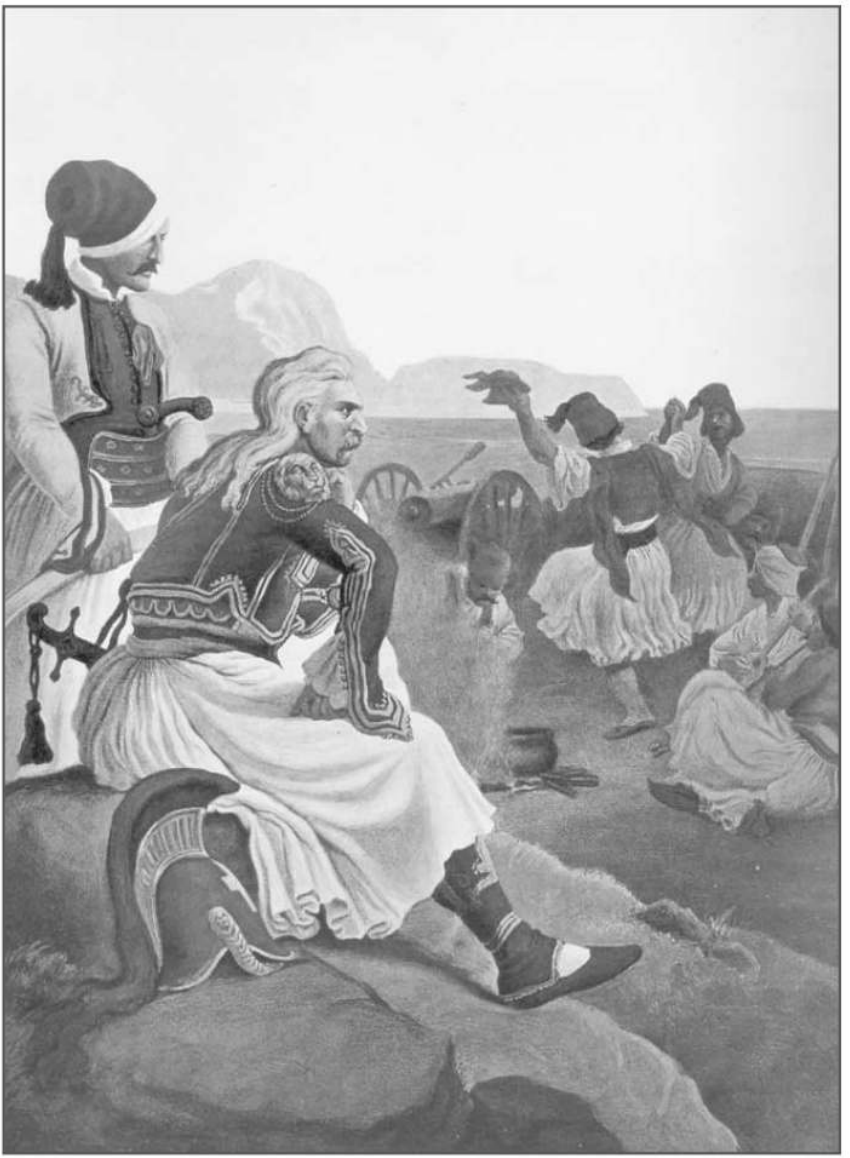
Α) Τόν θρησκευτικόν φανητιασμόν. Πᾶσα τυραννία, εἶναι θυγάτηρ βίας ἀνόμου, καί πολλάκις ψευδῶν ὑπολήψεων καί δοξασιῶν, καί μάλιστα θρησκευτικῶν. Κατά δέ τά Μωαμεθανικά δόγματα, μόνος ἄνθρωπος εἶναι ὁ Τοῦρκος, πάσης δέ θρησκείας ἄλλης ἄνθρωπος εἶναι σκύλου χειρότερος ἄπιστος, ἤ, καθώς συνήθως τόν ὀνομάζουσι, Γκιαούρ. Ὅλους λοι-

Πατριαρχείας, ἐποίμαινε τήν Προῦσαν ἐξαρχικῶς. Ἐκρεμάσθη δέ οὗτος ὁ Πατριάρχης συκοφαντηθείς, ὅτι ἐβάπτισε Τοῦρκον (οὗτος ὁ Γαβριήλ δέν πρέπει νά συγχέηται πρός ἄλλον Γαβριήλ, Ἀρχιεπίσκοπον Σερβίας, ὅστις ἐκρεμάσθη καί αὐτός ὑπό τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου εἰς τήν αὐτήν Προῦσαν, ὀλίγας ὕστερον ἡμέρας μετά τόν Πατριάρχην, συκοφαντηθείς ὡς κατάσκοπος τῆς Ῥωσσίας). Ἀλλ' ὁ σημερινός ὁμώνυμος καί θηριωδέστερος τοῦ τότε Μωάμεθ τύραννος ἔκλεξε τήν ἡμέραν τῆς Ἀναστάσεως, νά κρεμάσῃ τόν ἀοίδιμον Γρηγόριον. Τήν δέ τοῦ ἀπό Λαρίσσης Πατριαρχεύσαντος (1769) Μελετίου στρέβλωσιν, καί εἴτινες ἄλλαι πρός ἄλλους πατριάρχας ἐγένοντο βάσανοι καί ὕβρεις καί ἀτιμώσεις, ταῦτα παρασιωπῶ. Τοιουτοτρόπως διεφύλαξεν ἡ Τουρκική τυραννία τάς συνθήκας καί τά προνομία τῆς Ἐκκλησίας, καί *τό ἄθικτον τῆς ζωῆς τοῦ Πατριάρχου!* Παρομοίως διεφύλαξε καί τά προνόμια χωρῶν τινων τῆς Πελοποννήσου, καί τῆς Κύπρου, καί τινων ἑτέρων νήσων, καί τῆς Μολδαβίας δέ καί τῆς Οὐγγροβλαχίας, καί ἄλλων κατά συνθήκας βιαίας παραδοθέντων τόπων εἰς τόν καιρόν τῆς πικρᾶς ἡμῶν ἁλώσεως!

πόν τούς ἑτεροθρήσκους ὁ Τοῦρκος χρεωστεῖ νά τούς φονεύῃ, ἄν δέν γίνωσι Τοῦρκοι, ἤ, ἄν δέν ἀγοράσωσι τήν ζωήν διά χρημάτων. Ἐντεῦθεν ἡ τῆς εὐσεβείας περιφρόνησις γίνεται ἀναγκαῖον ἐπακολούθημα τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Ἐντεῦθεν προκύπτει ἡ ἀπεριόριστος τυραννία καί κατάθλιψις τῶν ὑπηκόων· ὁ Σουλτάνος πιστεύεται τύπος καί διάδοχος τοῦ Μωάμεθ[16]. Ὅσον κακοῦργος καί βίαιος ἄν ᾖναι καί τυραννικός, κατά τό δόγμα τοῦ Μωαμεθανισμοῦ, εἶναι σκιά τοῦ Θεοῦ[17]. Οἱ δέ ὑπήκοοι αὐτοῦ ζῶσιν, ἄν αὐτός τούς χαρίσῃ ζωήν. Καί ἄν θέλωσι νά τούς χαρίζῃ ζωήν, ὀφείλουσιν, ὡς ἑτερόθρησκοι, νά ἀγοράζωσι τήν κεφαλήν αὐτῶν κατ' ἔτος διά τοῦ κεφαλαιακοῦ φόρου.

16. Τῷ 1517, ὁ ἔσχατος Καλίφης, καί ὁ Σερίφης τῆς Μέκκας, ἀμφότεροι συγγενεῖς τοῦ Μωάμεθ, καί ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραάμ διά τοῦ Ἰσμαήλ!!! παρεχώρησαν δημοσίως εἰς τόν Α΄, Σελίμην τό δικαίωμα τῆς Μωαμεθανικῆς Ἱεραρχοκρατίας (Ἰμαμέτ), τό ὁποῖον εἶχον ἤδη πρό πολλοῦ σφετερισθῆ αὐτοί πρότερον οἱ Σουλτάνοι· ὥστε ὁ Σουλτάνος εἶναι Καλίφης, τουτέστι διάδοχος τοῦ Μωάμεθ εἴς τε τήν ἐθνικήν Ἱεραρχίαν, καί εἰς τήν ἀπεριόριστον Μοναρχίαν. Εἶναι καί Ποντίφηξ τῶν Μουσουλμάνων (Ἰμάμ-οὐλ-Μουσλιμίνν), καί Σουλτάνος τῶν Σουλτάνων (Σουλτάν, οὐλ-Σουλτανίνν). Κρατεῖ δηλονότι δίστομον ῥομφαίαν, νά σφάζῃ σφάγια καί πολιτικά καί θρησκευτικά, κάποτε πρός δόξαν τοῦ Προφήτου, καί κάποτε πρός εὐχαρίστησιν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ παθῶν, τουτέστι, πάντοτε πρός εὐαρέστησιν τῆς ἀσεβεστάτης αὐτοῦ τυραννίας.

17. Ζίλλ' οὐλλάχ (Ἡ Σκιά τοῦ Ἀλλάχ πάνω στή γῆ). Βλ. Δογματική Ὁμολογία παρά Ὁμέρ-Νασσίφη. Ἄρθρον 37.

Τουτέστιν, ἐάν μέλλωσι νά ἔχωσι κεφαλήν, πρέπει πολλάκις νά μή ἔχωσι χιτῶνα. Αὕτη εἶναι ἡ βάσις τοῦ λεγομένου *Χαραγίου* (χαρατσίου) ἤ χαρτίου, τό ὁποῖον νομίζεται ἀπόδειξις τῆς δουλικῆς ὑπακοῆς. Διά τοῦτο καί εἰς τά πρῶτα χαρτία, τά ὁποῖα διεμοίρασεν εἰς τούς Χριστιανούς ὁ Β΄, Μωάμεθ, ἦτον ἐπιγεγραμμένη ἡ ἐφεξῆς φιλανθρωποτάτη ἐπιγραφή· *«τίμημα καρατομίας»*. Μετά δέ ταῦτα ἐξηλείφθη μέν ἐπιγραφή, ἐπολλαπλασιάσθη ὅμως ἡ τιμή τοῦ χαρτίου. Κατά ταῦτα λοιπόν, κυρίως ὑπήκοοι τοῦ Σουλτάνου, εἶναι οἱ Τοῦρκοι· ὅλα δέ τ' ἄλλα τά ὑπ' αὐτόν ἔθνη, καί ἐξόχως οἱ Χριστιανοί δέν λογίζονται κυρίως οὔτε νόμιμοι, οὔτε ἄνομοι ὑπήκοοι, ἀλλ' ἀνεξαγόραστα ἀνδράποδα, καί αἰχμάλωτοι διά βίου, ὑποκείμενοι εἰς τήν σιδηρᾶν μάστιγα τοῦ Μωαμεθανοῦ. Ἄλλα δύω ὀλεθριότατα δόγματα τῆς Τουρκικῆς θρησκείας εἶναι ἡ Μοιροκρατία καί ἡ Μισομάθεια. Ἐκ τῆς Μοιροκρατίας προκύπτει ἡ ἀμέλεια τῆς ὑγείας, καί ἡ ὑποδοχή τοῦ θανατικοῦ. Ἄν ᾖναι γραπτόν ὑπό τῆς Εἱμαρμένης, ἀποθνήσκεις, κἄν φυλαχθῇς, κἄν μή φυλαχθῇς ἀπό τῆς πανώλης· ὅθεν ἁμαρτάνεις εἰς τόν Θεόν, ὅταν ἀποφεύγῃς τόν μολυσμόν. Ἰδού τῆς κοσμοφθόρου λοιμικῆς ἡ πρώτη ἀρχή, τῆς ὁποίας γίνεται καθημερινή ὀρχήστρα ἡ ταλαίπωρος Ἑλλάς. Τῆς Μοιροκρατίας ῥύαξ τις εἶναι καί ἡ Ἀστρολογία, συμπεπλεγμένη μετά τῆς πολυειδοῦς μαγείας, τῆς ὁποίας οἱ γόητες ὑπουργοί (Μουνετσίμιδες) μετοχετεύουσι μυρία δεινά διά τῶν Τουρκικῶν κεφαλῶν εἰς τούς ταλαιπώρους

Ἕλληνας[18]. Ἡ δέ μισομάθεια τῶν Τούρκων ποία καί πόση τις εἶναι; οἱ τυφλοί δοῦλοι τῆς Εἱμαρμένης, εἶναι τυφλότεροι δοῦλοι τοῦ Κορανίου καί τῶν Σχολιαστῶν του. Πιστεύουσιν, ὅτι ὅλη τῶν ἀνθρώπων ἡ σοφία κατοικεῖ εἰς τό Κοράνιον, καί ἐπομένως ὅλα τά ἄλλα βιβλία τοῦ κόσμου (καθώς ἔλεγεν ὁ πρῶτος κατακτητής τῆς Αἰγύπτου) εἶναι ἤ σύμφωνα, ἤ ἐνάντια τοῦ Κορανίου. Καί οὕτω καί ἐκεῖνα, ἤ ὡς βλάσφημα ἤ ὡς περιττά, πρέπει νά καῶσι[19]. Κατά τοῦτο τό δόγμα τῶν Τούρκων, ποῖον

18. Εἷς τῶν Μουνετσίμιδων (Ἀστρολόγων) προεῖπε ποτέ πρός τόν Ἀλῆ Πασσᾶν, τόν νέον Ἔχετον τῆς Ἠπείρου καί πάσης Ἑλλάδος, ὅτι, τότε θέλει ἀποθάνει, ὅταν παύσῃ κτίζων καί πολεμῶν. Ἔκτοτε λοιπόν ὁ φιλοζωότατος οὗτος τύραννος ὥρμησε νά μαστίζῃ καί τούς γείτονας τοπάρχας, κινῶν πολέμους διηνεκεῖς, καί τούς ἰδίους του ὑπηκόους, ἐπιφορτίζων ἀγγαρείας καί φορολογίας καί οἰκοδομάς ἀπεράντους, ὥστε νά μή ἀποθάνῃ πώποτε!

19. Τῶν Τούρκων ἡ μεγίστη σπουδή γίνεται εἰς τό Κοράνιον, καί τά Νομικά αὐτῶν, καί εἰς τήν Περσικήν καί Ἀραβικήν γλῶσσαν. Ἐάν ἔχωσι τινάς ἐπιστήμας μεταφρασμένας ὑπό τῶν παλαιῶν Ἀράβων καί Περσῶν, ταύτας νομίζουσι περιττάς καί ἐπιβλαβεῖς οἱ γνήσιοι φύλακες τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Ἀλλά καί οἱ εἰς τήν Κορανικήν σοφίαν ἐξ αὐτῶν πεπαιδευμένοι εἶναι ὀλιγώτατοι. Εἰς τήν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν μετροῦνται ἐπί τῶν δακτύλων. Εἰς δέ τήν λαλουμένην αὐτῶν γλῶσσαν δέν ἔχουσι πρός χρῆσιν κοινήν κανέν σχεδόν βιβλίον ἠθικόν ἤ φιλοσοφικόν, εἰμή μύθων πλησμονήν, καί αἱματώδεις ἱστορίας. Τήν δέ τυπογραφίαν νομίζουσι δογματικῶς ἁμάρτημα ἀσυγχώρητον. Καί διά τοῦτο μάλιστα ὁ Β΄, Σελίμης ἐδυσφημίσθη

σχολεῖον ἠδύνατο νά σταθῇ εἰς τήν Ἑλλάδα; χάρις εἰς τήν πλεονεξίαν τῶν κατά τόπους κρατούντων, καί εἰς τάς συνετάς οἰκονομίας τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει προϊχόντων τοῦ γένους, διά τῶν ὁποίων διετηροῦντο τά πολυπαθῆ Σχολεῖά μας, παριστανόμενα πάντοτε εἰς τούς Τούρκους (ὅτε δέν ἠδύναντο νά λανθάνωσιν) ὡς ἁπλά διδασκαλεῖα τῆς καθ' ἡμᾶς πίστεως καί τῆς ἐμπορίας. Καί μεθ' ὅλα ταῦτα ποσάκις ἐκινδύνευσαν! Τό σχολεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετά τόν θάνατον τοῦ γενναίου καί ἀειμνήστου προστάτου καί συνίστορος αὐτοῦ, Δημητρίου τοῦ Μουρούζη, ἠμελήθη διόλου μᾶλλον διά φόβον, παρά δι' ἄλλας ἀσυμφωνίας τῶν

καί ἐξεθρονίσθη, ὡς νόθος καί ἔκφυλος Μουσουλμάνος, διότι ἐφάνη φίλος τῆς τυπογραφίας καί τῶν μαθήσεων, καί τῆς τακτικῆς. Ἄς ἔλθωσι τώρα φιλάνθρωποί τινες πολιτικοί, οἵτινες ἐγνωμοδότησαν, ὅτι δύνανται οἱ Τοῦρκοι νά παιδευθῶσι καί νά ἡμερωθῶσι (μόνον νά μή ἀνασταθῇ ἡ Ἑλλάς!), ἄς ἔλθωσι λέγω νά μᾶς ἀποδείξωσι, πῶς τοῦτο τό ἔθνος, ἐν ὅσῳ ἔχει τοιαύτην θρησκείαν, καί τοιαύτην ἠθικήν καί νομικήν καί πολιτικήν, δύναταί ποτε νά πολιτισθῇ καί νά ἀνθρωπεύσῃ! Ἀλλά τοιοῦτοι παραδοξολόγοι ῥᾷστα καί τάχιστα συγκλώθουσι τά ἀσύγκλωστα. Φωτίζουσι τούς Τούρκους, φιλοσοφίζουσι τόν Σουλτάνον, ἱεροποιοῦσι τόν Μουφτῆν, μεταμορφώνουσιν εἰς Ἀκαδημίας τούς Μενδρεσέδες, ἐκδίδουσιν, ἄν θέλῃς, καί συμφωνίαν τοῦ Κορανίου καί τοῦ Εὐαγγελίου· μόνον ὁ Σουλτάνος νά βασιλεύῃ! Ταλαίπωροι Ἕλληνες! τίς ἤλπιζεν, ὅτι μαθηταί τινες τῆς προγονικῆς σας σοφίας ἔμελλον νά ἀποβῶσι τόσον σοφοί, ὥστε νά τερατολογῶσι κατά τῶν κεφαλῶν σας;

Βυζαντινῶν. Τό Σχολεῖον τῶν Κυδωνιατῶν ὀλίγον ἔλειψε νά κατασκαφῇ ἐκ θεμελίων, ἄν δέν ἐξηγόραζον τοῦτο διά πολλῶν χρημάτων καί μυρίων ἐφευρέσεων ὁ τότε μέγας Διερμηνεύς, καί ἡ ἐπιμέλεια τοῦ ἀοιδίμου τῆς Ἐφέσου Μητροπολίτου Διονυσίου. Τό Σχολεῖον τῆς Σμύρνης ἐδιώκετο διά μόνον ἕν μεγάλον ἔγκλημα, ὅτι διδάσκει Μαθηματικήν καί Φιλοσοφίαν, ἤγουν (κατά τήν Τουρκικήν ἐξήγησιν) Τακτικήν καί Ἀθεΐαν. Τοιουτοτρόπως ἡ Τουρκική δυναστεία προστάζεται ὑπό τῆς θρησκείας νά μή θεωρῇ τούς ὑπηκόους Ἕλληνας ἄλλως πως, εἰ μή ὡς ἄπιστα ἀνδράποδα, χρεωστοῦντα νά διάγωσιν ἀείποτε μωρά καί τυφλά καί ἀμαθῆ.

Β) Ἀξίωμα τῆς Μωαμεθανικῆς πολιτικῆς εἶναι τό πολύπλοκον δίκαιον τῆς βίας. Τό Τουρκικόν Κράτος εἶναι δεσποτεία σύμμικτος ἐκ πολλῶν ὑπαλλήλων δυναστειῶν, αἵτινες καταντῶσι πολλάκις εἰς ἀναρχίαν. Ὁ Σουλτάνος εἶναι πανυπέρτατος καί παντα-
πόλυτος Δεσπότης, καί ἐντός καί ἔξω καί ἐναντίον
60 τοῦ νόμου διάγων, καί αὐτός, ὅταν θέλῃ, νομοθετῶν, καθό συγγενής καί διάδοχος τοῦ Προφήτου. Ὁ Μέγας Βεζύρης καί ὁ Ἀρχιναύαρχος εἶναι παντεξούσιοι ἐπίτροποι τοῦ Σουλτάνου. Ἕκαστος Σατράπης ἤ Τοπάρχης εἰς τήν αὐτοῦ ἐπαρχίαν εἶναι καί αὐτός αὐτοκέφαλος ἐπίτροπος τῆς δυναστείας τοῦ Σουλτάνου. Ἕκαστος τῶν ἐπί θύραις τοῦ Σουλτάνου (Καπιτσῆς), εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενος, γίνεται καί οὗτος Σουλτανίσκος. Ἕκαστος ῥαβδοῦχος ὑπη-

ρέτης (Τσαούσης) τοῦ Τοπάρχου εἰς τά χωρία γίνεται παραφυάς τῆς δυναστείας τοῦ Τοπάρχου. Καί ὁ *Καφετσῆς* καί ὁ *Τσιβουξῆς* ἑνός τινος Τούρκου, καί τό οὐτιδανώτατον αὐτόματον τῆς ἰδιοτροπίας ἑνός τινος Ἰανιτσάρου, γίνεται τυραννίσκος ὠμότερος πολλάκις τοῦ ἰδίου αὐτοῦ δεσπότου. Τοιουτοτρόπως ἡ τυραννία πολλαπλασιάζεται παρεκτεινομένη εἰς ὅλας τάς τάξεις, καί τό δίκαιον γίνεται τοῦ ἰσχυροτέρου[20]. Τοιουτοτρόπως τό ἔθνος τῶν Ἀγαρηνῶν διοικεῖ τάς πολυπαθεῖς αὐτοῦ κατακτήσεις μέχρι σήμερον, ὡς πολεμίαν τινά χώραν, τήν ὁποίαν πρό ὀλίγου ἐκυρίευσεν ἐξ ἐφόδου· ὥστε, ἀντί νά ᾖναι κάτοικοι καί πολῖται φαίνονται μᾶλλον βάρβαρος καί θηριώδης στρατός, κατεστρατοπεδευμένος

20. Μεταξύ τῶν ἄλλων τῆς τυραννίας ταγμάτων δέν πρέπει νά παρασιωπηθῇ καί τό σύστημα τῶν συμμάχων τοῦ Σουλτάνου Ἀφρικανῶν. Οὗτοι, ὄχι μόνον γίνονται ἐκ προνομίου πειραταί τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, λῃστεύοντες καί ἄλλους καί τούς ταλαιπώρους νησιώτας παρομοίως σχεδόν, καθώς καί ὁ Ἀρχιναύαρχος τοῦ Σουλτάνου (ὅταν οὗτος μάλιστα ἐκβαίνῃ κατ' ἔτος εἰς περιοδείαν τῶν νήσων τῶν Ἑλληνικῶν)· ἀλλ' ἔχουσι προσέτι καί τήν ἄδειαν οἱ καλοί Ἀφρικανοί νά στρατολογῶσιν εἰς ὅλας τάς παραθαλασσίους πόλεις Τούρκους ἐθελοντάς. Βομβεῖ τό πολεμιστήριον καθ' ἡμέραν εἰς τήν Σμύρνην, καί ἀλλαχοῦ καθ' ὁδούς περιφερόμενον τό τύμπανον τῶν Ἀλιγγερίνων. Ἀλαλάζουσιν ἀκολουθοῦντες οἱ βάρβαροι ἔνοπλοι καί μεθυσμένοι· καί, ὅταν περιτύχωσι πούποτε παράμερα νέους ἀθλίους Γραικούς, τούς ἁρπάζουσι καί τούς ῥίπτουσι κλαίοντας εἰς τά πλοῖά των, καί φεύγουσιν ἀνεξέταστοι καί ἀνεύθυνοι.

ἐν μέσῳ λαῶν δυστυχῶν, τούς ὁποίους τόσον ὠμότερον κατακόπτει, ὅσον ταπεινότερον ὑποκλίνουσι τόν αὐχένα. Κράτος καί βία συμμαχοῦσιν ἀναφανδόν. Πανουργία καί Συκοφαντία συνομόνουσι κρυφίως νά γυμνώνωσι τούς ταλαιπώρους Ἕλληνας. –Καί δέν ἔχουσιν οἱ Τοῦρκοι κριτήρια;– Ὤ, κάλλιον νά μή εἶχον! Διότι ἐκ τῶν νόμων αὐτῶν εὑρίσκουσι πολλάκις βαρυτέρων ἀνομημάτων ἀφορμάς. Ἐξ αὐτῶν τῶν νόμων ὁ κατά τό 1770, τυχών ἀρχηγός τῶν πιστῶν, ἤ μέγας αὐτῶν Ἀρχιερεύς καί Νομοκράτωρ (Σεϊχούλ-Ἰσλάμ) ἐξήγαγε ῥῆσιν (φετφᾶν), ὅτι *«Κατά πᾶσαν ἑπταετίαν οἱ ἄπιστοι* (Γραικοί) *πρέπει νά βλαστολογῶνται* (ἀποκεφαλίζωνται)». Καί ἐκείνη ἡ ῥῆσις, τήν ὁποίαν ἄλλαι τότε περιστάσεις ἐμπόδισαν, ἐκπληροῦται σήμερον καθ' ὅλην αὐτῆς τήν περιοχήν. Ὅλην τῶν Ὀθωμανῶν ἡ Νομοθεσία εἶναι ἄθλιός τις Κῶδιξ συντεθειμένος ὑπό βαρβάρων Ἀράβων, καί ἐπηυξημένος ἐπί τοῦ Α΄, Σουλεϊμάνου ἔκ τινων Αὐτοκρατορικῶν, τῶν τοῦ Θεοδοσίου καί Ἰουστινιανοῦ Διαταγῶν, κακῶς ἡρμηνευμένων, ἀμφιβόλων, σκοτεινῶν, διφορουμένων, καί τό χείριστον, παραγεμισμένων ἀπό τῆς Κορανικῆς ἠθικῆς καί θεολογίας[21]· ὁ Μουλλᾶς, ὁ Καδής, καί ὁ ἁπλοῦς

21. Ὁ καθολικός κῶδιξ τῆς Νομοθεσίας τῶν Μωαμεθανῶν βάσιν ἔχει κυρίως τά Δ, ἱερά νομιζόμενα βιβλία των. Α) τό *Κοράν*. Β) τό *Χατίς, ἤ Σουνέτ*· τουτέστι συλλογήν, εἰς τήν ὁποίαν περιέχονται οἱ ἀπό στόματος νόμοι τοῦ Μωάμεθ *(Κάββλ)*, καί αἱ πράξεις του *(Φίλ)*, καί αὐτή αὐτοῦ ἡ περί πολλῶν πράξεων

ἀγράμματος Ναΐπης (ἐπίτροπος Κριτοῦ) κρίνει, καί ἀποφασίζει· καί ἡ τούτου ἀπόφασις εἶναι ἀμετάβλητος, διότι δέν ἐμπορεῖ πλέον νά γίνῃ ἔκκλητος ἡ κρίσις. Μετά δύω μάρτυρας τούς τυχόντας, μετά δύω ἤ τρεῖς ἐρωτήσεις, ὁ ἀφιονισμένος (ὀπιοφάγος καρηβαρῶν) δικαστής θεσπίζει τήν ἀπόφασιν, δικαιολογουμένην ὑπό τινος ἐδαφίου νομικοῦ, τό ὁποῖον ἐξηγεῖ καί τοῦτο πολλάκις κατά τήν ὄρεξίν του· διότι ἔχει τήν ἄδειαν καί νά ἐπιμένῃ εἰς τό γράμμα, καί νά αὐτοσχεδιάζῃ τῆς ἐννοίας τήν ἐξήγησιν. Ἐκ τῆς αὐτῆς ῥήσεως καί καταδικάζει καί ἀπολύει, καί σώζει καί ἀποκτείνει. Καθώς τινες ἐκ τῆς δυτικωτέρας

σιωπή (*Τακρίρ*), διότι νομίζεται συγκαταθέσις!! Τό Β, τοῦτο βιβλίον τιμᾶται ἀμέσως μετά τό Κοράνιον, ὀνομάζεται δέ καί ἄλλως, *Βουχαρί - ἰσερίφ* (ἱερόν Βουχαρί) ἀπό Βουχαρᾶ, τοῦ πρώτου τῶν ἕξ γενομένων ἀθροιστῶν τούτων τῶν νόμων τοῦ Προφήτου. Γ) Βιβλίον εἶναι τό *Ἰτσμά-ι-Οὐμμέτ*, Συλλογή τῶν Ἀποστολικῶν Κανόνων, δηλονότι τῶν τεθειμένων ὑπό τῶν μαθητῶν τοῦ Προφήτου, καί ἐξαιρέτως τῶν πρώτων τεσσάρων Καλιφῶν τῆς Αἰγύπτου. Δ) Τέλος, εἶναι τό *Κιϊάς ἤ Μακούλ*, Συλλογή ὁμοίων πρός τά πρῶτα βιβλία γνωμῶν τῶν κατά τούς πρώτους αἰῶνας τοῦ Μωαμεθανισμοῦ ἀκμασάντων Ἰμάμιδων. Τά δύω ὕστερα ταῦτα εἶναι ὡς ὑπομνήματα τῶν δύω πρώτων τῶν προφητικῶν. Ἐκ τούτων τῶν Δ, βιβλίων καί ἄλλων ὁμοίων συγγραμμάτων τῶν μεταγενεστέρων Ἰμάμιδων (διδασκάλων τῆς θεολογίας καί νομικῆς, τούς ὁποίους ὅλους διαιροῦσιν εἰς κλάσεις ἑπτά), ἔκαμε τῷ 1470, τό πρῶτον τήν τοῦ γενικοῦ Κώδικος Συλλογήν ὁ *Μουλλᾶ Χουσρέφης* ἐπί τοῦ Β΄, Μωάμεθ· χάος ἄμορφον, καί γέμον μυρίων ἀντιφάσεων. Ἐπί δέ τοῦ Α΄,

Εὐρώπης εἰς τήν Ἑλλάδα περινοστοῦντες ἀγύρται, παρομοίως καί ὁ καβουκοφόρος οὗτος θαυματοποιός ἐκ τοῦ αὐτοῦ ποτηρίου προχέει τώρα τό γλυκύ, καί τώρα τό πικρόν. Τώρα ἐκβάλλει ἐκ τοῦ στόματος ῥάμματα καί ξύλα, καί τώρα φλόγας καί καπνόν· ἀλλά καπνόν ὀδυνηρόν καί φλόγας καυστικάς, ὄχι

Σουλεϊμάνου (τῷ 1540) διωρθώθη τάχα ὁ Κῶδιξ εἰς τό σαφέστερον καί τελειότερον ὑπό τοῦ Ἰβραΐμ Χαλεπλῆ, ὅστις τόν διαίρεσεν εἰς βιβλία ΝΖ καί τόν ὠνόμασε *Μουλτεκά-οὐλ-Οὐβχούρ*, τουτέστι *Συῤῥοήν θαλασσῶν*. Ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς φαίνεται πόσας Σύρτεις καί Σκύλλας, καί Χαρύβδεις περιέχει αὕτη ἡ Συῤῥοή. Τοῦτον τόν Κώδικα τήν σήμερον μεταχειρίζονται οἱ Μωαμεθανοί. Ἐκ τούτου συνηρανίσθησαν καί αἱ διάφοροι Συλλογαί τῶν Φετφάδων (νομικῶν ἀποφάσεων, ἤ ῥητρῶν). Ἔκαμαν δέ ταύτην τήν συλλογήν πρῶτον τρεῖς Μουφτῆδες (Νομοδιδάσκαλοι) τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατά τό 1631, καί 1686, καί 1687, ἐπί τοῦ Δ΄, Μωάμεθ, καί ἄλλοι τινές μετά ταῦτα, καί τελευταῖος ὁ *Βεχιζέ Ἀβδουλλάχ Ἐφέντης* κατά τό 1730, ἐπί τοῦ Α΄, Μαχμούτ. Αἱ συλλογαί αὗται μετεφράσθησαν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς, καί εἰς τήν κοινήν Τουρκικήν. Εἶναι δέ ὅλαι κατ' ἐρωταπόκρισιν. Δύω, ἤ τρεῖς ἐξ αὐτῶν, καί ἐξαιρέτως ἡ τελευταία πρέπει ἐξ ἀνάγκης νά παρευρίσκωνται εἰς ὅλα τά κριτήρια μετά τοῦ Κώδικος (Μουλτεκά)· καί ἐκ τούτων τῶν συλλογῶν πηγάζει ἡ σοφία καί δικαιοσύνη τῶν Μουφτήδων, καί τῶν Καδήδων (κριτῶν). Εἰς ὅλας δέ ταύτας ἐν γένει ἀπαντᾷ καθείς τόσας ἀντιφάσεις, τόσας ἀνομίας, τόσας ὠμότητας, ὅσαι εἶναι αἱ ἀδικίαι τῶν Κριτηρίων. Εἷς ἐκ τῶν δογματικῶν Φετφάδων εἶναι καί ὁ, «Ἤ πίστις, ἤ σπάθη» (καρατομία). Ἔμμ' ἐλ-Σεέϊφ, βέ ἔμμ' ἐλ-Ἰσλάμ!!! Ἀκούεις τούς νόμους τοῦ νομιμωτάτου τῶν Μοναρχῶν;

παιγνιώδεις πρός διάχυσιν, κατά τάς ἀγυρτικάς, ἀλλά καί τῶν φυσικῶν αὐτῶν ὀλεθριωτέρας. Εἰ δέ λείπει καί τοῦ νόμου τό κεφάλαιον, καταδικάζει εἰς ζημίαν, εἰς ἐξορίαν, εἰς θάνατον, δίκαια ἤ ἄδικα, ὅπως τύχῃ, πρός παράδειγμα, λέγει, καί φόβον τῶν λοιπῶν!! Τοιοῦτοι εἶναι οἱ Κριταί τῶν Νομάδων τούτων πορθητῶν, οἵτινες ἀκόμη καί τήν σήμερον, οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει δύω μέγιστοι δικασταί, ὁ τῆς Ῥούμελης λεγόμενος, καί ὁ τῆς Ἀνατολῆς, ὀνομάζονται *Κριταί στρατοπέδου* (Καζι-ασκέρ). Εἰς τοιοῦτον λῃστρικόν δικαστήριον ἔχουσι μεγίστην χώραν, οἱ ψευδομάρτυρες· Πάμπολλοι, Τοῦρκοι μάλιστα, εἰς τάς μεγάλας πόλεις τοῦτο τό ἔργον ἐπαγγέλλονται μετά μεγάλου κέρδους, καί ἐκ τούτου ζωοτροφοῦνται. Καί ὅταν ἐξελεγχθῶσι, μένουσι πάλιν ἀνεύθυνοι, καί ἀτιμώρητοι, καί πάντοτε δεκτοί· διότι, τούτων τιμωρηθέντων, δέν τολμῶσιν ἄλλοι νά ψευδομαρτυρήσωσι, καί ζημιώνεται τό κριτήριον! Τοιαύτη εἶναι ἡ ἠθική τῆς Τουρκικῆς Δυναστείας. Ἐπειδή δέ κατά νόμους ὁ κατά τόπον κριτής καρποῦται τό δέκατον τῶν ζητουμένων παρά παντός τινος ἐναγομένου χρημάτων, θέλων νά κερδαίνῃ συχνάκις τοῦτο τό κέρδος, ἀποδέχεται πάντα μέν καί ἄλλον ἐνάγοντα συκοφάντην, καί πολλάκις τόν αὐτόν μετά τῶν ψευδομαρτύρων τῶν αὐτῶν, καίτοι συχνάκις ἑκατέρων εἰς ἄλλας ἀγωγάς ἐξεληλεγμένων, καί τοῖς πᾶσι γενομένων γνωστῶν. Ἀλλά καί ὅταν ὁ κριτής διακρίνῃ τό δίκαιον, ὁ τούτου διάδοχος πάλιν ἀνακρίνει τό πρᾶγμα, σκοπόν ἔχων ὄχι νά μεταβάλῃ τοῦ προκα-

τόχου τήν ἀπόφασιν, ἀλλά νά λάβῃ καί αὐτός κατά νόμους τό δέκατον τῆς διαδικασίας[22] ὥστε ὁ ἐνάγων συκοφάντης πολλάκις ἐνάγει, καί πολλάκις ζημιώνει τόν ἐναγόμενον περί τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως πρός τούς συχνάκις μεταβαλλομένους δικαστάς. Ποία δέ τις εἶναι ἡ Ἀστυνομία τῶν Τούρκων; ποία δέ ἡ ἀγορανομία; Τίς δέ ἐξεύρει τάς ἀδικίας καί ὠμότητας τῶν *Οὐνκαπάν-Ναϊπῆ* (ἐφόρων εἰς τά σιτηρά), τῶν *Γιάγ-Ναϊπῆ* (ἐφόρων εἰς τά ἐλαιηρά), τῶν *Ἀγιάκ-Ναϊπῆ* (ἐφόρων εἰς τά μέτρα καί σταθμά, καί τάς τιμάς τῶν ἐδωδίμων); Ἅ, φρίσσω νά ἐνδιατρίψω ἐπί

22. Ὁ κανών ἦτο νά λαμβάνῃ ἕνα ἥμισυν παρᾶν εἰς τό γρόσιον, ἤγουν 3, καί $^{3}/_{4}$ εἰς τά ἑκατόν. Πλήν ὁ καιρός εἰς τήν Τουρκίαν εὔκολα χαλᾷ τούς κανόνας. Τώρα λαμβάνει τό δέκατον τῆς διαδικασίας ὁ Κριτής, καί ἄλλο δέκατον ὡσαύτως ὁ πολιτικός ἡγεμών, καί πέντε περίπου εἰς τά ἑκατόν οἱ περί τόν κριτήν, καί ἄλλα τόσα οἱ περί τόν ἡγεμόνα. Διά χιλίων γροσίων φέρ' εἰπεῖν, ἀγωγήν, χρεωστεῖ νά πληρώσῃ 300: γρόσια ἤ ὁ ἐνάγων, ὅταν λάβῃ τά χρήματα, ἤ ὁ ἐναγόμενος, ὅταν ἀποδείξῃ ὅτι δέν χρεωστεῖ ταῦτα· καί νά τά πληρώσῃ πολλάκις ἐναγόμενος πρός πολλούς ἀλληλοδιαδόχους δικαστάς, ἀφ' οὗ πρός πάντας ἀποδείξῃ, ὅτι δέν τά χρεωστεῖ!! Εἰς δέ τό *Χοτσέτι* (ἀπόδειξιν κυρωτικήν πωλήσεως, ἐξοφλήσεως, κ.τ.λ.) καί εἰς τό *Ἰλάμι* (ἀπόφασιν, ἤ γνώμην κρίσεως) ὁ κανών εἶναι νά λαμβάνῃ ὁ κριτής πρός 5, τά 100. Ἀλλ' ὅμως καί τοῦτο στέκει τώρα εἰς τήν ἀγαθήν προαίρεσιν τοῦ Κριτοῦ, καί τήν καλήν ἄμιλλαν τῶν διαδικαζομένων! Ἄν τό Ἰλάμι εἶναι ἀναγκαῖον, ὑπερβαίνει κάποτε καί τάς 15, χιλιάδας γρόσια· καί, ἄν τύχῃ, λαμβάνει, ὁ Κριτής καί ἄλλα τόσα παρά τοῦ ἀντιδίκου ἐκδίδων τό ἐνάντιον κατ' ἄλλο τι νομικόν κεφάλαιον. Τοιουτοτρόπως ηὔξησαν τῶν

πλέον εἰς τοῦτο τό κεφάλαιον! ἀλλά φεῦ! ἔρχομαι εἰς ἄλλα φρικτότερα.

Γ) Βάσις τῆς Ὀθωμανικῆς πολιτείας εἶναι ἡ Δεσποτική παγκτησία, καί παγκληρία, ἥτις ἐκπηγάζει ἐκ τοῦ πρώτου ἀξιώματος. Ἐπειδή ὅλα τά κατακτηθέντα πρόσωπα καί πράγματα εἶναι ὑπό τήν ἐξουσίαν τοῦ Σουλτάνου, ἑπομένως οὐδείς τῶν ὑπηκόων τῶν τε ἄλλων καί τῶν Ἑλλήνων δέν εἶναι κύριος τῶν ἰδίων αὐτοῦ κτημάτων, καθώς οὐδέ τῆς ζωῆς. Οὐδείς τίτλος δικαιώματος ἐκ τῶν ὅσων διορίζουσιν οἱ νόμοι δέν εἶναι καλός νά ἐξασφαλίσῃ τό κτῆμα εἰς τόν κτήτορα. Οὔτε δικαιοτάτη συμφωνία συναλλαγματική, οὔτε προικοδοσίας ἤ ἄλλης τινος χάριτος ἀνεπίληπτος νομιμότης, οὔτε φυσικῆς

Οὐλαμάδων τά εἰσοδήματα, ὄχι μόνον εἰς τάς ἔξω ἐπαρχίας, ἀλλά καί κατ' αὐτήν τήν Κωνσταντινούπολιν. Ἀπό τῆς ἁλώσεως αὐτῆς μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ Α΄ Σουλεϊμάνου (1513), τό σιτηρέσιον τοῦ *Σεϊχούλ-Ἰσλάμ*, καί τῶν δύω *Καζιασκέριδων* ἦσαν ἀπό 30, ἕως 150, ἄσπρων τήν ἡμέραν, τουτέστι 450, γρόσια κατ' ἔτος. Τώρα τό εἰσόδημα τοῦ μέν πρώτου Νομοκράτορος ὑπερβαίνει τό μιλλιόνιον· ὡσαύτως καί τό τοῦ Καζιασκέρη τῆς Ῥουμελίας· τοῦ δέ τῆς Ἀνατολῆς ὑπερβαίνει τάς πεντακοσίας χιλιάδας γρόσια! Καί ταῦτα πόθεν; 30, χιλιάδες δίδονται μόνον ἐκ τοῦ δαφιλοῦς θησαυροφυλακίου, τά δέ λοιπά πάντα ἀπό τῶν ἀθλίων ἐπαρχιῶν. Ἐκ τούτων ἄς συμπεράνῃ καθείς καί τῶν πολιτικῶν εἰσοδημάτων τήν ὑπέρογκον αὔξησιν, ἥτις δέν γνωρίζει ἄλλον ὅρον καί σκοπόν, εἰμή τήν γύμνωσιν τῶν ταλαιπώρων ὑπηκόων.

συγγενείας ἀναγκαία διαδοχή, οὔτε σειρά γένους γνησιωτάτη καί ἐπίσημος διά τινα προνόμια πολλά καί παλαιά, ἔστω παλαιότερα καί τῆς τοῦ Νέστορος, καί τῆς τοῦ Μαθουσάλα ἡλικίας, οὔτ' ἄλλο τι τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων δύναται νά βεβαιώσῃ τήν κυριότητα τῆς κτήσεως εἰς τούς ἔχοντας. Ἔνευσεν ὁ τύραννος; ἔχασας τό κτῆμά σου· ἐχάθης καί σύ ταλαίπωρε! Ὁ Νόμος τῆς Τουρκικῆς δικαιοσύνης προστάζει πρῶτον νά φονεύηται ὁ Κτήτωρ, καί ὕστερον νά δημεύωνται τά κτήματα· διά τοῦτο θέλει καί κατά τοῦτο ὁ Σουλτάνος νά ᾖναι δίκαιος, ὡς προείπομεν. Τοιοῦτος ἐφάνη καί εἰς ἄλλους ἄλλοτε πολλούς, καί πρό ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τόν ἄθλιον Ἀφεντούλην, τόν διά τοσούτων χρόνων ἐπιστάτην τοῦ Νομισματοκοπείου του, καί εἰς τόν Τσορβαζόγλουν, τόν ἐπίτροπον εἰς ὅλων σχεδόν τῶν Σουλτάνων τά κτήματα. Ἐφόνευσε καί τούτους τούς δυστυχεῖς πλουσίους ὁμογενεῖς ἡμῶν, θέλων νά τούς κληρονομήσῃ. Ὅσοι δέ κτήτορες ἀποθάνωσιν ἐκ φύσεως, ἄν δέν ἀφήσωσιν ἄῤῥενα κληρονόμον, κληρονόμον ἄμεσον ἔχουσι τόν Σουλτάνον, ἤ τόν Τοπάρχην. Αἱ νόμιμοι θυγατέρες εἶναι ἀποκεκλεισμέναι ἀπό πάσης κληρονομίας γαιῶν, διότι (κατά τούς κοσμίους νόμους τοῦ Κορανίου) *«τό χωράφιον* (ἡ γυνή) *δέν κληρονομεῖ χωράφιον»*. Καί αὐτάς αὐτῶν τάς οἰκίας οἱ ταλαίπωροι Γραικοί, καί μάλιστα οἱ Κωνσταντινουπολῖται φροντίζοντες νά τάς ἀφήσωσιν ἀκινδύνως εἰς τά τέκνα των, ἠναγκάζοντο νά τάς καθιερόνωσιν εἰς κανένα τῆς ἀσεβείας Ναόν, πληρώνοντες τακτόν τινα φόρον κατ' ἔτος,

ὥστε νά ἔχωσιν ἀσφαλές τῆς μονίμου κατοικήσεως τό δικαίωμα, διότι τοιαύτας οἰκίας δέν συνηθίζει νά τάς κληρονομῇ ἡ διοίκησις τιμῶσα τήν ἀφιέρωσιν! Ἀλλά καί ἐδῶ ἀφίνω καθένα νά συμπεράνῃ, πόση εἶναι ἡ λύσσα τῶν βαρβάρων ὑπηρετῶν τοῦ Ναοῦ, οἵτινες κάμνουσιν ἴδιον πορισμόν, τῆς ἀσεβείας τό καθιέρωμα. Εἰς δέ τήν οἰκοδομήν τῶν οἰκιῶν πόση εἶναι ἡ πλεονεξία καί ἁρπαγή τοῦ *Μεϊμάραγα* (Τεκτονάρχου) ἀποστρέφομαι καί νά ἐνθυμηθῶ!

Δ) Τέλος, θεμέλιον τῆς Τουρκικῆς πολιτείας εἶναι τό ὤνιον τῶν ἀρχῶν. Καθώς ἀγοράζονται οἱ ψευδομάρτυρες, καί ἡ ἀπόφασις τοῦ Κριτοῦ, καί ἡ εὔνοια τῶν ἀξιωματικῶν, οὕτως ἀγοράζονται καί αἱ δημόσιαι ὑπουργίαι καί αἱ πολιτικαί ἐπαγγελίαι καί ἐξουσία, πᾶσαι προκείμεναι πρός τούς ἀνταγοράζοντας κατά παμπρασίαν. Ἡ καθέδρα τῶν Βεζυράδων, τῶν Πασσάδων, τῶν Ἀγιάνιδων, τῶν Βοεβοδάδων, τῶν Μουλάδων, τῶν Καδήδων, καί τῶν ἄλλων ἁπάντων, καί αὐτῶν τέλος τῶν Χαρατσήδων ἡ ἐπιστασία εἶναι ἀνοικτή εἰς τόν, ὅστις δώσῃ τά πλειότερα. Ἑπομένως λοιπόν οὗτοι καταθλίβουσι τούς ταλαιπώρους ὑπηκόους, ὥστε νά πορισθῶσι καί τήν ἀγοράν τοῦ ἀξιώματος, καί τήν δαπάνην τῆς ἰδίας διατροφῆς, καί καλόν ἐπίμετρον τό κέρδος τῆς πλεονεξίας αὐτῶν[23].

23. Ὅλοι οἱ Τοπάρχαι καί μικροί καί μεγάλοι δέν ἐκτρέπονται νά λέγωσι παῤῥησία, ὅτι ἠγόρασαν τόν ἀέρα τῆς ἐπαρχίας (ρουσγκιάρ)· ἀέρα λέγοντες τά τυχηρά εἰσοδήματα, ὄχι μόνον

καί τόσον βαρύτερα τούς θλίβουσιν, ὅσον ὀλιγοχρονιωτέραν βλέπουσι τήν ἐξουσίαν. Διότι μόλις φθάνουσιν εἰς τήν ἐπαρχίαν, καί ἄλλος αὐτούς ἐνεδρεύει προσφέρων δόσιν ἁδροτέραν πρός νέαν τοῦ ἀξιώματος ὠνήν· ὁ δέ Σουλτάνος ἄσμενος ἀποδέχεται τόν πληθυσμόν τῶν ἀγοραστῶν. Πωλεῖ καί μεταπωλεῖ πολλάκις, σπεύδων νά γεμίσῃ τό βάραθρον τοῦ θησαυροῦ! Ἄς ἁρπάζωσιν οἱ ἀγοράζοντες ἀλλεπάλληλοι, ὅ,τι προφθάσωσι καθείς[24]. Ὅμοιοι βεβιασμένων

τά ἐξ ἀσυνήθων τινῶν περιστατικῶν, ἤ φόρων ἐκτάκτων ἀθροιζόμενα (ὁποῖα ἦσαν καί τινων Αὐτοκρατόρων Βυζαντινῶν τά ἀερικά), ἀλλά μάλιστα ὁπόσα δύνανται καί σπουδάζουσι νά πορίζωνται ἐκ πάσης συκοφαντίας καί βιαίας ἁρπαγῆς. Φεῦ! ὦ Ἕλληνες, Ἕλληνες· οἱ παλαιοί Πέρσαι ἐζήτουν παρά τῶν προγόνων ἡμῶν γῆν καί ὕδωρ. Ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι ἤδη μᾶς ἀποῤῥοφοῦσι καί τόν ἀέρα τῆς ἀναπνοῆς!

24. Ἕν τῶν ἐτησίων εἰσοδημάτων τοῦ Τοπάρχου εἶναι καί ἡ πώλησις τοῦ δεσμωτηρίου. Ὁ Ἀρχιδεσμοφύλαξ ἀγοράζει τήν φυλακήν ὡς χωραφίου πρόσοδον, διά τοῦτο φροντίζει νά τήν ἔχῃ πάντοτε πλήθουσαν, καί καρποφοροῦσαν πλούσια τά λεγόμενα φυλακιστικά, τά ὁποῖα πρέπει νά πληρώσῃ, καί αὐτός ὁ τρεφόμενος ἐξ ἐλέους φιλοπτώχων ἀδελφῶν, ἐάν μέλλῃ ποτέ νά ἐξέλθῃ τῆς εἱρκτῆς! Εἰς καμμίαν μεγάλην πόλιν οὐδέποτε δέν μένει τό δεσμωτήριον ἔρημον δεσμίων ἀθῳοτάτων· ὁ *Γκετσέ Ναΐπης* (Νυκτερινός ἐπίτροπος τοῦ Κριτοῦ) καί ὁ *Μπουλούκπασις* (Φρουράρχης) συντροφεύουσιν εἰς ταύτην τήν ἐπικερδῆ πραγματείαν. Καί οἱ ταλαίπωροι Γραικοί ἐπιστρέφοντες διά νυκτός ἀπό τῶν ἐργοχείρων ἤ ἀθῴων συναναστροφῶν, καίτοι φέροντες δᾷδας καί φανάρια, γυμνώνονται ὅμως πολλάκις ὑπό τῶν νυκτοφυλάκων, ὡς ἄτακτοι καί ὕποπτοι· καί σύρονται

θεριστῶν ἄς θερίζωσι τάς ταλαιπώρους ἐπαρχίας. Ἄς τάς τρυγῶσιν ὡς ἡμερομίσθιοι τρυγηταί, ἄλλος ἄλλοθεν τρυγῶντες, ὅσον δύνανται γοργά καί ἁρπακτά. Οἱ δέ ἐπερχόμενοι, ἄν δέν εὕρωσι θέρος καί τρυγητόν, ἄς σταχολογῶσι, καί ἄς ῥαγολογῶσιν ὅ,τι εὕρωσι· καί τέλος, οἱ μετ' αὐτούς ἄς καλαμῶνται, καί ἄς ἀνασπῶσι σύῤῥιζα καί τήν καλάμην καί τά κλήματα. Δειλαία Μαγνησία! (νά παρασιωπήσω τάς ἄλλας ἐπαρχίας), τέσσαρας Σατράπας ὑπέφερες ἀλληλοδιαδόχως στρατοπεδεύοντας καί βόσκοντας εἰς τά σπλάγχνα σου πέρυσιν, εἰς ἕνα μόνον ἐνιαυτόν! Ἄν δέ, κατά φρικτοτέραν δυστυχίαν, μείνῃ ἐπί πολύ καί ῥιζώσῃ καί κραταιωθῇ ὁ Σατράπης εἰς τήν ἐπαρχίαν (πληρώνων ὁ αὐτός πολλάκις τοῦ ἐνιαυτοῦ τήν ἐτήσιον τῆς σατραπείας ἀγοράν), ὁποῖόν τις, τελευταῖον, ἀποβαίνει, ἀπέδειξεν ὁ Ἀλῆς ὁ δημοβορώτατος τύραννος τῆς Ἠπείρου καί πάσης Ἑλλάδος, Σατράπης αὐτός, πέντε σατραπῶν πατήρ (τριῶν υἱῶν καί δύω ἐγγόνων), ὕδρα πεντακέφαλος, ὅστις καί κατέφαγε τήν Ἑλλάδα δι' ὅλων σχεδόν τριάκοντα τεσσάρων ἐνιαυτῶν, καί τώρα καταστρεφόμενος ὑπό τοῦ Σουλτάνου συγκαταστρέφει τό πλεῖστον μέρος αὐτῆς.

§ κ. Εἰς τοιαύτας ἀρχάς ἐπιστηρίζεται ἡ πολιτική τοῦ Σουλτάνου, τόν ὁποῖον ὁ συνήγορος, δέν ἐξεύ-

μετά δαρμῶν εἰς τό δεσμωτήριον, ὅπου μέλλουσι νά πληρώσωσι καί τόν φυλακάρχην, ἀφ' οὗ λαμπρῶς ἀποδείξωσιν, ὅτι εἶναι τίμιοι καί ἀθῷοι!

ρω κατά ποίους νόμους ἀνθρωπίνους, ἤ ἄλλης τινός φύσεως, ὀνομάζει *Νομιμώτατον Μονάρχην!* Ἐξεύρω ὅμως, ὅτι πρός τοιοῦτον Μονάρχην ἄν ἐπαναστατήσῃ ὅλον αὐτοῦ τό ἔθνος τό ὁμόπιστον, κατηναγκασμένον νά ὑπερασπισθῇ τήν ἰδίαν ἑαυτοῦ ζωήν καί τήν τιμήν καί περιουσίαν, οὐδείς ἤθελε βεβαία μεμφθῇ τούς Τούρκους, ὡς ἀποστάτας! Ἀλλά τούς Ἕλληνας, τούς Χριστιανούς, εὑρέθησαν ἄλλοι Χριστιανοί νά τούς κατηγορῶσιν ὡς ἀποστάτας, διότι σπεύδουσι νά ἀποτινάξωσιν ἀπό τοῦ ἰδίου τραχήλου τήν ἀνοσιωτάτην χεῖρα ἀλλοφύλου πορθητοῦ, ἥτις ἐξαίφνης ἐπιπεσοῦσα, καί καθεκάστην βαρυνομένη τούς μαστίζει, τούς γυμνώνει, τούς σφάζει, τούς πνίγει, τούς ἐξυβρίζει, τούς ἀλλαξοπιστίζει, τούς περισύρει ὡς ἀνδράποδα εἰς τήν πατρικήν αὐτῶν γῆν. Τούς δυστυχεῖς Ἕλληνας, εὑρέθησαν εὐνομούμενοι Εὐρωπαῖοι νά τούς καταδικάζωσιν ὡς ἀποστάτας, διότι ζητοῦσι νά ἀναλάβωσι παρά τοῦ ἀνόμου Τυράννου τά ἀνθρωπικά καί ἐθνικά δικαιώματα αὐτῶν· ἐν ᾧ αὐτοί οὗτοι οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπανέστησαν πρότερον πρός τούς ἰδίους ἑαυτῶν νομίμους Βασιλεῖς, καί τούς ἐξεθρόνισαν, καί τούς κατέσφαξαν, ὡς παραβάντας κύριά τινα τοῦ ἔθνους δικαιώματα!! Τούς Ἕλληνας, Εὐρωπαῖοι τρυφῶντες εἰς τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας τά καλά, τά ὁποῖα ἀφῆκαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι δημοσίαν καί πάγκοινον τῆς ἀνθρωπότητος ἰδιοκτησίαν, φεῦ! τούς Ἕλληνας, ὦ Ἕλληνες, οἱ μαθηταί τῶν Ἑλλήνων τούς καταδικάζουσιν ὡς ἀντάρτας, διότι ἀγωνίζονται νά ἀναλάβωσι τήν προγονικήν αὐτῶν ἰδιοκτησίαν καί

τήν ἔννομον ἀνεξαρτησίαν ἀπαλλαγέντες ἀνομωτάτου Δυνάστου, ὅστις καί τούς κατέστρεψε βιαίως, καί πάντοτε τούς τυραννεῖ μετά βίας ἀδιακόπου καί συνεχοῦς. – «*Ναί, λέγει ὁ ἐναντίος, ἀλλ' ἡ ἐξουσία τούτου τοῦ Δυνάστου εἶναι πολυχρόνιος, τεσσάρων σχεδόν αἰώνων*». – Τόσον χειρότερα διά τόν Σουλτάνον· ὅσον πολυχρονιωτέρα, τόσον ἀνομωτέρα ἀποβαίνει ἡ τυραννία του. Ἡ πολυκαιρία, ἀντί νά ἀφαιρέσῃ, κρατύνει μάλιστα τοῦ δι' ἀσθένειαν τυραννουμένου λαοῦ τά δικαιώματα· καί τόσον σεβασμιώτερον τόν ἀποδεικνύει, ὅσον γενναιότερα διατηρήσῃ τήν συναίσθησιν τῆς ἑαυτοῦ ἀξίας, καί δέν τήν πωλήσῃ ἕως τέλους δι' ὀκνηρίαν. Συνεχής τυραννία, ἔστω καί πολλῶν αἰώνων σειρά, κατ' οὐδένα νόμον ὁπωσοῦν ἀνθρωπίνης πολιτικῆς, δέν δύναται νά γίνῃ δικαίωμα κατακτήσεως· οὐδ' ἐμπορεῖ ποτε καμμία δυναστεία νά γίνῃ παλαιοτέρα τῶν ἀρχεγόνων νόμων τοῦ φυσικοῦ δικαιώματος. Ἑπτά ὁλοκλήρους αἰῶνας ἐτυραννοῦντο οἱ Ἱσπανοί ὑπό τῶν Ἀράβων, τῶν προδρόμων τῶν Μωαμεθανῶν· τίς εὑρέθη τόσον ἀπάνθρωπος νά τούς κατηγορήσῃ, ὅτε ἠλευθέρωσαν τήν πατρίδα αὐτῶν ἀπό τῶν ξένων πορθητῶν; Ἐάν δέ συγχωρεῖται νά μνημονεύσωμεν καί τι τῶν εὐρωπαϊκωτέρων καί νεωτέρων κατορθωμάτων· τούς Ἀμερικανούς, ἀπό τῆς παλαιᾶς καί συγγενοῦς αὐτῶν Μητροπόλεως διά μάλιστα τόν περιβόητον τοῦ τεΐου δασμόν ἀποστατήσαντας, δέν τούς ἐβοήθησεν εἰς τόν ἀγῶνα πολύ μέρος τῆς Εὐρώπης, ἀντί νά τούς καταδικάσῃ ὡς ἀποστάτας, καί δέν ἀνεκήρυξαν ἔπει-

τα τήν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν ἅπασαι τῆς Εὐρώπης αἱ Βασιλεῖαι, καί αὐτή, τέλος, αὐτῶν, ἡ Μητρόπολις;

§ κα. Ἀλλά καί χωρίς τούτων, ἐρωτῶ τόν δριμύν τῶν πολιτικῶν δικαίων ἑρμηνευτήν. Πᾶσα ἐπανάστασις ἑνός ὁλοκλήρου ἔθνους κατά τοῦ ἰδίου Ἡγεμόνος εἶναι ἆράγε πάντῃ πάντως ἐπιλήψιμος καί ἀθέμιτος; Ἐγώ ὁμολογῶ, ὅτι γίνονται κατά δυστυχίαν καί ἐναντίον νομίμου καί διαδοχικοῦ βασιλέως μιαραί ἀνταρσίαι λαῶν παραφρονούντων καί μεθυόντων ὑπό κυκεῶνος, τόν ὁποῖον τούς ἐκέρασαν δημαγωγοί τινες ὀχλοκρατικοί, καί φιλοτάραχοι, ζητοῦντες τήν ἰδίαν εὐτυχίαν εἰς τήν πάγκοινον κακοδαιμονίαν τούτων τῶν λαῶν, οἵτινες, ἀφ' οὗ κατασχίσωσιν ἀλλήλους καί καταφαγωθῶσιν ἐλεεινῶς, τρέχοντες κατόπιν ἀλλοκότου φαντάσματος ψευδωνύμου καί πεπλασμένης ἐλευθερίας, ἐμπίπτουσι, τέλος, εἰς φρικτῆς τυραννίας ἀδιεξίτητον βάραθρον. Πᾶσα τοιαύτῃ ἐπανάστασις εἶναι ἄνομος, ἀντίθεος, σατανική· Ἅδης, καί ἀπώλεια, καί ἀληθής ἀπανθρακισμός (Καρβοναρισμός) τῆς πολιτείας ἐκείνης, εἰς τήν ὁποίαν ἤθελεν ἐπιπέσει κατά δυστυχίαν ἡ θεήλατος αὕτη συμφορά. Ἀλλ' ὅταν ὁ ἡγεμών ἑνός τινος ἔθνους ἔχῃ Τούρκου ἀγωγήν, καί ψυχήν, καί θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ (ὅσον ἄλλως καί ἄν σφετερίζεται τοῦ θρόνου τήν νομιμότητα), ὅταν, λέγω, ὁ τοιοῦτος δυνάστης καταπατῇ τόσον προφανῶς τά κοινά τῆς ἀνθρωπότητος δικαιώματα, ὥστε νά διεγείρῃ καθ' ἑαυτοῦ δικαίως ὄχι μόνον τοῦ ἔθνους, εἰς τό ὁποῖον ἡγεμονεύει, ἀλλά

καί ὅλων τῶν ἄλλων ἐθνῶν καί τῶν ἀληθῶς νομίμων Βασιλέων τήν ἀγανάκτησιν, τότε σφάλλει ἅράγε τό πρώην ὑπήκοον ἔθνος, ἐάν ζητήσῃ νά διασωθῇ ἀπό τῆς λύσσης τοῦ ἐξολοθρευτοῦ; Ὁ κατά μέρος πολίτης ἀπολύεται πάσης βιαίου πράξεως ἀνεύθυνος, ὅταν αἴτια τῆς πράξεως ἔχῃ τήν δικαίαν ὑπεράσπισιν τῆς ἰδίας ἑαυτοῦ ζωῆς, ἤ τήν θεραπείαν καί ἀπώθησιν δημοσίου τινός ὀλέθρου, ἤ καί τήν νόμιμον ἐξουσίαν τοῦ τιμωρεῖν τήν κακίαν. Ὁ ἁπλοῦς στρατιώτης εἶναι φόνου ἀθῷος, ὅταν ἀποκτείνῃ τόν προδότην, ἤ κατάσκοπον, ἤ τόν εἰσάγοντα λαθραίως λοιμῶδες μόλυσμα εἰς τήν πολιτείαν. Ὁ ἰδιώτης χωρικός ἀθῳώνεται φονεύσας τόν ἐξ ἐπιδρομῆς λῃστήν τῆς ζωῆς καί τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ. Καί ἕν ὁλόκληρον ἔθνος, αὐτόχθονον καί ἰθαγενές, δέν θέλει δικαιωθῇ, διότι διώκει ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ Πατρίδος ἀλλόφυλον δυνάστην, πολέμιον τῆς ὑπάρξεως, τῆς ἀσφαλείας, τοῦ πληθυσμοῦ, τῆς ἰδιοκτησίας, τοῦ πλουτισμοῦ, τῆς παιδείας, τῆς τιμῆς, τῆς θρησκείας αὐτοῦ; δυνάστην, τόν ὁποῖον τρέμει, καί ὅταν τόν βλέπῃ[25], καί ὅταν

25. Καί πῶς τόν βλέπει; καί πότε; καί ποῦ; μόνον καθ' ὁδόν, καί τοῦτο διττῶς, ἤ ὅταν κάμνῃ τάς περιφανεῖς αὐτοῦ προελεύσεις (μπενίς), περιεστοιχισμένος ὑπό πλήθους ἀγρίων καί τά πρόσωπα, καί τάς στολάς φοβερῶν σωματοφυλάκων, καί περισκιαζόμενος ὑπό πτερά καί ῥιπίδας, μή φανῇ τό πρόσωπον αὐτοῦ καί βασκανθῇ! (Καί τότε πάντες οἱ θεαταί, καί μάλιστα οἱ χριστιανοί, πρέπει νά στέκωσιν ὅσον δύνανται μακράν τῆς καθ' ἥν διέρχεται λεωφόρου, δίδοντες τόπον τῇ ὀργῇ· ἤ νά κλείωσιν,

τόν ἀκούῃ, καί ὅταν τόν φαντάζεται, ὡς ἀπόλυτον δημιουργόν τῶν ἠθικῶν καί φυσικῶν ὀδυνῶν, τοῦ διηνεκοῦς φόβου, τῆς καταισχύνης, τῆς πενίας, τοῦ ἀνδραποδισμοῦ, τῆς καθείρξεως, τῆς ἀπελπισίας, τῆς βαρβαρώσεως, τῆς φυγῆς, τοῦ φόνου τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ; ἤ μήπως μόνον τό Ἑλληνικόν ἔθνος δέν περιέρχεται εἰς ἐκεῖνον τόν πάγκοινον νόμον ὅλων τῶν ἐθνῶν, *«Ἔξοχος νόμος, ἡ τοῦ λαοῦ σωτηρία»*[26].

§ κβ. Ἀλλά τήν δεσποτείαν τοῦ Σουλτάνου τήν ἀνεγνώρισαν, λέγεις, καί τήν ἐπεκύρωσαν ὡς νόμιμον, καί τήν καθωσίωσαν οἱ Χριστιανοί Μονάρχαι τῆς Εὐρώπης! – Ἅ! σιώπα, ἄνθρωπε· συλλογίσου τήν

ἄν ἐπιβλέπωσιν ἄνωθεν, τάς θυρίδας, μήπως φανῶσιν ἐπιβάλλοντες ἐλεύθερον ὄμμα καί ἀνευλαβές πρός τήν Σκιάν τοῦ Θεοῦ· διά τό ὁποῖον κινδυνεύουσι νά πάθωσι τά ἔσχατα)· ἤ ὅταν περιέρχηται κάποτε μεταμεμορφωμένος, ἐπί σκοπῷ τάχα νά περιεργασθῇ τήν κοινήν εὐταξίαν, συνεπαγόμενος καί τόν δήμιον παρά πόδας ἀκολουθοῦντα (καί τότε τόν γνωρίζουσιν οἱ παρατυχόντες, ὅταν ὑπό φόβου λυποθυμήσωσιν ἰδόντες ἐξαίφνης κατά γῆς ἀσπαίρουσαν τήν κεφαλήν τοῦ πλησίον των, ὅστις δυσηρέστησεν εἰς τάς ὄψεις τοῦ Σουλτάνου διά τήν στολήν, ἤ τόν πῖλον, ἤ δι' ἄλλην τοιαύτην αἰτίαν). Ὅταν δέ κάμνῃ τήν προέλευσιν ὁ Σουλτάνος διά θαλάσσης, ὅλος ὁ Βόσπορος, ἤ ὁ Κεράτειος κόλπος, φαίνεται πολλάκις ἀκατίων ἄλλων ἔρημος· καί ὅσοι κατά τύχην διαπλέοντες (κοτσαμπάσιδες) ἀπαντήσωσι τά Σουλτανικά κατάχρυσα Ἀγράρια, ἤ Δρόμονας, κρίνουσι μέγα τῆς ζωῆς αὐτῶν εὐτύχημα, ἄν δέν γένωσιν ἄγρα καί θῦμα τῆς ἀπαντήσεως.

26. Salus populi suprema lex esto.

βλασφημίαν σου. Ἡ νομιμότης δέν ἀνήκει εἰ μή εἰς τούς σεβαστούς θρόνους τῶν νομίμων Μοναρχῶν· εἰς δέ τόν Σουλτάνον τήν χαρίζεις ἄνομον προνόμιον. Αὐτός ὁ Σουλτάνος δέν τήν ἀπαιτεῖ δι' ἑαυτόν. Ἄν μάθῃ μάλιστα, ὅτι τόν ὀνομάζεις νόμιμον Μονάρχην, ὡς κεκυρωμένον ὑπό Χριστιανῶν βασιλέων, θέλει νομίσει τήν τιμήν σου μέγιστην ἑαυτοῦ ἀτιμίαν. Αὐτός ἔχει νομιμότητα τήν ἰδίαν ἑαυτοῦ δυναστείαν καί τό βίαιον κράτος, τό ὁποῖον νομίζει ἀνώτερον παντός νόμου, καταπτύων ἅπαντα τά κοινῶς πρεσβευόμενα τῆς ἀνθρωπότητος δικαιώματα. Οἱ δέ Χριστοί Κυρίου, οἱ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, δέν καθωσίωσαν, ὄχι, οὐδ' ἐπεκύρωσαν, ἀλλά μόνον ἀνέχονται εἰς τήν Εὐρώπην τόν ἐχθρόν τοῦ Χριστοῦ· καί πῶς ἦτο δυνατόν νά τόν ἐπικυρώσωσι; τίς ἄνθρωπος δύναται νά μεταβάλῃ τό φύσει ἄνομον καί ἄδικον εἰς νόμιμον καί δίκαιον; ἤ τίς τῶν Χριστιανῶν βασιλέων ἤθελεν ὑπομείνει νά θεωρήσῃ ἰσοστάσιον ἑαυτοῦ εἰς τήν ἱεράν τῆς βασιλείας ἀξίαν ἀνόσιον καί ἄπιστον ἁρπαγοτύραννον; Μή λοιπόν ὀνομάζῃς ἐπικύρωσιν, ἀλλ' ἀνοχήν τῶν Χριστιανῶν Μοναρχῶν τήν πρός τόν Σουλτάνον συμπεριφοράν. Τοιαύτη ἦτο ἡ βαρεῖα μοῖρα τήν ὁποίαν εἶχε ψηφίσει ὁ Οὐρανός κατά τῆς Ἑλλάδος, καί τοιαύτη εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων δυστυχημάτων ἡ φύσις· ὡς πληγή τις ἤ νόσος μεγάλη, παρομοίως καί ἡ τυραννία ὅταν ἐξ ἀρχῆς ἀμεληθεῖσα αὐξηνθῇ καί μεγαλώσῃ καί κορυφωθῇ, τί ἄλλο πλέον μένει, εἰ μή ἀνοχή καί ὑπομονή, ἕως ἄν ἐπέλθῃ τῆς πτώσεως αὐτῆς ὁ καιρός; Ἡ δέ πολιτισμένη Εὐρώπη

ἀνέχετ' ἐξ ἀρχῆς τόν βάρβαρον Σουλτάνον καί κατά τινας ἄλλας δυσαποφεύκτους ἀνάγκας ἔκ τινων προηγημένων αἰτιῶν μάλιστα τῶν ἐφεξῆς:

Α) Ὅτε ἐλεηλάτει ὁ Μουράτης, καί ὁ Β΄, Μωάμεθ τήν ἀθλίαν Ἑλλάδα, ἡ δυτικωτέρα Εὐρώπη, ἔχουσα μέν καί τάς ἑαυτῆς ἰδιαιτέρας πολιτικάς διχονοίας, ἀλλά, τό κυριώτατον, κρατοῦσα πᾶσα ἤδη τό δόγμα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, ἔβλεπε τήν ἅλωσιν τῆς Ἀνατολικῆς ὡς θείαν ποινήν, διότι οἱ Ἕλληνες διεφύλαξαν τά δόγματα τῶν πατέρων αὐτῶν! Δέν ἀναφέρω περί τούτου κατά μέρος παραδείγματα, τά ὁποῖα διηγεῖται ἀπαθῶς ἡ ἐκκλησιαστική ἱστορία· λέγω δέ μόνον, ὅτι τό ὀλέθριον σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπῆρξεν ἡ πρώτη σχεδόν ἐξωτερική αἰτία τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀπίστου τῆς Ἐκκλησίας ἐχθροῦ· τοῦτον δ' ἔπειτα καμμία Δύναμις τῆς Εὐρώπης δέν ἠδύνατο νά διώξῃ· ἀλλ' ἔσῳζεν ἑκάστη ἑαυτήν, εὐχομένη, νά εὐχαριστηθῇ ὁ Σουλτάνος εἰς τήν Βυζαντινήν αὐτοκρατορίαν, καί ἐνίοτε σπουδάζουσα πᾶσα μία νά ὠφελῆται κατά καιρούς ἀπό τῶν βιαίων αὐτοῦ ὁρμῶν, διευθύνουσα ταύτας πλαγίως πρός ἄλλην ἀντίζηλον Δύναμιν· οἷον ἡ Γαλλία κατά τῆς Αὐστρίας, αὕτη κατά τῆς Ἑνετίας, καί ἄλλη τις πρός ἄλλην τινά. Καί ἔμελλεν ἄρα νά ἐπαληθεύσῃ καί εἰς τήν Βυζαντινήν Αὐτοκρατορίαν τό, *«Συμφέρει ὑπέρ τοῦ λαοῦ ἕνα ἀπολέσθαι»*.

Β) Μόλις τεσσαράκοντα ἔτη μετά τήν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔγεινεν ἡ ὑπό τοῦ Κολόμβου

ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς. Ἀκολούθως λοιπόν, πρός τό παράδειγμα τῶν Ἱσπανῶν καί Πορτογάλων, ἅπασα καί ἡ λοιπή Εὐρώπη ἔστρεψε τήν προσοχήν αὐτῆς εἰς εὕρεσιν ἄλλων τοῦ νέου κόσμου γαιῶν· τό δέ κάλλιστον μέρος τοῦ παλαιοῦ κόσμου παρημελήθη, καί ἐγκατελείφθη εἰς τήν κατάκτησιν τῶν βαρβάρων.

Γ) Ἄς προστεθῇ καί ὁ τρόμος, τόν ὁποῖον διέσπειρε μάλιστα κατ' ἀρχάς εἰς ἅπασαν τήν Εὐρώπην ὁ χείμαῤῥος τῆς Μωαμεθανικῆς ἐπιδρομῆς. Δι' ὅλου σχεδόν τοῦ ΙΣΤ΄, καί ΙΖ΄ αἰῶνος ἔσειε πυκνά τάς γειτονευούσας χριστιανικάς βασιλείας ἡ ἀνυπόστατος ὁρμή τῶν ἀπίστων· ὥστε τῷ 1687, ἠναγκάσθησαν ἅμα Γαλλία καί Ἀγγλία καί Ὁλλανδία νά συμμαχήσωσι, σπεύδουσαι νά ἐμποδίσωσι τήν λύσσαν τοῦ Δ΄. Μωάμεθ. Ἡ Ἰταλία ἔτι κατά τό 1480 ἠσθάνθη τάς φοβεράς τῶν Τούρκων προσβολάς εἰς τήν ὑπ' αὐτῶν κατακράτος ἀφανισθεῖσαν Ὑδροῦντα (Ὄτραντον). Ἡ Οὐγγαρία, μετά τῆς Κρανιόλας καί Στειρίας καί τῶν αὐτόθι Αὐστριακῶν χωρῶν, ἔγεινε συχνάκις θέατρον τῆς βαρβαρικῆς ὠμότητος. Ἡ δέ λαμπρά καί περικλεεστάτη Μητρόπολις τῆς Αὐστριακῆς Μοναρχίας μόλις διεσῴθη πολιορκηθεῖσα δίς, πρῶτον ὑπό τοῦ Α΄, Σουλεϊμάνου (1529), καί δεύτερον ὑπό τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ, τῷ 1683[27]. Ἀλλά καί ἡ κατά τό

27. Εἴκοσιν ἡμέρας συνεχῶς ἔδερνε τά τείχη τῆς Βιέννης ὁ Α΄, Σουλεϊμάνης· καί τότε πέντε χιλιάδες πολῖται τῆς Βιέννης, σπεύδοντες νά ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς πολιορκουμένης πόλεως μετά

1739, βιαία συνθήκη ἡ μεταξύ Αὐστρίας καί Τούρκων ἐξέπληξε τήν Εὐρώπην. Τοιουτοτρόπως ὁ Ἰσμαηλίτης δορικτήτωρ καί παροριστής διέχεε τόν φόβον τῆς αὐτοῦ θηριωδίας εἰς ὅλα τά χριστιανικά τῆς Εὐρώπης ἔθνη μέχρι πρό μιᾶς καί ἡμίσεως, ὄχι ὁλοκλήρου, ἑκατοντάδος ἐτῶν. Ἀλλά πάλιν χάρις αἰωνία εἰς τήν Ῥωσσίαν, ἥτις ἀνδρικώτατα συνέτριψεν αὐτόν καί διά ξηρᾶς καί διά θαλάσσης. Γενναῖοι Γολίτσινοι καί

γυναικῶν καί παιδίων καί ἱερέων, περιέπεσον εἰς τούς Βαρβάρους, καί κατεσφάγησαν ἅπαντες ἠβηδόν. Κατέσφαξαν δέ τότε καί πολλούς ἄλλους τῆς Αὐστρίας κατοίκους, ὑπέρ τάς εἴκοσι χιλιάδας, οἱ Τοῦρκοι· καί πολύ πλῆθος ἀνδρῶν καί γυναικῶν αἰχμαλωτίσαντες ἠνδραπόδισαν, κατερημάξαντες τήν Αὐστρίαν ἅπασαν, καί τήν κάτω καί τήν ἄνω. Ὁ δέ τοῦ Δ΄, Μωάμεθ Βεζύρης Καρᾶ-Μουσταφᾶς πολιορκήσας τό δεύτερον τήν Βιέννην δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα, ἐπροχώρησε νά στήσῃ καί τήν μηνοειδῆ σελήνην εἰς ἕν τῶν ὑψηλοτέρων παρά τό τεῖχος τῆς πόλεως ἐκκλησιαστικῶν κωδωνοστασίων. Κατά τήν πολιορκίαν ταύτην ἀπέδωκε χάριν ἀείμνηστον καί κάλλιστα ξένια πρός τήν ἀείποτε περί τούς ἐπιδημοῦντας Ἕλληνας φιλόξενον Βιέννην εἷς τις τῶν Ἑλλήνων, τόν ὁποῖον οἱ ἀλλόγλωσσοι καλοῦσι Kolschutski, παραπλάσαντες Οὐγγρικώτερον, ἴσως, τό Καλούτσικος ἤ Καλλούσιος (καλός, κάλλος), ἤ ἄλλο ὁμοιόφωνον κύριον ἤ ἐπίθετον ὄνομα Ἑλληνικόν. Εἰς ἐκεῖνον τόν φοβερόν ἀποκλεισμόν μόνος οὗτος ὁ ἀτρόμητος καί ἀοίδιμος Ἕλλην ἐτόλμησε νά ἐξέλθῃ διακολυμβήσας τόν Δανούβιον· καί διαδραμών, ὡς πτηνός, διά μέσου τοῦ μεγάλου στρατοπέδου τῶν Τούρκων ἔφερε τήν ἀγγελίαν τοῦ ἐσχάτου κινδύνου τῆς πόλεως πρός τόν Δούκα τῆς Λοθριγγίας (Λορραίνης) Κάρολον· ὅστις, ὁμοῦ καί Σοβιεύσκης ὁ περιφημότατος Πολωνῶν

Ῥωμάντσοφοι, Γενναῖοι Σουβάροφοι καί Ὀρλόφοι, καί σύ Ποτέμκην Ταυρικέ· αἰωνία σας ἡ μνήμη! σεῖς μάλιστα κατεκρημνίσατε τήν εἰς ὕψος ὕβρεως ἐπηρμένην ὀφρῦν τῶν Ἀγαρηνῶν. Αἱ μεγάλαι κατ' αὐτῶν ἀνδραγαθίαι σας ἀντιλάμπουσι, κλεινότεραι καί μεγαλουργότεραι, πρός τάς τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου καί Λαυδόνου καί τοῦ περικλεοῦς Σοβιεύσκου[28].

βασιλεύς, ὀξέως βοηθήσαντες, καί ἐξαίφνης ἐπιπεσόντες συνέτριψαν καί διεσκόρπισαν τόν πολύν στρατόν τῶν Ἀγαρηνῶν, εὐκλεεστάτην νικήσαντες νίκην, τῆς ὁποίας καλά δείγματα καί λάφυρα σῴζει ἔτι καί νῦν, καί πρός τούς περιηγητάς ἐπιδείκνυται ἡ τρισευδαίμων καί μουσοτρόφος Βιέννα (Βλ. *Siege de Vienne* par Mdme. Caroline Pichler): Δεικνύει δέ καί αὐτοῦ τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ τό κρανίον μετά τοῦ χιτῶνος, τό ὁποῖον ὕστερον μετέφερον οἱ Αὐστριακοί πρός ἐκδίκησιν, ἀνασκάψαντες αὐτοῦ τόν τάφον, ὅτε ἐκυρίευσαν τό Βελιγράδιον (1688), ὅπου ἐτάφη ὁ ἀλιτήριος ἐκεῖνος ἀποκεφαλισθείς ὑπό τοῦ ἰδίου Σουλτάνου διά τήν ἀποτυχίαν τῆς Βιέννης. Φαίνονται δέ εἰσέτι καί τά χαρακώματα τῆς πολιορκίας περί τήν πόλιν, καί σιδηρᾶ τις ἅλυσις μεγίστη πολιορκητική, καί ἄλλα μνημόσυνα. Εἰς τήν ἐκ τῆς πολιορκίας ταύτης σωτηρίαν καί νίκην τῆς ἐνδοξοτάτης Βιέννης ἐπαγάλλονται διά παντός καί οἱ Ἕλληνες διά τόν Καλλούτσικον, μηδόλως ἐξετάζοντες ἄν καί ἡ Βιέννα ἐνθυμεῖται τόν Καλλούτσικον μετά τοῦ Καρᾶ-Μουσταφᾶ καί τοῦ Σουλεϊμάνου· τῶν ὁποίων οἱ διάδοχοι κάμνουσι τήν σήμερον εἰς τοῦ Καλλούτσικου τήν πατρίδα, ὅ,τι ἔκαμον οἱ προπάτορες αὐτῶν, ὅ,τι καί αὐτοί ἤθελον κάμνει πάλιν εἰς τήν Αὐστρίαν, ἄν ἠδύναντο νά εἰσβάλωσι καί οὗτοι, καθώς ἐκεῖνοι.

28. Μνημονεύσας τῶν ἐνδόξων τούτων ἀριστέων τάς μάχας, ἐνθυμήθην καί τάς δι' αὐτάς παρά τῶν Τούρκων συγχρόνως

Καί ἕν τῶν ἀθανάτων κατορθωμάτων τῆς ἀοιδίμου καί σοφῆς Αἰκατερίνης τῆς Μεγάλης, εἶναι ἡ καιρία πληγή τήν ὁποίαν ἐπέφερεν εἰς τό ἀνθρωπόλεθρον τέρας τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας. Καί ἄν δέν ἐμεσίτευον πολιτικαί τινες ζηλότυποι μεσιτεῖαι, ὁ κατά τό 1788 καί 1789 πόλεμος τῶν βαρβάρων κατά τῆς Αὐστρίας καί Ῥωσσίας, ἤθελε τούς ἐκτινάξει ἀπό τῆς Εὐρώπης εἰς τάς ἐρήμους ἐσχατιάς τῆς Ἀσίας.

Δ) Ἡ ὠμότης τῆς πολυχρονίου Τουρκικῆς τυραννίας παρίστανε τούς τυραννουμένους Ἕλληνας, ὡς παντάπασιν ἐξηχρειωμένους, καί ἀναξίους νά συστή-

γενομένας ὠμότητας κατά τῶν Γραικῶν. Οἱ βάρβαροι Μουσουλμάνοι ἀντί νά ἀπαντῶσι γενναίως τούς πολεμίους ἔσφαζον ὡς ἐκείνων ὁμοπίστους τούς ἰδίους ἑαυτῶν ὑπηκόους. Ὅτε ἐπολέμει ὁ κλεινότατος Εὐγένιος τό Βελιγράδιον, ἐσφάγησαν εἰς τήν Θρᾴκην καί Βουλγαρίαν ὑπέρ τάς δέκα χιλιάδας χριστιανῶν. Ὅτε κατέκαυσε τόν Τουρκικόν στόλον ὁ Ὀρλόφ παρά τήν Κρήνην (Τσεσμέν), ἐσφάγησαν εἰς τήν Σμύρνην καί Κρήτην καί Λῆμνον καί Εὔριπον καί Θετταλίαν καί Αἰτωλίαν ὑπέρ τάς δώδεκα χιλιάδας χριστιανῶν. Ἀφίνω τήν τραγωδίαν τῆς Πελοποννήσου· διότι ὁ συνήγορος τοῦ Σουλτάνου θέλει παρευθύς ὑποκρούσει, ὅτι, *«ἡ Πελοπόννησος ἐπανεστάτησε»*. (Διά τοῦτο λοιπόν ἔπρεπε νά σφαγῶσι μέν ἑκατόν χιλιάδες Χριστιανοί, νά ἐξανδραποδισθῶσι δέ πεντήκοντα χιλιάδες, πωληθέντες ἕως καί εἰς τήν Ἀφρικήν, νά γεμίσῃ δέ καί πᾶσα ἡ μικρά Ἀσία ἐκ τῶν σποράδην κατοικησάντων φυγάδων, ὅσοι ἔφθασαν νά διαφύγωσι, καί, τέλος, νά παραμείνωσι πρός τούς ἐναπολειφθέντας εἴλωτας ἀγριώτατοι Ἀλβανοί δι' ὅλης δεκαετίας κατατρώγοντες αὐτούς καί κατασκάπτοντες τήν δειλαίαν

σωσιν ἔθνος καί πολιτείαν ἰδιαιτέραν. Ἐκ δέ ταύτης τῆς ἀπατηλῆς προλήψεως, οἱ Ἕλληνες μέχρι τοῦ νῦν ἐνομίζοντο παρά τοῖς Εὐρωπαίοις, ὅτι ἐκινδύνευον νά ἀλλάξωσι κατακτητήν ἀντί κατακτητοῦ, καί ὅτι ἡ καλή γῆ τῆς Ἑλλάδος, ὡς τό μῆλον τῆς Ἔριδος, ἔμελλε νά ἀνάψῃ φοβερούς πολέμους εἰς ἅπασαν τήν Εὐρώπην, ἄν τις ἐπεχείρει τήν τοῦ Τούρκου δίωξιν ἐξ αὐτῆς. Αὗται κυρίως (ἐάν ἐξαιρεθῶσιν οἱ ἐμπορικοί τῆς φημιζομένης Ἀντιῤῥοπίας ὑπολογισμοί)[29], αὗται

Πελοπόννησον· ὡς ἄν δέν ἐξήρκουν πρός τοῦτο οἱ ἐξ ἀρχῆς ἐγκατοικήσαντες εἰς αὐτήν Ὀθωμανοί!!)· ὑποσυνάπτω δέ μόνον ἀκόμη δύω ἤ τρεῖς περιστάσεις, εἰς τάς ὁποίας ἀναιτίως ἔπαθον οἱ Ἕλληνες διά τούς Εὐρωπαίους. Ὅτε συνεμάχησαν ἡ Αὐστρία καί Ῥωσσία τῷ 1788, κατά τῆς Τουρκίας, καί ὅτε μετά ταῦτα ἐθριάμβευεν εἰς τήν Αἴγυπτον ἡ τῶν Γάλλων ἐπανάστασις ἐσφάζοντο καί κατετυραννοῦντο εἰς πολλάς πόλεις οἱ Ἕλληνες, ὡς καί οὗτοι χριστιανοί, καί οὗτοι Γκιαούριδες! Μία πολλάκις ἑνός Εὐρωπαίου πρός τούς Τούρκους δυσαρέστησις εἶχεν ἀποτελέσματα πολλούς φόνους χριστιανῶν. Εἰς τήν Σμύρνην τῷ 1796, ἐφόνευσε Τοῦρκον Ἑνετός ὑπήκοος· καί ἐπειδή ὁ πρόξενος ἤ Κόνσουλος τῆς Βενετίας δέν παρέδωκε τόν φονέα, κατέσφαξαν οἱ Τοῦρκοι ὑπέρ τάς ἕξ χιλιάδας ἀθώων Γραικῶν, καί κατέκαυσαν τό κάλλιστον μέρος τῆς πόλεως.

29. Εἷς τῶν περιφήμων πολιτικῶν τῆς Εὐρώπης (ὁ Μοντέσκιος) ἐγνωμοδότησεν, ὅτι συμφέρει εἰς τάς ἐμπορικάς δυνάμεις τῆς Εὐρώπης νά ὑπάρχῃ ὁ Τοῦρκος εἰς τήν Ἑλλάδα (*Περί προόδου καί πτώσεως τῶν Ῥωμαίων*, κεφ. κγ΄.). Καλόν! φιλανθρώπου, φιλοχρίστου, δικαιοτάτου πολιτικοῦ τό ἀξίωμα! Δέν ἐξεύρω ἄν οὗτος ὁ πολιτικός ἤθελε νά ᾖναι καί αὐτός εἷς τῶν ὑπηκόων τοῦ Τούρκου. Οὐδ' ἐξετάζω, ἄν καθολικῶς ποτε ὑπῆρξεν, ἤ

εἶναι αἱ γενικώτεραι αἰτίαι τῆς πρός τόν Σουλτάνον, ἐπισυμβάσης ἀνοχῆς τῶν Χριστιανῶν Μοναρχῶν. Ἄλλως δέ οἱ Τοῦρκοι ὑπῆρξαν τόσον ἄμικτοι καί ξένοι πρός τάς χριστιανικάς Δυνάμεις, ὅσον εἶναι ἄμικτοι καί πρός τούς δεδουλωμένους ὑπηκόους Χριστιανούς. Αὐτή ἡ θρησκεία δέν τούς συγχωρεῖ νά κάμωσιν οὐδεμίαν συμμαχίαν πρός τούς Χριστιανούς, διότι ἐκεῖνοι εἶναι Χριστιανοί. Ἀνακωχάς μόνον ὀνομάζουσι καθ' ἑαυτούς τάς μετά τῶν Εὐρωπαίων διαλλαγάς· καί ὅταν δυνηθῶσι, διακόπτουσι

ὑπάρχει, ἤ δύναται νά ὑπάρξῃ, καί νά διαμείνῃ ἀκριβής καί ἀμετάβλητος ἐπί πολύ ἤ καί διά παντός (!!!) ἡ πολυθρύλλητος αὕτη τῶν ἐμπορικῶν Δυνάμεων ἰσορρόπια. Τόν ἐρωτῶ μόνον, μήπως, ἀφ' οὗ διωχθῇ ὁ Τοῦρκος ἐκ τῆς Ἑλλάδος, δέν ἐμποροῦσι πλέον νά κάμνωσι μετ' αὐτοῦ τό ἐμπόριον καί εἰς τήν Ἀσίαν οἱ Εὐρωπαῖοι; ἤ μήπως ἡ Ἑλλάς, ἀφ' οὗ ἐλευθερωθῇ καί εὐνομηθῇ, δέν θέλει πλέον ἔχει σχέσεις καί χρείας ἀμοιβαίας καί πολύ παρά τήν σήμερον κοινωφελεστέρας καί πρός τάς ἐμπορικάς καί πρός τάς ἄλλας τῆς Εὐρώπης δυνάμεις, καθώς ἔχουσι πρός ἀλλήλας ὅλαι αἱ ἐν αὐτῇ εὐνομούμεναι πολιτεῖαι; ἤ μήπως, τελευταῖον, θέλει εἶσθαι συμφερώτερον εἰς τήν ἐμπορικήν ἰσορρόπιαν τῶν δυνάμεων τῆς Εὐρώπης νά ἐξαλειφθῇ μέν ὅλον τό φιλεργότατον Ἑλληνικόν ἔθνος ὑπό τοῦ Τούρκου (τοῦ ὁποίου ἡ τυραννία τοῦτο σήμερον σπουδάζει, καί πρός τοῦτο ἀπέβλεπεν ἐξ ἀρχῆς), νά κατοικηθῇ δέ πᾶσα ἡ Ἑλλάς ὑπό βαρβάρων Ἀσιανῶν, Ἀράβων, Ἀφρικανῶν, ὁποίους ὁ Σουλτάνος ἔχει σκοπόν νά μετοικίσῃ, καί νά συστήσῃ ἐξ αὐτῶν λεγεῶνας πολεμικούς; Ἀλλά τοιοῦτοι εἶναι οἱ λογισμοί τῶν σοφῶν τούτου τοῦ Κόσμου Πολιτικῶν. Ἄς ἴδωμεν τώρα, τί ἔχει νά ἀποφασίσῃ «*ὁ δρασσόμενος σοφούς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν*».

διά τῆς σπάθης πάντα σύνδεσμον συνθηκῶν. Ἀλλά καί αὐτοί οἱ Εὐρωπαῖοι μέχρι σήμερον δέν ἔκαμον κυρίως μετά τῶν Τούρκων, εἰ μή συνθήκας εἰρήνης καί διαλλαγάς, τῶν ὁποίων κύριος ὑπῆρξε σκοπός ἡ συντριβή καί ὀλιγόστευσις τῆς τυραννικῆς ὕβρεως. Οὐδεμία βεβαία καί εἰλικρινής καί μόνιμος συμμαχία, ἤ συνθήκη καί ὁμοσπονδία συναλλαγματική, θεμελιωμένη εἰς τό δικαίωμα τῶν ἐθνῶν, δέν ἥνωσεν οὐδέποτε τούς Τούρκους μετά τῶν χριστιανικῶν Δυνάμεων τῆς Εὐρώπης. Καί πῶς ἦτο δυνατόν νά τούς ἑνώσῃ; Οἱ Τοῦρκοι δέν γνωρίζουσιν ἄλλον νόμον εἰ μή τόν νόμον τῆς βίας, οὐδ' ἄλλο δικαίωμα, εἰ μή τό τοῦ ὁπλοφόρου κατακτητοῦ. Οἱ Τοῦρκοι πιστεύουσι μέν δογματικῶς, ὅτι πρέπει νά ἐξαπλώσωσι τήν ἑαυτῶν θρησκείαν εἰς ὅλην τήν Οἰκουμένην διά τῆς ῥομφαίας καί τοῦ πυρός, νομίζουσι δέ ἑαυτούς ἀπολύτους δεσπότας τοῦ κόσμου[30], καί δέν ζητοῦσιν εἰμή τήν παραμικράν εὐκαιρίαν, νά δουλώσωσιν, ὅταν δυνηθῶσι, καί νά φορολογῶσιν ὅλα τά ἔθνη,

30. Εἷς τῶν πομπωδῶν τίτλων τοῦ Σουλτάνου εἶναι καί ὁ *«Σουλτάν οὐλ-Ἀρέβ, βέλ-Ἀτσέμ»*. Τουτέστι Σουλτάνος Ἀράβων καί Ἀτσέμιδων (Περσῶν). Περιλαμβάνουσι δέ ὑπό τό ὄνομα Ἀτσέμ ὅλα τά ἔθνη τῆς γῆς, ἀντιθέτως πρός τό Ἄραβας, τό γένος τό ἐκλεκτόν!! Τό Ἀτσέμ (Πέρσης) πρός τό Ἄραψ εἰς τήν τουρκικήν νομοθεσίαν ἀντίκειται, ὡς τό Ἐθνικός πρός τό Ἰουδαῖος, ἤ τό Βάρβαρος πρός τό Ἕλλην. Ἀλλ' οὐδέποτε οὔτε ὁ Ἰουδαῖος οὔτε ὁ Ἕλλην εἰς τήν Εὐτυχίαν του δέν ἐπίστευσε δογματικῶς ἑαυτόν ἀπόλυτον Δυνάστην τοῦ Κόσμου.

τά ὁποῖα κατ' ἀνάγκην φιλικῶς περιποιοῦνται. Τῆς μεγάλης ταύτης ἀληθείας ἀπόδειξις εἶναι ὄχι μόνον αἱ τῶν ὑπό τοῦ Σουλτάνου προστατευομένων Ἀφρικανῶν δυναστειῶν λῃστρικαί καταδρομαί κατά τῶν πλοίων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, (αἵτινες αἱ πλεῖσται, πληρώνουσιν ἀκόμη καί τήν σήμερον φόρους ἐτησίους εἰς τούς Δαΐδας ἤ Τοπάρχας τῆς Ἀφρικῆς, ἵνα μή λῃστεύωσι καί καταποντίζωσι τά ἐμπορικά τῶν Εὐρωπαίων καράβια)· ἀλλά καί αἱ παρ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου τοσαῦται μέν κατά καιρούς καταπατήσεις συνθηκῶν καί παρασπονδήσεις[31], τοσαῦται δέ πάλιν ὕβρεις, καί φυλακώσεις τάς ὁποίας κάμνουσιν ἀνυποστόλως οἱ Τοῦρκοι πρός τούς Πρέσβεις τῶν ξένων Αὐλῶν, εὐθύς ὅταν κηρυχθῇ πόλεμος. Πόσας καί ποίας περιφρονήσεις δέν ἐδείξαν εἰς διαφόρους Πρεσβείας τῆς Εὐρώπης; πόσας δέ βασάνους εἰς τούς ἐκ τῶν πολέμων (ἄν ποτε τύχῃ νά πιάσωσιν) αἰχμαλώτους Εὐρωπαίους, τούς ὁποίους ῥίπτουσιν εἰς τά Κάτεργα καί εἰς σκοτεινάς φυλακάς, ἐν ὅσῳ διαρκεῖ ὁ πόλεμος[32]; πόσην δέ τέλος, ὠμότητα κατά

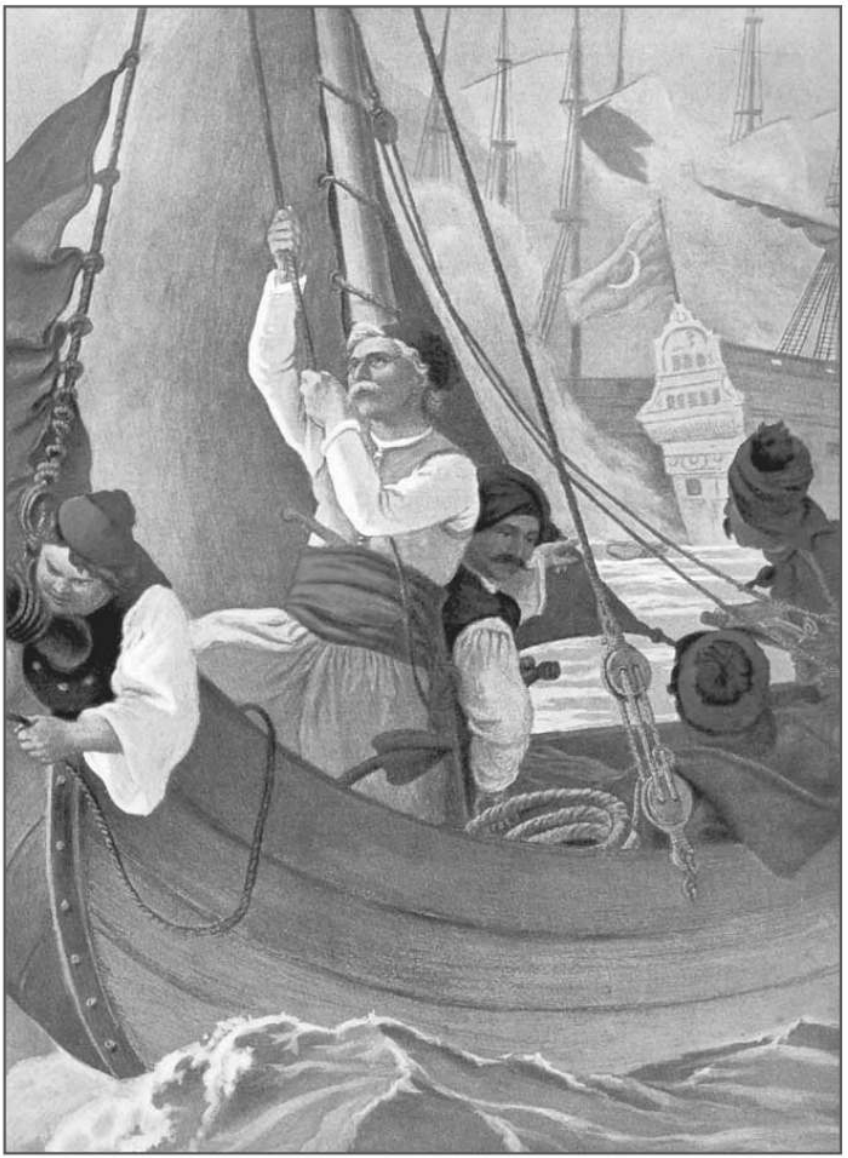
31. Οἷον ἡ κατά τό 1788, ἔφοδος κατά τοῦ Τεμισβαρίου, καί αἰχμαλώτευσις πολλῶν ψυχῶν. Ἡ κατά τό 1796, σφαγή καί αἰχμαλωσία τῶν εἰς Ἀβουκέρια καί Ζάκυνθον, καί Πρέβεζαν κατά συνθήκας παραδοθέντων Γάλλων. Τά τωρινά εἰς τήν Μολδοβλαχίαν φρικτά ἀνοσιουργήματα ἐναντίον τῶν μετά τῆς Ῥωσσίας συνθηκῶν κ.τ.λ. κ.τ.λ.

32. Καί ἄν δέν αἰχμαλωτίσωσι κανένα τῶν πολεμίων Εὐρωπαίων, πιάνουσι πολλούς τῶν ἰδίων ἑαυτῶν ὑπηκόων ἀπό τῶν

τῶν Εὐρωπαίων Χριστιανῶν καί εἰς τήν παροῦσαν κίνησιν τῆς Ἑλλάδος; ἤ δέν ἔγιναν ἐν Κωνσταντινουπόλει πάρεργα θύματα τῆς λύσσης τῶν βαρβάρων τόσοι Χριστιανοί ὑπήκοοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Αὐλῶν, φονευόμενοι ἐκ διαλειμμάτων καί εἰς τούς δρόμους, καί ὑπ᾽ αὐτήν τήν καταπατουμένην σημαίαν τοῦ Καραβίου των[33].

περί τό ἴδιον στρατόπεδον, ἤ περί τήν γῆν τήν ἐχθρικήν περιοίκων, καί μετενδύοντες φραγγικά φορέματα, τούς ἐξαποστέλλουσιν ὡς δορυαλώτους εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν. Κἄν δέν εὕρωσι φορέματα, κόπτουσι τάς κεφαλάς, τάς μύτας, τά αὐτία, ὅσων ὑπηκόων θελήσωσι, καί τά πέμπουσι, καλά δωροφορήματα καί δείγματα νίκης, εἰς τόν Σουλτάνον, ὅστις οὔτε τήν φυσιογνωμονικήν ἐπιστήμην ἔμαθεν ἀκόμη, ὥστε νά διακρίνῃ τούς ἐθνικούς χαρακτῆρας, οὔτε κεφαλοπονεῖ ποτε νά κάμῃ ἀπαρίθμησιν τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ ὑπηκόων. Πόσοι σωροί κεφαλῶν, καί πόσοι ὁρμαθοί αὐτίων καί μυτῶν ἀθῴων Σέρβων καί Βουλγάρων καί Βλάχων ἠκρωτηριασμένων ἐκόσμησαν τήν εἴσοδον τῆς φλογερᾶς Πόρτας, ὡς τάχα λείψανα καί περικόμματα Ῥώσσων καί Αὐστριακῶν, εἰς τούς κατά καιρούς μεταξύ αὐτῶν καί τῆς Τουρκίας πολέμους! Αὐτοί πολλάκις οἱ Τοῦρκοι διηγοῦνται γελῶντες τάς τοιαύτας ἀνδραγαθίας τῶν Πασσάδων αὐτῶν.

33. Ὡς καί αὐταί αἱ κατά τήν πρώτην ἔντευξιν γινόμεναι παρά τῶν Τούρκων τιμαί πρός τούς Πρέσβεις τῶν χριστιανικῶν αὐλῶν, εἶναι καταφρονητικαί. Εἰσάγεται ὁ Πρέσβυς εἰς τόν Σουλτάνον, καθήμενον εἰς τόπον λεγόμενον (Γαλεμπέ-Ντιβάν) Νίκης ἤ θριάμβου ἀκροατήριον· ὥστε νά παρασταθῇ εἰς τό πρόσωπον τοῦ Πρέσβεως ὁ Μονάρχης αὐτοῦ τεθριαμβευμένος καί κατειργασμένος ἐνώπιον τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους. Οἱ εἰσάγοντες τόν Πρέσβυν δορυφόροι τοῦ Σουλτάνου κρατοῦντες

§ κγ. Ἐκ τούτων ὅλων, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, φαίνεται καθαρῶς, ὅτι οὔτε δικαίωμα ἔχει ὁ Τοῦρκος εἰς τήν Ἑλλάδα, οὔτε καθωσιώθη πώποτε ἡ τούτου τυραννία ὑπό τῶν δυνάμεων τῶν χριστιανικῶν. Ἀλλ' οὐδ' ἡμεῖς ποτε συνήφθημεν ἑκουσίως, ὡς ὑπήκοοι, μετά τοῦ τυράννου. Οὐδείς ὅρκος πίστεως καί ὑποταγῆς, οὐδείς σύνδεσμος ἠθικός, ἤ πολιτικός, οὐδεμία σπονδή, ἤ συνθήκη νόμιμος καί σταθερά δέν

αὐτόν ἀπό τῶν ὤμων, κλίνουσι πολλάκις βιαίως τόν αὐχένα του, ὥστε νά φανῇ, ὅτι προσκυνεῖ τόν μέγαν Βασιλέα· τόν ἐνδύουσι δέ πρότερον ἐπίβλημα (καφτάν) λόγῳ μέν, χάριν τιμῆς, ἔργῳ δέ, *νά σκεπάσωσι τά αἰσχρά τῆς ἀσεβείας ῥάκη* (ὡς καλοῦσι τά φραγγικά φορέματα), μή φανῶσιν ἔμπροσθεν *τῆς ἱερᾶς Σκιᾶς τοῦ Θεοῦ*· ὅθεν καί τό χαριζόμενον ἐπανωφόριον καλοῦσι, *Σκέπασμα ἐλέους πρός τόν τετραχηλισμένον ῥακενδύτην*. Παρατίθεται καί τράπεζα λιτή πρός πάντα πρέσβυν χριστιανόν, εἰς μίαν ἐκ τῶν αἰθουσῶν τοῦ ἀχανεστάτου Παλατίου· ἀλλά καί ἡ φιλόξενος αὕτη τράπεζα ὀνομάζεται συνήθως παρ' αὐτοῖς. *«Ἔλεος εἰς τόν πεινασμένον ψωμοζήτην»*. Τά Ῥωσσικά ὅπλα καί τινες ἄλλων χριστιανικῶν Δυνάμεων νίκαι συνέστειλαν τήν σήμερον καί ὠλιγόστευσαν τάς τοιαύτας ὕβρεις· καί θέλουσιν, ἴσως, παντάπασι τάς ἐξαλείψει (συγκαταπίπτοντος καί τοῦ τύφου μετά τῆς δυνάμεως τοῦ ὑβριστοῦ)· ἀλλά τῶν περιϋβρισμένων Πρέσβεων οἱ μέν ζῶσιν εἰσέτι, τῶν δέ τά τέκνα καί οἱ οἰκογενεῖς διηγοῦνται τήν παρά τῷ Σουλτάνῳ καλήν τῶν ξένων καί λαμπράν ὑποδοχήν, ὀλίγον διαφέρουσαν τῆς τοῦ Κύκλωπος πρός τόν Ὀδυσσέα· καί τά παρ' ἑκάστῃ Πρεσβείᾳ, καί τά καθ' ἕκαστον τῆς Εὐρώπης πολιτικόν Μινιστέριον ἱστορικά ὑπομνήματα θέλουσι διηγεῖσθαι εἰς τούς αἰῶνας τήν Σουλτανικήν φιλοξενίαν, τήν πρός τούς Εὐρωπαίους Πρέσβεις τῆς Εἰρήνης!

μᾶς συνέδησε οὐδέποτε οὐδαμοῦ οὐδαμῶς μετά τῶν ἀνόμων καί ἀσυνθέτων τῆς πατρίδος πορθητῶν[34]. Οὐδέποτε παρῃτήθημεν τά ἀνεξάλειπτα δικαιώματα, τῆς ἠθικῆς ἡμῶν ἀνεξαρτησίας. Οὐδέποτε πα-

34. Ἄν ἔκαμαν οἱ Τοῦρκοι συνθήκας τινάς πρός ὀλιγωτάτας νήσους τῆς Ἑλλάδος, πρῶτον μέν τάς ἔκαμαν μερικωτέρας, καί ἐν βίᾳ καί σιδήρῳ καί πυρί. Ἔπειτα αὐτοί πάλιν τήν ἄλλην ἡμέραν τάς παρέβησαν εὐθύς· Καί τοῦτο μόνον εἶναι ἱκανόν νά ἀκυρώσῃ, καί νά ἐξαλείψῃ τά φημιζόμενα δικαιώματα τῆς κατακτήσεως τοῦ Σουλτάνου. Ὅταν ὁ κατακτητής τινος ἔθνους κάμῃ μετ' αὐτοῦ βιαίας συνθήκας ἐναντίον τῶν ἀνθρωπικῶν δικαιωμάτων, τό ἔθνος δύναται δικαίως νά διαῤῥήξῃ, ὅταν δυνηθῇ, τόν σύνδεσμον τῶν ἀπανθρώπων συνθηκῶν. Ὅταν παραβῇ τάς συνθήκας πρῶτος αὐτός ὁ κατακτητής, τό ἔθνος δέν εἶναι πλέον ὑπόχρεων νά γνωρίζῃ δικαιώματα κατακτήσεως. Ὅταν, τέλος, ὁ δορυκτήτωρ ἔμβῃ γενικός ἀνδραποδιστής καί πορθητής εἰς ὅλον τό ἔθνος, καθώς ὁ Σουλτάνος, χωρίς καθόλου νομίμων συνθηκῶν καί συμφωνιῶν πρός τήν τοῦ ἔθνους ὁλομέλειαν, τότε τό ἔθνος ἠθικῶς μένει ἀνυπότακτον καί πολέμιον, καθώς ἦτο ἐξ ἀρχῆς. Βεβιασμένον πρός τό παρόν νά κλίνῃ τόν αὐχένα, ζητεῖ τήν εὐκαιρίαν νά ἀναλάβῃ τά ὅπλα, καί νά διώξῃ δικαίως ἀπό τῆς ἰδίας πατρίδος τήν ἀγέλην τῶν ἀλλοφύλων λύκων, οἵτινες εἰσέῤῥευσαν εἰς τάς χώρας αὐτοῦ, καί τάς κατεκράτησαν, πολύν ἤ ὀλίγον καιρόν, διά μόνον τόν λόγον, ὅτι ἦσαν ἰσχυρότεροι. Τώρα, ἄς μᾶς ἀποδείξωσιν οἱ συνήγοροι τοῦ Σουλτάνου, ἤ ὅτι ἔκαμεν ὁ Τοῦρκος συνθήκας πρός ὅλον τό Ἑλληνικόν ἔθνος, ἤ ὅτι ἄν ἔκαμε τινάς μερικάς πρός ταύτην, ἤ πρός ἐκείνην, τήν χώραν, τάς ἔκαμε κατά τά δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων, ἤ ὅτι, ὅπως ἄν τάς ἔκαμεν, ὅμως τάς ἐφύλαξεν. *Ἄ! Οὐκ ἔστιν, οὐκ ἔστι λέουσι καί ἀνδράσιν ὅρκια πιστά!*

ρεδώσαμεν οἰκειοθελῶς τάς ἡμετέρας χώρας καί τά σώματα. Οὐδέποτε συνεζυμώθημεν οἰκειωθέντες μετά τοῦ ἔθνους τῶν Ἀγαρηνῶν, οἵτινες καθ' ἡμέραν ἀνανέωναν ἐν ἡμῖν τήν αἰχμαλωσίαν. Τό κράτος καί ἡ βία ἐκρατοῦσε τόσους αἰῶνας τόν αὐχένα τόν Ἑλληνικόν ὑπό τόν ζυγόν τοῦ ἀπίστου. Ἀλλ' ἡ φύσις, καί ἡ πίστις, καί ἡ τιμή, καί ἡ Πατρίς ἀείποτε διέσῳζον ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς ζῶντα καί ἀπαραχάρακτα, τά ἑαυτῶν δικαιώματα. Ἄσβεστος ἔκαιεν εἰς τάς ἡμετέρας καρδίας ἡ φλόξ τοῦ μίσους καί τῆς ἀγανακτήσεως κατά τῶν ἐχθρῶν τῆς ὑπάρξεως ἡμῶν. Τόσον ἄμικτοι μέχρι σήμερον ἐζήσαμεν πρός αὐτούς, ὅσον ἤμεθα καί κατά τό 1453, τήν πολυδάκρυτον ἐποχήν τῆς ἡμετέρας αἰχμαλωσίας. Καί αὐτοί οἱ βάρβαροι ὑπάρχουσι καί τήν σήμερον οἱ αὐτοί, ὁποῖοι ἐφάνησαν τό πρῶτον εἰς τήν Εὐρώπην. Πάντοτε παροικοῦσιν εἰς τό μέσον ἡμῶν ὡς ἐφήμεροι παροδῖται, ὡς λῃστρικοί σκηνῖται, καί μετανάσται[35], παντάπασι καί διά παντός ἀπολίτευτοι,

35. Καί αὐτοί οἱ Τοῦρκοι ὁμολογοῦσιν, ὅτι εἶναι πάροικοι εἰς τήν Ἑλλάδα, τήν ὁποίαν ἔλαβον (λέγουσιν) ὡς ἐνέχυρον θεοῦ (ἐμμανετουλλάχ), καί προσμένουσι, κατά τινας ἰδίας αὐτῶν προφητείας, νά διωχθῶσιν ἐξ αὐτῆς. Διά τοῦτο καμμίαν τέχνην πατριώτου μονίμου δέν μεταχειρίζονται. Καφοπῶλαι, Σερπετσίδες (ὑδρομελιτοπῶλαι), Κεμπαπτσίδες (κρεῶπται), Κασάπιδες (κρεοπῶλαι), τσιβουκοπῶλαι, κτενουργοί εἶναι οἱ πλειότεροι. Πολλοί δέ καί ἐξ αὐτῶν τῶν εὐγενῶν καί ἀξιωματικῶν, ἀποθνήσκοντες εἰς τόν Βόσπορον καί εἰς τόν Ἑλλήσποντον,

καί ἀσύμφυλοι, καί ἀνήμεροι. Διά τοσούτων ἐτῶν οὐδεμία ἡμέρα ἀνθρωπισμοῦ δέν ἐπέλαμψεν εἰς τάς σκαιάς αὐτῶν κεφαλάς. Τίποτ' ἄλλο δέν διαφέρει ὁ σημερινός Τοῦρκος ἀπό τῶν υἱῶν τοῦ πρώτου θεμελιωτοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς Δυναστείας Ὀσμάν, εἰμή κατά τήν θηλυπρέπειαν, καί χαύνωσιν, καί παντελῆ ἐξαχρείωσιν.

§ κδ. Ταῦτα γνωρίζοντες καλῶς, ὦ φίλοι Συμπατριῶται, μή ταράττεσθε διά τάς κατηγορίας τῶν ἀλλογενῶν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι δέν ἐξεύρουσιν, ἴσως, ὁποῖον θηρίον εἶναι ὁ Τοῦρκος! Εἰδέ καί τόν ἐξεύρουσι, καί πάλιν μᾶς ὑβρίζουσι, μηδ' οὕτως ἀγανακτῆτε. Εὔχεσθε μάλιστα, ἀδελφοί μου, ὑπέρ αὐτῶν· εἶναι καί αὐτοί ἀδελφοί μας, μετά τῶν ὁποίων μᾶς ἔχει συνδεδεμένους ὁ Σταυρός καί τό Εὐαγγέλιον. Μέρος εἴμεθα τῆς μεγάλης οἰκογενείας τῆς χριστια-

προστάζουσι νά θάπτωνται ἀντικρύ εἰς τά παραθαλάσσια τῆς Ἀσίας, τήν ὁποίαν μόνον θεωροῦσι κυρίως ὡς πατρικόν αὐτῶν ἔδαφος. Ἀλλ' ὁ γενναῖος τῶν Τούρκων συνήγορος καί στανικῶς θέλει νά τούς στήσῃ ὡς αὐτόχθονας εἰς τήν Ἑλλάδα, καί τούς ῥυθμίζει τά ἤθη, καί τούς διδάσκει τακτικήν καί τούς ἀνοίγει πόρους, καί τούς ὀχυρώνει καί αὐτήν τήν Κωνσταντινούπολιν!! (βλ. *La Capitale de l'empire Ottoman, Considérée sous le point de vue militaire*, 1822). Πῶς σᾶς φαίνεται τοιαύτη Τουρκοληψία εἰς Εὐρωπαίου κεφαλήν; Τοιαῦται σοφαί κεφαλαί, καλλιώτερον ἔπρεπεν, ἄν ἐγίνοντο Μουφτῆδες τοῦ Σουλτάνου! Ὡς τό ὕστερον ἤθελον λάβει τήν ἀμοιβήν τῆς θερμῆς αὐτῶν φιλοτουρκίας εἰς τό πέτρινον Ἰγδίον τῆς ἠγαπημένης των Αὐλῆς!

νικῆς πίστεως, ἥτις βασιλεύει εἰς τήν Εὐρώπην. Ἐάν δέ τινες τῶν εὐτυχούντων Χριστιανῶν, ἀντί νά μᾶς συμπονῶσι, καί νά μᾶς συμβοηθῶσιν εἰς τόν ὑπέρ τῆς πίστεως ἀγῶνα, αὐτοί μᾶς κατατρέχουσι καί ἔργῳ καί λόγῳ διασύροντες ὡς ἀντάρτας, ὡς μισοβασιλεῖς, ὡς ὀχλοκρατικούς, ὡς κακούργους· ἐάν συγχέωσι τό ἱερώτατον καί δικαιότατον πρᾶγμα τῆς Ἑλλάδος πρός τάς ἀσεβεῖς, ἀνόμους, ἀνοσίους φατρίας τῶν Καρβουναρίων, καί τῶν Ἰακωβίνων, καί τῶν Ἐλευθεριαστῶν[36], πάλιν ἐν πᾶσι τούτοις, μή τα-

36. Θαυμαστόν πρᾶγμα! Ὅλα τά ἔθνη γνωρίζουσι, καί αὐτοί οἱ Τοῦρκοι ὁμολογοῦσιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξ ἀρχῆς τῆς αἰχμαλωσίας δέν ὑπετάχθησαν ὁλοκλήρως εἰς τόν Σουλτάνον. Οἱ Μανιᾶται καί οἱ Σουλιῶται, καί οἱ Σφακιανοί, καί οἱ Χειμαῤῥιῶται ἐζοῦσαν ἀνεξάρτητοι καί αὐτόνομοι. Ἄν ἐπλήρωναν κάποτε ὀλίγον φόρον εἰς τήν Πόρταν, τόν ἐπρόσφερον ἐπάνω εἰς τήν μύτην τοῦ κοπτεροῦ σπαθίου των. Εἰς τήν Πελοπόννησον, Ἀττικήν, Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Αἰτωλίαν, Ἀκαρνανίαν, Ἤπειρον, κ.τ.λ. φύλακες τῶν στενῶν (Δερβεντίων) ἦσαν πάντοτε ὁπλοφόροι Ἕλληνες (ἀρματολοί), διοριζόμενοι ἐξ ἀνάγκης ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου, διά τῶν κατά τόπους ἡγεμόνων, οἵτινες ἤκουον τά ὀνόματά των μετά φόβου καί θαυμασμοῦ. Λαζάδες, Ζῆτροι, Τσαράδες, Ταβάκαι, Ζαχεῖλαι, Ζαχαριάδαι, Κολοκοτρόναι, Καραΐσκοι, Καραϊσκάκαι, Πετιμεζαῖοι, Γιανναῖοι, Κοντογιανναῖοι, Κοντοστέριοι, Κλανοθύραι, Βλαχάβαι, Βασδέκαι, Στουρνάριδες, Μανζάριδες, Κίτσοι, Βοκκοβάλαι, Τάσσοι, Τόσκαι, Μακροπούλιοι, Μακρυθανάσιοι, Τσοβάραι, Καραλίδες, Ἀνδροῦτσοι, Κατσαντωναῖοι, Λεπινῶται, Λάμπροι, παπᾶ Εὐθύμιοι κ.τ.λ. κ.τ.λ. Ὅλοι, ἐν ἑνί λόγῳ, οἱ Καπιτάνιοι τοῦ Ὀλύμπου, τῶν Ἀγράφων, τῶν Χασίων, τοῦ Πηλίου, τοῦ Κισσάβου, τοῦ Με-

ραχθῆτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Τό ἔργον τό ἡμέτερον κηρύττει ἀφ' ἑαυτοῦ τήν ἀλήθειαν· ὅτι, *«οἱ Ἕλληνες κατασκευάσαντες ὅπλα ἐκ τῶν συντριμμάτων τῶν ὁποίων ἔφερον ἁλύσεων, ὥρμησαν ἐνώπιον πάντων τῶν εὐνομουμένων λαῶν τῆς γῆς νά ἀναλάβωσι τά ἑαυτῶν φυσικά καί θρησκευτικά δικαιώματα,*

τσόβου, τῶν Γρεβενῶν, τῆς Λειβαδίας, τῆς Ἄρτης, τῆς Σπάρτης, τῆς Ἀρκαδίας, καί ἄλλων πολλῶν τῆς Ἑλλάδος χωρῶν ἦσαν, οἱ πλεῖστοι, οἰκογένειαι παλαιαί, αἱ ὁποῖαι δέν ἐπλήρωσαν χαράτσι οὐδέποτε· γενναῖοι στρατηλάται, οἵτινες ἐπολέμησαν καί ἐνίκησαν πολλάκις τούς Τούρκους διά τῶν ὅπλων. Ἀλλά καί αὐτοί οἱ δεδουλωμένοι Γραικοί κατά διαφόρους καιρούς ἔκαμαν, ἄν καί δυστυχεῖς, ἀλλ' ὅμως ἔκαμάν τινας ἀποπείρας ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας. Πρό δύω σχεδόν αἰώνων ὁ Ἀρχιερεύς Διονύσιος εἰς τήν Λάρισσαν καί τήν Ἤπειρον, μετά ταῦτα ὁ παπᾶ Εὐθύμιος εἰς τήν Θεσσαλίαν, καί (νά παρασιωπήσω τούς ἄλλους τόπους) αὐτή ἡ πολυπαθής Πελοπόννησος δέν ἐκινήθησαν ὁμοθυμαδόν κατά τοῦ Τυράννου; Δέν ἀντηχοῦσαν πρό χρόνων εἰς ὅλα τά δάση καί τάς κώμας καί τάς πόλεις τῆς Ἑλλάδος παλαιά ἐνθουσιαστικά τραγῴδια, τά ὁποῖα ἀντέγραφον θαυμάζοντες οἱ σοφοί Περιηγηταί, καί μάλιστα οἱ Ἄγγλοι;

«Διψοῦν οἱ κάμποι διά νερόν» (ἔψαλλον χορεύοντα τά παλληκάρια ἐμπρός εἰς τόν βάρβαρον ἀγᾶν τοῦ χωρίου, καπνίζοντα τήν πίπαν αὐτοῦ).

«Διψοῦν οἱ κάμποι διά νερόν, καί τά βουνά διά χιόνι»·

«Διψᾶ καί ὁ μαῦρος Ζαχαριάς διά Τούρκικα κεφάλια».

Δέν ἄφηναν ἐξ ἀρχῆς πολλοί νέοι τάς πατρικάς αὐτῶν ἑστίας, καί ἔτρεχον κατόπι τῶν Καπιτανίων, ἀδράσσοντες τά ὅπλα καί τραγῳδοῦντες μετά ψυχῆς μαινομένης καί ὀνειροπολούσης τήν ἐλευθέρωσιν;

διώξαντες ἀπό τῶν οἰκιῶν αὐτῶν τούς ἐπελθόντας αἱμοβόρους ἀνδραποδιστάς καί λῃστάς. Οἱ Ἕλληνες ἀπωθοῦσι γενναίως τόν ἀλλόφυλον Φάλαριν τῆς ἑαυτῶν πατρίδος· καί ἐν ταὐτῷ ἐπικαλοῦνται τήν βοήθειαν ὅλων τῶν νόμων τῆς δικαιοσύνης, ἐνάγοντες τόν δήμιον παντός αὐτῶν τοῦ ἔθνους εἰς τούς Σεβαστούς Μονάρχας, τούς Χριστιανούς Ἀμφικτύο-

---

«Σηκώνομαι πολύ ταχύ μαῦρος ἀπό τόν ὕπνον·
Πέρνω νερόν καί νίβγομαι, νερόν νά ξενυστάξω.
Ἀκούω τά πεύκια πῶς βροντοῦν καί ταῖς ὀξυαῖς καί τρίζουν·
Τί εἶν' ὁ βρόντος ὁ πολύς; ὁ βρόντος ὁ μεγάλος;
Οἱ Πετμεζαῖοι ἀπερνοῦν, καί πᾶν νά πολεμήσουν,
Καί πᾶν' νά πολεμήσωσι τόν σκύλον τόν Μουσάγαν.
Κάθε δενδρί καί φλάμπουρον, πέτρα καί παλληκάρι,
κ.τ.λ.».

Καί *«Ὁ Ὄλυμπος καί ὁ Κίσσαβος, τά δυό βουνά, μαλώνουν·*
Τώνα καυχᾶται 'ς τά σπαθιά, καί τ' ἄλλο 'ς τά τουφέκια.
Γυρίζ' ὁ γερόλυμπος, καί λέγει τοῦ Κισσάβου.
Ἄ! κάθου χάμω Κίσσαβε Κονιαροπατημένε!
Ἐγώ 'μαι γερόλυμπος 'ς τόν κόσμον 'ξακουσμένος.
Ὅ, πῶχω τριανταδυό κορφαῖς, καί τρεῖς χιλιάδες βρύσεις·
Πᾶσα κορφή καί φλάμπουρον, κλαδί καί Καπιτάνιος κ.τ.λ.».

Δέν ἔψαλλον κοινῶς πολλούς ἐλέγους εἰς τούς ἐν μάχαις πεσόντας ἤ δολοφονηθέντας Ἕλληνας; Δέν ψάλλουσιν ἀπό τοσούτων αἰώνων οἱ Ἕλληνες δημοσίως καί εἰς τήν Ἐκκλησίαν δεήσεις πρός τόν Σωτῆρα τοῦ παντός, ἐξαιτούμενοι *νίκας τοῖς εὐσεβέσι κατά βαρβάρων, καί τοῦ Ἰσμαηλίτου λαοῦ τήν ἧτταν καί καθυπόταξιν*, καί τήν θραῦσιν τοῦ φρυάγματος τῶν ἐκ τῆς Ἄγαρ (Σεπτ. ιδ΄, Νοεμβ. η΄, Αὐγούστου κθ΄, ᾠδή θ΄), καί, *διασκορπισθῆναι παρά τόν ᾅδην τά ὀστᾶ τῶν δυσσεβῶν καί ἀπίστων*

νας τῆς Εὐρώπης. Κἂν δέν εἰσακουσθῇ τοῦ αἵματος αὐτῶν ἡ κραυγή, ἀναφέρουσι τά ἑαυτῶν δίκαια εἰς τό Δικαστήριον τοῦ Μεγάλου Θεοῦ· καί ἄν εἶναι νεῦσις τοῦ παναγίου αὐτοῦ θελήματος, ἀποθνήσκουσιν εὐχαρίστως Χριστιανοί καί ἐλεύθεροι».

Ἀγαρηνῶν; (Ἑσπερινός τῆς α΄ Σεπτ.). Δέν ἔγειναν πρό εἴκοσιν ἤδη ἐνιαυτῶν ἀοίδιμα θύματα τοῦ ζήλου τῆς ἐλευθερίας οἱ περί τόν Ῥῆγαν τόν Θετταλόν; Ἡ πρό πεντήκοντα σχεδόν ἐνιαυτῶν ὅλου τοῦ ἔθνους πυρώδης ὁρμή πρός πολλαπλασιασμόν καί τελειοποίησιν τῆς Ναυτικῆς, τῶν Σχολείων, τῆς Ἐμπορίας, δέν ἐκήρυττε μυρίοις στόμασι τήν ἐν ταῖς τῶν Ἑλλήνων ψυχαῖς διενεργουμένην ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος; Δέν ἔλαβε τήν καλωσύνην πρό δεκαοκτώ ἤδη ἐνιαυτῶν πολιτικός τις ἀνωνόμαστος Εὐρωπαῖος νά ζωγραφήσῃ πρός τόν τότε Σουλτάν-Σελίμην ὡς ἐπικίνδυνον τόν τοιοῦτον Ἑλληνικόν ἐνθουσιασμόν; Δέν ἐξέδωκαν καί διά τοῦ τύπου καί Τουρκιστί τάς τοιαύτας παρατηρήσεις περί τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, εἰδοποιοῦντες τούς Τούρκους πρός τοῖς ἄλλοις καί τοῦτο· *«ὅτι οἱ Ῥαγιάδες αὐτῶν ὀνομάζουσιν ὡς καί τά καράβιά των Λεωνίδας, καί Θεμιστοκλεῖς, σκοπόν ἔχοντες τήν ἀποστασίαν;»* Τί ἄλλο ἐσήμαινεν ἡ τοιαύτη προδοσία τῶν φιλανθρώπων τούτων πολιτικῶν, εἰμή, ὅτι ἔβλεπον φανερῶς τήν σπουδήν τῶν Ἑλλήνων πρός συντριβήν τοῦ ζυγοῦ τῆς αἰχμαλωσίας, τόν ὁποῖον αὐτοί οἱ καλοί ἄνθρωποι ἐσπούδαζον ἀπ' ἄλλου μέρους, διά τούς ἰδιωφελεῖς αὐτῶν σκοπούς, νά βαρύνωσιν ἐπί πλέον; καί ἤθελον βεβαίως καταπράξει τήν ὀλεθρίαν αὐτῶν σκευωρίαν, ἄν δέν ἐτύφλωνε τούς Τούρκους ἡ κηδεμών τῆς Ἑλλάδος πρόνοια! Ὅλαι τέλος αἱ χριστιανικαί τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις εἰς τούς κατά τῆς Τουρκίας πολέμους δέν παρεδείκνυον πάντοτε μακρόθεν πρός τούς Ἕλληνας τήν καλήν τῆς ἐλευθερίας εἰκόνα, γνωρίζουσαι καί

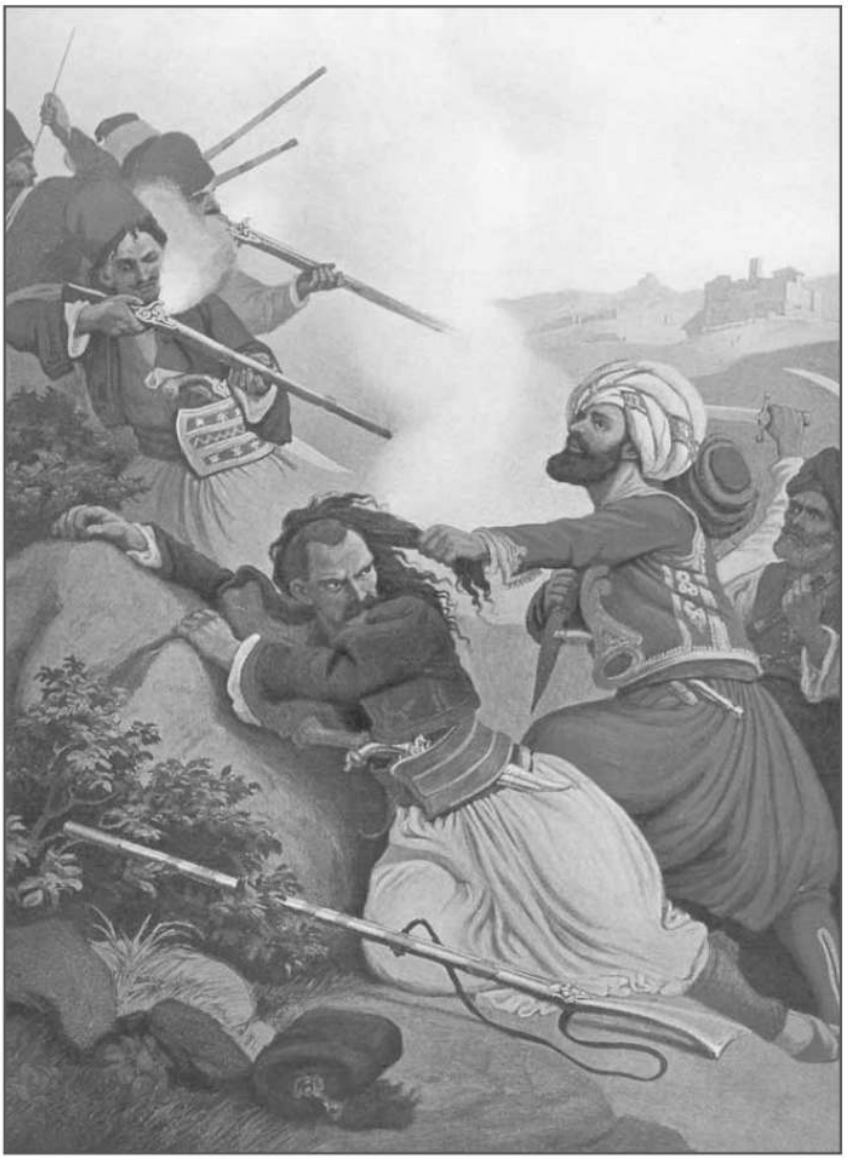
§ κε. Ἰδού, ἀδελφοί μου, ἡ μόνη παρά τῶν Ἑλλήνων ἀπόκρισις πρός ἅπαντας τούς δριμεῖς αὐτῶν κατηγόρους. Ἀπολογοῦνται δέ καί ἄλλοι ὑπέρ τῆς Ἑλλάδος, πολλοί καί καλοί καί μεγάλοι συνήγοροι. Ἀπολογοῦνται Χριστιανοί τῆς Εὐρώπης λαοί συστενάζοντες μεθ' ἡμῶν καί συνεισφέροντες κατά ἑταιρείας, εἴ τι δύνανται μακρόθεν πρός παραμυθίαν τῆς παρούσης ἡμῶν ἀνάγκης. Ἀπολογοῦνται πολλοί σοφοί τῆς Εὐρώπης καί διά λόγων καί διά συγγραφῶν, ἄνδρες ἀδιάφθοροι καί γενναῖοι τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχοι. Ἀπολογοῦνται πᾶσαι Τέχναι καί Ἐπιστῆμαι καί Μουσεῖα καί Θέατρα καί Νοσοκομεῖα καί Ξενοδοχεῖα καί Δικαστήρια

ὁμολογοῦσαι τό παλαιόν καί ἀμάραντον αὐτῶν μῖσος τό κατά τοῦ Τυράννου; Ἀλλ' ὅμως, μετά τοιαύτας καί τοσαύτας ἀποδείξεις εὑρέθησαν ἄνθρωποι πολιτικοί νά συγχέωσι τήν πρό τριῶν ἑκατονταετηρίδων ὠδινομένην δικαίαν τῶν Ἑλλήνων κατά τοῦ Τυράννου αὐτῶν ἐπανάστασιν μετά τῶν χθές καί πρώην συσταθεισῶν μιαρῶν φατριῶν ἀνθρώπων ὀχλοκρατικῶν, καί στασιαστῶν ἐξωλεστάτων, ἀποστατούντων κατά τῶν νομίμων Ἀρχῶν καί Βασιλειῶν. *Ἄι! τίς κοινωνία φωτί πρός σκότος; ἤ τίς μερίς πιστῷ μετά ἀπίστου;* Μή, νά ζῇς, καλέ ἄνθρωπε, μή ὀνομάζῃς τούς Ἕλληνας Ἰακωβίνους καί Καρβονάρους, βάρβαρα καί ἄγνωστα εἰς τάς ἀδιαφθόρους αὐτῶν ψυχάς καί πρόσωπα καί ὀνόματα. Ὀνόμαζε δέ τούτους μᾶλλον Παλαιολογίτας καί Καστριώτας, ἄν δέν θέλῃς νά τούς ὀνομάσῃς τά ὀνόματα τῶν ἔτι παλαιοτέρων αὐτῶν Προγόνων. Ὀνόμαζε αὐτούς Πατριώτας Χριστιανούς, ἀποστάτας τῆς ἀνομίας καί ἀσεβείας, οἵτινες ἐπιζητοῦσι τήν τῆς ἑαυτῶν Πατρίδος εἰρήνην καί εὐτυχίαν ὑπό νόμους εὐσεβοῦς καί ὁμοφύλου Διοικήσεως.

καί Βιβλιοθῆκαι καί Ἀκαδημίαι καί Ἀνάκτορα καί Ναοί καί Πόλεις ὁλόκληροι, ἐπί τῶν ὁποίων λάμπει καί ζῇ γεγραμμένη διά χαρακτήρων ἀνεξαλείπτων, καί δι' ὀνομάτων τό πλεῖστον Ἑλληνικῶν, ἡ παρά τῶν Εὐρωπαίων πρός τούς Ἕλληνας καί τήν πολιτικήν αὐτῶν ὕπαρξιν χρεωστουμένη φροντίς καί συνδρομή, διά τόν τῆς Εὐρώπης ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐκπηγάσαντα πολιτισμόν. Κἄν πάλιν ἄλλοι τῶν τῆς Εὐρώπης κατοίκων σιωπῶσι καί ἀδιαφοροῦσιν, ἀλλ' ὅμως ἐκ μέσου καί αὐτῶν ἀπολογοῦνται κράζοντα διά σιγῆς ἐκφαντορικῆς, καί πολύ παρά Στεντόρειον φωνήν γεγωνοτέρας, ὅλα τά τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας ἀριστουργήματα καί μεγαλουργήματα, καί στῆλαι, καί εἰκόνες, καί πυραμίδες, καί ἀγάλματα, διά τῶν ὁποίων στολίζουσι τά τε δημόσια καί τά ἴδια αὐτῶν οἰκοδομήματα. Ναί, ἀδελφοί μου· *«ἐάν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι κεκράξονται»*. Βοῶσιν ὑπέρ τῶν Ἑλλήνων τά εἴδη καί τά κάλλη τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς καί Γλυπτικῆς καί Ζωγραφικῆς αὐτῶν, τά τῶν πόλεων τείχη καί τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν δωμάτων τά τέρεμνα, αἱ ἀγοραί καί τά ἐμπορεῖα καί πάντα τά κοινωφελῆ καταγώγια τῆς εἰρήνης, πολέμων ἀμυντήρια καί αὐταί τῶν στρατιῶν αὐτῶν αἱ τακτικαί παρατάξεις, λιμένες μετά πλοίων καί στόλοι μυριόναι ναυπηγούμενοι, πᾶσαι αὐτῶν αἱ γαῖαι καί χῶραι καί ἐπαρχίαι γεωμετρούμεναι, καί νῶτα θαλάσσης, καί δρόμος ἀστέρων, καί ἡλίου κυκλοφορία, καί πᾶσα τῶν ὄντων ἡ φύσις, εἰς τῆς ὁποίας τήν θεωρίαν καί πρακτικήν χρῆσιν σπουδάζοντες, ἀκολουθοῦσιν, ἀσφαλεῖς ὁδηγούς,

τά τῶν πρώτων πατησάντων Ἑλλήνων ἀνεξάλειπτα βήματα. Ἀπολογοῦνται ὑπέρ τῶν Ἑλλήνων τά γραπτά καί ἄγραφα δικαιώματα πάντων τῶν ἐθνῶν, τά ὁποῖα δέν ὑποφέρουσιν οὐδέποτε τόν ἅρπαγα τῆς τιμῆς, τῆς ζωῆς, τῆς περιουσίας, τῆς θρησκείας αὐτῶν. Ἀπολογοῦνται τά λαμπρά καί καθολικά τῆς πεπολιτισμένης Εὐρώπης κέρδη, τά ὁποῖα πηγάζουσιν ἐκ τῆς εὐδαιμονίας καί εὐνομίας ἔθνους γειτονεύοντος, ἰθαγενοῦς καί εὐγενοῦς καί ἀξίου τῶν ἑαυτοῦ προγόνων, ἀπό τοῦ ὁποίου τῆς ἀκαμάτου φιλεργίας καί εὐφυΐας ἐλπίζονται πολλαί πολλῶν τεχνῶν τελειοποιήσεις, καί ἐφευρέσεις, καί ἡ θερμή συνέργεια πρός τόν κοινόν τῆς ἀνθρωπότητος πολιτισμόν. Ἀπολογεῖται τέλος ἡ αἰώνιος τοῦ ὑψίστου Δικαιοσύνη καί ἡ βασιλεία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καί αὐτός ὁ νόμος ὁ Εὐαγγελικός, ὅστις καταδικάζει τήν λῃστρικήν δυναστείαν, καί νομοθετεῖ νά ἀγαπῶμεν ἕκαστος τόν πλησίον ὡς ἑαυτόν.

§ κστ. Ναί, ἀδελφοί! πιστεύετε βεβαίως, ὅτι ἀγωνιζόμενοι ὑπέρ τῆς Εὐσεβείας καί τῆς Πατρίδος ἐκπληρώνετε νόμον Θεοῦ. Μή ἀκούετε τάς ὑπούλους συμβουλάς αὐτοχειροτονήτων τινων ξένων ἑρμηνέων τοῦ Εὐαγγελίου, οἵτινες σπουδάζουσι νά σᾶς παραστήσωσι τόν ἀγῶνα, ὡς ἐναντίον τάχα τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Μηδέ προσέχετε πάλιν εἰς τάς ἀποτροπάς καί μεσιτείας αἰχμαλώτων τινων ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν, τούς ὁποίους ἡ τυραννική μάστιξ βασανίζει νά λέγωσι καί νά γράφω-

σιν ὀδυνώμενοι καί δακρύοντες, ὅ,τι καταδικάζει ἡ ἀδούλωτος αὐτῶν συνείδησις, καί ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τῆς θείας Δικαιοσύνης τάς ἐντολάς. Οἱ ἅγιοι Ἀρχιερεῖς καί Ἱερεῖς, οἵτινες σᾶς ὁδηγοῦσι γενναίως, καθώς ποτε ὁ Ἀαρών καί Σαμουήλ τόν λαόν τοῦ Θεοῦ, σᾶς διδάσκουσι, μετά φωνῆς καί γνώμης καί ψυχῆς ἐλευθέρας, τάς αἰωνίους καί ἀναλλοιώτους ἀληθείας τῆς εὐαγγελικῆς Νομοθεσίας. Κακόν, κάκιστον, ἀπάνθρωπον, ἀνόσιον ὁ πόλεμος! Ἐπικατάρατος ἡ ἡμέρα ἐκείνη, καθ' ἥν πρῶτον ἔχυσεν ἄνθρωπος ἀνθρώπινον αἷμα, καί ἐφονοκτονήθη καί μέχρι σήμερον φονοκτονεῖται πολλάκις ἡ γῆ διά τάς μερικάς, καί τάς κοινάς ὅλων τῶν ἀντιπολεμούντων ἐθνῶν ἀλληλοφονίας, τάς ὁποίας συνῆλθον, φεῦ, καί τόσαι τέχναι νά κάμωσιν ὀλεθριωτάτας! Καλόν δέ πάλιν, καί θεῖον, καί χριστιανικώτατον ἡ εἰρήνη. Ὁ Χριστιανός χρεωστεῖ, νά εἰρηνεύῃ, *«εἰ δυνατόν, μετά πάντων ἀνθρώπων»*[37]. Ἀλλ' ὅταν ἕν ὁλόκληρον ἔθνος χριστιανικόν καταθλιβόμενον ὑπό τυράννου δυσσεβοῦς καί ἀλλοφύλου κατασφάζηται καί γυμνώνηται ὄχι μόνον ἀπό τῶν προσκαίρων καί γηΐνων αὐτοῦ δικαίων, ἀλλά καί ἀπ' αὐτῆς τῆς αἰωνίου σωτηρίας· ὅταν, λέγω, βλέπῃ τήν πίστιν καί παρθενίαν καί σωφροσύνην καί πᾶσαν ἀρετήν ἀγομένην καθ' ἡμέραν λάφυρον τῆς ὠμοτάτης ὕβρεως τῶν ἀσεβῶν Ἀγαρηνῶν, χρεωστεῖ τάχα, ἐπί προφάσει

37. Ῥωμ. ιβ΄, 18.

εἰρήνης, νά ὑποτάσσηται ἀναίσθητον, καί νά θεωρῇ ἀνάλγητον τοσαύτας ψυχάς τῶν ἀσθενεστέρων αὐτοῦ μελῶν γινομένας θύματα τοῦ διαβόλου καί τῶν τούτου ὑπηρετῶν; ἄπαγε! Οὔτε οἱ ἱεροί Κανόνες, οὔτε τά νῦν καθ' ἡμᾶς ἀνά πᾶσαν τήν Εὐρώπην χριστιανικά Βασίλεια[38], οὔτε πρώην οἱ ἀοίδιμοι καί

38. Ἑνός τινος τῶν χριστιανῶν τούτων Βασιλείων ὑπήκοοι καί κάτοικοι ἰθαγενεῖς εἶναι καί οἱ ἀνωτέρω μνημονευθέντες ψευδοθεολόγοι, οἵτινες ἐτόλμησαν νά παραστήσωσιν εἰς τούς Ἕλληνας ὡς ἀντίθεον τόν ἱερόν αὐτῶν ἀγῶνα παρεξηγοῦντες τόσον ἀναιδῶς, καί ἱεροσυλοῦντες τά θεῖα ῥητά. Τούς Ἕλληνας, πρός τύραννον ἀντίχριστον πολεμοῦντας, ἔψεξαν ὡς παραβάτας τῶν ἐντολῶν τῆς χριστιανικῆς Πίστεως τίνες; ἄνθρωποι, οἵτινες ἴσως μέν καί αὐτοί, ἀλλ' ὅμως ἐξάπαντος οἱ συγγενεῖς αὐτῶν καί ὅλον αὐτῶν τό χριστιανικόν ἔθνος μεθ' ὅλων σχεδόν τῶν κατά καιρούς χριστιανῶν αὐτοῦ βασιλέων ἐπολέμησαν τοσάκις τοσούτους πολέμους (καί τίς οἶδε πόσους ἀκόμη μέλλουσιν;) ἐναντίον ἄλλων τοσούτων Βασιλέων καί ἐθνῶν, καί τούτων ὄχι ἀσεβῶν καί ἀπίστων, ἀλλά χριστιανῶν· καί πανηγυρίζουσι δέ κατ' ἔτος ἀείποτε τάς νίκας αὐτῶν, δοξάζοντες ἐν ταῖς
102 Ἐκκλησίαις τόν Θεόν τῶν Δυνάμεων! Πότερον, ἆράγε αὐτοί οὗτοι οἱ καλοί ψυχοσῶσται ἦσαν τόσον ἀναίσθητοι, ὥστε νά μή βλέπωσιν, ὅτι ψέγοντες τούς Ἕλληνας, ἐκφέρουσιν αὐτοί καθ' ἑαυτῶν πικρότερον τόν ψόγον καί βαρυτέραν τήν καταδίκην; ἤ τούς Ἕλληνας ὑπέλαβον τόσον ἀναισθήτους μέν καί ἀμαθεῖς τῶν μεταξύ χριστιανῶν Εὐρωπαίων τοσάκις γενομένων πολέμων, καί ξενικῶν καί ἐμφυλίων, καί δικαίων καί ἀδίκων, καί βεβήλων καί ἱερῶν· ἀμαθεῖς δέ παντάπασι καί τῶν πατρῴων διδαγμάτων τῆς Εὐσεβείας, ὑπέρ τῆς ὁποίας ἔπαθον τοσαῦτα δεινά, στολίζοντες καθ' ὅλην αὐτῶν τήν αἰχμαλωσίαν διά τοῦ

χριστιανικώτατοι Βασιλεῖς ἡμῶν καί Αὐτοκράτορες ἀπεδέχθησαν, ἤ ἔδειξαν πώποτε τοιαύτην ἀναλγησίαν πρός τάς παρά τῶν ἀπίστων ὕβρεις τῶν θεί-

μαρτυρικοῦ αὐτῶν αἵματος τήν πορφύραν τῆς τῶν Μαρτύρων Ἐκκλησίας καί παναμώμου Νύμφης τοῦ Χριστοῦ; Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες καί πρότερον ὑπέρ αὐτῆς πάσχοντες, καί νῦν ὑπέρ αὐτῆς πολεμοῦντες, καί ἀείποτε διακρατοῦντες τά θεῖα δόγματα καί τάς ἐντολάς αὐτῆς ἀποκρίνονται πρός ἕκαστον τούτων τῶν ἀνιεροδιδασκάλων, ὅ,τι εἶπον οἱ πολεμούμενοι Ἰσραηλῖται πρός τόν δυσσεβῆ Ῥαψάκην, ὅστις τούς ἐσυμβούλευεν, ἐν ὀνόματι Θεοῦ, νά παραδοθῶσιν εἰς τόν Δυνάστην τῶν Ἀσσυρίων. *«Λάλησον δή πρός τούς παῖδας σου Συριστί, ὅτι ἀκούομεν ἡμεῖς, καί οὐ λαλήσεις πρός ἡμᾶς Ἰουδαϊστί»*. Λάλησον, ὦ νέε Ῥαψάκη, πρός τούς Ἕλληνας Συριστί, ὡς ἀληθινός Ἀσσύριος, φιλότουρκος καί μισόχριστος. Ἔκφρασον εἰς τήν συνήθη σου φράσιν τήν καλήν τῆς πολιτικῆς σου βουλήν, ἥτις εἶναι, νά δουλεύωσιν οἱ Ἕλληνες αἰωνίως εἰς τούς Τούρκους. Ταύτην σου τήν γλῶσσαν καλῶς ἡμεῖς ἀκούομεν καί κατανοοῦμεν τούς σκοπούς. Ἀπό δέ τοῦ Εὐαγγελίου μή λαλῆς πρός ἡμᾶς. Τίς κοινωνία ψεύδους πρός ἀλήθειαν; καί τί πρέπουσιν εἰς τό στόμα σου τά λόγια τοῦ Θεοῦ, τά ὁποῖα τόσον ἀσεβῶς καταφρονεῖς, μεταχειριζόμενος ὡς παγίδας, νά ὑποσκελίσῃς ὁμοπίστους σου χριστιανούς, καί πάλιν νά τούς παραδώσῃς εἰς τόν Τύραννον, οὗτινος τό κλονούμενον κράτος σπουδάζεις νά στηρίξῃς διά τούς ἰδιωφελεῖς σου σκοπούς; Λάλησον πρός τούς Ἕλληνας τούς ὑστέρους, τούς ἀληθινούς τοῦ Ῥαψάκη λόγους ἐκείνους *«Ποῦ ἐστιν ὁ θεός ὑμῶν, ὅς ῥύσεται ὑμᾶς ἐκ τῆς χειρός Σουλτάνου;»*. Ταῦτα σύ φρονεῖς· ταῦτα λέγε, καί βλασφήμει καί φοβέριζε τούς Ἕλληνας· καί πρόσμενε τήν ἀπόκρισιν ἐκεῖθεν, ὅθεν τήν ἔλαβε καί ὁ Ῥαψάκης καί ὁ τότε Σουλτάνος ἐκείνου.

ων δικαιωμάτων. Ὁ μέγας ἅγιος Κωνσταντῖνος καί ἡγιάσθη καί δοξάζεται αἰωνίως, ὡς στηρικτής τῆς εὐσεβείας, καί ἐλευθερωτής τῆς Ἐκκλησίας ἐκ τοῦ παρά τῶν ἀπίστων διωγμοῦ. Ἀλλά τίς χρεία παραδειγμάτων ἱστορικῶν; Αὐτός ὁ τοῦ κόσμου Σωτήρ, ὅστις προστάζει καθ' ἕνα νά ὑπομένῃ μετ' ἄκρας ἀνεξικακίας τάς παρά τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ προσωπικάς ἀδικίας (τάς ὁποίας ἄλλως ἐρευνᾷ καί καταδικάζει ὁ Νόμος καί ὁ Κριτής), αὐτός ἐξεφώνησε κατά τῶν ἀδίκως καί πρώτων κινούντων μάχαιραν φόνου (καί πολύ μάλιστα κατά τῶν πορθητῶν καί φονέων ἑνός ἔθνους ὁλοκλήρου) τήν φοβεράν ἐκείνην ἀπόφασιν. *«Πάντες οἱ λαβόντες μάχαιραν ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται»*. Αὐτός ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ μᾶς προστάσσει νά ἀποδίδωμεν τά τοῦ Καίσαρος εἰς τόν Καίσαρα, τά δέ τοῦ Θεοῦ ὄχι εἰς τόν Καίσαρα καί τοῦτον μάλιστα Σουλτάνον, ἀλλ' εἰς τόν Θεόν[39]. Αὐτός μᾶς παραγγέλλει διά τοῦ Ἀποστόλου

39. Ὁ ἱερός Θεοφύλακτος, ἐξηγῶν καί ἀλληγορικώτερον τό θεῖον ῥητόν, *«Τά τοῦ Καίσαρος* (λέγει), *τουτέστι τά τοῦ δαίμονος, τοῦ κάτω κρατοῦντος, αὐτῷ ἐκείνῳ ἀποδιδόναι καί προσρίπτειν· οἷον, ἔχεις θυμόν; ῥῖψον τοῦτον ἐπ' αὐτόν, θυμώθητι κατ' αὐτοῦ· οὕτω γάρ δυνήσῃ, καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ ἀποδοῦναι»* (Θεοφ. εἰς Ματθ. κγ΄). Ὡραιοτάτη ἀλληγορία, καί ἰδιαίτατα ἁρμόζουσα εἰς τήν ἡμετέραν περίστασιν! Οὐδείς τῶν μεγίστων ἐπί γῆς ἀναφανέντων τυράννων, ὅσοι ποτ' ἐσφετερίσθησαν τό λαμπρόν τοῦ Καίσαρος ὄνομα, οὔτε Νέρων, οὔτε Καλλιγούλας, οὔτ' ἄλλος κανείς δέν ἐμπορεῖ νά παρομοιάζῃ τόσον τόν ἀνθρωποκτόνον διάβολον, ὡς ὁ ἄνομος Σουλτάνος.

νά τιμῶμεν, ὄχι τόν τύραννον καί δυνάστην, ἀλλά τόν βασιλέα. *«Τόν βασιλέα τιμᾶτε»*, ὑποτασσόμενοι ὄχι εἰς ὁποιουσδήποτε κατεξανισταμένους ἐξουσιαστάς, τοῦτον καί ἐκεῖνον προσωπικῶς, δημοβόρους καί ἀνόμους καί ἀσεβεῖς, ἀλλ' εἰς ἐξουσίας, ἀπολύτως· τουτέστι, νά διάγωμεν ὄχι ἄναρχοι καί ἀκυβέρνητοι καί ἀτάκτως ἄνω καί κάτω συμπεφυρμένοι, ἀλλ' ἀρχόμενοι καί διοικούμενοι εὐτάκτως ὑπό τῶν καθεστώτων ἡγεμόνων, τῶν νομίμων καί ἀξίων τῆς

Εἰς τοῦτον τόν τιαροφόρον υἱόν τοῦ Σατανᾶ, τί χρεωστοῦσιν οἱ Ἕλληνες; ὑποταγήν; οὐδεμίαν· διότι οὐδ' αὐτοί πώποτε τόν ἀνεγνώρισαν ἑαυτῶν Βασιλέα, οὐδ' αὐτός τούς περιέθαλψεν, ὡς ἑαυτοῦ ὑπηκόους, καί μέλη τοῦ πολιτικοῦ σώματος, τοῦ ὁποίου θέλει νά ᾖναι κεφαλή. Ἡ ὑποταγή τοῦ λαοῦ πρός τόν Βασιλέα, εἶναι ἀμοιβή τῆς τοῦ Βασιλέως φροντίδος πρός τόν λαόν. Ἀλλά τί χρεωστοῦσιν εἰς τόν Σουλτάνον οἱ Ἕλληνες; Κῆνσον; Οὐδένα. Ὁ κῆνσος εἶναι δόμα καί σημεῖον ὑποταγῆς. Ὁ κῆνσος εἶναι συνεισφορά τοῦ λαοῦ πρός συντήρησιν τῆς πολιτείας, καί ἀσφάλειαν τοῦ γενικοῦ πατρός αὐτῶν καί βασιλέως. Ὁ δ' ἀλλόφυλος τῶν Ἑλλήνων δυνάστης σφετερίζεται ὄχι μόνον τό δημόσιον χρυσίον καί ἀργύριον τῆς πατρῴας αὐτῶν γῆς, ἀλλά καί τήν καθενός ἑκάστου ἰδιοκτησίαν, καί τά σώματα, καί τήν τιμήν, καί τήν πίστιν, καί αὐτήν αὐτῶν τήν ψυχήν. Τί λοιπόν τόν χρεωστοῦσι; τί ἄλλο παρ' αὐτά τά δίκαια, καθ' ἅ καί αὐτός πολιτεύεται· τήν μάχαιράν του, τόν διωγμόν του, τόν δίκαιον τῆς καρδίας αὐτῶν θυμόν, ὥστε νά ἀπαλλαχθῶσιν ἀπό τῆς τούτου τυραννίας, καί νά ἀποδίδωσιν εἰρηνικῶς πρός τούς νομίμους αὐτῶν Καίσαρας καί πιστούς διοικητάς τήν προσήκουσαν ὀφειλήν τῆς ὑποταγῆς, εἰς δέ τόν Θεόν τήν λατρείαν τοῦ Θεοῦ· *«τά Καίσαρος Καίσαρι, καί τά τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ»*.

ὑπό Θεοῦ πανσόφως διαταχθείσης πολιτικῆς κυβερνήσεως· «*αἱ δέ οὖσαι ἐξουσίαι* (ὄχι καί πάντες οἱ ἐξουσιασταί), *ὑπό Θεοῦ τεταγμέναι εἰσί*»[40]. Αὐτός ὁ Θεός εὐλόγησε τόν κατά τῆς ἀσεβοῦς τυραννίας δικαιότατον πόλεμον, δείξας οὐρανόθεν εἰς τόν πρῶτον τῶν Χριστιανῶν Βασιλέα τήν ἱεράν ἐκείνην καί ἀοίδιμον ἐπιγραφήν· ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ. Αὐτόν ἐπικαλεῖται μέν ἐν ὕμνοις πανηγυρικοῖς ἡ καθολική καί ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, νά χαρίζῃ «*τοῖς εὐσεβέσι νίκας κατά βαρβάρων*»· ἱκετεύει δέ καί ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀναιμάκτου θυσιαστηρίου, νά καθυποτάττῃ εἰς *τούς φιλοχρίστους αὐτῆς Βασιλεῖς πάντα τά βάρβαρα Ἔθνη, τά τούς πολέμους θέλοντα*[41], εὐλογοῦσα καί αὐτή μητρικῶς, καί ἀθῳοῦσα, καί καθαγνίζουσα τούς δικαίως στρατευομένους καί προκινδυνεύοντας καί ἀμυνομένους ὑπέρ τῆς Πίστεως καί τῆς σωφροσύνης τῶν ἑαυτῶν ἀδελφῶν[42]. Αὐτός, τέλος, μᾶς βεβαιώνει ῥητῶς, ὅτι ὁ ἡγεμών λαμβάνει τήν μάχαιραν παρά Θεοῦ ὄχι πρός ἐξολόθρευσιν τῶν ἀθῴων, ἀλλά, «*Πρός ἐκδίκησιν μέν κακοποιῶν, ἔπαινον δέ ἀγαθοποιῶν*». Ἀλλ' ὅταν ὁ ἄνομος ἡγεμών σφάζῃ τούς λαούς ἀπανθρώπως, καί σφετερίζεται πανασεβῶς τά δικαιώματα τῆς θείας λατρείας, βιάζων τούς ἰδίους ὑπηκόους νά ἐξομώσωσι τήν ἀμώμητον καί

40. Ῥωμ. ιγ'. Βλ. καί Χρυσοστ. καί Θεοφυλ. ἑρμηνείαν.

41. Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου.

42. Μέγας Ἀθανάσιος, *Ἐπιστολή πρός Ἀμούν*. Μέγας Βασίλειος, *Ἐπιστολή πρός Ἀμφιλόχιον, κανών* ιγ'.

πατροπαράδοτον πίστιν, καί νά λατρεύωσι τόν Προφήτην τοῦ Ψεύδους, τῆς πλάνης, τῆς ἀνομίας. Τότε καταναλίσκει τόν ἄνομον ὁ Θεός τῆς Δικαιοσύνης ἐν πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ· τότε ἀποστέλλει οὐρανόθεν τό πνεῦμα τῆς ἰσχύος εἰς τούς Μωϋσεῖς, τούς Γεδεών, τούς Ἰεφθάε, τούς Μακκαβαίους, τούς Κωνσταντίνους, νά συντρίψωσι τόν τυραννικόν ζυγόν, καί νά ἐλευθερώσωσι τό εὐσεβές αὐτῶν γένος ἐκ χειρῶν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀπωλείας.

§ κζ. Γενναῖοι κατά τήν θεοσέβειαν ζηλωταί τῶν Μακκαβαίων, εὐγενεῖς κατά φύσιν ἀπόγονοι τῶν Μιλτιάδων καί Θεμιστοκλέων! χωρεῖτε μετά πάσης προθυμίας καί δυνάμεως ἐναντίον τῶν υἱῶν τῆς ὀργῆς καί τῆς κατάρας. Μή διστάσητε περί τοῦ ἀγῶνός σας. Ὁ Ἑλληνικός ἀγών, εἶναι ἀγών τῆς Δικαιοσύνης καί τῆς ἐννόμου ἐλευθερίας κατά τῆς ἀνομωτάτης παρά πάσας τάς τυραννίας. Εἶναι ἀγών τῶν φώτων καί τοῦ πολιτισμοῦ κατά τοῦ σκότους καί τῆς ἀπανθρωπίας. Εἶναι, τέλος, ἀγών τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ Σταυροῦ κατά τῆς αἱμοβόρου Ἀσεβείας. Μή φοβῆσθε, ὅτι μονομαχεῖτε πρός τά βάρβαρα τέκνα τῆς Ἄγαρ. Ἡ γενναιότης καί ἡ ἐπιμονή σας θέλει δείξει εἰς ὅλα τά ἔθνη τῆς γῆς, ὅτι μόνοι οἱ Ἕλληνες ὑπό τόν πολυχρόνιον καί βαρύτατον τῆς θηριῳδίας ζυγόν διεφύλαξαν γενναίως καί τήν πίστιν, καί τήν εὐγένειαν τῶν Πατέρων αὐτῶν. Ἡ γενναιότης καί ἡ ἐπιμονή σας θέλει θερμάνει καί τήν ψυχράν πολιτικήν τῆς Εὐρώπης, καί θέλει την δυσωπήσει, τέλος, ἤ νά

σεβασθῇ καί νά ὑπερασπισθῇ τά δίκαιά σας, ἤ κἄν – νά κλαύσῃ φιλανθρώπως τόν ἔνδοξόν σας θάνατον!

§ κη. Ἀλλ' ὁποιαδήποτ' ἄν φανῇ ἡ πολιτική τῆς Εὐρώπης, ὦ Ἕλληνες, μή δειλιάσητε! Μήδ' ἀφιερώνετε τήν πεποίθησίν σας εἰς τούς υἱούς τῶν ἀνθρώπων. Μόνος ὁ οὐρανός ἄς ᾖναι ἡ καταφυγή σας, καί μόνοι πιστοί σύμμαχοι οἱ βραχίονές σας. Οἱ προπάτορες ἡμῶν δέν ἀνέμειναν οὐδέ τούς γείτονας Λακεδαιμονίους, μέλλοντες νά κτυπήσωσι τόν βάρβαρον εἰς τόν Μαραθῶνα· φανῆτε τούτων εἰς τήν προθυμίαν ἄξιοι ἀπόγονοι, ἐλπίζοντες τήν σωτηρίαν πρῶτον παρά τοῦ Θεοῦ, καί δεύτερον παρ' ὑμῶν αὐτῶν. Ἔπειτα ποῖον κακόν ἔχετε πλέον νά φοβηθῆτε; Τέσσαρας σχεδόν αἰῶνας ἐκρατήσατε τόν τράχηλον βιαίως συγκεκυμμένον ὑπό τήν μάχαιραν τοῦ ἀπίστου. Ἴδετε πολλάκις νά πίπτωσι θεριζόμεναι πρό τῶν ὀφθαλμῶν σας αἱ κεφαλαί τῶν πατέρων, τῶν ἀδελφῶν, ὅλων πολλάκις, τῶν συγγενῶν σας! Ἐγείνατε πλέον οἰκεῖοι καί συνήθεις καί γνώριμοι μετά τοῦ θανάτου! Τί ἄλλο μένει νά φοβηθῆτε, ἀφ' οὗ μίαν φοράν ἐτεινάξατε τάς ἁλύσεις σας; Ἐλεύθεροι, ὡς ἀετοί, πετᾶτε κατά τῶν ἐξολοθρευτῶν σας. Νικήσατέ τους, ἤ ἀποθάνετε μετά δόξης, ἵνα μή σᾶς σφάζῃ πλέον ὁ ἀχρεῖος, καί βάρβαρος Τοῦρκος.

§ κθ. Προσέχετε, μήπως ἀπατηθῆτε ὑπό τῆς μεσιτείας πολιτικῶν τινων, κρυφίων τῆς ἐλευθερίας σας ἐχθρῶν, οἵτινες θέλουσι σᾶς προβάλει διαλλα-

γήν, ἀμνηστίαν, φιλίαν, προστασίαν, ὅλας τάς καλάς ὑποσχέσεις, ἕως νά σᾶς ἀφοπλίσωσι, καί νά σᾶς ἐγκαταλίπωσι γυμνούς καί προχείρους εἰς σφαγήν ἔμπροσθεν τοῦ ἀνιλέου καί ἀδιαλλάκτου θηρίου. Δέν εἶναι, δέν ὑπάρχει πλέον διαλλαγή μεταξύ τῆς Ἑλλάδος καί τῆς Τουρκίας. Ἕως οὗ βλέπει ὁ ὄφις τήν καιρίαν τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ πληγήν, καί σεῖς τῶν συγγενῶν σας τούς τάφους, τό μῖσος εἶναι ἄσπονδον, καί ἀκήρυκτος ὁ πόλεμος. Ἕλλην ὑπήκοος καί Τοῦρκος ἡγεμών πώποτε δέν θέλουσιν ἀλλήλους ἐμπιστευθῆ. Ἔχθραν αἰώνιον ἔβαλεν ὁ Θεός τῆς δικαιοσύνης μεταξύ τοῦ δράκοντος τῆς Μωαμεθανῆς τυραννίας καί τῶν εὐσεβῶν τῆς Ἑλλάδος σπερμάτων. Καί ἐδῶ κατηράσθη τόν Ἰσμαηλίτην ὄφιν ὁ Πρύτανις τοῦ παντός! Τόν κατηράσθη νά τόν κτυπῶσιν ὡς κακόβουλον οἱ Χριστιανοί κατά κεφαλῆς, ἐν ᾧ πλαγίως αὐτός ἐνεδρεύει νά δαγκάσῃ τήν πτέρναν τοῦ Χριστιανοῦ, ὅταν δέν δύναται φανερά νά τόν καταπίῃ. *«Αὐτός σου τηρήσει κεφαλήν, καί σύ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν».* Κτυπᾶτε λοιπόν, υἱοί τῶν ἡρώων, καί τοῦ Θεοῦ! Κατακέφαλα κτυπᾶτε τούς ὄφεις τῆς Ἀσεβείας, οἵτινες ἕρπουσι πρό ποδῶν σας. Ὁ βασιλεύς τῶν οὐρανῶν σᾶς ἔδωκε τήν δύναμιν νά πατῆτε διά τῆς πίστεως *«ἐπάνω ὄφεων καί σκορπίων, καί ἐπί πᾶσαν τήν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ».* Μή προσμένετε (πάλιν τό ἐπαναλαμβάνω) μή προσμένετε παρ' ἄλλων φροντίδος τήν σωτηρίαν σας. Μηδέ νομίζετε φίλον ἄλλον, εἰ μή μόνον ἐκεῖνον, ὅντινα σᾶς δείξῃ ὁ καιρός, ἡ πεῖρα καί ὁ Θεός. Κανένα φίλον ἀκόμη δεί

ἴδετε προφανῶς ἕως τώρα! Ἐπιβούλους μόνον βλέπετε πολλούς, τούς ὁποίους ἐξεύρετε διά τῆς ὑπομονῆς καί σιωπῆς νά τούς ἀποφεύγητε φρονίμως καί ἀταράχως, χωρίς ποτέ νά καταλίπητε τό τῆς δόξης στάδιον. Ἅπαξ ἐβάλετε τήν χεῖρά σας εἰς τό ἄροτρον τῆς ἐλευθερίας· μή στρέφησθε πλέον μήτε δεξιά μήτε ἀριστερά. Ἐμπρός! εἰς τόν σκοπόν! εἰς τόν ὅλεθρον τοῦ Τυράννου! Μή φοβῆσθε τήν ὀλιγότητά σας. Ἄν ἐπιμένητε προθύμως εἰς τόν ἱερόν σας ἀγῶνα, ὁ Θεός τῶν δυνάμεων συμπολεμεῖ μεθ' ὑμῶν. Τριακόσιοι ἄνδρες μετά τοῦ Γεδεών ἐξωλόθρευσαν μυριάδας ἀλλοφύλων. Τριακόσιοι ἀδελφοί σας μετά τοῦ Λεωνίδου, κατεσύντριψαν τούς βαρβάρους τῆς Ἀσίας. Διά τῆς θείας χάριτος *«εἷς διώξεται χιλίους, καί δύω μετακινήσουσι μυριάδας!»* Ὑπομείνατε λοιπόν, Ἕλληνες, καί θέλει βεβαίως ἀνατείλει τό φῶς τῆς σωτηρίας σας. Μή φοβηθῆτε μηδενός ἀνθρώπου ἀπειλάς. *«Μή φοβοῦ* (ἀκούσατε ὦ γενναῖοι τῆς πενθούσης Ἐκκλησίας, καί τῆς ὀρφανῆς Ἑλλάδος υἱοί! ἀκούσατε βασίλεια τέκνα, τί σᾶς λέγει ὁ Σωτήρ εἰς τό Εὐαγγέλιον)· *Μή φοβοῦ, τό μικρόν ποίμνιον, ὅτι ὁ πατήρ ἡμῶν εὐδόκησε δοῦναι ὑμῖν τήν βασιλείαν»*[43]. Βασιλεία οὐράνιος, καί κάτω ἐπίγειος, ὑπηρέτις δηλονότι καί συνεργός τῆς θείας τοῦ Εὐαγγελίου Βασιλείας προωρίσθη πρός ἀμοιβήν τῆς ἀνδρείας καί τῶν κινδύνων σας. Ἐτελείωσεν ἤδη ὁ ἐκ τριακοσί-

110

43. Λουκ. ιβ΄, 32.

ων ἑξήκοντα ἔξ ἐτῶν παράδοξος ἐνιαυτός, κατά τόν ὁποῖον ἔμελλον νά δοξασθῶσι, καί νά βασιλεύσωσιν οἱ υἱοί Κηδάρ, δουλεύοντες ὡς ἄξιοι μισθωτοί τῆς καθ' ἡμῶν ἐξ ἁμαρτιῶν ἐπιπεσούσης θείας ὀργῆς. *«Ἐκλείψει ἡ δόξα τῶν υἱῶν Κηδάρ ὡς ἐνιαυτός μισθωτοῦ»*[44]. Πρέπει πλέον τώρα νά ἀπολάβωσι καί αὐτοί τόν μισθόν τῆς ἐργασίας αὐτῶν, καί ἡμεῖς τά ἡμέτερα θεόσδοτα δικαιώματα. Δέν εἶναι, δέν εἶναι πλέον ὑποφερτόν, οὐδέ στέργει ἐπί πλέον ὁ Οὐρανός νά μιαίνῃ τόν θρόνον τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου ὁ ἀπόγονος τοῦ Ὀσμάνου, καί νά τυραννῇ τήν πατρίδα τοῦ Σόλωνος καί Σωκράτους ὁ βάρβαρος καί νόθος υἱός τῆς Ἄγαρ. Κάτω τό ἡμισέληνον! Κάτω, εἰς τά τάρταρα τό Κοράνιον, καί ὁ Προφήτης τοῦ σκότους! Ἄς ἀναλάμψῃ πάλιν ἐκ τῶν ἀγώνων σας ὁ Σταυρός εἰς τήν κορυφήν τῆς ἁγίας Σοφίας, καί ἡ σοφία τοῦ Πλάτωνος εἰς τήν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἄς ἀνασταθῶσι πάλιν αἱ εἰκόνες τῶν ἡρώων τῆς Εὐσεβείας καί τῆς Πατρίδος, καί ἄς πέσῃ ὁ Κολοσσός τῆς Ἀσεβείας, ὅστις πλέον δέν ἐπιστηρίζεται, εἰμή εἰς τήν φρίκην καί τό μῖσος, τό ὁποῖον ἐμποιοῦσιν εἰς ὅλον τόν κόσμον αἱ ἀθεμιτουργίαι του.

§ λ. Τοῦτο τό *βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως*, ἤρχισεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, πρό πολλοῦ νά κλονῆται· καί τώρα σαλευόμενον προσκαλεῖ τάς γενναίας χεῖράς σας εἰς κατακρήμνισιν αὐτοῦ. Τριάκοντα χιλιά-

44. Ἡσαΐα, κα΄, 16.

δες Γάλλοι πρό ὀλίγων ἐνιαυτῶν εἰς τήν Αἴγυπτον ἀντεστάθησαν πρός ὅλας τάς δυνάμεις τοῦ μεγάλου βασιλέως!! Ὀλίγα πλοῖα τῆς κραταιᾶς Ῥωσσίας κατεσύντριψον τόν στόλον τόν Τουρκικόν. Καί μετά ταῦτα εἷς ἀείμνηστος ὁμογενής σας, ὁ Λάμπρος, ἠνάγκασε τόν Ἀρχιναύαρχον τοῦ Σουλτάνου *τῶν δύω θαλασσῶν καί τῶν δύω γαιῶν*[45] νά ζητῇ ποῦ νά κρυφθῇ. Ὀλίγον ὕστερον δέκα πλοῖα Ῥωσσικά διεπέρασαν, σοβαρά καί νικηφόρα, ἔμπροσθεν ἀπό τῶν σειομένων ὑπό φόβου καί τρεμόντων ἱερῶν τειχῶν τοῦ Σαραγίου! Ἄλλος μικρός στόλος τῆς Ἀγγλίας διῆλθεν ἀκινδύνως τό στενόν τῶν Δαρδανείων, καί ἀῤῥαξεν ἀντικρύ τοῦ Βυζαντίου[46]. Καί μεθ' ὅλας

45. Εἷς τῶν πομπικῶν τίτλων τοῦ Σουλτάνου.

46. Εἰς ταύτην τήν περίστασιν ὁ ἀοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος συνεξῆλθεν ὡς συνεργάτης μετά τοῦ πλήθους τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει Γραικῶν, τούς ὁποίους ἠγγάρευσεν ἡ διοίκησις νά ἐργασθῶσιν εἰς τήν κατασκευήν τῶν περί τήν ἄκραν τοῦ Σαραγίου κανονοστασίων. Καί παρηγορῶν τούς κόπους τῶν τεθλιμμένων αὐτοῦ τέκνων αὐτός ὁ μακάριος εἰς τάς ἰδίας αὐτοῦ παλάμας συνεφόρησε καί ἅπαξ καί δίς χώματος ἐπιβολήν εἰς τά Κανονοστάσια. Ἐχάρη ταῦτα βλέπων ἄνωθεν ἀπό τῶν θυρίδων ὁ μέγας Σουλτάνος, καί τόν Πατριάρχην ἐπῄνεσε διά τήν προθυμίαν τῆς ὑπακοῆς, καί καυνάκην, ἤ γούναν ἐρυθράν (καφτάνι) τόν ἐφόρεσε πρός ἀπόδειξιν τῆς πρός αὐτόν εὐνοίας, καί νά τήν φορῇ τόν ἐπρόσταξεν εἰς ὅλας τάς παρατάξεις, ὡς παντοτεινόν παράσημον τῆς Σουλτανικῆς πρός τόν Πατριάρχην τιμῆς καί προστασίας! Ἀλλ' αὐτός ὁ Σουλτάνος μετά τρεῖς μήνας τόν ἐξώρισε. Καί τώρα ὁ αὐτός Πατριάρχης

τάς τῶν Τούρκων πρός ἄμυναν παρασκευάς, ὀλίγαι μόνον πυροβόλοι σφαῖραι ἦσαν ἱκαναί νά στείλωσι τόν Πατισάχ ὁμοῦ καί τό Διβάνι του (βουλήν) εἰς τοῦ μιαροῦ Προφήτου αὐτοῦ τήν Πατρίδα. Καί τώρα, ὦ Ἕλληνες, δέν βλέπετε πῶς κλονεῖται τό πολιτικόν σύστημα τῶν βαρβάρων ὑπό τῶν ἐμφυλίων διχονοιῶν καί ταραχῶν, ἀποτελεσμάτων τῆς πολυαρχίας ἤ ἀναρχίας καί ἐρημώσεως, ἥτις ἐπανθεῖ εἰς ὅλας σχεδόν τοῦ Σουλτάνου τάς ἐπαρχίας; Εἰς τήν Ἤπειρον ὁ Ἀλῆ Πασσᾶς πυροβολεῖ κατά τῆς τιάρας τοῦ βασιλέως αὐτοῦ. Οἱ δέ πλειότεροι τῶν Ἀλβανιτῶν καταπατοῦσι τά χάτιά του (αὐτόγραφα θεσπίσματα). Ὁ Πασσᾶς τῆς Αἰγύπτου τόν εἰρωνεύει, καί τόν σύρει εἰς τά θελήματά του πληρώνων ὀλίγον ἐτησίου ἀργυρίου δόλωμα· ὁ Πασσᾶς τῆς Βαβυλῶνος μετά τῶν Καρδούχων (Κιούρτιδων) προσποιεῖται, ὅτι τόν ὑπακούει μόνον εἰς τά ἴδιά του συμφέροντα. Οἱ Πέρσαι πυκνότατα τόν τρομάζουσιν. Οἱ Ἄραβες μεταβάλλουσιν, ὅπως θέλουσι, τά ὅρια τῆς Συρίας. Εἰς τήν Ἀφρικήν ἀναφέρουσι γελῶντες τό ὄνομα τοῦ Σουλτάνου οἱ ὁμόπιστοι καί ὁμόσπονδοι καί πρώην ὑπήκοοι αὐτοῦ. Καί σεῖς γενναῖοι Σέρβοι πῶς ἀνέχεσθε τοσάκις ἰδόντες χυνόμενον ἀφειδῶς τό αἷμα τῶν ἀδελφῶν σας; πῶς δέν τολμᾶτε τό γρηγορότερον

ἐκρεμάσθη ὑπό τοῦ Σουλτάνου ὡς ὁμογενής καί Πατριάρχης τῶν ἀποστατῶν! Ἰδού ἡ πίστις καί ἡ εὔνοια, καί τά βραβεῖα καί αἱ τιμαί τοῦ κυρίου τοῦ Σουλτάνου, εἰς τόν ὁποῖον πρέπει νά δουλεύωσιν οἱ Ἕλληνες!

νά συμπατήσητε τό θηρίον, τοῦ ὁποίου πρό καιροῦ συνετρίψατε τούς ὀδόντας, καί τό ὁποῖον ἔπειτα παρασπονδῆσαν, σᾶς κατέσφαξε, καί τώρα δέ μετά τοσαύτης καταφρονήσεως κρατεῖ φυλακωμένους εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν τούς παρατυχόντας πρέσβεις σας; Σέρβοι, Βούλγαροι, Ἕλληνες, μία φυλή καί μία οἰκογένεια ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ! συνάψατε τάς δυνάμεις σας ἐναντίον τοῦ μιαροῦ τῆς ἀπανθρωπίας Ξοάνου. Εἰς αὐτό δέν κατοικεῖ πνεῦμα ζωῆς· ἀλλ' ὁρμή παθῶν ἀλόγων, ὁποῖα πάντοτ' εἰς ἀνόμους καί κεχαυνωμένας δεσποτείας ἐπικρατοῦσιν, ἐμποιοῦντα συνεχῶς ὄχι κινήσεις εὐτάκτους καί ἐνεργούς, ἀλλά σπασμούς τινας καί σφακέλους καί τιναγμούς, οἵτινες παραλύουσι τό σῶμα τῆς πολιτείας. Ἀπό τοῦ Μαρτίου μηνός, ὁπότε ἤρχισεν ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑλλάδος, προσκαλεῖ τήν Ἀσίαν ὅλην ὁ μέγας Σουλτάνος ἐκδίδων τά τρομερά του χάτια· συγκαλεῖ τούς ὀπαδούς τοῦ μεγάλου Προφήτου!!! Τούς ἐξορκίζει εἰς τό Κοράνιον! Τούς φοβερίζει καί ὅτι θέλει τούς ἀφορίσει! Καί ὅμως κανείς δέν τόν ἀκούει.

Ὀκτώ μόνον ἀθλιώταται χιλιάδες σαλβαροφόρων ἀνδραπόδων ἦλθον ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τήν Κωνσταντινούπολιν, μόλις περί τάς ἀρχάς τοῦ Ἰουλίου, ὁδηγούμενοι ὑφ' ἑνός μόνου Σατράπου συνεπιφέροντος καί τεσσαράκοντα φορτοφόρους καμήλους, οὐραγίαν τοῦ γενναίου στρατοῦ! Οὗτοι δέ, ὡς ἤκουσαν, ὅτι στέλλονται εἰς τήν Ἤπειρον, δέν ὑπήκουσαν, ἀλλ' ἐξελθόντες εἰς τά περίχωρα τῆς Πόλεως ἐλῄστευον, καί ἐληλάτουν, καί ἐτουφέκιζον, ἀκούοντος καί

βλέποντος τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλά τί δέν λέγω τό πλησιέστερον; Αὐτοί αὐτοῦ οἱ σωματοφύλακες, οἱ Ἰανίτσαροι, ἀντιμάχονται πρός τό τάγμα τῶν Κανονιστῶν (τοπτσίδων), ὡς εἴδωλον ἀμαυρόν τοῦ ἐπί τοῦ Σελίμη μελετηθέντος εἰς μάτην τακτικοῦ στρατεύματος· μουρμουρίζουσι διά τούς καθημερινούς φόνους τῶν ἀθλίων Γραικῶν· ἐπαινοῦσι φανερά τόν Ἀλῆ Πασσᾶν· καί ἐπαπειλοῦσιν ἐπανάστασιν, ἐκζητοῦντες ὡς δύω πρωταιτίους τῶν δεινῶν τῆς Τουρκικῆς τιάρας τόν ἄλλον ἀρχιμάγειρον Ναβουζαρδάν, αὐτόν δηλαδή τόν Ἀρχισύμβουλον τοῦ Σουλτάνου, καί τόν ἐκλαμπρότατον Ἀρχιξυραφιστήν αὐτοῦ!!

§ λα. Τοιαύτη εἶναι, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἡ σημερινή κατάστασις τοῦ Τυράννου, πρός τόν ὁποῖον κινεῖτε τούς ἀκουράστους πόδας καί τούς γενναίους βραχίονάς σας. *Ὦ, ἔντεινε καί κατευοδοῦ εὐλογημένε στρατέ τοῦ Ἰσραήλ!* Σέ βλέπω καί μακρόθεν ἐκ τῆς κορυφῆς τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τῆς πίστεως, καί τῆς θείας ἐλπίδος. Ὤ, πόσον ὡραῖαι καί λαμπραί φαίνονται αἱ χαμηλαί καί δίκαιαι σκηναί σου. Ὡς νάπαι σκιεραί, ὡς κέδροι ἀειθαλεῖς, ὡς ἄστρα φεγγοβολοῦντα εἰς τό πρόσωπον τῆς Ἑλλάδος! Ἡ λάμψις τῶν Ἑλληνικῶν ὅπλων ἀναβαίνει ἕως εἰς τόν αἰθέρα. Ὁ κρότος τῶν πυροβόλων σας ἀναγγέλλει εἰς ὅλην τήν οἰκουμένην τήν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἱεραί σημαῖαί σας, κολπούμεναι καί κυματίζουσαι μεγαλοπρεπῶς εἰς τόν ἀέρα, κηρύττουσι τόν θρίαμβον τοῦ Σταυροῦ. Τό στρατόπεδόν σας ὁμοιάζει στρατόπεδον λεόν-

των, οἵτινες δέν θέλουσι κοιμηθῆ, ἕως νά πιάσωσι τό θήραμα. Τά σταυροφόρα σας πλοῖα πετῶσι διά τῶν τῆς νίκης πτερύγων κατόπιν τῶν βαρέων καί σεσαθρωμένων βάρεων τῶν Βαρβάρων, εἰς τάς ὁποίας ἐμφωλεύει τό θανατικόν, ὁ τρόμος, ἡ ἀταξία, ἡ ἀσέβεια. Αἱ καλαί νῆσοί σας ἀναβαίνουσιν ἐλεύθεροι, καί μειδιῶσαι ἀπό τῶν κόλπων τοῦ πατρικοῦ σας πελάγους, ὅπου, φαίνεται, τάς ἔστησεν ἀρχῆθεν ὁ χρόνος φαεινάς τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας κρηπῖδας. Ἆ φίλοι Ἕλληνες! καί γῆ καί θάλασσα σᾶς γνωρίζουσι, καί συμμαχοῦσι μεθ' ὑμῶν. Στρέψατε κύκλῳ τά βλέμματά σας. Ἡ γῆ, τήν ὁποίαν πατεῖτε, γέμει σπαραγμάτων καί ἐρειπίων τῶν προγονικῶν ἡμῶν τροπαίων, τά ὁποῖα συνέτριψεν ὁ βάρβαρος, ὡς ἄν ἐφιλοτιμεῖτο νά συγκαλύψῃ τήν καταισχύνην τῶν συγγενῶν αὐτοῦ Περσῶν, οἵτινες καί ἐστρατοπέδευσαν καί ἐτάφησαν εἰς τούς αὐτούς τόπους, ὅπου στρατοπεδεύουσι καί θερίζονται τήν σήμερον ὑπό τῆς σπάθης σας οἱ μιαροί αὐτῶν διάδοχοι. Σπεύσατε νά ἀνεγείρητε πάλιν τά τρόπαια τοῦ Μαραθῶνος, καί τῶν Θερμοπυλῶν, καί τῶν Πλαταιῶν. Ἐμβλέψατε εἰς τήν θάλασσαν· ἴδετε πῶς πλέει πρός ἐσᾶς ἀθάνατος ἡ νίκη τῆς Σαλαμῖνος, ὀχουμένη ἀσφαλῶς εἰς τά ναυάγια τῶν Περσῶν, καί τῶν αἰώνων. Ἀκόμη σκέπουσιν ἀνεξάλειπτα εἰς τήν ὑγράν φύσιν τῶν ὑδάτων τά ἴχνη τοῦ στόλου τῶν Θεμιστοκλέων καί Κιμώνων. Εἰς τό αὐτό πέλαγος, ὅπου ἔλαυνον ἐκεῖνοι τά κωπία των, ἐλαύνετε καί σεῖς ὦ ἄνδρες, τά ἰδικά σας. Αἰδώς ὦ Ἕλληνες! μή φανῆτε κατώτεροι

τῶν προγόνων. Ἀνάψατε τάς τριήρεις τῶν βαρβάρων ὡς Ἡφαίστεια ὄρη εἰς τό μέσον τῆς θαλάσσης. Γεμίσατε καί τό πέλαγος τιάρας Τουρκικάς, καί τόν ἀέρα βαρβαρικούς ὀλολυγμούς, καί τούς Ἑλληνικούς λιμένας δικαιότατα λάφυρα. Εἰς τήν ἐπί τῶν αἰγιαλῶν σας εἰσέτι μαυρίζουσαν τέφραν τῶν καραβίων τοῦ Ξέρξου, ἐπισωρεύσατε καί τήν τέφραν τῶν τοῦ Μωάμεθ. Ἀναγκάσατε καί τοῦτον νά φύγῃ, ὡς ἐκεῖνος, γυμνός καί τεταπεινωμένος εἰς τάς ἐρήμους τῆς Ἀσίας, ὅθεν τόν ἐξέρασεν ὁ κακός δαίμων τῆς Ἑλλάδος.

§ λβ. Ταῦτα, φίλτατοι ὁμογενεῖς, ἐλπίζω διά τῆς θείας χάριτος παρά τῆς ἀνδρείας σας. Ταῦτα προσδοκῶσιν οἱ ἡμέτεροι φίλοι. Ταῦτα ἡ Οἰκουμένη. Καί ὅσοι τώρα ψέγουσι τόν Ἑλληνικόν ἀγῶνα, θέλουσι κἀκεῖνοι μετ' ὀλίγον ἀναγκασθῆ νά τόν ἐπαινέσωσιν. Ἀλλ' ὦ Ἕλληνες! Προσέχετε μή δώσητε βεβαίας λαβάς εἰς δυσφημίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος. Μέχρι σήμερον οἱ ἐχθροί τῆς ἐλευθερίας σας θέλουσι νά δικαιώσωσι τόν Σουλτάνον συῤῥάπτοντες ἀνίσχυρα καί ψευδῆ ἐπιχειρήματα· τί δέν θέλουσι γράψει, καί τί δέν θέλουσι κάμει, ὅταν (ὅ μή γένοιτο) λάβωσιν ἐκ τῆς διαγωγῆς σας δικαίας δυσφημιῶν ἀφορμάς; Δέν ἠξεύρω ποία γλῶσσα φθονερά διεσύρισεν εἰς πολλά μέρη τῆς Εὐρώπης. *«Ὅτι εἰς τόν Ἑλληνικόν στόλον ἐπικρατεῖ διχόνοια, διά τήν ὁποίαν διέφυγον τήν θραῦσιν εἰς τήν Μυκάλην τά πλοῖα τοῦ βαρβάρου· ὅτι, ἀπειθοῦσιν οἱ μικρότεροι πρός*

τούς μεγαλυτέρους, καί ἐπιθυμοῦσιν οἱ πτωχότεροι νά γυμνώσωσι τούς πλουσιωτέρους. Ὅτι, δράξαντες τά ὅπλα κατά τῶν ἐχθρῶν, τά μεταχειρίζονται ἀφρόνως καί κατ' ἀλλήλων. Ὅτι, καί εἰς τήν ξηράν οἱ μέν κατά τόπους δημογέροντες καί προεστῶτες σπουδάζουσι νά λάβωσι τόν τόπον τῶν διωχθέντων Ἀγάδων καί Πασσάδων, θέλοντες νά προσκυνῶνται καί νά τυραννῶσιν ὡς ἐκεῖνοι. Οἱ δέ ταξίαρχοι καί Καπιτάνοι μετά τῶν παλληκαρίων, λησμονήσαντες τήν ἀρχαίαν εὐγένειαν καί τό ἀδούλωτον τῶν γενναίων αὐτῶν ψυχῶν, ἐξέπεσαν εἰς φιλονεικίας ἐπιβλαβεῖς· καί ὅλος ὁ Ἑλληνικός στρατός δέν στέργει οὐδέ φυλάττει τήν ἀνήκουσαν τάξιν καί πειθαρχίαν. Ὅτι, δέν ἀγαπῶσιν οἱ Νησιῶται τούς Πελοποννησίους, οὐδ' οὗτοι πάλιν τούς Ἑλλαδίτας κατοίκους τῆς ξηρᾶς, ἀλλά πάντες διαμάχονται πρός ἀλλήλους περί πρωτείων, καί πρῶτον ἐλατήριον πασῶν αὐτῶν τῶν πράξεων ἔχουσι τήν αἰσχροκέρδειαν. Ὅτι, τιμῶσι τούς κόλακας, τούς ψεύστας, τούς προδότας, τούς κακοηθεστάτους, καί ἀποσκυβαλίζουσι τούς ἀγαθούς Πατριώτας. Ὅτι, τέλος, σκοπός τῶν Ἑλλήνων δέν εἶναι νά διώξωσι τόν τύραννον, ἀλλά νά πολλαπλασιάσωσι τάς τυραννίας, ἁμιλλώμενοi, τίς μᾶλλον νά τυραννῇ ὑπερισχύσας τούς ἀσθενεστέρους». – Ὦ Θεέ τῆς Ἑλλάδος! Πόσον ἀγανακτοῦσιν αἱ ψυχαί τῶν ὁμογενῶν διά τάς τοιαύτας παρά τῶν ἀλλοφύλων συκοφαντίας. Ἐπειδή, ὅτι εἶναι ψευδεῖς διαβολαί καί συκοφαντίαι, ἀποδείκνυται ἀπό τῶν κατορθωμάτων σας, τῶν ὁποίων οὐδέ τό πολλοστη-

μόριον τοιούτων ἠθῶν ἄνθρωποι δέν ἠδύναντο νά κατορθώσωσι, καί τά ὁποῖα κηρύττουσιν ἀπ' ἄλλου μέρους πάντες οἱ φιλέλληνες Εὐρωπαῖοι. Ἀλλ' ὅμως, ὦ Ἕλληνες, φοβεῖσθε τάς διαβολάς (εἶπέ τις τῶν ἡμετέρων προπατόρων), κἄν ἦναι καί ψευδεῖς. Προσέχετε μή περιπέσητε λεληθότως εἰς καμμίαν τῶν τοιούτων κακιῶν, ἐν τῷ μέσῳ μάλιστα τῶν ἐχθρῶν σας. *Γρηγορεῖτε!* Τώρα μάλιστα μᾶς παραγγέλλει ὁ Κύριος ἡμῶν. Γρηγορεῖτε, καί ὅλοι κοινῶς, καί καθείς κατά μέρος. *Νήψατε, γρηγορήσατε.* Ὅτι οἱ ἀντίδικοι ἡμῶν περιπατοῦσιν ὡς λέοντες ὠρυόμενοι, καί ζητοῦντες νά μᾶς καταπίωσιν!

§ λγ. Ἕλληνες! Ἐνθυμεῖσθε, ὅτι δέν ἀγωνίζεσθε μόνον κατά βαρβάρων ἀντιπάλων, τῶν ὁποίων ἡ τρυφηλή καί διαῤῥέουσα σάρξ εὐκόλως πληγώνεται, καί τό ἀγενές αἷμα παγώνει εἰς τάς φλέβας αὐτῶν, εὐθύς ἀφ' οὗ σᾶς ἀντικρύσωσιν· ἀλλά τόν κυριώτατον τοῦ ἀγῶνος ἔχετε κατά τῶν ἰδίων ὑμῶν παθῶν. Προσέχετε, μήπως, νικῶντες τόν βάρβαρον, ἀπολύσητε τά πάθη σας νά πολεμῶσι τήν πατρίδα. Ἀληθής ἀγάπη Πατρίδος εἶναι νά τήν ἀναδείξῃ τις, ὅσον δύναται, φοβεράν πρός τούς ἔξω, καί ἥσυχον ἐσωτερικῶς. Τούτων τό μέν πρῶτον ἐνεργεῖ, καί θέλει, σύν Θεῷ, ἐκτελέσει ἡ ἀνδρεία σας καί ἡ φρόνησις τῶν στρατηγῶν· τό δέ δεύτερον κατορθώνει ἡ κοινωνική ἀρετή καί φιλαδελφεία. Ἀλλά τό πρῶτον ἀπαιτεῖ συγχρόνως καί τό δεύτερον, καί ἡ νίκη ἐπιστηρίζεται εἰς τήν ἀρετήν σας. Ἐν ᾧ λοιπόν μάχεσθε

κατά τῶν τυράννων, καταπολεμεῖτε συγχρόνως καί τά πάθη σας. Δέν ἐμποροῦμεν νά ἀρνηθῶμεν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὅτι ζήσαντες τοσούτους χρόνους ὑπό τόν ζυγόν τῆς βαρβαρότητος καί τῆς ἀνομίας, ἐπολιορκούμεθα πάντοτε καί πανταχοῦ συνεχῶς ὑπό τῶν αἰσχίστων τῆς κακοηθείας παραδειγμάτων· διά μόνα τά ὁποῖα, κἄν ἄλλας δέν εἴχομεν ἀφορμάς, ἔπρεπε δικαίως νά συντρίψωμεν τοῦτον τόν σιδηροῦν ζυγόν τῆς ἠθικῆς διαφθορᾶς. Ἡ ἀμώμητος ἡμῶν πίστις, καί τό κοινόν μῖσος τό κατά τῶν τυράννων, μᾶς διεφύλαξεν ἀβλαβεῖς ἀπό πολλῶν ἠθικῶν αὐτῶν μολυσμῶν. Ἀλλ' ὅμως ἀκόμη πετῶσι περί ἡμᾶς τά πλάνα καί ὀλέθρια φαντάσματα τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν. Διά ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί τῆς Πατρίδος! Προσέχετε μή ἀφήσητε νά εἰσχωρήσῃ κανέν ἐξ αὐτῶν εἰς τάς ὑμετέρας ψυχάς· διότι τότε θέλει σβήσει μέν τό ἱερόν τοῦ πατριωτισμοῦ πῦρ, ἀνάψει δ' ἀντ' αὐτοῦ εἰς τά στήθη καθενός σας ὁ φοβερός τῆς κακοηθείας πόλεμος. Πόλεμος κωφός καί βραδύπους εἰς τό φαινόμενον, ἀλλ' ὅμως τόσον ὀλέθριος, καί τόσον εὐμετάδοτος, ὅσον εὐμετάδοτος εἶναι εἰς τά ἤθη ἡ τῆς κακίας λοιμική. Τόσον φθοροποιός διά τήν Πατρίδα, καθ' ὅσον ἡ πατρίς δέν ἔχει πλέον οὔτε ὅπλα, οὔτε βραχίονας νά τόν ἀπαντήσῃ· διότι καί τά ὅπλα καί τούς βραχίονας τῶν υἱῶν αὐτῆς ἔξαφνα θέλει τούς καταναγκάσει ἡ ἐπάρατος διχόνοια, νά τά μεταχειρισθῶσιν αὐτοί καθ' ἑαυτῶν.

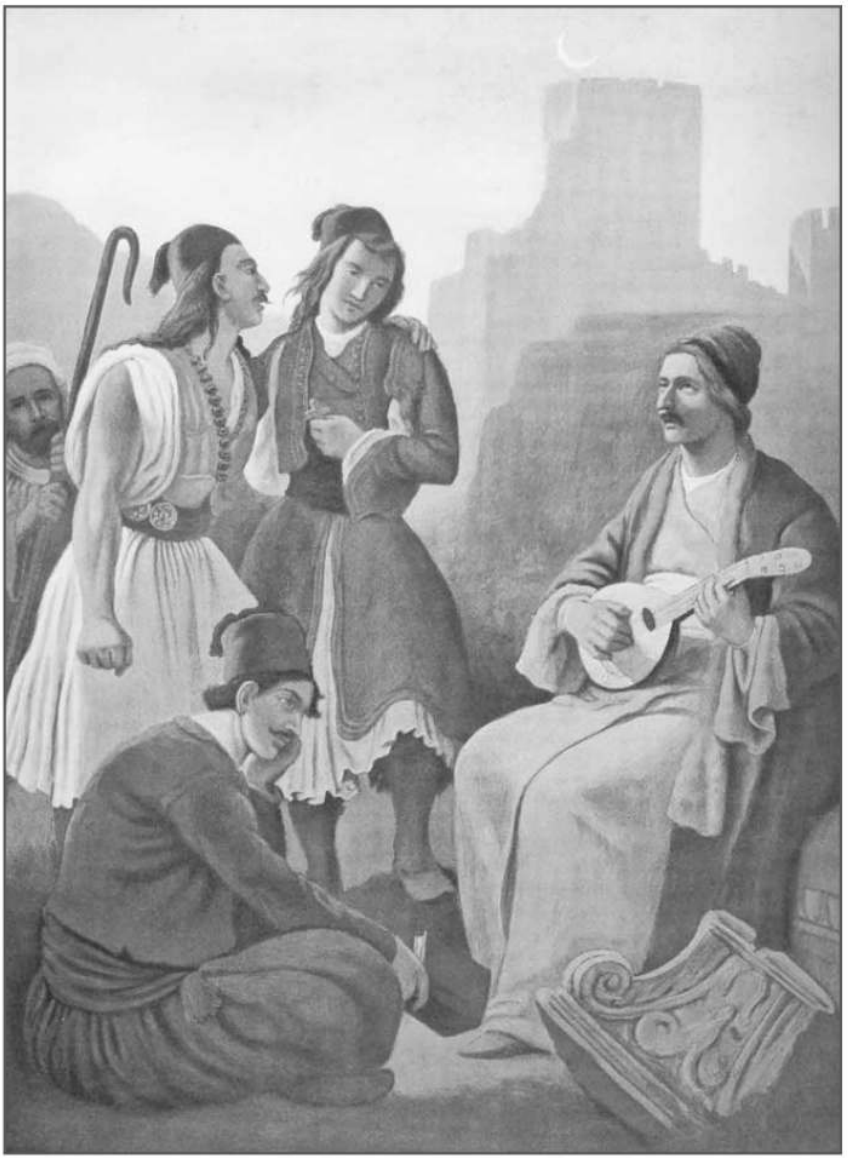
Ὦ! Προσέχετε μή πληρώσητε ταύτην τήν εὐχήν τοῦ τυράννου καί τῶν ἄλλων ἐχθρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Μακράν, ὦ ἄνδρες, ἀπό τοῦ μέσου σας πᾶσα διχόνοια, καί ταύτης τά πρώτιστα αἴτια, ἡ φιλοπρωτία καί ἡ πλεονεξία! Ἐνθυμήθητε τόν παλαιόν ἡμῶν πρόγονον Ἀριστείδην, πόσον γενναίως διηλλάχθη πρός τόν Θεμιστοκλῆ ὑπέρ σωτηρίας τῆς πατρίδος. Ἐνθυμήθητε τόν Θεμιστοκλῆ καί τούς Ἀθηναίους, πόσον εὐγενῶς παρεχώρησαν εἰς ἄλλους ἀδελφούς τά πρωτεῖα, ὥστε νά διώξωσι συμφώνως τόν ἐχθρόν ἀπό τῆς Ἑλλάδος. Ἐνθυμήθητε τόν ἀείμνηστον Παιδάρετον, πῶς, ἀφ' οὗ δέν συνηριθμήθη, καθώς ἤλπιζε, μεταξύ τῶν τριακοσίων ἀρχηγῶν, ἀνεχώρησε χαίρων ἐκ τῆς συνελεύσεως, διότι ἡ πατρίς ἔχει τριακοσίους ἄλλους καλυτέρους. Ἐνθυμήθητε τέλος, πῶς μικρά περί φιλοτιμίας καί λαφύρων διχόνοια μεταξύ τοῦ Ἀγαμέμνονος καί Ἀχιλλέως, ἔγεινεν αἰτία τόσων δακρύων καί τόσων θανάτων εἰς τούς Ἕλληνας. Ὄχι μόνον ὁ τύραννος, Ἕλληνες, ἀλλά καί πολλοί τινες ἄλλοι φθονοῦντες τήν δόξαν τῆς Ἑλλάδος, τίποτ' ἄλλο δέν εὔχονται, καί τίποτ' ἄλλο δέν προσμένουσιν, εἰμή τήν διχόνοιάν σας. Ὀνειρεύονται καί μαντεύουσιν, ὅτι καί ἐν ᾧ πολεμεῖτε τόν τύραννον, καί ὅταν μάλιστα τόν καταπολεμήσητε, θέλει ἀνάψει ἐν τῷ μέσῳ σας ἡ πυρκαϊά τῆς φιλοπρωτίας καί τῆς φιλοκτησίας, τήν ὁποίαν ἔπειτα νά σβέσωσι δέν θέλουσιν οὐδένες ἄλλοι δυνηθῆ, εἰμή τῶν πολυτίμων σας αἱμάτων οἱ ποταμοί. Τότε βλέπουσι βέβαιον καί ἄφευκτον τήν ἐρήμωσιν καί τόν διασπαραγμόν τῆς Ἑλλάδος· ὦ Θεέ τῶν Ἑλλήνων, ματαίωσον τάς τοιαύτας τῶν ἀλλοφύλων ἐλπίδας! ὦ Ἕλληνες, φοβήθητε

τόν Θεόν καί τήν αἰώνιον τῆς Πατρίδος αἰχμαλωσίαν! Λυπήθητε τό γενναῖόν σας αἷμα, τό ὁποῖον ἐχύθη καί χύνεται ἀφειδῶς ὑπέρ τῆς ἐνδοξοτάτης ἐλευθερίας, μήποτε μεταστραφῇ διά τῆς διχονοίας εἰς αἰώνιον καταισχύνην σας καί δουλείαν. Ἐλεήσατε καί ἑαυτούς καί τούς ἀπογόνους, οἵτινες ἐπέρχονται νά εὐλογῶσιν εἰς αἰῶνας τά λαμπρά σας ὀνόματα, ὄχι νά καταρῶνται τήν μνήμην τῶν ὀλεθριωτάτων φιλονεικιῶν σας.

§ λδ. Ἅπαξ ὡρκίσθητε Ἕλληνες νά ἀπαλλάξητε τήν Πατρίδα ἀπό τῆς τυραννίας. Τοῦτο λοιπόν ἄς ᾖναι ὁ μόνος σκοπός τῆς φιλοτιμίας καί πασῶν τῶν ἐπιθυμιῶν σας. Συγκεντρώσατε πάντες τάς καρδίας σας εἰς τήν ἐπιτυχίαν τοῦ μεγάλου τούτου ἀγῶνος. Οἱ στρατηγοί τῶν διαφόρων σωμάτων ἔχετε πρός ἀλλήλους ἀνταποκρίσεως συνδέσμους φρονίμους καί εἰλικρινεῖς. Ἐάν ἐξ ἀνάγκης κατά τό παρόν σᾶς διαχωρίζῃ ὁ τόπος, σᾶς ἔχει ὅμως ἡνωμένους παντοῦ ἡ Πατρίς. Ὁ εἷς πολεμεῖ εἰς τό ἔδαφος τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος ὑπέρ τῆς πατρίδος τοῦ ἄλλου, καί ὅλοι κοινῶς ὑπέρ τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων μητρός, τῆς ὁποίας τά μέλη σῴζονται ἕτερον ὑφ' ἑτέρου, βοηθούμενα ὑπ' ἀλλήλων. Οἱ ναύαρχοι ἀκολουθεῖτε ὀξέως τά παραγγέλματα τοῦ Ἀρχιναυάρχου, ἔχοντες νῆας ταχείας προσκόπους τοῦ βαρβαρικοῦ στόλου, καί ναύσταθμον κοινόν εἰς ἐπίκαιρον τόπον, καί πιστάς ἐπί τῶν χωρῶν καί λιμένων φυλακάς. Τῶν ἀσθενεστέρων νήσων τούς κατοίκους μετακομίσα-

τε εἰς τόπους ὀχυρωτέρους, ἤ εἰς τά ἀσφαλέστατα καί μάλιστα φρουρούμενα χωρία τῆς Πελοποννήσου. Καιρός εἶναι καί τώρα, καθώς ἐπί τοῦ Ξέρξου, νά γένῃ καταφύγιον τῶν ἀδυνάτων ἡ Πελοπόννησος. Οἱ γέροντες εἰς τήν κοινήν Γερουσίαν (τήν ὁποίαν ἔχετε, νομίζω, συστημένην ἀπό τῶν ἠλευθερωμένων πόλεων τῆς Ἑλλάδος εἰς Προσωρινήν διοίκησιν) συσκέπτεσθε συμφώνως καί συνεχῶς περί τῶν ἀναγκαίων. Κάμνετε τάχιστα καί κάλλιστα ὅ,τι καλόν σᾶς διδάσκουσιν αἱ προστυγχάνουσαι περιστάσεις καί οἱ παρ' ὑμῖν σοφοί καί πολύπειροι πατριῶται. Τρέφετε τά τέκνα καί τάς οἰκογενείας τῶν μαχομένων πτωχῶν, καί μάλιστα τῶν πεσόντων εἰς ἀνόρθωσιν τῆς Πατρίδος. Θησαυρίζετε τά λάφυρα εἰς κοινόν θησαυροφυλάκιον τῆς Πατρίδος. Διαμοιράζετε δέ εἰς τούς στρατιώτας μόνον τά ἀναγκαῖα, φυλαττόμενοι πάντες ἀπό τῆς τρυφῆς τοῦ πλούτου, ὡς ἀπό λοιμικῆς, ὡς ἀπό μεγίστου τῆς ἀνδρείας σας ἐχθροῦ. Πάντες ὁμόφωνοι καί ὁμόψυχοι ἐνεργεῖτε μετά πίστεως καί προθυμίας, νομίζοντες ἕκαστος, ὅτι ἐκεῖ θέλει ἐμποδισθῇ ἡ ἐλευθέρωσις τῆς Πατρίδος, ὅπου δέν συνεργήσῃ ὅ,τι δύναται καί αὐτός. Οἱ νεώτεροι τιμᾶτε τούς πρεσβυτέρους, ὡς πατέρας, οἱ πρεσβύτεροι ἀγαπᾶτε τούς νεωτέρους ὡς υἱούς, καί ἀμφότεροι ἀλλήλους, ὡς ἀδελφούς. Προτιμᾶτε μᾶλλον νά πειθαρχῆτε, παρά νά διοικῆτε. Μακράν ἀπό τῶν ψυχῶν σας (συγχωρήσατε τάς πολυλογίας μου! Τῶν μεγάλων ἀληθειῶν τάς ἐπαναλήψεις δέν νομίζω τόσον ὀχληράς, ὅσον ἀναγκαίαν εὑρίσκω

τήν συχνήν αὐτῶν ὑπόμνησιν), μακράν ἀπό τοῦ μέσου σας αἱ περί πρωτείων καί κέρδους, καί ἄλλων τοιούτων φλυαριῶν ἀπειρόκαλοι φιλονεικίαι, αἵτινες σᾶς ἀναγκάζουσι νά βλάπτητε μᾶλλον ἑαυτούς παρά τούς ἐχθρούς. Ἀγαπητοί! εἰς ἐλευθέρωσιν τῆς πατρίδος δέν ἀρκεῖ μόνον νά χύνητε τό αἷμά σας ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἀλλά χρειάζετ' ἐξ ἀνάγκης νά νικᾶτε καί τάς ὀρέξεις τῆς φιλαυτίας, ἐκ τῆς ὁποίας γεννῶνται πᾶσαι αἱ ἀδικίαι, καί ὁ ἐκ τούτων ἀφανισμός. Μεθ' ὅσης λοιπόν ἀγανακτήσεως ὁρμᾶτε κατά τῶν πολεμίων, μετά διπλασίας πολεμεῖτε κατά τοῦ δαίμονος τῆς φιλαυτίας. Οὗτος ὁ ἐχθρός εἶναι φοβερώτατος. Δέν τόν βλέπετε μακρόθεν· ἀόρατος καί λαθραῖος στρατοπεδεύει εἰς τό μέσον σας, εἰς τούς οἴκους, εἰς τάς συνελεύσεις, εἰς τά πλοῖα, εἰς τάς σκηνάς σας. Φυλάττεσθε ἀπ' αὐτοῦ, Ἕλληνες! Ὦ Ἕλληνες, ἡ πίστις, καί ἡ πατρίς σᾶς ἐκάλεσεν εἰς ἐλευθερίαν, ἀλλά προσέχετε μή μεταχειρισθῆτε τήν ἐλευθερίαν μέσον νά δουλωθῆτε ἀτίμως εἰς τά πάθη σας. Μή τήν ἐλευθερίαν, εἰς πλεονεξίαν. Μή τήν ἐλευθερίαν, εἰς ἀπείθειαν. Μή τήν ἐλευθερίαν, εἰς κενοδοξίαν. Μή τήν ἐλευθερίαν, εἰς ἀσέλγειαν. Μή τήν ἐλευθερίαν, εἰς ἐκδίκησιν μνησικακίας. Ἄν θέλετε νά ἦσθε ἐλεύθεροι (λέγει ὁ Θεός) δουλεύετε ἀλλήλοις κατά τούς νόμους τῆς ἀγάπης. «*Ὑμεῖς γάρ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε ἀδελφοί! Μόνον μή τήν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμήν τῇ σαρκί. Ἀλλά διά τῆς ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις*».

§ λε. Ἄνδρες Ἕλληνες! Ὁ πατήρ ἡμῶν Ὅμηρος ζωγραφίζει θαυμαστῶς τήν Ἑλληνικήν πανοπλίαν σας, διά τῆς ὁποίας παρατάττεσθε ἀνίκητοι κατά τῶν βαρβάρων. Καί ἄλλος πολύ σεβασμιώτερος, καί ὅλος θεῖος πατήρ ἡμῶν κατά πνεῦμα, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ζωγραφίζει πανθαύμαστα τήν πνευματικήν πανοπλίαν, διά τῆς ὁποίας νικῶντες τά ἴδια πάθη, νικᾶτε τόν θάνατον καί τήν τυραννίαν τῶν ἐχθρῶν. Τῆς παντευχίας ταύτης τά θεόπνευστα καί σωστικώτατα παραγγέλματα (τά ὁποῖα εἶναι βέβαια ὅλως διόλου πνευματικά καί ἀνήκουσιν εἰς τήν πάγκοινον Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν, καί εἰς τόν κατά τοῦ κοσμοκράτορος ἀόρατον πόλεμον), ταῦτα, λέγω, τά ἱερά παραγγέλματα δέν ἀνήκουσιν ὀλιγώτερον καί εἰς τόν παρόντα ἀγῶνα, πρός τόν ὁποῖον κατά θείαν βουλήν κινηθέντες, πρέπει μάλιστα νά φροντίζωμεν περί τῆς ἡμετέρας σωτηρίας πολύ δικαιότερον παρά τούς στρατευομένους ἐκείνους, τούς ὁποίους προσελθόντας ἐδίδασκεν ὁ θεῖος Πρόδρομος τά καθήκοντα τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν[47]. Ἀκούσατε λοιπόν, ἀγαπητοί,
126 τόν πνευματικόν στρατηγόν τῶν χριστιανῶν. Ἀκούσατε τόν Ἀπόστολον τῶν Ἐθνῶν, καί κατ' ἐξοχήν τῶν Ἑλλήνων, πόσον ἀσφαλῶς καί πόσον ἐνδόξως σᾶς ἐξοπλίζει. Νομίζετε, ὅτι τόν βλέπετε ἐμπρός σας. Εἰς τήν Κόρινθον, εἰς τήν Θεσσαλονίκην, εἰς τήν Βέῤῥοιαν, εἰς τήν Θεσσαλίαν, εἰς τάς Ἀθήνας, εἰς τάς

47. Λουκ. γ΄, 14.

Νήσους, εἰς ὅλην τήν Ἑλληνικήν γῆν δημηγορεῖ καί τώρα, καί ἀκούεται ἡ γλυκυτάτη αὐτοῦ φωνή, καθώς τό πάλαι ἐδημηγόρει πρός τούς Προπάτορας ἡμῶν. Ἀκούετε, σιγᾶτε!

«Ἀδελφοί, ἐνδυναμοῦσθε ἐν Κυρίῳ καί ἐν τῷ κράτει τῆς Ἰσχύος αὐτοῦ»[48]!

Ἀνδρίζεσθε (λέγει) καί κραταιοῦσθε διά τῆς χάριτος τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ὁ Βασιλεύς τῶν βασιλέων, ὁ κραταιός καί ἰσχυρός ἐν πολέμοις, ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων σᾶς συνεκάλεσεν εἰς ἀνόρθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Ἑλλάδος. Αὐτός ἀοράτως ὁδηγεῖ τά στρατεύματά σας. Αὐτός ἐστίλβωσε τήν αὐτοῦ ῥομφαίαν, ὡς ἀστραπήν, καί κρατεῖ τούς κεραυνούς τῆς θείας αὐτοῦ δίκης ἐπῃρμένους κατά τῶν μιαρῶν τῆς ἁγίας αὐτοῦ δόξης ὑβριστῶν. Ἀκολουθεῖτε τό φοβερόν αὐτοῦ νεῦμα, μή φοβούμενοι μηδένα. Πάσας τάς φάλαγγας τῶν φανερῶν καί ἀφανῶν ἐχθρῶν, καί πάντας τούς κινδύνους δυνάμει τοῦ φιλοστοργοτάτου πατρός σας θέλετε νά ὑπερνικήσει. *«Ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν, διά τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς».*

«Ἐνδύσασθε τήν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ πρός τό δύνασθαι ὑμᾶς ἀντιστῆναι πρός τάς μεθοδείας τοῦ διαβόλου». Ἀκολουθοῦντες εὐτόλμως καί προθύμως τόν ἐπουράνιον ἀρχιστράτηγον καί Βασιλέα, φορέσατε πάντες καί τήν πνευματικήν πανοπλίαν, καθώς

48. Ἐφεσ. ε΄, 10-17.

φορεῖτε τήν σωματικήν. Αἱ τέχναι καί πανουργίαι τοῦ ἐχθροῦ τῶν ψυχῶν σας εἶναι πολλά δεινότεραι παρά τάς ὁρμάς τῶν βαρβάρων. Τούτων ἐμάθετε νά καταφρονῆτε τά φρυάγματα καί τούς ἀγρίους ἀλαλαγμούς. Ἀλλ' ὁ τούτων ἀρχηγός, ὁ Σατανᾶς, σᾶς πολεμεῖ δολίως καί λεληθότως· πολλάκις ὁ ἐπίβουλος διασπείρει μεταξύ σας φθοροποιά ζιζάνια. Μετασχηματίζεται πολλάκις καί εἰς ἄγγελον φωτός, καί σᾶς καταπείθει, ὅτι ἔχετε μεγάλα δίκαια ὁ εἷς κατά τοῦ ἄλλου· ἐμφυσᾷ εἰς τήν καρδίαν σας ψυχρότητα πρός τόν Θεόν καί πρός τήν πατρίδα. Ἐπαίρει τό φρόνημά σας εἰς ἀνόητον ὑπερηφανίαν. Ὑποβάλλει εἰς τόν νοῦν σας πάντα πονηρίας ὀλέθριον λογισμόν. Πρός τούτου λοιπόν τάς σκευωρίας, ὦ Ἕλληνες, ἔχετε μάλιστα νά πολεμῆτε καί τώρα, καί ἀφ' οὗ νικήσετε τούς τῆς πατρίδος τυράννους. Οὗτοι εἶναι ἄνθρωποι θνητοί, σάρκες ὅλοι καί αἷμα, τῶν ὁποίων ἡ καταπάλαισις κατορθοῦται, σύν Θεῷ, διά τῆς ἀνδρείας καί φρονήσεως καί ἐπιμονῆς. Ἀλλά τά στίφη τῶν δαιμονικῶν παθῶν πολεμοῦσι τάς ψυχάς
128 σας πόλεμον ἀόρατον καί φοβερόν. Ταῦτα πρῶτον αἰχμαλωτίζουσι τούς χριστιανούς, καί ἔπειτα τούς παραδίδουσιν εἰς τάς χεῖρας τῶν σωματικῶν αὐτῶν ἐχθρῶν. Ταῦτα γεννῶσι τήν κακουργίαν, καί ἡ κακουργία προξενεῖ τήν δουλείαν καί καταστροφήν καί τῶν λαῶν καί τῶν ἡγεμόνων. *«Ἡ κακουργία περιτρέπει θρόνους δυναστῶν».* Ἡ Αὐτοκρατορία τῆς Κωνσταντινουπόλεως δέν κατεστρέφετο ὑπό τῶν βαρβάρων, ἄν οἱ τότε χριστιανοί δέν ἠχμαλωτίζοντο

πρῶτον ὑπό τῶν ἰδίων αὐτῶν παθῶν, ἥτις εἶναι τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἡ σκοτεινή ἐξουσία.

«Διά τοῦτο ἀνελάβετε τήν πανοπλίαν τοῦ Θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καί ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι».

Ἡμέρα πονηρά, χριστιανοί, εἶναι μάλιστα ὁ παρών τοῦ πολέμου καιρός. Πονηρά τῷ ὄντι ἡμέρα! Βαρεῖα καί πλήρης πόνων καί ἱδρώτων καί αἱμάτων πολλῶν. Ἀλλ' ὅμως εἶναι μία ἡμέρα, ὡς πρός τούς ἔπειτα εὐτυχεῖς τῆς ἐλευθερίας αἰῶνας. Ὡς ἡμέρα ἡ ἐχθές, ἥτις διῆλθε, θέλει περάσει τῆς παρούσης κακουχίας σας ὁ καιρός, καί θέλετε τό λοιπόν μεταβῆ διά τῆς ἐπιγείου χρονικῆς ἀνέσεως καί ἡσυχίας εἰς τῆς αἰωνίου δόξης καί ἀναπαύσεως τάς ἀγκάλας. Καρτερεῖτε λοιπόν, ἀδελφοί, καί φέρετε γενναίως τούς ἐπικειμένους κόπους τούς πολλούς καί συχνούς καί βαρεῖς, χωρίς τῶν ὁποίων δέν κατορθοῦται ὁ μέγας τῆς ἐλευθερίας ἀγών· τίς ἀργός καί ῥάθυμος ἐβραβεύθη; τίς κοιμώμενος ἔστησε τρόπαιον; τίς τρυφῶν ἠρίστευσε καί ἐστεφανώθη; Νίκη καί δόξα δέν ἀποκτῶνται δωρεάν καί ἀπονητί. Οἱ κόποι πλέκουσι στεφάνους· οἱ πόνοι γεννῶσιν ἐλευθερίαν· αἱ θλίψεις φέρουσιν εἰς τήν βασιλείαν· *«διά πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ».* Καρδίαν λοιπόν ἔχετε καί ὑπομονήν, ἕως οὗ, διά τῆς θείας κραταιούμενοι πανοπλίας, καταντήσητε εἰς τό τέρμα τοῦ λαμπροῦ σας ἀγῶνος. Καί, ἀφ' οὗ κατορθώσητε τά πάντα, ἀφ' οὗ νικήσετε καί τούς δαίμονας καί τούς Τούρκους, νά σταθῆτε βεβη-

κότες καί ἀσφαλεῖς εἰς τήν ἀπόλαυσιν τῶν βραβείων σας. Τράχηλον ἀδούλωτον, ψυχήν γαλήνιον, ἤθη χριστιανικά, καί βίον ἔχοντες ἐλεύθερον ἀπό τοῦ ζυγοῦ τῆς τυραννίας καί τῆς ἀνομίας, νά δοξάζητε χαίροντες τόν βασιλέα τῶν οὐρανῶν, ὅστις ἐλευθερώνει, καί θέλει, τέλος, ἐντελῶς ἐλευθερώσει καί σᾶς καί τήν κτίσιν ὅλην ἐκ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς. *«Εἰς τήν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ».*

«Στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τήν ὀσφύν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ».

Στῆτε, ὦ ὀρθόδοξα τέκνα τῆς εὐλογημένης Ἑλλάδος! Καθώς τό πρῶτον μάθημα τῶν περί τάς μάχας τακτικῶν εἶναι ἡ ὀρθή καί ἀκλινής αὐτῶν στάσις κατά τάς παρατάξεις, καθώς τό Ἑλληνικόν ἀνάστημα σᾶς δεικνύει ἀκάμπτους, ἀπτώτους, εὐθυτενεῖς πρός τούς ἐχθρούς, τοιοῦτον ὀρθόν καί ἀλύγιστον ἄς ᾖναι καί τό φρόνημα τῆς ψυχικῆς σας ἀνδρείας. Μή κλίνετε μήτε πρός φόβους καί ὑποψίας ψευδεῖς, μήτε πρός ἐλπίδας καί ὑποσχέσεις ἀνθρώπων ἀπατηλῶν· μήτε πρός τούς κόπους τῆς στρατείας καταπίπτετε, μήτε χαυνοῦσθε πρός ἀπολαύσεις τῶν προσωρινῶν τῆς σαρκός ἡδονῶν, αἵτινες καθυποβάλλουσι τήν ψυχήν εἰς δουλείας ζυγόν αἰσχρότερον παρά τόν σωματικόν. *«Στήκετε, καί μή πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε».* Μακράν ἀφ' ὑμῶν πᾶσα μιαρά πρᾶξις, ἥτις μολύνει τήν συνείδησιν καί δουλώνει τό φρόνημα τῆς ψυχῆς, καί κατακόπτει τάς δυνάμεις σας, καί σᾶς κάμνει εὐεπιχειρήτους καί εὐπτώτους πάλιν εἰς τῆς δουλείας τόν ζυγόν. *«Στήκετε, καί μή πάλιν ζυγῷ*

δουλείας ἐνέχεσθε». Στήκετε ζωσμένοι μέν περί τό σῶμα τόν ζωστῆρα τόν στρατιωτικόν, ζωσμένοι δέ καί τήν καρδίαν τήν χρυσήν ζώνην τῆς ἀληθείας τῶν εὐαγγελικῶν ἐντολῶν, αἵτινες δύνανται νά σᾶς διατηρήσωσιν, ἀπαρατρέπτους καί σταθερούς εἰς τόν ἱερόν σας ἀγῶνα. Ἀνυπόκριτοι, εἰλικρινεῖς, γνήσιοι υἱοί τῆς εὐσεβείας καί τῆς πατρίδος, πολεμεῖτε ἀληθῶς ὑπέρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ. Ὡς στρατιῶται τοῦ Βασιλέως, *«τοῦ ὡραίου κάλλει παρά τούς υἱούς τῶν ἀνθρώπων»*, προχωρεῖτε περιεζωσμένοι τήν ῥομφαίαν ἐπί τῶν μηρῶν σας *«ἕνεκεν ἀληθείας, καί πραότητος»*, ὄχι πρός ἰδίας σας ἀπολαύσεις. Μή φανῇ μηδείς δόλιος καί σκολιόψυχος μεταξύ σας· μηδείς ἐπίορκος καί ψεύστης καί πλάνος τῶν ἁπλουστέρων· μηδείς λάγνος καί φιλήδονος, ὡς ὁ Ἠσαῦ, προδίδων τά πρωτοτόκια τῆς ἰδίας ἐλευθερίας διά ματαίας καί προσωρινῆς ἡδονῆς ἀπόλαυσιν· μηδείς φιλοχρήματος, ὡς ὁ Ἰούδας, προδίδων διά τό ἴδιον κέρδος, τήν σωτηρίαν τῶν ἀδελφῶν. Ἡ ἀληθής ἑκάστου εὐτυχία στέκει εἰς τήν εὐτυχίαν καί ἀνόρθωσιν τοῦ κοινοῦ. Ἔξω τῆς ἱερᾶς ὁμηγύρεως τῶν Ἑλλήνων οἱ δίγλωσσοι καί πανοῦργοι καί ἰδιωφελεῖς ἀπατεῶνες, οἱ σφετεριζόμενοι τά κοινά καί ἱερά χρήματα τῆς συνδρομῆς τῶν ὁμογενῶν, οἱ ἐμπορευόμενοι πρός ἴδιον πορισμόν τάς τοῦ πλησίον ἀνάγκας, καί τά δεινά τῆς βασανιζομένης πατρίδος! Ἔξω οἱ μιαροί φιλάργυροι, καί αἰσχροκερδεῖς, καί ἱερόσυλοι, καί μητραλοῖαι. Ἔξω βέβηλοι! Ἔξω κύνες!

«Ἐνδύσασθε τόν θώρακα τῆς δικαιοσύνης».

Ἕλληνες χριστιανοί, ὑπηρέται εἶσθε τῆς θείας δικαιοσύνης· ὡπλίσθητε νά ἐκδικηθῆτε τόν οὐρανόν καί τήν γῆν ἐκ τῶν ἀνοσιουργημάτων τῆς ἀσεβείας. Ἐφαρμόσατε λοιπόν εἰς τά γενναῖά σας στήθη καί τόν ἄτρωτον θώρακα τῆς δικαιοσύνης. Ἀποδίδετε πρός καθέκαστον τό δίκαιον καί ἴσον. Προσέχετε μή σκοτίσῃ τούς ὀφθαλμούς σας ἤ ἰδιωφελής πλεονεξία, ἤ ἄνομος πρός ἄλλον προσπάθεια καί μεροληψία, ἤ ψυχρά καί ἀνάλγητος πός τό δίκαιον ἀδιαφορία. Ἐν ᾧ συμπαθῶς οἰκονομεῖτε τούς ἀσθενεῖς, τιμᾶτε ἀπ' ἄλλου μέρους τούς κοπιῶντας γενναίως εἰς ἀνάστασιν τῆς Πατρίδος. Δίκαιοι νά ἦσθε ὄχι μόνον πρός ἀλλήλους, ἀποδίδοντες ἕκαστος ἑκάστῳ τάς ὀφειλάς, ἀλλά καί πρός αὐτούς τούς ἐχθρούς, διατηροῦντες ἀσφαλῶς τάς πρός αὐτούς γινομένας συνθήκας. Φυλάττεσθε, μήπως μιμηθῆτε τῶν βαρβάρων τήν ἀδικίαν, ἐν ᾧ τήν ἐκδικεῖσθε. Ὅσοι δέν σηκώνουσιν ἐναντίον σας ὅπλα, ἤ παραδίδονται ἑκουσίως εἰς τά πιστά σας, καί σᾶς γνωρίζουσι νικητάς, οὗτοι πάντες εἶναι δίκαιοι νά ἀντιλαμβάνωσι τήν φιλανθρωπίαν σας. Χαρίζετέ τους καί τήν ζωήν, καί τούς συγγενεῖς αὐτῶν καί τά δίκαια κτήματα. Ἄνομον, ἀπάνθρωπον, μιαρίας μόνον Τουρκικῆς ἔργον εἶναι νά βλάπτητε Τούρκους ἀθῴους, ἐκδικούμενοι τάχα εἰς αὐτούς τήν βλάβην καί ἀδικίαν, ὅσην σᾶς ἔκαμαν ἄλλοι τούτων ὁμογενεῖς. Οὔτε συγγένεια, οὔτε φιλία, οὔτε θρησκεία, ἀλλά μόνη ἡ ἀδικία ἐπισπᾶται τήν δικαίαν τιμωρίαν προσωπικῶς καί ἀτομικῶς. Μή λησμονήσητε πώποτε, ὅτι πολεμεῖτε ἐξ ἀνάγκης,

καί μάχεσθε γενναίως ὄχι μόνον ὡς ἀπόγονοι κατά γένος τῶν δικαίων Ἀριστειδῶν, ἀλλά καί ὡς ὀπαδοί τῶν ἁγίων Θεοδώρων, καί Γεωργίων καί Δημητρίων, καί τῶν λοιπῶν τῆς Ἐκκλησίας εὐσεβεστάτων στρατηλατῶν. Οἱ νόμοι τῆς φιλανθρωπίας καί τῆς ἀμωμήτου πίστεως οὐδαμοῦ οὐδόλως εἰς οὐδένα δέν συγχωροῦσι τήν σκληράν καί ἄνομον ἐκδίκησιν[49]. Ἀρκετόν εἶναι νά κάμητε τούς ἐχθρούς ἀδυνάτους πλέον νά σᾶς βλάπτωσι· τό δέ περιττόν εἶναι τοῦ πονηροῦ. Τούς παραδιδομένους βαρβάρους νά τούς θεωρῆτε ὡς πεπλανημένους ἀδελφούς, τῶν ὁποίων τά τέκνα, ἄν ἴσως ὄχι αὐτοί, μέλλουσι νά γίνωσιν ὁμόπιστοι συμπολῖται τῶν ὑμετέρων ἀπογόνων. Τούς δέ λοιπούς ἀλλοφύλους τῆς Ἑλλάδος κατοίκους, ὅσοι δέν σᾶς πολεμοῦσι, βλέπετε καί συντηρεῖτε, ὡς

49. Ὄχι μόνον ὁ αἰώνιος νόμος ὁ εὐαγγελικός, ἀλλά καί αὐτοί τῶν ἡμετέρων προπατόρων οἱ παλαιοί νόμοι ἀπηγόρευον σφοδρῶς πᾶσαν ἀδικίαν καί ὕβριν γινομένην ὡς καί πρός αὐτούς τούς ἐκ βαρβάρων ἀργυρωνήτους δούλους. Τοιοῦτον νόμον ἀναφέρει ὁ Δημοσθένης εἰς τόν *«κατά Μειδίου»* λόγον, καί μετά ταῦτα ὑποσυνάπτει τήν ἐφεξῆς ἀείμνηστον ῥῆσιν. *«Ταῦτα ἄν τις εἴποι πρός τούς βαρβάρους, ὅτι, εἰσί τινες Ἕλληνες, ἄνθρωποι οὕτως ἥμεροι καί φιλάνθρωποι τούς τρόπους, ὥστε πολλά ὑφ' ὑμῶν ἠδικημένοι, καί φύσει τῆς πρός ὑμᾶς ἔχθρας αὐτοῖς ὑπαρχούσης πατρικῆς, ὅμως οὐδ' ὅσων ἄν τιμήν καταθέντες δούλους κτήσωνται, οὐδέ τούτους ὑβρίζειν ἀξιοῦσιν· ἀλλά νόμον δημοσίᾳ τόν ταῦτα κωλύσοντα τέθεινται τουτονί, καί πολλούς ἤδη παραβάντας τόν νόμον τοῦτον ἐζημιώκασι θανάτῳ».*

ἄθικτα ἐνέχυρα Θεοῦ, τά ὁποῖα μέλλουσι, σύν Θεῷ νά συνεργῶσιν εἰς τό ἑξῆς, ὑπό νόμους δικαίους, καί νά συναγωνίζωνται μεθ' ὑμῶν πρός εὐτυχίαν τῆς Πατρίδος καί δόξαν τῆς Ἐκκλησίας. Εἰδέποτέ τινες ἐξ αὐτῶν παρεκτρέπονται τῶν πολιτικῶν καθηκόντων, κινούμενοι ὑπό τυφλοῦ τινος πρός τούς ὀρθοδόξους καί παραλόγου μίσους τῆς θρησκευτικῆς αὐτῶν ἑτεροδοξίας, δεικνύετε πρός αὐτούς ἐκ τῶν ἔργων, πόσον φιλάνθρωπος εἶναι ἡ ἀληθινή πίστις τῶν χριστιανῶν, ὑπερασπίζοντες κατά χρέος τά δικαιώματά των, διοικοῦντες αὐτούς ἐν πάσῃ εὐνομίᾳ, διδάσκοντες, συμβουλεύοντες, ἐπιπλήττοντες, ἀνεχόμενοι, παρακαλοῦντες, εὐεργετοῦντες, καί αὐτάς αὐτῶν, ἄν τύχῃ, τάς ἀταξίας σωφρονίζοντες καί συστέλλοντες πλέον διά τοῦ φόβου, παρά διά τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀνηκέστων τιμωριῶν. Ὁ πόλεμος καθόλου εἶναι πλήρης αἱμάτων καί δακρύων καί στεναγμῶν, μαινόμενον κακόν καί μιαρόν καί φρικτόν. Μόνη ἡ ἄφευκτος ἀνάγκη, καί ἡ τῆς ἀδελφότητος ἐκ τῶν τυράννων ἐλευθέρωσις δύναται
134 νά δικαιολογήσῃ ταύτην τήν φοβεράν μάστιγα τῆς θείας ὀργῆς, καί τά ἐξ αὐτῆς ἐπιφερόμενα εἰς τήν πάσχουσαν ἀνθρωπότητα κακά· ἀλλ' ὅταν ταῦτα πολλαπλασιάζωνται δι' ἄλογον μανίαν παθῶν, καί ὑπερβαίνωσι τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἐνδεχομένης φιλανθρωπίας τά ὅρια, τότε παροργίζουσι τόν Θεόν, καί συνεργοῦσι πλέον πρός ὄλεθρον, παρά πρός σωτηρίαν τῶν ἀγρίων καί μανιακῶν πολεμιστῶν. Σεῖς βέβαια δέν εἶσθε ἀπό τούτων τοῦ ἀριθμοῦ· οὐδ' ἔχε-

τε τόν αὐτόν καί οἱ τοιοῦτοι ματαιόφρονα σκοπόν, διότι πολεμεῖτε ὑπέρ τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν ὁμογενῶν. Γίνεσθε λοιπόν εἰρηνοφόροι καί καλλίνικοι πολεμισταί, θριαμβεύοντες ὄχι ὀλιγώτερον διά τῆς φιλανθρωπίας, παρά διά τῆς ἀνδρείας. Αἱ δαφνηφόροι νίκαι σας ἄς ἦναι στεφανωμέναι τόν στέφανον τῆς ἐλαίας· τά δέ τρόπαια τῶν ἀγώνων σας, καταχρυσωμένα διά τῶν εὐεργεσιῶν, καί ἀκηλίδωτα, καί ἀμόλυντα ἀπό παντός λύθρου καί μιάσματος ὠμότητος καί θηριῳδίας. Τήν ἀστράπτουσαν ῥομφαίαν, τήν ὁποίαν ὡς ἄλλους Μακκαβαίους σᾶς ἔζωσεν ἡ θεία Δικαιοσύνη[50], σπουδάσατε, ὅταν ἔλθῃ ὁ καιρός, νά τήν ἀποθέσετε ἐνώπιον εἰς τόν θρόνον τοῦ Ἀρνίου λαμπράν, καί ἄχραντον, καί ἀμίαντον ἀπό αἵματος ἀθώου σταλαγμῶν. Ὡς μέλη τῆς ἁγίας καί ἀμώμου Ἐκκλησίας, ἥτις δέν ἔχει οὔτε σπίλον, οὔτε ῥυτίδα, προσέχετε νά παραστήσητε πρός τόν αὐτῆς Νυμφίον καί τάς χεῖράς σας ἁγνάς καί καθαράς ἀπό πάσης μιαρᾶς καί παρανόμου διαρπαγῆς, καί ὅλον σας τό σῶμα λελουμένον καί καθηγνισμένον, *«θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ». «Ὑποδήσασθε τούς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ Εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης».*

50. *«Λάβε τήν ἁγίαν ῥομφαίαν»* (εἶπεν ὁ προφήτης Ἱερεμίας καθ' ὕπνους ἐπιφανείς πρός τόν γενναῖον ἐκεῖνον Μακκαβαῖον, καί παραδίδων εἰς αὐτόν ῥομφαίαν χρυσήν). *«Λάβε τήν ἁγίαν ῥομφαίαν, δῶρον παρά τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς θραύσεις τούς ὑπεναντίους».* Β΄, Μακκαβαίων ιε΄, 15-16.

Ὦ Ἕλληνες! Ὁ δρόμος, τόν ὁποῖον τρέχετε γενναίως, εἶναι πλήρης σκανδάλων καί περιπλοκῶν. Ἀκάνθας δυσκολιῶν καί παγίδας κινδύνων ὑποσπείρουσι καί διασκορπίζουσι παντοῦ καί οἱ ψυχικοί καί οἱ σωματικοί ἐχθροί σας. Ὑποδέσατε λοιπόν τούς πόδας σας τά κραταιά τῆς πρός ἀλλήλους εἰρήνης ὑποδήματα, καί τάς καλάς κνημίδας τῆς ὁμοπορεύτου καί συστοίχου ὁμονοίας καί συμφωνίας, ὡς υἱοί καί στρατιῶται τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης. Ἀλλ' ἡ εἰρήνη εἶναι μέν φίλη καί ἀδελφή τῆς πρός σωτηρίαν ἀναγκαιοτάτης δικαιοσύνης, *«δικαιοσύνη καί εἰρήνη κατεφίλησαν»*, εἶναι δέ καί θυγάτηρ καί κάλλιστος στέφανος τῆς ἀγάπης. Ἐάν λοιπόν μέλλετε νά διάγητε δίκαιοι καί εἰρηνικοί πρός ἀλλήλους, φυλάττετε τήν ἀμοιβαίαν ἀγάπην, ἀγάπην χριστιανικήν, ἀδελφικήν, πατριωτικήν. Ἕως τώρα ἐσυγχωροῦντο, ἄν κάποτε συνέβαινον μεταξύ σας, διαμάχαι καί διαπληκτισμοί ὑπό τό σκῆπτρον τῆς ἀνομίας. Βεβαρυμένοι ὑπό τά σκληρά τῆς τυραννίας δεσμά, ἐμαστίζετε κάποτε καί ἀλλήλους δι' αὐτῶν τῶν σιδηρῶν ἁλύσεων, αἱ ὁποῖαι σᾶς ἐβάρυνον. Ἀλλ' ὅμως εἰς τό ἑξῆς ἄς σηκωθῇ πλέον ἐκ τοῦ μέσου σας πᾶσα πικρία καί ὀργή καί μνησικακία. Ὡς νεογέννητοι υἱοί τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, *«ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη»* κατά τήν ἀκακίαν, *«τό λογικόν ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε»*. Ὦ ἀδελφοί μου! ἐάν ἐγεύθητε τά καλά τῆς πρός ἀλλήλους ἀγάπης καί ὁμονοίας· ἐάν ἐγεύθητε τήν περί ἡμᾶς ἀγάπην τοῦ παναγάθου καί πανυψίστου πατρός, ἀγαπᾶτε

ἀλλήλους. Ἀγαπᾶτε οἱ Πελοποννήσιοι τούς Ἠπειρώτας, οἱ Ἠπειρῶται τούς Νησιώτας, οἱ Νησιῶται καί τούτους κἀκείνους καί ἀλλήλους, ὡς ἀδελφοί. Δέν εἶσθε πλέον οὔτε μικροπολῖται καί μεγαλοπολῖται, οὔτε μερικοί φίλοι, καί συγγενεῖς· ἀλλά πάντες Ἕλληνες ὁμόγνιοι, ὁμοπάτριδες, ὁμόσπονδοι, ὁμόπιστοι χριστιανοί. Ἕν πνέοντες, πρός ἕν βλέποντες, τήν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, βοηθεῖτε ἀλλήλους μετ' ἀγάπης, ὡς ἀδελφοί. Ἡ ἀγάπη δέν ζητεῖ τό κέρδος τό προσωπικόν, ἀλλά τό κοινόν. Ἡ ἀγάπη δέν ζητεῖ πρωτεῖα καί προτιμήσεις, οὐδέ βραβεῖα καί ἀμοιβάς εἰς ἀγώνων καιρόν. Ἕκαστος τό καύχημα τῶν ἰδίων κατορθωμάτων τό θησαυρίζει δι' ἑαυτόν εἰς τόν προσήκοντα καιρόν, ὁπότε ἡ δικαιοσύνη μέλλει νά μοιράσῃ τούς στεφάνους τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀγάπη δέν εἶναι ὑπερήφανος καί ἀγέρωχος, ἀλλά τόσον ἀποβαίνει ὑπομονικωτέρα καί ταπεινοτέρα, ὅσον γίνεται μεγαλουργοτέρα. Τά καρποφόρα στάχη καί δένδρα, καί τά σύννεφα τά φέροντα τήν δρόσον τῆς βροχῆς, κλίνουσιν ἥμερα καί χαμηλά πρός τήν φίλην γῆν· ἀλλά τά ἄκαρπα καί κοῦφα νέφη καί στάχη καί δένδρα ἀναβαίνουσιν ὑψαύχενα, καί κενεμβατοῦσιν ἀποπλανώμενα πρός τά ἔρημα ὕψη. Ἡ ἀγάπη δέν γνωρίζει φθόνον, δέν αἰσθάνεται μνησικακίαν, δέν παροξύνεται δι' οὐτιδανάς αἰτίας, ἀλλ' ὑποτάσσεται καί ὑπακούει κοσμίως, εἰς τῶν φρονιμωτέρων καί μεγαλυτέρων τάς συμβουλάς. Ταῦτα εἶναι κυρίως τά ἀποτελέσματα τῆς ἀγάπης, διά τῆς ὁποίας πρέπει νά ἦσθε συνδεδεμένοι, ἐάν θέλετε νά μήν ἀφανισθῆτε

ὑπό τῶν ἐχθρῶν, καί τό χείριστον, αὐτοί ὑφ' ἑαυτῶν. Γενναῖοι στρατιῶται τῆς πίστεως, καί ἡγούμενοι καί ἑπόμενοι, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καί ὑποτάττεσθε εἰς ἀλλήλους· οἱ μικρότεροι εἰς τούς μεγαλυτέρους, οἱ μεγαλύτεροι εἰς τῶν μικροτέρων τά δίκαια ζητήματα. Ἄν ἀκούσητε παρά τινων, συῤῥεόντων ἤδη ξένων, ψευδοῦς ἰσότητος ἀξιώματα, μή τά πιστεύσητε. Τοιοῦτοι ἀνθρωπόμορφοι δαίμονες σκοπόν ἔχουσιν, ὄχι τήν ἀληθινήν σας εὐδαιμονίαν, ἀλλά τήν ἀνατροπήν τῶν καθεστώτων, τήν παράλυσιν τῶν νεύρων τῆς εὐνομίας, τήν ταραχήν τῆς κοινῆς ἁρμονίας, τήν μιαράν ἀναρχίαν, τήν βλάβην τῆς Ἐκκλησίας, τήν εἰσαγωγήν ὀχλαγωγικῶν φρονημάτων, τά ὁποῖα ἀποβλέπουσι καθόλου τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας τόν ὄλεθρον. Μακράν τοιοῦτοι φίλοι μέν τό ὄνομα, πολέμιοι δέ τό πρᾶγμα, μακράν, ἀδελφοί μου, ἀπό τοῦ μέσου σας. Τοιούτων κακοδαιμόνων διδασκαλίαι συμβάλλουσι μάλιστα νά συγχύσωσι τόν ἱερόν καί ἡρωϊκόν σας ἀγῶνα, μετά τοῦ ἀσεβοῦς καί ἀνοσίου καί ἀνθρωπολέθρου Καρβοναρικοῦ συστήματος· καί
138 νά σᾶς ἀποδείξωσιν ὑπόπτους εἰς τούς ἀγαθοποιούς καί νομίμους Μονάρχας τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου, πρός τούς ὁποίους δέν παύουσι νά σᾶς διαβάλλωσιν ἐξ ἀρχῆς οἱ ἐχθροί τῆς Ἑλλάδος. Ἐν ᾧ λοιπόν τιμᾶτε καί ἀποδέχεσθε εὐγνωμόνως τούς πρός βοήθειάν σας συντρέχοντας φιλανθρώπους Εὐρωπαίους, τούς ἐναρέτους καί φιλέλληνας, καί ἀληθεῖς ὑπερμάχους τῆς Ἑλλάδος (καί τοιοῦτοι πιθανώτατα θέλουσιν εἶσθε ὀλίγοι), φυλάττεσθε ἀπ' ἄλλου μέρους καί διώκετε

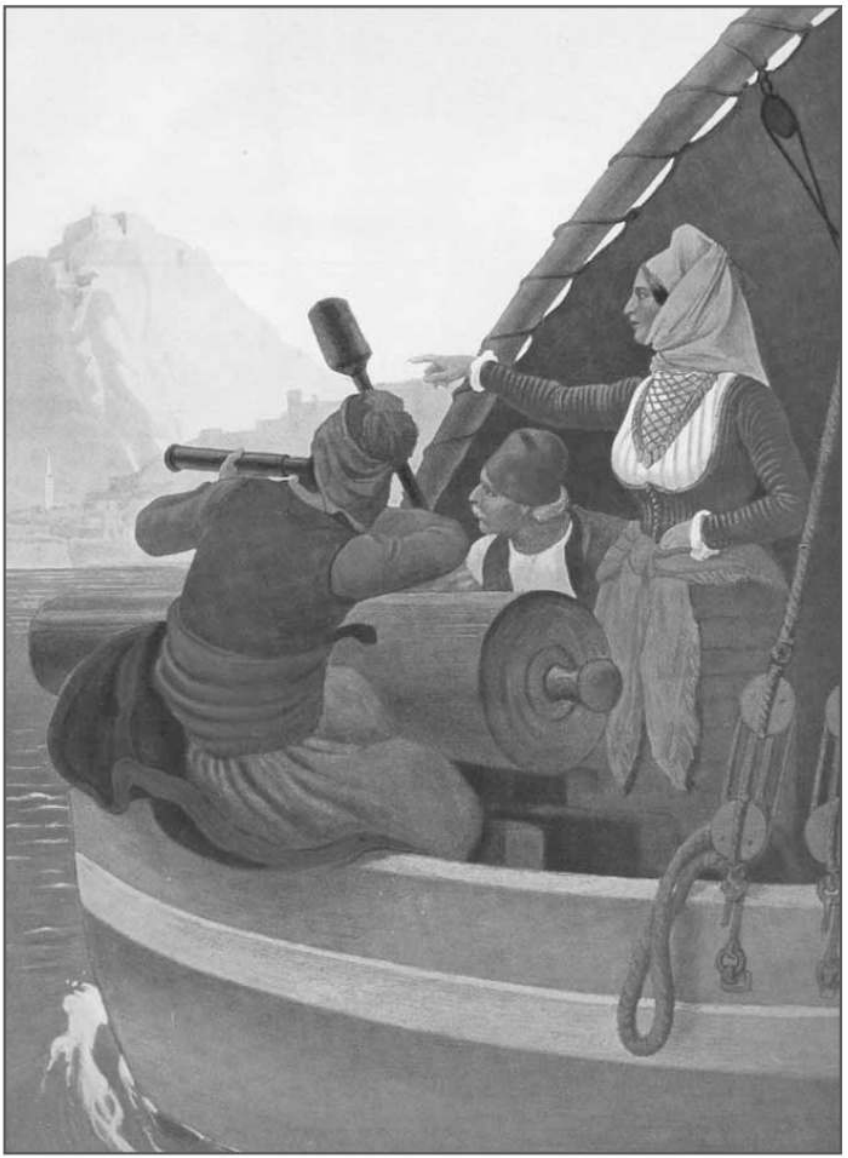
εὐφήμως τούς κακοήθεις καί ταραξίας καί ὀχλοκρατικούς ξένους ἀλλοφύλους, ὡς ἀγύρτας φθοροποιούς, οἵτινες μή δυνάμενοι πλέον νά ζῶσιν ἕκαστος εἰς τήν ἰδίαν πατρίδα, τρέχουσι νά κάμωσι τήν τύχην των ἐκ τῆς δυστυχίας τῆς ἰδικῆς σας· ἅπαντας ἀποβάλλετε τούς τοιούτους, ὡς πανώλης μίασμα, πιστεύοντες βεβαίως, ὅτι ὑπακοή καί πειθαρχία εἰς τούς μεγαλυτέρους διατηρεῖ τά μέλη τῆς πολιτικῆς κοινωνίας ζῶντα καί ἐνεργά καί φιλιωμένα, καθώς τά μέλη τοῦ σώματος εὐωδοῦνται ὑπό τήν ὁδηγίαν τῆς ὑγιαινούσης κεφαλῆς. Φυλάττετε ὡς πολύτιμον θησαυρόν τήν χριστιανικήν ἁπλότητα καί κοσμιότητα τῶν ἠθῶν σας, καί τήν προγονικήν, τήν ἁγίαν ἐκείνην ἀμιξίαν καί ἀντιπάθειαν πρός τινας ὑπέρ τό μέτρον κομψάς καί γλαφυράς καί παρά πολύ πολιτισμένας τῶν ἀλλογενῶν διαγωγάς, καί μάλιστα πρός ὅλα τά σαπρά καί ἀσύμφυλα ἤθη καί ἔθιμα τῶν λεγομένων ἐλευθεριαστῶν· οἵτινες, ὄντες αὐτοί δοῦλοι πάσης κακοδαιμονίας καί φθορᾶς, ὑπόσχονται νά κάμωσιν ἄλλους ἐλευθέρους καί εὐδαίμονας· καί καυχῶνται ὅτι εἶναι ἐλευθερόφρονες, διότι ἀπέπτυσαν πᾶσαν μέν αἰδῶ, πάντα δέ νόμου σωτήριον χαλινόν, μηδεμίαν πλέον αἰσθανόμενοι διαφοράν μεταξύ κακίας καί ἀρετῆς. Ἐν ᾧ λοιπόν μιμεῖσθε τά τῶν ξένων καλά, προσέχετε μή χάσητε τά ἰδικά σας, συμπαραλαβόντες καί τά ἐλαττώματα τῶν ἀλλογενῶν. Σεβόμενοι ὁ εἷς τοῦ ἄλλου τήν τιμήν καί τά δικαιώματα, κρατεῖτε συμφώνως τά πάτρια καί τάς ἱεράς παραδόσεις, καί συνεργεῖτε μετ' αὐταρκείας καί σωφροσύνης καί με-

τριοφροσύνης, εἰς τό κοινόν τῆς πατρίδος ὄφελος. Τοιουτοτρόπως θέλετε διατηρήσει πρός ἀλλήλους σταθεράν τήν ὁμόνοιαν καί εἰρήνην, τήν συνεργόν καί προξενήτριαν τῆς ἐλευθερίας σας. *«Ζῆτε ὡς τέκνα ὑπακοῆς, τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι, ὡς ἐλεύθεροι, καί μή ὡς ἐπικάλυμμα κακίας ἔχοντες τήν ἐλευθερίαν».*

«Ἐπί πᾶσιν ἀναλάβετε τόν θυρεόν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τά βέλη τοῦ πονηροῦ τά πεπυρωμένα σβέσαι».

Ὦ πιστοί τῆς Ἐκκλησίας υἱοί! Εἰς τήν Κιβωτόν τῆς πίστεως διεσώθητε μέν ἀπό τοσούτων κλυδώνων, καί τοῦ τελευταίου τῆς Μωαμεθανικῆς ἀσεβείας κατακλυσμοῦ, διεσώσατε δέ καί τήν πατρῴαν σας γλῶσσαν καί τούς νόμους καί τά ἔθιμα καί τά ἤθη τά χριστιανικά. Πολλά ἐπάθετε ὑπέρ τῆς πίστεως, ὦ γένος εὐσεβές! Σᾶς ἐτυράννησαν οἱ ἄπιστοι· σᾶς ἐπανέβησαν οἱ αἱρετικοί· σᾶς ἐπεβούλευσαν οἱ ἀπόστολοί των· σᾶς ἐπηρέασεν ὅλος ὁ πονηρός κόσμος. Ἀλλά σεῖς ἐμείνατε σταθεροί εἰς τόν λίθον τόν ἀκρογωνιαῖον, ὅστις σᾶς διετήρησεν ἡνωμένους εἰς ἔθνος ἕν, ὁμόφρον καί ὁμόφωνον, δοξάζοντες τόν Θεόν ἐν ἑνί στόματι καί μιᾷ καρδίᾳ. Οὐδεμία αἵρεσις, οὐδέν σχίσμα, οὐδεμία τῶν ἔξω τῆς Ἑλλάδος περιπλανωμένων πολλῶν καί σκοτεινῶν ἑταιρειῶν τοῦ Σατανᾶ δέν ἐμόλυνε τήν ἀμίαντον καθολικήν ἐκκλησίαν τῶν Γραικῶν δι' ὅλης τῆς βαρείας αὐτῶν τυραννίας μέχρι τῆς σήμερον. Προσέχετε καί τώρα μή χάσητε τῆς πατροπαραδότου πίστεως τόν θησαυ-

ρόν. Θερμή καί ζέουσα καί ἀδίστακτος πίστις πρός θεόν εἶναι ἡ μεγάλη καί ἀδιάῤῥηκτος ἀσπίς, πρός τήν ὁποίαν συντρίβονται καί πίπτουσι προσβάλλοντα τά φλογερά τοξεύματα καί βέλη τῶν λεγεώνων τοῦ ᾅδου. Πάντες, ἀδελφοί, καί οἱ σοφοί τάς προτροπάς, καί οἱ βουλευταί τάς βουλάς, καί οἱ πολεμικοί τάς δυνάμεις σας αἰχμαλωτίζετε διά παντός εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Χριστοῦ, ἀποτροπιαζόμενοι καί φεύγοντες, ὡς μιαρώτατον ὄλεθρον, πᾶσαν καί μικράν περί τά θεῖα καινοτομίαν, καί πάντα βέβηλον νεωτερισμόν τῶν λεγομένων φωτισμένων πνευμάτων τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου. Ἄν, κατά δυστυχίαν, ἐμφανισθῶσιν ἔμπροσθέν σας τοιοῦτοι τινές ψυχροί καί βλάσφημοι περί τήν εὐσέβειαν, εἴτε ξένοι, εἴτε ὁμόφυλοι, φεύγετέ τους ὡς μεγίστους ἐχθρούς. Οὗτοι δέν εἶναι γεννήματα τῆς Ἑλλάδος· εἶναι κύματα ἄγρια τῆς ἁλμυρᾶς θαλάσσης· εἶναι ἄνυδροι καί σκοτειναί νεφέλαι δερόμεναι ὑπό τῶν φθοροποιῶν τῆς κακοηθείας ἀνέμων, εἶναι δένδρα ἄκαρπα καί ξηρά καί νεκρά, ἐκριζωθέντα ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἄν ἐπαγγέλωνται καί οὗτοι ἐλευθερίαν, μή τούς πιστεύητε· διότι καί αὐτοί εἶναι δοῦλοι τῆς φθορᾶς, καί ἡ ἐλευθερία των ἀπώλεια. Τῆς ἀληθινῆς ὑμῶν ἐλευθερίας χρυσή κρηπίς καί βάσις ἀκράδαντος εἶναι ἡ πατροπαράδοτος πίστις, ἡ εἰς Χριστόν. Διά ταύτης τῆς πίστεως πάντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας Ἥρωες ἔφυγον στόματα μαχαίρας, ἔγειναν ἰσχυροί ἐν πολέμοις, διεσκόρπισαν τῶν ἀλλοφύλων τά στρατόπεδα, κατέστρεψαν τούς θρόνους

τῶν παρανόμων δυναστειῶν. Καί σεῖς διά ταύτης τῆς πίστεως θέλετε θριαμβεύσει κατά τῶν ἀσεβῶν, καί κατά τῶν ἰδίων ὑμῶν παθῶν. Ὑπέρ τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ πολεμεῖτε. Ὑπό τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τήν σημαίαν εἶσθε συντεταγμένοι. Τοῦ Ἰησοῦ λοιπόν τό σωτήριον ὄνομα ἄς ᾖναι πάντοτε εἰς τήν καρδίαν καί τό στόμα σας. ΙΗΣΟΥΣ ΣΩΤΗΡ, ἄς ᾖναι τό πρώτιστον σύνθημά σας. Ἀπό τήν ἀγάπην τοῦ Ἰησοῦ μή σᾶς χωρίση πώποτε μήτε ὕψος, μήτε βάθος, μήτε θάνατος, μήτε ζωή, μήτε ἄγγελοι, μήτε δαίμονες. Τό ὄνομα, τό ὑπέρ πᾶν ὄνομα τοῦ ΙΗΣΟΥ, θέλει συνταράξει τούς ἐχθρούς σας, καί θέλει τούς παραδώσει γονατιστούς ὑπό τάς στιβαράς καί ἀνικήτους χεῖράς σας. *«Ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ πᾶν γόνυ κάμψει ἐπουρανίων, καί ἐπιγείων, καί καταχθονίων».*

«Καί τήν περικεφαλαίαν τοῦ Σωτηρίου δέξασθε».

Περικεφαλαίαν Ἑλληνικήν φορεῖτε ἐπί τῶν κεφαλῶν, τῆς ὁποίας ὁ λόφος νεύει φοβερός πρός τούς πολεμίους. Περικεφαλαίαν πνευματικήν φορεῖτε καί ἐν τῇ καρδίᾳ σας, τήν πρός θεόν τελείαν ἐλπίδα, ἥτις ἐξαιρέτως καί εἶναι καί λέγεται περικεφαλαία τῆς Σωτηρίας. Ἰδού, ἀδελφοί, τά τέκνα τῆς ἀσεβείας ἐπέρχονται ἐναντίον σας φρυάττοντα κατά τοῦ Χριστοῦ, καί ἐλπίζοντα εἰς τήν Εἱμαρμένην καί τάς πολυαρίθμους αὐτῶν δυνάμεις. Ἐπέρχονται ὁπλῖται, ἐπέρχονται ἱππόται· *«οὗτοι ἐν ἅρμασι, καί οὗτοι ἐν ἵπποις».* Ἀλλά σεῖς τούς ἀπαντᾶτε *«ἐν ὀνόματι Κυρίου».* Τά ὅπλα καί ἡ ῥομφαία βέβαια σᾶς χρησιμεύουσιν ὡς ὄργανα τῆς θείας Δικαιοσύνης, ὡς καί

τόν θεῖον Δαβίδ ἡ σφενδόνη κατά τοῦ γίγαντος Γολιάθ. Ἀλλ' ἀντί νά ἐλπίζητε εἰς αὐτά, στιλβώνετέ τα μάλιστα, καί κρατύνετε τάς δεξιάς, διά τῆς εἰς Θεόν πεποιθήσεως καί ἐλπίδος. Ἀφιερώσαντες εἰς τήν πρόνοιαν τοῦ ὑψίστου πᾶσαν ὑμῶν τήν ζωήν καί τήν μάχην καί τήν νίκην, τρέχετε νά ἀπαντήσητε τούς υἱούς τῆς ὑπερηφανείας. Ἰδού οὗτοι ἀλαλάζουσι, καί ὑβρίζουσι, καί πίπτουσι· σεῖς δέ διά τῆς θείας βοηθείας, ἀνίστασθε, καί νικᾶτε, καί ἀνυψοῦσθε. Παρά θεοῦ ἐλπίζετε πᾶσαν τήν εὐδοκίμησιν τῆς ἀνδρείας σας. Εἰς τοῦ θεοῦ τήν παντοδυναμίαν ἀναφέρετε πᾶν, εἴτι καλόν καί ἄν κατορθώσητε. Τοῦ Θεοῦ τήν κραταιάν χεῖρα βλέπετε πάντοτε ἔμπροσθέν σας ἑτοίμην νά σᾶς ὑπερυψώσῃ, ὅπως δοξασθῇ τό πανάγιον αὐτοῦ ὄνομα. Αὐτός ὁ ὕψιστος διατάκτωρ τῶν ἐπουρανίων καί ἐπιγείων στρατῶν, ἐμπεριπατεῖ εἰς τήν ἁγίαν καί χριστιανικήν σας παρεμβολήν. Στρατηγέ! Στρατιῶτα! *«Κύριος ὁ Θεός ἐμπεριπατεῖ ἐν τῇ παρεμβολῇ σου, ἐξελέσθαι σε καί παραδοῦναι τόν ἐχθρόν σου πρό προσώπου σου».* Τοῦτο πιστεύετε ἀδελφοί! Τοῦτο τό κήρυγμα φωνάζετε πρός ἀλλήλους ἐν ἐσπέρᾳ, καί πρωΐ, καί μεσημβρίᾳ. *«Μή ἡμῖν, Κύριε* (κράζετε εἰς τάς συμπλοκάς) *μή ἡμῖν, ἀλλ' ἤ τῷ ὀνόματί σου δός δόξαν».*

«Δέξασθε καί τήν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστί ῥῆμα Θεοῦ».

Ἰδού, ἀδελφοί, καί ἡ πνευματική μάχαιρα παράλληλος πρός τήν σιδηρᾶν σας σπάθην, ἀλλά μάχαιρα ὀξυτάτη, ῥομφαία δίστομος καί διαπεραστική,

ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ ἱερά διδασκαλία (τήν ὁποίαν σᾶς διδάσκουσιν ἑκάστοτε οἱ ἱεροί ποιμένες), καί κατ' ἐξοχήν ἡ ἱερά προσευχή. Ἀγαπητοί! τό πάντων κραταιότατον βασίλειον δέν ὠφελεῖται ὑπό τῶν γιγαντιαίων καί πολυαρίθμων αὐτοῦ στρατευμάτων· *«οὐ σῴζεται βασιλεύς διά πολλήν δύναμιν, καί γίγας οὐ σωθήσεται ἐν πλήθει ἰσχύος αὐτοῦ»*. Τά πάντων σοφώτατα συμβούλια πλανῶνται καθ' ἑαυτά εἰς τάς πολιτικάς καί διόλου κοσμικάς αὐτῶν βουλάς. *«Πολλαί βουλαί τῶν ἀνθρώπων· ψευδεῖς οἱ υἱοί τῶν ἀνθρώπων ἐν βουλαῖς· ἡ δέ βουλή τοῦ Κυρίου εἰς τόν αἰῶνα μένει»*. Μόνος ὁ σοφός, ὁ φοβερός, ὁ Παντοδύναμος Μονάρχης τοῦ παντός διοικεῖ καί ταπεινώνει καί ἀνυψώνει καί τούς στρατούς, καί τά ἔθνη, καί τά βασίλεια. Αὐτός *δράσσεται σοφούς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν*, καί ἐκχέει τήν χάριν αὐτοῦ εἰς τούς ταπεινούς, τούς μετά πίστεως αὐτόν ἐπικαλουμένους. Αὐτός εἶναι ὁ μόνος πιστός, ὁ μόνος ἀληθινός, ὁ μόνος εὔσπλαγχνος καί πανάγαθος, τόν ὁποῖον οὐδείς οὐδέποτ' ἐπεκαλέσθη ἀνωφελῶς. Πρός τοῦτον λοιπόν, ὦ Ἕλληνες, καταφεύγετε νυκτός καί ἡμέρας διά θερμῆς προσευχῆς· *«ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε»*. Ἑνώνετε τάς ἐγκαρδίους ὑμῶν δεήσεις μετά τῶν προσευχῶν τῶν ἁγίων, αἵτινες ἀναβαίνουσιν ἀδιακόπως, ὡς καθαρόν θυμίαμα, ἐνώπιον τοῦ Ἀρνίου, τοῦ σφαγέντος, *καί ποιήσαντος ἡμᾶς τῷ Θεῷ ὑμῶν βασιλεῖς καί ἱερεῖς*. Συνάπτετε τάς ἱκεσίας σας πρός τάς τῶν ἐσφαγμένων καί πεπελεκισμένων ὑπέρ τῆς Πίστεως παλαιῶν καί νέων μαρτύρων, ἱερέων,

Πατριαρχῶν, τῶν ὁποίων αἱ ψυχαί παρεστῶσαι εἰς τό ὑπερουράνιον καί νοερόν θυσιαστήριον τοῦ καθημένου ἐπί τοῦ θρόνου, κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ καί λέγουσιν· «*ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καί ὁ ἀληθινός οὐ κρίνεις καί ἐκδικεῖς τό αἷμα ἡμῶν ἀπό τῶν κατοικούντων ἐπί τῆς γῆς;*» Αὕτη ἡ παρά τῶν ἁγίων συγγενῶν σας καί πρεσβευτῶν ἔνθερμος πρός τόν Θεόν ἐκπεμπομένη φωνή, ἄς ἀντηχῇ διά παντός εἰς τάς χριστιανικάς ὑμῶν καρδίας, καί ἄς σᾶς συνάπτῃ ἐν φόβῳ καί χαρᾷ πρός ἀδιάλειπτον προσευχήν καί δοξολογίαν τοῦ θείου ὀνόματος. Ὢ θέαμα λαμπρόν, καί πανηγυρικόν, καί κατανυκτικώτατον μέν εἰς τούς φίλους, φοβερώτατον δέ εἰς τούς ἀπίστους ἐχθρούς! Ὅλος ὁ Ἑλληνικός στρατός νά ἐκτείνῃ τάς χεῖρας εἰς οὐρανόν, εὐχαριστῶν ὁμοφώνως τόν ὕψιστον Βασιλέα, διότι τούς ἀξιώνει νά στρατεύονται πρός ὑπεράσπισιν τῆς ἁγίας αὐτοῦ Ἐκκλησίας. Δάκρυα χαρᾶς δακρύουσι πάντες οἱ ἀπόντες ἀδελφοί σας, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ὅταν σᾶς φαντάζονται πάντας μετά πίστεως κλίνοντας τό γόνυ καί ἰδίως καί δημοσίως ἐνώπιον τῆς θείας μεγαλωσύνης, ἥτις σᾶς ἀνορθώνει ἀπό τῆς πολυχρονίου πτώσεως, καί σᾶς συγκαθίζει μετά ἀρχόντων λαῶν τῆς γῆς. Ὢ γῆ, γῆ καί οὐρανέ! ἔπεσαν λοιπόν αἱ τῆς δουλείας ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Ἑλλήνων! καί ἡ γλῶσσα αὐτῶν, ἤδη ἐλευθέρα, δοξολογεῖ παῤῥησίᾳ τόν Θεόν τοῦ Παντός, ὅστις τήν μέν ἡμισέληνον προστάζει νά καταδύσῃ, ἀνακαλεῖ δέ πάλιν εἰς τήν Ἑλλάδα τόν ὁλόφωτον Ἥλιον τῆς Δικαιοσύνης! Ὢ προσευχή δραστηριω-

τάτη, πόσα καλά δέν θέλεις οὐρανόθεν καταβιβάσει εἰς τῶν θεοσεβῶν Ἑλλήνων τάς κορυφάς; καί πόσους αὐτῶν ἐχθρούς δέν θέλεις διασκορπίσει, ὡς φλογερά τοῦ πνεύματος μάχαιρα; Ναί ἀγαπητοί! Τοῦ Μωσέως αἱ χεῖρες, εἰς προσευχήν ἀνυψούμεναι, κατέστρωσαν πλειοτέρας φάλαγγας ἀλλοφύλων, παρ' ὅσους κατέκοψαν τά ξίφη τῶν πολεμιστῶν Ἰσραηλιτῶν. Οἱ ἀνδρεῖοι Μακκαβαῖοι ἐμάχοντο κατά τῶν τυράννων, ὄχι ὀλιγώτερον διά τῶν προσευχῶν, παρά διά τῶν ὅπλων. Διά προσευχῆς ἡ γενναία Ἰουδίθ ἐστόμωσε τήν ῥομφαίαν κατά τοῦ Ὀλοφέρνου, καί ἡ Ἰαήλ τόν ἀπαλόν αὐτῆς βραχίονα κατά τοῦ Σισάρα. Ἡ προσευχή εἶναι τῶν καλῶν ἁπάντων ἡ προξενήτρα. *«Πᾶς γάρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καί ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καί τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται».*

§ λστ. Ταύτην τήν οὐρανοχάλκευτον τοῦ Ἀποστόλου Πανοπλίαν ἐξωπλισμένοι, ὦ γενναῖοι τῆς Ἑλλάδος υἱοί καί ὁπλιτοπάλαι, χωρεῖτε ὁμοθυμαδόν κατά τοῦ δυνάστου τῆς Ἀσεβείας. Ὅσον τό ἐπ' αὐτῷ, δέν ἔχετε σήμερον οὔτε κτήματα, οὔτε τέκνα, οὔτε γυναῖκας, οὔτε ζωήν, οὔτε τιμήν, ἀλλ' οὔτε θρησκείαν. Ἴδετε τί κάμνει τούς ὑπό τήν αὐτοῦ ἐξουσίαν στενάζοντας ὁμοπίστους σας ὁ ἄθεος καί παμμίαρος μάγειρος τοῦ Ἅδου· χωρεῖτε κατ' αὐτοῦ ὑπέρ Πατρίδος, ὑπέρ τῶν φιλτάτων, ὑπέρ τῆς εὐσεβείας αὐτῆς! Θεωρήσατε κύκλῳ σας Ἕλληνες! Δέν χρειάζονται λόγοι νά σᾶς παρορμήσωσιν. Ἐκεῖναι αἱ καλαί πεδιάδες, ἐκεῖναι αἱ παχεῖαι βοσκαί, ἐκεῖνοι οἱ εὔμορφοι

κῆποι καί τά παμφορώτατα χωρία, ἰδική σας ἦσαν κληρονομία· καί τώρα τά χαίρονται, καί σᾶς ἀναγκάζουσι προσέτι νά τά καλλιεργῆτε δωρεάν οἱ ἐργοδιῶκται τῆς ἀδικίας. Ἐκεῖνα τά πλούσια μεταλλεῖα, πατρικά σας ἦσαν ἀγαθά· καί τώρα οἱ βάρβαροι ἄλλα μέν ἐτύφλωσαν, εἰς ἄλλα δέ κρατοῦσι ζῶντας θαμμένους τούς ἀδελφούς σας, ὥστε νά μεταλλεύωσι δι' αὐτούς, γυμνοί καί πεινῶντες, τό χρυσίον καί ἀργύριον τῆς προγονικῆς σας γῆς. Οὕτω κατήντησεν ἡ καλλίστη χώρα τῶν ὑπ' οὐρανόν νά καρποφορῇ πάσας μέν τάς τῶν θλίψεων ἀκάνθας καί τριβόλους δι' ἡμᾶς τά τέκνα της, τά δέ ἄνθη καί τούς καρπούς αὐτῆς καί τούς θησαυρούς διά τούς ἀλλοφύλους ὑβριστάς ἡμῶν καί πορθητάς! Βλέπετε πάλιν ἐκείνας τάς ἐρημίας, εἰς τάς ὁποίας μεταξύ ἐρειπίων καί βάλτων ἐμφωλεύουσιν ὄφεις καί λῃσταί; Πρότερον ἦσαν χῶραι ζηλωταί, κατοικημέναι ὑπό δήμων ὅλων εὐδαιμόνων συμπατριωτῶν σας, τούς ὁποίους ἔσφαξε καί ἠνδραπόδισε καί ἐφυγάδευσεν εἰς τά πέρατα τῆς γῆς ἡ ἀνθρωποφάγος ῥομφαία τῶν Μωαμεθανῶν. Βλέπετε ταύτας τάς παλαιάς πέτρας παρερῥιμένας καί εἰς τάς ὁδούς, καί εἰς τά παχνία, καί εἰς τά κόπρια τῶν ξενοδοχείων, καί εἰς πᾶσαν ἄλλην καταφρόνησιν; μνήματα ἦσαν τῶν προγόνων σας, καί τώρα οἱ ἄπιστοι τά μιαίνουσι καί τά καταπατοῦσιν ὑπό τούς βεβήλους αὐτῶν πόδας, καθυβρίζοντες τήν ἱεράν κόνιν τῶν πατέρων σας. Βλέπετ' ἐκείνας τάς στήλας, τάς καλάς καί ὑψηλάς, αἵτινες στολίζουσι τῶν ἀπίστων τούς τάφους; ἐρείπια εἶναι τῶν Ἑλληνικῶν

ἀριστουργημάτων, κίονες ἁγίων Τραπεζῶν, λείψανα τῶν τῆς εὐσεβείας ναῶν, τούς ὁποίους κατηδάφισαν αἱ θεομάχοι χεῖρές των. Ἀκούετε τήν μιαράν κραυγήν τῶν βλασφημούντων νύκτα καί ἡμέραν εἰς τό ὄνομα τῆς παναγίας Τριάδος; Ἀπό τῶν πατρικῶν σας, φεῦ, ἀναβαίνει ναῶν, τούς ὁποίους κρημνίσαντες τά θεῖα θυσιαστήρια, μετεμόρφωσαν εἰς πανδοχεῖα τῆς ἀσεβείας. Ὡς καί ἀπ' αὐτῶν τῶν σπλάγχνων τῆς ἱερᾶς ἡμῶν πατρίδος, ὅπου, τρομάξαντα, τρόπον τινά, τήν ἡμετέραν αἰχμαλωσίαν, κρύπτονται θαμμένα πάμπολλα ἀγάλματα καί ἄλλα σεβάσμια λείψανα τῆς Ἑλληνικῆς Μεγαλοφυΐας, ὡς καί ἀπ' αὐτοῦ τ' ἀνασκάπτει ἡ βαρβαρότης, καί τά διώκει νά περιπλανῶνται, ἔρημα καί ὀρφανά, εἰς ὅλην τήν Οἰκουμένην! Τό πᾶν κατέστρεψαν, Ἕλληνες, ἡ μάχαιρα τοῦ ὁλοθρευτοῦ. Ἀλλ' ἡ Ἑλλάς, ὦ ἄνδρες, δέν κατεστράφη· στέκει, καί βλέπει, καί ζῇ εἰς ἐσᾶς. Σεῖς εἶσθε οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἡρακλέων, καί τῶν Ἀριστειδῶν. Ἀρκετά ἐτυραννήθητε. Ἡ ὥρα τῆς ἐκδικήσεως ἐσήμανεν ἤδη. Παρῆλθεν ἡ τριῶν καί ἡμίσεος αἰώνων μακρά καί κακοσέληνος νύξ τῆς δουλώσεως ἡμῶν, καί ἀνέτειλεν ἡ γλυκεία καί ῥοδόχρους αὐγή τῆς ἐλευθερίας. Φωνή Θεοῦ σᾶς ἐξήγειρεν ἐκ τῆς κοίτης τοῦ φοβεροῦ τῆς ἀποκαρώσεως ὕπνου, καί σᾶς ἐπροσκάλεσεν εἰς τήν καλήν ἐργασίαν τοῦ ἐπουρανίου αὐτοῦ θελήματος. Ἡ Οἰκουμένη προσήλωσε μετά θάμβους τά βλέμματά της εἰς τά κινήματά σας. Αἱ ψυχαί τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων, τῶν συγγενῶν σας, ἱλαρώταται οὐρανόθεν σᾶς ἐφορῶσιν. Οἱ φύλακες

Ἄγγελοι ἀοράτως σᾶς συμπαραστατοῦσιν. Ὁ Θεός, ὁ μέγας Θεός, ἐστίλβωσε τό τόξον τῆς δίκης αὐτοῦ κατά τοῦ τυράννου. Χωρεῖτε ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! Τόν σταυρόν εἰς τήν μίαν, καί τό ξίφος ἔχοντες εἰς τήν ἄλλην, πετᾶτε, ὡς ἄφυκτα βέλη τῆς θείας ὀργῆς, κατά τῶν κεφαλῶν τῶν Ἀγαρηνῶν. Ἡ βεβαιότης, ὅτι πολεμεῖτε ὑπέρ παντός τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, καί ὅτι ἀποθνήσκετε ἐνδόξως ὑπέρ τῆς πίστεως, θέλει σᾶς κάμει νά νικήσητε πάσας τάς δυσκολίας. Ὁ πατριωτισμός, καί τό κοινόν κατά τῆς τυραννίας μῖσος θέλει ἀναπληρώσει, διά τῆς θείας χάριτος, ὅλας τάς φαινομένας ἐλλείψεις καί ἀσθενείας σας. Καί ἔπειτα πρός τίνας πολεμεῖτε; πρός τούς ἠλιθίους καί χαύνους Μουσουλμάνους. Πᾶσα ἡ πρός τό παρόν φαινομένη αὐτῶν τόλμη τίποτ' ἄλλο δέν εἶναι, εἰ μή θηρίου ψυχορράγοῦντος ἔσχατα τινάγματα.

§ λζ. Ὦ φίλτατοι Ἕλληνες! Σπλάγχνα μου, χαρά μου, στέφανε τῆς πίστεως καί τῆς ἀνθρωπότητος! Πόση θέλει εἶσθαι ἡ δόξα σας, νά ὀνομασθῆτε *Ἐλευθερωταί τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς Ἑλλάδος!* Πόση θέλει εἶσθαι ἡ χαρά σας, ὅταν θέλητε βλέπει συχνά τούς γέροντας, τάς παρθένους, τά ἄκακα παιδία, τούς αἰχμαλώτους, τούς ἐξορίστους καί φυγάδας καί μετανάστας, νά ἐπιστρέφωσιν ἄλλοι μετ' ἄλλους ἀπό τῆς ξενιτείας, καί πατοῦντες τό πρῶτον βῆμά των ἐπί τῆς Πατρίδος, νά προσπίπτωσιν εἰς τό ἔδαφος, προσκυνοῦντες τόν Θεόν τῆς ἐλευθερίας· νά καταφιλῶσι τήν γῆν τῶν γενεθλίων αὐτῶν· νά τρέχωσιν

ἀγεληδόν εἰς τούς ἱερούς τῆς εὐσεβείας ναούς· νά ἐκχέωσι τά γλυκερά τῆς κατανύξεως δάκρυα εἰς τά ἐρείπια τῶν ἱερῶν θυσιαστηρίων· νά ἐναγκαλίζονται τούς ζῶντας αὐτῶν συγγενεῖς καί τῶν πατέρων τούς τάφους, ἀπό τῶν ὁποίων ἦσαν τοσούτους χρόνους ἀπεμεμακρυσμένοι· νά προσαγορεύωσι μετά πόνου καί γλυκυθυμίας τά χαμαί κείμενα λείψανα καί τούς ἔτι στέκοντας ἐρήμους σκοπέλους τῶν πατρικῶν αὐτῶν ἑστιῶν· νά χαιρετῶσι τάς πεδιάδας, τά ὄρη, τόν οὐρανόν, τόν γλυκύν ἥλιον τῆς Ἑλλάδος· νά προσλαλῶσι καί πρός αὐτά τά ἄνθη της· καί πλέκοντες στεφάνους ἐξ αὐτῶν νά σᾶς στεφανώνωσι, καί νά περιπλέκωνται περί τούς τραχήλους σας τρυφερώτατα, σταλάζοντες δάκρυα χαρᾶς, καί εὐλογοῦντες τούς ἐλευθερωτάς τῆς Πατρίδος; Ἄ! Τότε ἄς ἐκλείψῃ πᾶσα εὐτυχία τοῦ κόσμου ἐμπρός εἰς τήν ἰδικήν σας εὐδαιμονίαν! Τότε φιλτάτη Πατρίς! Κάλλιστε τόπε, μετά τοῦ ὁποίου ὁ ξενιτευμένος γνήσιος Ἕλλην καί μακρόθεν συνομιλῶν ἐξεδεύει πράως καί ἱλαρῶς τάς σκυθρωπάς ὥρας τῆς τεταλαιπωρημένης αὐτοῦ ζωῆς! Τότε, ὦ τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος ἀείζωε χώρα! «*Ἄς ἀποθάνῃ ἡ ψυχή μου μετά ψυχῶν τῶν δικαίων υἱῶν σου, καί τό σπέρμα τῶν ἀπογόνων μου ἄς γένῃ ὡς τό σπέρμα αὐτῶν!*»

§ λη. Ἐκείνην, ὦ ἄνδρες, τήν μακαρίαν ἐποχήν, εἰς τήν ὑμετέραν ἕνωσιν καί τόλμην στέκει νά τήν ἐπιταχύνητε. Προχωρεῖτε! Μή χάνετε μηδεμίαν ἡμέραν. Αἱ περιστάσεις διαδέχονται μία τήν ἄλλην ἀλ-

λεπάλληλοι· καί ὁ καιρός διαφεύγει. Τί βραδύνετε ἀδελφοί; Δέν ἀκούετε τόν τύραννον πῶς ἐκ τῶν βαθέων τοῦ Παλατίου μυχῶν, εἰς τούς ὁποίους τόν ἔχει φυλακωμένον ἡ θηλυπρέπεια, ἀπαιτεῖ ἀκόμη νά δεσπόζῃ ἐπί τῶν Ἑλληνικῶν κεφαλῶν; Ἀκόμη σᾶς ὁμιλεῖ τυραννικῶς, καί σᾶς ἐπισείει τό σιδηροῦν αὐτοῦ σκῆπτρον, σταλάζον μυριάδων ἀδελφῶν σας ἀθῳότατα αἵματα. Καί κατ' αὐτήν τήν βαρεῖαν αὐτοῦ πτῶσιν, δέν ἐμπορεῖ νά συνέλθῃ ἐκ τῆς μέθης, εἰς τήν ὁποίαν τόν ἔχει βυθισμένον ὁ τουρκικός δεσποτισμός. Ἀκόμη τολμᾷ νά ἐκδίδῃ χάτια πρός ἐσᾶς, καί νά ὑπαγορεύῃ κατάρας κατά τοῦ ἱεροῦ σας ἀγῶνος εἰς τό στόμα των, ὅσους κρατεῖ αἰχμαλώτους λειτουργούς τοῦ ἱεροῦ θυσιαστηρίου, ὥστε νά βιάσῃ δι' αὐτῶν, ἄν δυνηθῇ, τήν συνείδησίν σας, καί, τέλος, νά σᾶς κατασφάξῃ συνδεσμεύσας μετ' αὐτῶν ἐκείνων τῶν δυστυχῶν! Ἄ! παῦσε τύραννε, σιώπα, πεφίμωσο! Ποῖον ἔχων πρόσωπον τολμᾷς νά ὀνομάζῃς ἄλλους ἀποστάτας, σύ, ὁ καί τό γένος καί τό ἦθος ἀληθής υἱός τῆς ἀποστασίας; ἤ δέν εἶσαι, καθώς καυχᾶσαι, συγγενής καί διάδοχος τοῦ Ψευδοπροφήτου σου, ὅστις πρῶτος ἀπεστάτησεν ἀπό τῆς Βυζαντινῆς βασιλείας, καί συνάξας πλῆθος λῃστῶν προωδοποίησεν εἰς τούς προγόνους σου τήν ἡμετέραν αἰχμαλωσίαν; Πῶς τολμᾶς νά ὀνομάζῃς ἀποστάτας σου λαούς, τούς πρώην ἐξουσιαστάς καί εὐεργέτας τῆς φυσικῆς σου πατρίδος; λαούς, τούς ὁποίους οὔθ' ὁ πρῶτος εἰσβαλών εἰς τήν χώραν αὐτῶν λῃσταρχος, οὔτε τις ἄλλος τῶν εἰς τήν αὐτήν

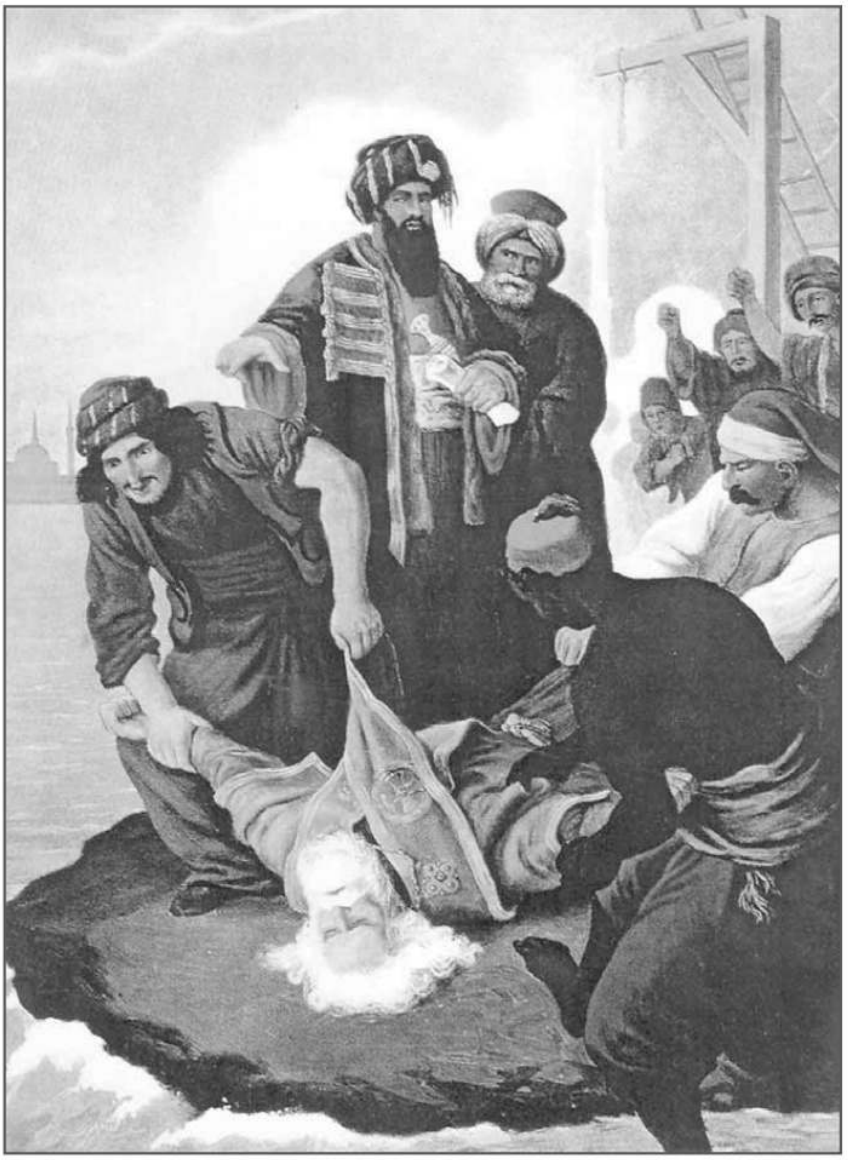
λῃσταρχίαν προκατόχων σου, οὔτε σύ αὐτός ποτε ὤρκισας εἰς ὑποταγήν, διότι πάντοτε τούς ἐθεώρεις ὡς πολεμίους σου; Πῶς καταδικάζεις ὡς ἀντάρτας τούς αὐτόχθονας κυρίους τῆς γῆς, εἰς τήν ὁποίαν σύ ἐκ προγόνων, ὡς δαίμων ταρτάρειος, ἔξωθεν ἐπιπεσών καί στρατοπεδεύσας μετά τῶν ἐξωλεστάτων σου λεγεώνων, ἐξήσκησας καί ἐξετέλεσας δημοσίως πᾶσαν ἀνταρσίαν καί ἐπανάστασιν ἐναντίον ὅλων τῶν θείων καί ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, καί κατά τῆς φύσεως αὐτῆς; Ἡ ἐξουσία σου δέν ἦτο ἄλλο, εἰ μή συνεχής καί πανώλεθρος λῃστεία. Τό παλάτιόν σου μαγειρεῖον ἀνθρωπίνων σαρκῶν· ἡ πόρτα σου, τόπος καταδίκης. Ὁ θρόνος σου, σφαγεῖον φρικτόν, τόν ὁποῖον ἔβαψας, ὦ δήμιε τῆς Ἑλλάδος, καί βάπτεις, φεῦ, εἰσέτι ἐκ τοῦ αἵματος τῶν δεσμίων ὑπηκόων σου. Ἡ γῆ στενάζει ὑπό τάς βαρείας σου ἀθεμιτουργίας, καί ἡ θάλασσα κυμαίνεται στενουμένη ὑπό τοσούτων πτωμάτων ἀθῴων, τούς ὁποίους ἔθαψας, καί θάπτεις ἀνηλεῶς εἰς τά φράσσοντα ῥεύματά της. Ἤθελες νά κάμῃς ὅλην τήν Ἑλλάδα ἕνα τάφον. Ἐπεθύμησας νά εἶχον ὅλοι οἱ χριστιανοί ἕνα τράχηλον, νά τούς σφάξῃς διά μιᾶς. Ὠρέχθης νά βασιλεύῃς εἰς νεκρούς, ὦ τέρας ἀνθρωποφάγον. Παῦσε τύραννε, ἀφύσικε πάτερ, ἀφύσικε σύζυγε, ἀφύσικε σύγγενες. Παῦσε πλέον ἀπό τῶν μυρίων σου ἀνοσιουργημάτων· ἤ, πίγε, ἄν θέλῃς, κατά τά νόμιμά σου καί τά ἔθιμα, τάς ἀθλίας παλλακάς καί τούς εὐνούχους σου, φαρμάκωνε τούς τροφούς καί τούς στρατηγούς σου, φόνευε τούς ἀδελφούς σου,

καί τά βρέφη των[51]. Ἀλλ' ὄχι πλέον εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἡ καταδίκη σου ἀπεφασίσθη ἤδη ὑπό τοῦ οὐρανοῦ. Ἔγραψεν ἡ ἀόρατος ἐκείνη δεξιά καί κατά σου, ὡς κατά τοῦ Βαλτάσαρ, τήν φοβεράν ἐκείνην ἀπόφασιν· «*Ἐμετρήθης, ἐζυγίσθης, διεσκορπίσθης*». Ἔρρε θηρίον αἱμοβόρον, ὅστις εὐωχεῖσαι εἰς τά κρέατα τοῦ λαοῦ σου, μεθύεις ἐκ τοῦ αἵματος αὐτῶν, κατορχεῖσαι εἰς τά πτώματά των, τέρπεσαι εἰς τούς

51. Ἀπό τοῦ Α΄, Βαϊαζήτου (1372) ὅστις ἔπνιξε τόν νεώτερον ἀδελφόν αὐτοῦ Ἰακούπην, μέχρι σήμερον δέν διέλιπον οἱ συγγενικοί φόνοι εἰς τό μιαρόν Παλάτιον τοῦ Σουλτάνου. Ὁ σημερινός Σουλτάνος ἔπνιξε τόν ἀδελφόν αὐτοῦ Μουσταφᾶν, καθώς ἐκεῖνος πρότερον τόν θεῖον αὐτοῦ Σελίμην. Συνήθως δέ πνίγουσι πάντοτε τάς ἐγγαστρωμένας γυναίκας τοῦ ἀποθανόντος Σουλτάνου. Πνίγουσιν ὅλα τά ἀρσενικά τέκνα τῶν Σουλτανιδῶν (θυγατέρων τοῦ Σουλτάνου). Τούς δέ υἱούς τοῦ ἀποθανόντος Σουλτάνου, ὅταν βασιλεύσῃ, ὁ τούτου ἀδελφός, σπουδάζει ἤ νά τούς δολοφονήσῃ ἤ νά τούς κάμῃ διά φαρμάκων ἀγόνους (καθώς ἔκαμαν τόν ἄθλιον Σελίμην), ὥστε νά μείνῃ ἡ διαδοχή τῆς βασιλείας εἰς τά ἴδια τέκνα του. Εἰς τό καφάσι (κιγκλίδωμα, ἤ κιγκλιδωτήν περιοχήν), ὅπου τούς φυλάττουσι κεκλεισμένους, ὡς ἄν θηρία, τούς προσφέρουσι καί παλλακάς, τάς ὁποίας πρότερον στειρεύουσι διά φαρμακείας. Καί ἄν ἐγγαστρωθῶσι, πνίγουσιν οἱ ἐπιστάται τά βρέφη αὐτῶν, ἤ ἀφήνουσιν ἄδετον τοῦ νεογνοῦ τόν ὀμφαλόν, εὐλαβούμενοι (ὡς λέγουσι) νά ἐπιβάλωσι τάς χεῖρας αὐτῶν εἰς αἷμα Σουλτανικόν! Ἀπό τοιούτων λύθρων βαρβαρικῶν αἱμάτων μολύνεται συχνότατα ὁ θρόνος τοῦ Κωνσταντίνου, ἀφ' οὗ πρῶτον ἔβαψεν αὐτόν ὁ πρῶτος αἱμοβόρος ἀρπαγοτύραννος διά τοῦ ἱεροῦ αἵματος τοῦ τελευταίου χριστιανοῦ βασιλέως αὐτοῦ!

θρήνους των, δοξάζεσαι ἐκ τῆς ἀτιμίας των, θησαυρίζεις ἐκ τῆς γυμνώσεώς των, καλλωπίζεις καί αὐτήν τήν φλογισμένην σου Πόρταν διά τῶν νεκρῶν αὐτῶν κεφαλῶν! Ὠμότερος παρά τάς τίγρεις καί τούς λέοντας, κλείσθητι μετ' αὐτῶν εἰς τό θηριοφυλακεῖόν σου. Ἐλευθέρωσον τά βλέμματά μας ἐκ τῆς βδελυρᾶς καί ἀποφράδος σου παρουσίας. Ἀφανίσθητι μακράν τοῦ ἱεροῦ ἐδάφους τῆς τῶν Ἡρώων πατρίδος, τήν ὁποίαν ἀπέδειξας σπήλαιον τῆς ἀθλιότητος καί παρανομίας. Ἤ κρύφθητι, ἄν θέλῃς, εἰς τό Ζωντάνιον, εἰς τό Κάτεργον, εἰς τόν Φοῦρνον, εἰς τό Χαρώνιον (Βάνιον), εἰς ὅλας τάς εὐρωτιώσας καί σκοτεινάς φυλακάς σου, ὅπου διηνεκῶς ἀντηχοῦσιν οἱ στεναγμοί τοσούτων ἀθῴων, ὡς ἐκεῖ νά λάβῃς παρ' αὐτῶν τά ἐπίχειρα τῆς θηριῳδίας σου. Ὁ ἀφανισμός σου, ὦ κάκιστε καί ἔσχατε τῶν τῆς μιαρᾶς καί ἐξαγίστου μνήμης εἰκοσιτεσσάρων ἐθνοκτόνων τυράννων τῆς Κωνσταντινουπόλεως! Ὁ παντελής ἀφανισμός σου, ἄς γίνῃ ὅριον αἰώνιον τῶν τοσούτων κακῶν, ὅσα ποτ' ὠνόμασαν ἄνθρωποι ἐπί τῆς γῆς, τά ὁποῖα μᾶς ἔκαμε διά τοσούτων χρόνων ἡ ἀλιτήριος καί τρισεπάρατος φυλή σου. Ἄς μάθῃ πᾶσα ἡ οἰκουμένη, ὅτι, ὁ *Μωάμεθ πίπτει*, καί οἱ *Ἕλληνες ζῶσι!*

§ λθ. Ναί ζῶμεν ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! καί τώρα εἴμεθ' ἰσχυρότεροι, διότι ἐδοκιμάσθη ἡ σταθερότης ἡμῶν. Ζῶμεν, ὦ Ἕλληνες! ἀλλ' ἡ ζωή μας ἄς ἀφιερωθῇ μετά δόξης πρός ὄλεθρον τοῦ τυράννου·

διά τοῦτο διετηρήθη ὑπό τῆς θείας προνοίας. Ναί ὦ καλλίνικοι τῆς πίστεως ἀθληταί! Συλλογίσθητε ποῖον εἶναι τό τέλος τοῦ ἀγῶνός σας. Ἀφανίζετε τήν μιαρωτάτην πασῶν, ὅσαι ποτ' ἔγειναν ἐπί γῆς, κοσμοφθόρων τυραννιῶν. Καθαρίζετε τούς βεβηλωμένους ἡμῶν ναούς ἐκ τῶν βδελυγμάτων τῆς ἀσεβείας. Ἀποδίδετε τήν εὐζωΐαν εἰς τούς δυστυχεῖς καί πολυπαθεστάτους ἀδελφούς σας. Ἁφαρπάζετε ἐκ τῶν ἀνοσίων χειρῶν τήν καταδυναστευομένην Σωφροσύνην καί Πίστιν, καί Παρθενίαν. Σῴζετε τήν τιμήν καί αὐτῶν τῶν μεταγενεστέρων γυναικῶν καί παιδίων, τά ὁποῖα ἔμελλον νά γεννηθῶσιν ὑπό τήν σιδηρᾶν μάστιγα τῆς βίας καί ἀτιμίας. Ἀνακαλεῖτε εἰς τήν ζωήν ἄπειρον πλῆθος χριστιανῶν, τούς ὁποίους ὁ τύραννος καί οἱ τούτου διάδοχοι πάλιν ἔμελλον νά κατασφάζωσιν ὠμότατα. Ἐρημώνετε τάς εἱρκτάς ἀπό πλήθους ἀθῴων δεσμίων, καί πολίζετε τάς ἠρημωμένας σας χώρας, τάς καλλίστας τῆς οἰκουμένης. Ἐλευθερώνετε τήν Πατρίδα ἐκ τῆς καθημερινῆς τοῦ θανατικοῦ λοιμικῆς, ἐκ τῆς πυκνῆς πείνης καί σιτοδείας, ἐκ τῆς βαρυτάτης φορολογίας, ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων πυρκαϊῶν, ἐκ τῶν ἀδιακόπων φόνων, καί, τέλος, ἐκ πάντων τῶν φοβερῶν τῆς ἀμαθείας δεινῶν. Ἤδη βλέπω ἀνεγειρομένας διά τῶν γενναίων σας βραχιόνων τάς Στοάς, τά Λύκεια, τάς Ἀκαδημίας τῶν Προπατόρων. Ἤδη βλέπω τάς Μούσας μετά τῶν τεχνῶν καί ἐπιστημῶν ἐπιστρεφούσας εἰς τήν Ἑλλάδα νά διαιωνίσωσι τά κατορθώματά σας. Ἤδη βλέπω ἀνορθουμένας τάς παλαιάς Ἐκκλησίας τῶν Ἀθη-

νῶν, τῆς Κορίνθου, τῶν Θεσσαλονικέων, καί ἄλλας ἀλλαχοῦ, καί αὐτήν ποτε, τέλος, τήν ἁγίαν Σοφίαν λαμπρῶς ἐγκαινιζομένην, καί πάσας ἅμα πανταχοῦ πανηγυριζούσας τῆς εὐσεβείας τόν θρίαμβον. Ἴτε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες! χωρεῖτε γενναίως, νά διώξητε, ὅσον δύνασθε μακρότατα, τούς ἐχθρούς τοῦ Θεοῦ, τούς μαύρους διά τάς ἀθεμιτουργίας, ὅσας τρομάζει ἡ φύσις, διά τάς ὁποίας ἀπέβησαν ἐρήμωσις τῆς γῆς, φρίκη τῶν αἰώνων, καί μεγάλη τῆς ἀνθρωπότητος καταισχύνη, πρός τήν ὁποίαν ἤθελεν ἐρυθριάσει καί αὐτή ἡ ἔκτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας τοῦ Παντός! Προχωρεῖτε νά ἐκτείνητε μακρότατα τά ὅρια τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος· ἕως νά πετάξητε (ὅταν ὁ Θεός θελήσῃ), νά στήσητε τόν σταυρόν καί εἰς αὐτήν τήν Πύλην τοῦ Βυζαντίου. Καί ὁπόταν ἴδητε τήν πόλιν ἐκείνην (ὦ Πόλις, Πόλις, πρώην ἀθῴα, καί τώρα πόλις αἱμάτων! ὦ καλή θύγατερ Σιών, μεταμορφωμένη πολιτικῶς εἰς κάταισχρον Βαβυλῶνα· φεῦ! πόσα καί ποῖα ἔμελλον νά ᾖναι τά δεινά σου ἀπό τῆς ἁλώσεως μέχρι τῆς ἐλευθερίας σου!), ὅταν ἴδητε τήν τάλαιναν
158 Κωνσταντινούπολιν, εἰς τό πρόσωπον τῆς ὁποίας δέν ἐπιλάμπει πλέον ὁ Ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἀλλ' ἡ πλανῆτις Σελήνη, ὠχριῶσα ἤδη, καί ἐκλείπουσα καί κοκκινίζουσα ἐκ τῆς αἱματοχυσίας· ὅταν ἴδητε, λέγω, ταύτην τήν πόλιν σκιαζομένην ὑπό τάς πτέρυγας τοῦ θεηλάτου θανάτου, πανταχοῦ διάττοντος καί διώκοντος τούς ἀσεβεῖς, καί συνεπισύροντος πᾶν θέαμα φρικτόν, ἀλλ' ἀναγκαῖον, φεῦ, παρακολούθημα τοῦ αἱμοχαροῦς πολέμου· ὅταν ἴδητε τό

παλαμναῖον καί τραχηλιῶν παλάτιον τῆς Ἀσεβείας, ὡς ἄγριον σκόπελον, κυμαινόμενον ἐν μέσῳ φλογῶν παμφάγου πυρός, μᾶλλον οὐρανόθεν ἐκραγέντος, ὦ Θεέ, πάρεξ ἀπό τῶν χειρῶν σας· ὅταν καί εἰς τήν ξηράν καί εἰς τήν θάλασσαν τῆς Ἑπταλόφου θεωρήσητε πολλαχοῦ ῥηγνύμενα καί χάσκοντα φρικτά τοῦ Ἅδου στόματα νά καταπίνωσι τά μεγάλα τῆς Ἀδικίας Κριτήρια, καί τάς σκοτεινάς εἱρκτάς, καί τά μιαρώτατα κολαστήρια καί σφαγεῖα τῆς ἀθῳότητος· ὦ! καί τότε, ὦ Ἕλληνες ἐνθυμήθητε, πόσον θεοστυγής εἶναι ἡ ἀνομία! Ταύτην τιμωροῦσα ἡ θεία Δίκη καθυποβάλλει καί τάς δικαιοτάτας ἐπιχειρήσεις εἰς τάς μεγίστας καί φοβερωτάτας ἀνάγκας, ὥστε δι' αὐτῶν νά καταργηθῇ πᾶσα τῆς Ἑλλάδος ἡ τυραννία, καί νά βασιλεύσῃ ἡ εἰρήνη καί χριστιανική πολιτεία ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, τῷ βασιλεῖ τοῦ Παντός.

Ἐκ Φιλαδελφίας, τῇ α΄ Ὀκτωβρίου ,αωκα΄,
πρώτῳ ἔτει τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας.

